

Petermann, Julius Heinrich

Porta linguarum Orientalium sive elementa linguarum Syriacae, Chaldaicae,
Arabicae, Samaritanae, Aethiopicae, Armeniacaec etc.

Bd.: 6

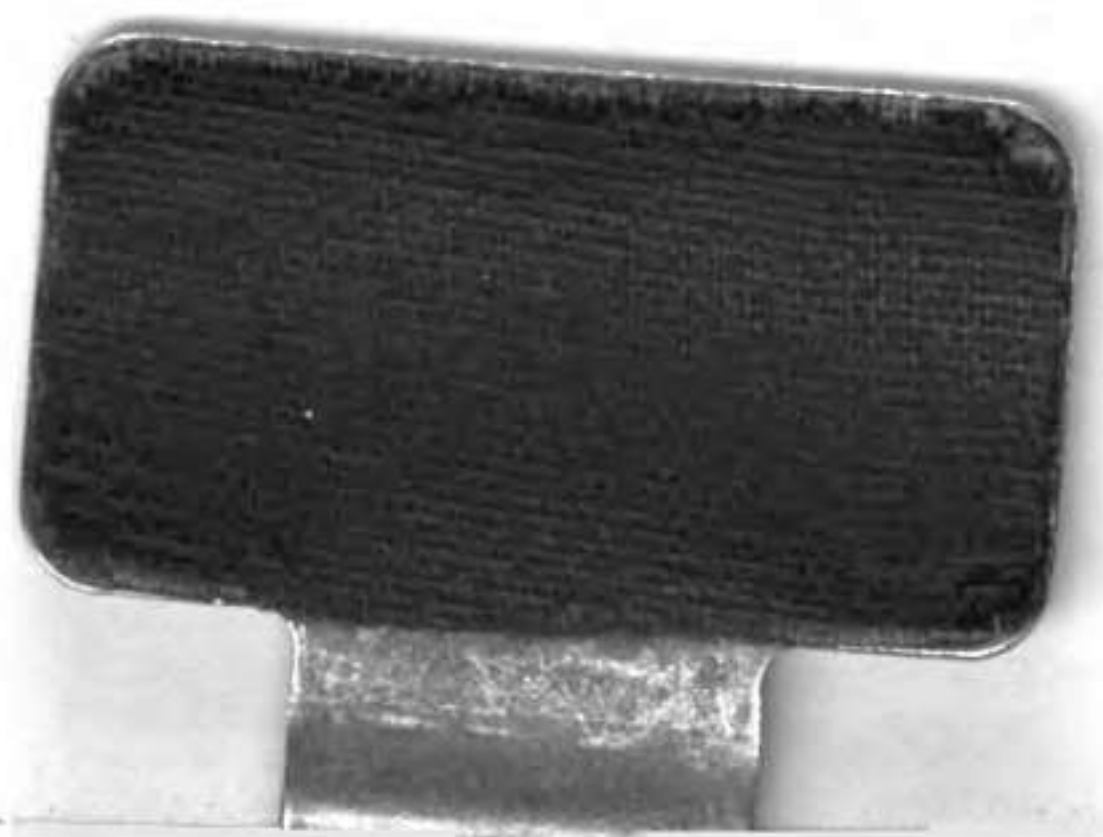
Berolinum 1841

Polygl. 112 d-6

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10779711-6

Polygl.

112 d
6

ATROG

W. MATZNER

ATROG

...

BAYERISCHE
STAATS-
BIBLIOTHEK
MÜNCHEN

503 H

PORTA
LINGUARUM ORIENTALIUM

SIVE

ELEMENTA

LINGUARVM SYRIACAE, CHALDAICAE, ARABICAE,
SAMARITANAE, AETHIOPICAE, ARMENIACAE ETC.

STUDIIS ACADEMICIS ACCOMMODATA.

EDIDIT

JUL. HENR. PETERMANN,

DOCT. ET PROF. PUBL. EXTRAORD. IN UNIVERSITATE BEROLINENSI.

PARS VI.

LINGUA ARMENIACA.

BEROLINI

APUD G. EICHLER.

1841.

BREVIS
LINGVAE ARMENIACAE

GRAMMATICA, LITTERATURA, CHRESTOMATHIA

CUM

GLOSSARIO.

IN USUM PRAELECTIONUM ET STUDIORUM
PRIVATORUM

SCRIPSIT

JUL. HENR. PETERMANN,

DOCT. ET PROF. PUBL. EXTRAORD. IN UNIVERSITATE BEROLINENS.

BEROLINI

APUD G. EICHLER.

1841.

172

BIBLIOTHECA
REGIA
MUNICIPALIS

PIIS MANIBUS
M E C H I T A R I S
ABBATIS GENERALIS

ET

LITTERATURAE ARMENIORUM RESTITUTORIS

NEC NON

DISCIPULIS EJUS TOTIQUE MECHITARISTARUM
INSULAE SANCTI LAZARI ACADEMIAE

PRIMA SAECULARIA CELEBRANTI

HUNC LIBELLUM

LINGVAE ET LITTERATURAE ARMENIORUM
STUDIIS DICATUM

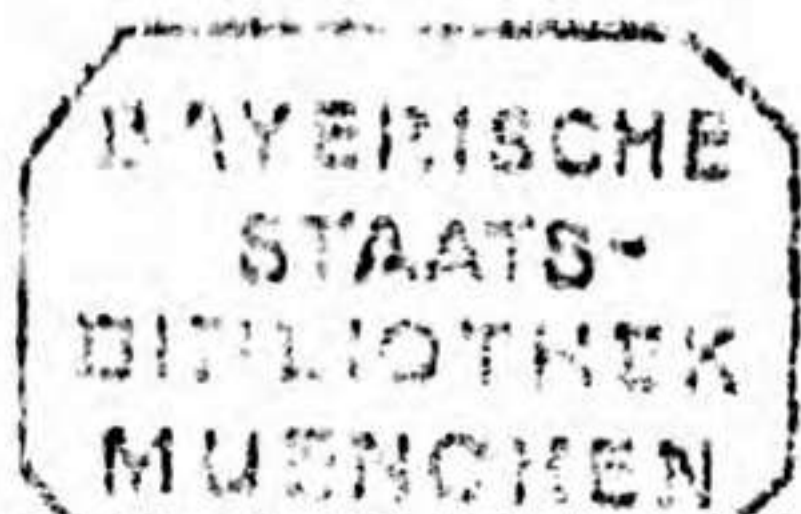
PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

PRAEFATIO.

Trado hic sextam portae linguarum orientalium partem, in qua idem consilium, quod in praecedentibus persequutus sum, firmiter tenui. Dedi igitur, quantum ei, qui vel proprio Marte linguam Armeniorum ediscere cupiat sufficere putavi, ut his studiose perlectis sine magna difficultate ad alia legenda pergere possit; simulque iis satisfacere studui, qui lectiones de hac lingua et litteratura habere velint, ut libellum habeant, quem discipulorum manibus tradere, et quo tanquam duce in scholis suis commode uti possint. — Sed in grammatica, quum haec lingua ab iis, quae semiticae dicuntur, maximopere discedat, aliam viam ingressus sum, talem nempe, qualem in caeteris linguis observamus, quamque in libro meo: „Grammatica linguae Armeniacae. Berolini 1837.8 .ap. G. Eichler“ jam antea inieram; atque hunc quidem librum mihi ducem sumsi, ita ut mutatis mutandis, atque omissis iis, quae sive explicationem formarum, sive comparisonem cum aliis linguis spectant, illius fere epitomen conscripserim. — Pro specimen lectionis et analyseos item ut alibi orationem dominicam proponere non dubitavi, quoniam versio Script. Sacrae armeniaca saeculo quinto, aureâ litteraturae Armeniorum aetate facta est et classicis, quae dicunt, scriptis omni jure adnumeratur. — In litteratura libros, qui facile comparari nequeunt, omisi. — In chrestomathia denique praemissis quatuor prioribus Geneseos capitibus, quae, quum textum graecum verbotenus fere reddant, difficultatem haud praebent, singula loca e variis variorum temporum scriptoribus eo respectu decerpsi, ut tirones in

variis dicendi generibus sese exercere possint, simulque varietate rerum allecti a facilioribus ad difficiliora pergant. Itaque primo loco posui vitam primi Armeniorum herois post Haik, Arami scilicet, unde nomen populi exortum putatur, eamque secundum narrationem celeberrimi Tschamtschean (in Compend. histor. Arm. Venet. 1811. 8. p. 9. sqq.), qui simplici et facili dicendi genere usus est; huic adjunxi ea, quae Eznik, elegantissimus scriptor saeculi quinti p. Chr., de Marcione ejusque secta profert: deinde e classica illa Elisei, aequalis Eznikii, historia de iis, quae Armenios inter et Persas anno 449 sqq. p. Chr. gesta sunt, epistolam dedi, qua Persarum princeps Mibrnerseh Armenios ad ipsius fidem amplectendam persuadere conatur; porro e Mose Chorenensi caput de Haiko, regni Armeniaci conditore, descripsi; tum pulcherrimam narrationem de morte voluntaria Arsacis II., qui annis 363—81 p. Chr. regnum Armeniorum tenuit, secundum Faustum Byzantinum, scriptorem saeculi quarti, attuli, ut lectores ejus stilum non optimae quidem notae cum aliis comparare possint; deinde locum proposui ex Joanne Mandacunensi, scriptore saeculi quinti, quem tirones velim statim post illa Geneseos capita perlegant, sed argumenti ratione ductus hinc demum inserui; ac finem denique facit Gregorii Narekensis introductio atque initium Commentarii in Canticum Canticorum, auctoris saeculi X. alias intellectu difficillimi, sed in hoc libello, quem juvenili aetate scripsit, satis facili. — In glossario, quantum fieri potuit, etymologiam non minus quam alphabeticum ordinem observavi.

Liber I.

DE SCRIBENDI ET LEGENDI ELEMENTIS.

CAPUT I. DE SCRIPTURA.

§. 1. Scriptura Armeniorum a sinistra dextram versus legenda litteris constat 36, quas secundum ordinem alphabeti *այբուբենք* sive *այբեւբենք* (i. e. *a* et *b.*) dicti dispositas una cum nomine et valore tabula sequens exhibet:

FIGURA.		NOMEN.	VALOR.	
MAJUSCULA S. FERREA S. MESROPIANA	MINUSCULA S. ROTUNDA		SONI	NUMERI
Ա	ա	այբ aip	a	1
Բ	բ	բեն pjen	p	2
Գ	գ	գիմ kim	k	3
Դ	դ	դա ta	t	4
Ե	ե	եչ jetsch	je, e	5
Յ	չ	չա za	z mollius	6
Զ	է	է ê	ê	7
Ը	ը	եթ jeth	ë	8

His saeculo XII accesserunt:

O	o	o o	ô	10,000
Œ	Œ	Œt fê	f	20,000

In pronuntiatione hodiernos Armenios sequutus sum, licet nonnullas litteras (cf. infra Cap. 2) antiquitus aliter pronuntiatas esse arbitrer.

§. 2. Ordo litterarum alphabeti insertis iis, quae Graecis desunt, cum graeco ordine ab α ad χ usque prorsus congruit, idemque antiquissimus est pariter ac nomina litterarum, quae sive ejusdem originis sunt, ut $\alpha \text{ ip} = \text{alpha s. aleph}$, sive ex sola littera constant, sen denique vario modo ex additione unius seu plurium litterarum exorta sunt.

§. 3. Figura litterarum majuscula, quae, si florum, animalium, hominum formas repraesentat, picta sive florida dicitur, in libris impressis tantummodo in titulis, atque capitum et sententiarum initiis, et in nominibus propriis adhibetur; altera vero minuscula, saeculo fere nono paullatim ex priori illâ exorta, ex hoc inde tempore in omnibus fere libris tam manuscriptis quam impressis reperitur. Ex utrâque figurâ recentiori tempore nova eaque cursiva, majuscula et minuscula formata est, quae in epistolis familiaribus, in libris grammaticis, et innotis marginalibus alibique usurpatur. Recentissimo denique tempore nova scriptura cursiva, eaque vario modo ornata ex priori illa efficta est, qua nonnisi in titulis librorum uti solent Armenii.

Paucae tantummodo litterae cum aliis quibusdam connecti possunt ac solent, atque ita levem mutationem subeunt. Huc pertinet imprimis L et pro L , deinde litterae Œ et Œ , quarum altera sequentibus t , t , t , t , t , altera praecedentibus Œ , Œ , Œ hâc ratione annectitur: Œt , Œt , Œt , Œt , Œt , pro Œt , Œt etc., et ŒŒ , ŒŒ , ŒŒ pro Œ Œ , Œ Œ , Œ Œ .

Littera ω , quae saepius reliquis occurrit, in mediis vocabulis unâ modo lineâ brevitatis causa jam antiquitus signabatur e g. $\omega\text{շտորիկ}$ pro $\omega\text{շտարակ}$; eademque littera duabus lineis superpositis exprimitur, quo signo utebantur etiam pro aliis vocalibus, atque ibi, ubi vocem aliquam ex superioribus jam satis notam primis tantum litteris innuere volebant. e. g.

$\text{Œ}''\text{q}''\text{ւոր}$ pro $\text{Œ}\omega\text{գաւոր}$, $\text{ւ}''\text{տ}''\text{րագւ}$ pro $\text{ւ}\omega\text{տերագւ}$.

At nota compendii usitatissima, quae et singulis litteris nu-

merum denotantibus superponitur,*) est ([^]), quae ibi ponitur, ubi vel una littera, sive sit vocalis seu consona, vel plures, immo unâ vel duabus exceptis omnes litterae vocum ex nexu orationis cognitarum omittuntur. Plerumque mediae vocum vocales desunt. Sed notandum est, in vocibus flexioni obnoxiiis ubique ultimam litteram, ex quâ flexio vocabuli eluceat, unâ cum primâ aut pluribus prioribus exhiberi.

Tabula compendiorum, quae saepius occurrunt:

$\overset{\wedge}{\omega}\delta$ pro $\omega\omega\omega\omega\omega\omega\delta$, atque in-	$[\theta\overset{\wedge}{\zeta}]$ s. $\overset{\wedge}{\zeta}$ term. subst.	pro
verso ω	$[\theta\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\epsilon}]$	
$\hat{m}\delta$ de diis fictitiis	$[\theta\overset{\wedge}{\rho}]$ s. $\overset{\wedge}{\rho}$ - - -	pro
$\overset{\wedge}{\omega}\overset{\wedge}{\mu}$ pro $\omega\mu\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\gamma}\overset{\wedge}{\nu}$	$[\theta\overset{\wedge}{\epsilon}\omega\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\rho}]$	
$\overset{\wedge}{\omega}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\theta}$ pro $\omega\mu\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\gamma}\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\theta}$	$\theta\overset{\wedge}{\eta}$ s. $\theta\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\eta}$ pro $\theta\omega\mu\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\gamma}\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\theta}$	
$\overset{\wedge}{\omega}\overset{\wedge}{\gamma}$ pro $\omega\omega\omega\omega\delta\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\gamma}$	$\theta\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\eta}$ s. $\delta\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\eta}$ pro $\theta\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\eta}$	
$\overset{\wedge}{\omega}\overset{\wedge}{\nu}$ pro $\omega\omega\omega\omega\delta\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\nu}$	$[\overset{\wedge}{\theta}\overset{\wedge}{\zeta}]$ pro $[\overset{\wedge}{\theta}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\zeta}]$	
$\overset{\wedge}{\rho}\overset{\wedge}{\mu}$ pro $\rho\omega\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\mu}$	$[\overset{\wedge}{\theta}\overset{\wedge}{\zeta}]$ pro $[\overset{\wedge}{\theta}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\zeta}]$	
$\overset{\wedge}{\eta}$ pro $\eta\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\mu}$	$\overset{\circ}{\theta}\overset{\wedge}{\nu}$ pro $\overset{\circ}{\theta}\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\mu}$	
$\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\rho}$ pro $\eta\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\rho}\omega$	$[\overset{\wedge}{\theta}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\eta}]$ pro $[\overset{\wedge}{\theta}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\rho}\overset{\wedge}{\eta}]$	
$\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}$ s. $\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}$ pro $\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\rho}\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\mu}\omega\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}$	$[\overset{\wedge}{\theta}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\eta}]$ pro $[\overset{\wedge}{\theta}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\rho}\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}]$	
$\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\zeta}$ terminatio particip. pro $\overset{\wedge}{\epsilon}\omega\overset{\wedge}{\zeta}$	$\delta\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\gamma}$ pro $\delta\omega\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\gamma}$	
$\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\rho}$ - - - pro $\overset{\wedge}{\epsilon}\omega\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\rho}$	$\overset{\wedge}{\eta}$ s. $\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\mu}$ pro $\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\mu}$	
$\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\eta}$ pro $\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\rho}\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\eta}$	$\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\rho}\overset{\wedge}{\zeta}$ pro $\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\rho}\overset{\wedge}{\zeta}\omega\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}$	
$\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\mu}$ pro $\overset{\wedge}{\epsilon}\omega\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\mu}$	$\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\eta}$ pro $\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\eta}\omega\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\eta}$	
$\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\rho}\overset{\wedge}{\eta}$ pro $\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\rho}\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\eta}$	$\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\eta}$ pro $\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\eta}$	
$\overset{\wedge}{\epsilon}\overset{\wedge}{\nu}$ pro $\overset{\wedge}{\epsilon}\omega\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\nu}$	$\overset{\wedge}{\gamma}\overset{\wedge}{\mu}$ pro $\overset{\wedge}{\gamma}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\mu}$	
$\overset{\wedge}{\rho}\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\rho}$ s. $[\theta\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\rho}]$ pro $[\theta\omega\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\rho}\omega\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\rho}]$	$\overset{\wedge}{\gamma}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\rho}$ pro $\overset{\wedge}{\gamma}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\rho}\omega\overset{\wedge}{\eta}\overset{\wedge}{\rho}\overset{\wedge}{\eta}$	
$[\theta\overset{\wedge}{\theta}]$ s. $[\overset{\wedge}{\theta}]$ terminatio subst. pro	$\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\zeta}$ pro $\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\zeta}\omega\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\zeta}$	
$[\theta\overset{\wedge}{\theta}\overset{\wedge}{\nu}]$	$\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}$ pro $\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}\omega\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}$	
$[\theta\overset{\wedge}{\theta}]$ s. $\overset{\wedge}{\theta}$ - - - pro	$\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\rho}$ pro $\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\rho}\omega\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\zeta}\overset{\wedge}{\mu}\overset{\wedge}{\rho}$	
$[\theta\overset{\wedge}{\theta}\overset{\wedge}{\nu}]$	$\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\rho}$ pro $\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\rho}\omega\overset{\wedge}{\nu}\overset{\wedge}{\rho}$	

*) Nota. Litterae μ vero modo inseritur, modo superscribitur.

նց̄ pro նոցա	սք̄ pro սոքա
նք̄ pro նոքա	վ̄ pro վերջ
ոպ̄ pro որպէս	վր̄ pro վերայ
չր̄ pro չորրորդ	վեւ̄ s. վրեւ̄ pro վարդա-
պ̄ s. պս̄ pro պէս	պետ
պրտւր̄ pro պարտաւոր	վս̄ pro վասն
պտ̄ pro պատասխանի	վսկ̄ pro վասն այսորիկ
պտճա̄ pro պատճառ	վսյ̄ pro վասն որոյ
պտրդ̄ pro պատարագ	տ̄ s. տր̄ pro տէր
պտրզմ̄ pro պատերազմ	տն̄ pro տեառն
սբ̄ pro սուրբ	տբ̄ s. տրբ̄ pro տերամբ
սքյ̄ pro սրբոյ	ւմ̄ pro ուրեմն
սկւ̄ pro սակաւ	փ̄ s. փխ̄ pro փոխ
սմէ̄ pro սմանէ	փխկ̄ pro փոխանակ
սս̄ pro այսպէս	ք̄ pro քան
ստնյ̄ pro սատանայ	քհ̄ s. քհնյ̄ pro քահանայ
սց̄ pro սոցա	քս̄ pro քրիստոս
սցէ̄ pro սոցանէ	քսի̄ pro քրիստոսի.

Loco hujus signi nonnunquam, si prima modo littera vocis scripta est, circellus reperitur, ut թ̄ pro թագաւոր, շ̄ pro շաբաթ. Praeterea in nonnullis vocibus saepissime occurrentibus sive litterae contractae, sive signa quaedam plus minusve arbitraria reperiuntur, uti:

պ̄ i. e. այս vel այսինքն	մ s. ռդ̄ pro ամենայն
ևճ̄ i. e. (ևն) և այլն	գ̄ s. Ն̄ pro աշխարհ
զր̄ (զ ը) pro զոր օրինակ	ց̄ pro որպէս
ը̄ pro ընդ	
ը̄ i. e. ըստ	
ըմ̄ pro ըստ այնմ	

§. 4. Praeter alia signa, quae in musicâ tantum adhibentur, in libris impressis occurrunt sequentia:

I, spiritus asper, (^), qui litterae L superscribitur, ubi consonantis partes agit, idque in fine verborum, exceptâ particulâ L et in mediis vocibus, si vocalis sequitur; sed in recentioribus S. Lazari edd. prorsus deest.

II, 1, accentus acutus, qui, quum omnes fere voces tonum in ultimâ syllabâ habeant, eamque syllabam, in quâ positus est, cum vi aliquâ pronunciandam esse indicet, reperitur α , ibi, ubi tonus ab ultimâ syllabâ ad aliam transfertur, quod locum habet α , in Genitivo casu Pronn. demonst. $\omega\gamma\mu$ — $\acute{\omega}\gamma\mu\eta\rho\eta\lambda$ etc. atque in Adverbiis, quae cum his et similibus Pronn. composita sunt, $\acute{\omega}\gamma\mu\psi\tau\upsilon$, $\acute{\omega}\eta\zeta\omega\psi$ etc. β , in casibus Vocativis nominum praesertim exoticorum, ubi prima syllaba saepius accentu notatur e. g. $\gamma\acute{\omega}\lambda\eta\rho\epsilon$, $[\theta\acute{\epsilon}\rho\omega\zeta\omega\lambda\omega\eta\rho\epsilon$.

δ , in vocibus omnis generis, quae cum vi aliquâ efferri debent, ideoque α , in phrasibus ex nomine et verbo compositis, ubi illud semper, quod antecedit, hâc accentu insignitur; β , in Imperativis Verborum, aut, si negative exprimuntur, in particulâ $\psi\eta'$, ne, praecedente, quae ita a $\psi\eta$, unus, aliquis, distinguitur; γ , in Vocativis Nominum, aut in particulâ interjectionis $\acute{\eta}\psi$, $\acute{\eta}$, praecedente; δ , in particulis interrogationis, si indirecte interrogatur.

Sed praeter Imperativos, Vocativos et particulas interjectionis et interrogationis in libris impressis, si editionem S. S., quae Venetiis anno 1805 prodiit, exceperis, rarius hic accentus legitur.

2, accentus circumflexus, (^ , ^) qui rarius in exclamationibus, plerumque vero in interrogatione directa locum habet.

3, accentus longus, (~) quo utuntur in interjectionibus, et si vox aliqua cum affectu quodam pronuncianda esse videatur.

III, Signa orthographica.

1, $\psi\omega\lambda\omega\lambda\psi\tau\upsilon$, ($'$) i. e. punctum superne. Ita appellatur virgula, quae praefixo η' , ut distinguatur ab η initiali vocum, superscribitur.

Idem signum apostrophus appellatum indicat, litteram aliquam, tam consonam quam vocalem, euphoniae causa, sive ut vitetur hiatus, omissam esse. e. g. $[\mu\omega\upsilon'] \rho\eta$ pro $[\mu\omega\upsilon\rho] \rho\eta$ — $q\eta' \theta\omega\mu\acute{\omega}\lambda\eta\omega\gamma$ pro $q\eta \eta' \theta\omega\mu\acute{\omega}\lambda\eta\omega\gamma$.

2, ἐνϑαυτω (-) i. e. *infra stans*, signo Graecorum $\bar{\nu}\phi\acute{\epsilon}\nu$ proprie respondens recentiori tempore in fine tantum linearum ponitur, ubi vocum syllabae ex regulâ certâ ac constanti dirimuntur; ex quâ, uti in graecâ et latinâ linguâ, etymi non minus et compositionis, quam pronunciationis ratio in abrumpendis vocibus habetur.

IV, Interpunctionis signa.

1, υπορωτηση i. e. punctum inferius (,) nostro commati et formâ et usu plerumque respondet.

2, accentus gravis (') dimidium quasi commatis valorem habens iis plerumque superscribitur vocibus, quae ob vim suam a reliquis secernendae sunt.

3, μεσηση i. e. punctum medium (.), est punctum in mediâ periodo positum, ubi nos sive colon sive semicolon scribimus.

4, τελευτηση i. e. punctum finale periodorum (:). Denique 5, επισημηση i. e. inclusionis linea (), quae et formâ et usu a nostrâ parenthesi haud differt.

Caput II. De pronunciatione.

Litterarum potestatem, quam supra in tabulâ dedimus, quum partim a primitivâ hic illic differat, partim et ipsa explicatione egeat, nunc accuratius persequamur.

De pronunciatione litterarum ω , ϵ , θ , σ , τ , μ , δ , α , ν , ζ , η , ρ , ψ , ϕ , \omicron , Φ , nihil est, quod addamus.

Litterae ρ , χ , τ antiquitus litteris Lat. b, g, d, responderunt, sed hodie ut p, k, t, proferuntur; similiter litterae κ , μ , ω , quae antiquitus k, p, t pronuntiabantur, nunc sonos g, b, d, acceperunt.

ϵ est e breve, graeco e respondens; at plerumque, praesertim in initio vocum sonat je; atque, ubi alia vocalis sequitur, pronunciatum fere ut i, et cum illâ diphthongum efficit.

χ ut hebr. ך , graec. ζ et gothicum z , quibus proprie respondet, paullatim in sonum lenis s abiit.

ρ vocalis semibrevis et auxiliaris e est, quae vicem Schevatis Hebraeorum gerit, sed ab initio vocum ibi tantum ponitur, ubi vocalis brevis incipiens euphoniae causa abjicitur, e. g. ῥῆμα , Gen. ῥῆματι , deinde in praepositionibus, quae tono

carent, earumque compositis: $\underline{ըն}$, $\underline{ընդ}$, $\underline{ըստ}$, et $\underline{ըմբռնել}$, $\underline{ընդարձակ}$, $\underline{ըստմիտջէք}$ — denique in nonnullis vocibus, quae modo a vocali brevi, $ո$, $ու$, incipiunt, modo eam abjiciunt e. g. $\underline{ըղորկ}$ et $\underline{ողորկ}$, $\underline{ըղորդ}$ et $\underline{ուղղորդ}$.

In mediis vero vocibus legitur tantum, si in fine linearum ita abrumpuntur, ut inter duas consonantes vocali destitutas inseratur, e. g. $\underline{ըը}$ ~ $\underline{նակ}$ pro $\underline{ընակ}$. — Denique in libris musicis et poeticis, ut syllabarum numerus compleatur, saepius in medias voces inseritur, ubi duae litterae consonae vocali destitutae se invicem excipiunt e. g. $\underline{ծընուենդ}$ pro $\underline{ծնուենդ}$, et ab initio earum vocum scribitur, quae a litterâ sibilante, quam alia consonans vocali expers sequitur, incipiunt e. g. $\underline{ըզպատմուճան}$; sin vero ex mediâ voce vocalis exciderit, $\underline{ը}$ non praeponitur, sed inseritur e. g. $\underline{սըըբոյ}$ a $\underline{սուըբ}$: atque idem, si voces in fine linearum dirumpuntur, locum habet e. g. $\underline{ըը}$ ~ $\underline{նակ}$ ~, $\underline{սըը}$ ~ $\underline{բոյ}$.

$\underline{ը}$ primitus tanquam littera duplex sonum lj expressit, serius vero in sonum simplicis l abiit.

$\underline{զ}$ litteram h tam orientalem quam occidentalem repraesentat.

$\underline{ձ}$ ts mollius quam g , sed durius quam $ժ$ proferendum sonum litterarum $\underline{թ}$ + u exprimit.

$\underline{ղ}$ antiquiori tempore sonum palatalem g , eamque molliorem, gh , j , reddidit, recentiori vero in sonum gutturalem gh abiit.

$\underline{յ}$ primitus valorem nostri j ubique habuit; sed, quum praeter Pronomina et Imperativos nulla vox in vocales u et $ո$ desinat, ad eas producendas semper nostro h respondens additur, atque itidem fortasse hîc illic in mediis vocibus post easdem vocales sonuit. Nostro tempore ab initio et in fine vocum (exceptis octo monosyllabis $\underline{այ}$, $\underline{բայ}$, $\underline{խոյ}$, $\underline{հայ}$, $\underline{հոյ}$, $\underline{ձայ}$, $\underline{նայ}$, $\underline{վայ}$, in quibus $\underline{յ}$ cum litteris u et $ո$ diphthongos ai , ui efficit) valorem litterae h retinet, in mediis vero vocibus profertur ut nostrum j seu i (sc. ante litteram consonantem). Eadem est pronuntiatio, si voces ab $\underline{յ}$ incipientes secundum membrum vocum compositarum constituunt. e. g. $\underline{բազմայիմար}$, lege, pazmahimar. In iis vero vocibus compositis, quarum membrum prius

littera *j* claudit, haec profertur *j*, si per litteram auxiliarem *w* cum alterâ voce componitur, atque ita veram compositionem efficit; *h* vero pronuntiatur, et quasi devoratur, si sine litterâ auxiliari alteri voci tantum praeponitur e. g. ընծայաբեր lege endsajapjer. վերոյասացեալ lege wjeruhasatzéal. ներքոյգրեալ lege njerkhuhkreal.

n vocalis *o* brevis est; sed plerumque paullo gravius pronuntiatur, ita ut sonum inter *o* et *u* medium repraesentet; atque ab initio vocum quasi cum digammate profertur, ut Anglorum *w* e. g. որ lege wor s. wur, sive potius wûr.

Ꞥ medium inter α et ζ locum tenens aspirata est, ac fere *tschh* s. *dschh*, ut litterae sanscritae ङ et ञ, aut sec. alios ut Russorum III, pronuntiatur.

ꞥ est duplex *ꞥ*, ac respondet nostro *w*, sed in vocibus graecis praecedente *n* vocalem *ω μέγα* exprimit. e. g. հրրմ lege hrrôm.

ꞥ antiquissimis temporibus vocalis *u* erat, sed mox in consonantem leniorem *v* abiit, ita ut modo consonantis modo vocalis partes ageret, et hucusque agat; et pro consonante quidem usurpatur ab initio vocum, ubi rarissime ac fere tantum in carminibus iisque secundum litteras alphabeti dispositis occurrit e. g. վեր lege vêr; deinde in mediis vocibus, si vocalis sequitur, sive propter flexionem excidit e. g. աւետարան lege avjedaran, քաւիչ Gen. քաւչի lege khavitsch, khavtschi; ac denique in fine verborum praecedentibus vocalibus *ꞥ* sen *ꞥ*, eundemque valorem retinet, si littera in fine accedit. e. g. *ꞥ* lege jev, *ꞥu* lege jevs, հրրմꞥ lege hrrwm, հրրմꞥք lege hrrwmk. His accensendae etiam sunt voces monosyllabae քաւ lege khav, լաւ lege lav etc. et nomina propria graeca ab *εὐ* incipientia, in quibus haec syllaba per *ꞥꞥ* reddita nostro certe tempore jev profertur e. g. եւեբիոս lege jevsepjos. — Alias ubique littera *ꞥ* vocalis partes agit. e. g. աւգեր lege auker, մեւս. միւս lege mius, յարութիւն lege haruthiun.

Restant nunc considerandae diphthongi, triphthongi, et vocales compositae sive duplices.

uj diphthongus ai ab initio et in mediis vocibus primitivam pronunciationem retinuit, sed in earum fine ut ah profertur. cf. quae sub litterâ *j* adnotavimus.

ul diphthongus au ab initio vocum fere semper, et in earum fine, si littera consonans sequitur, saepissime recentiori tempore in vocalem o, ô transiit. Caeterum cf., quae modo sub litterâ *l* diximus.

lu diphthongus ut ea sive potius ia profertur.

luj triphthongus in fine tantum vocabulorum legitur, atque eah s. iah pronunciatur; sed, si littera consonans accedit, eai s. iai proferenda est.

lul triphthongus in flexionis syllabâ tantum occurrit, et ea u s. iau sonat; at saepius, ubi consona in fine accedit, in diphthongum *lo*, eô s. iô transiit.

ll graecae diphthongo *ev* respondet, et in vocabulis graecis hodie *jev* pronunciatur, in armeniis vero, ubi saepissime cum *hl* commutatur, sonat eú s. iú.

hl diphthongus ubique fere (cf. *l*) profertur iú, licet saepius tanquam vocalis simplex pro *ü* posita esse videatur.

nj ab initio et in mediis vocibus ui (primitus oi, oh) pronunciatur, sed in earum fine ut, oh, üh profertur.

nl non est diphthongus, sed vocalis brevis graecae *ov*, nostrae u respondens.

Alias diphthongos lingua armeniaca non agnoscit.

Caput III. De divisionibus litterarum.

Litterae Armeniorum dividuntur

1, secundum organa, quibus efferuntur, in tres seu quinque classes:

Labiales: *p*, *uj*, *ψ*, *l*, *ϕ*, *ϛ* — *ϕ*.

{ Dentales: *τ*, *π*, *θ*, *ν*.

{ Linguales: *υ*, *ϑ*, *ζ*, *ϗ*, *δ*, *ξ*, *γ*, *ρ*, *κ*, *λ*.

{ Palatales: *ξ*, *ζ*, *ξ*.

{ Gutturales: *ς*, *ϕ* — *j*, *τ*, (*l*?) — *ϗ*, *ϕ*, *ϕ*, (*κ*?).

2, secundum pronunciationem sive duriores sive leniores ac valorem duce Grammatica Dionysii Thracis saec. V translata in

a, tenues: $\varpi, \lambda, \mu, \nu, \delta, \zeta, \sigma, \tau, \rho, \chi^*$.

aspiratas: $\phi, \theta, \beta, \gamma, \delta, \zeta, \eta, \nu, \xi$.

medias: $\rho, \tau, \delta, \nu, \chi, \sigma$.

b, mutas: $\mu, \nu, \tau, \varpi, \lambda, \mu, \theta, \phi, \theta, \psi$.

semivocales: $\nu, \delta, \zeta, \sigma, \tau, \rho$.

liquidas: ν, σ, τ, ρ .

c, duplices: $\nu, \delta, \zeta, \eta, \nu, \xi, \mu, \gamma$.

Reliquae omnes consonae simplices vocantur.

Denique legibus euphonicis ductus secundum grammaticam sanscritam litteras consonantes distribuimus in

surdas: $\varpi, \lambda, \mu, \phi, \theta, \beta, \gamma, \delta, \zeta, \eta, \nu, \xi, (\chi?)$ et

sonoras: $\mu, \nu, \tau, \nu, \sigma, \delta, \chi, \nu, \chi, \sigma, \tau, \rho, \lambda, \xi, \theta, \psi$.

Caput IV. De permutatione litterarum.

A, de litteris consonantibus.

§. 1. Litterae Armeniorum consonantes multo firmiores sunt quam sanscritae, veruntamen non omni permutatione expertes hic illic, praesertim si ejusdem organi sunt, aut mutantur, aut abjiciuntur, aut inseruntur; ac leges quidem primariae, quas sequuntur, sunt sequentes:

1, Litteram surdam surda plerumque sequitur, litteram vero sonoram sonora. Sed haec regula ibi fere non observatur, ubi litterae concurrentes in pronunciatione dirimuntur.

2, In fine vocum litterae surdae sonoris praeferuntur.

3, Geminatio consonantium vitatur.

4, Saepius sive in compositione seu reduplicatione, seu denique flexione vocum concursus consonantium evitandi causa aliqua earum ejicitur.

Jam vero permutationes ipsas, quatenus in flexione vocum observantur, singulatim litteris secundum organa, quibus proferruntur, dispositis recenseamus.

§. 2. Labiales, $\mu, \nu, \phi, \lambda, \psi, \sigma$.

*) Ex his litteras $\nu, \delta, \zeta, \sigma, \tau, \rho, \chi$, ob causas ex euphoniae legibus petitas mediis potius accensendas esse arbitror.

Littera ρ subinde ex reg. 4. ejicitur, ut in voce Աղամամբն pro Աղամամբքն .

Littera ι ejicitur in flexione nominum in իւն aut իւր s. եւր desinentium. e. g. բարութիւն Gen. բարութեան , seu աղբեւր Gen. աղբեր ; inseritur eadem plerumque loco vocalis heterogeneae ի in flexione nominum in ի exeuntium, si vocalem n in casibus obliquis accipiunt. e. g. որդի Gen. որդւոյ etc.; mutatur denique haec littera in casu instrumentali nominum praecedente vocali n in վ , ac praecedentibus litteris ն , quae simul in մ abit, sive ր et ղ in բ e. g. մարդ Instr. մարդով , ակն Instr. ակամբ , աղբիւր Instr. աղբերբ , աստղ Instr. աստեղբ .

Littera մ in voce պաշտօն sive potius պաշտաւն pro պաշտամն (cf. Gen. պաշտաման) transit in ւ , atque in terminatione I pers. pl. Fut. ուք pro եմք seu իմք in vocalem ու , mutatur vero in ն in casibus obliquis sing. Pron. pers. I pers. իմ , ինձ , յինէն , ինեւ , atque in Accusativo ejusdem Pron. plane excidit: զիս pro զիմս , զինս ; geminatur denique in Ablativo Sing. Pron. poss. II. pers. քոյ — ի քումմէ (ad analogiam formae յիմմէ) et in eodem casu Pron. int. ն-յումմէ .

§. 3. Dentales դ , թ , տ , ն .

Littera media դ sec. §. 1. reg. 4. nonnunquam ejicitur cf. ընդունիլ et ընկալայ , ac saepius (sec. §. 1. reg. 1 et 2) in mediis vocibus earumque fine commutatur cum թ et տ cf. ընդ et ենթ , գունդ et գունտ .

Littera թ scribitur passim pro դհ , ac simili ratione թչ pro չ e. g. ընթանուր pro ընդհանուր , թչուառութիւն pro չուառութիւն . Contra seriori tempore reperitur ց pro թս in voce ուցուն pro ութսուն .

Littera տ (sec. §. 1. reg. 4) hic illic abjicitur e. g. եղր

pro *եզրտ*, et mutatur (sec. §. 1. reg. 1.) in *դ* sive *թ* e. g. *կենդենար* centenarius, *տաղանդ* talentum, *ութ* octo, *եւթն* ἑπτα; denique *տս* subinde mutatur in *ց*, ac scribitur *կրցեր* pro *կրտսեր*.

Littera liquida *ն* sequente aliâ consonante in nominibus peregrinis haud raro ejicitur e. g. *կոստաս* Constans. Idem fit in nominibus armeniâcis praecedente aut sequente aliâ consonante e. g. *սուտակ* pro *սուտակն*, *յիսուն* pro *հինգսուն*; sed in multis aliis nominibus e. g. *մարդիկ*, *երէց* Gen. pl. *մարդկան*, *երիցանց* haec littera non in Nom. abjecta, sed potius in casibus obliquis addita est. Ante litteram labialem saepe in *մ* transit e. g. in Instr. Decl. I. *բարութեամբ* pro *բարութեանբ*, *ըմպել* pro *ընպել*; alias haud raro commutatur cum *ր* cf. *տանիմ* Aor. II. *տարաւ* — *դնեմ*, *լնում* et *դիր*, *լեր* — *փոքր* Nom. pl. *փոքունք* — aut cum *յ* et *հ* e. g. *այդր* pro *անդր*, *կանայք* pro *կանանք*, *հիւթ* pro *նիւթ*.

§. 4. Linguales *ժ*, *ս*, *շ*, *զ*, *ծ*, *ձ*, *ց*, et liquida *ր* cum litteris *ւ* et *լ*.

Ex his littera *ս* in nominibus propriis ob vocales praecedentes *ս* vel *ի* mutatur in *շ* e. g. *եղիշէ* pro *եղիսէ*, *Մուշէ* pro *Մովսէս*; in Imperativis vero Verborum transit in *ր* e. g. *եր* pro *ես*, *լիջեր* pro *լիցիս*. In II pers. plur. Praes. et Fut. Ind. et Conj. *ս* ejicitur e. g. *խօսիք* pro *խօսիսք*, *սիրէք* pro *սիրեսք*, *սիրեսջիք* pro *սիրեսցիսք*.

Littera *զ* vocibus quibusdam praefigitur, ut vim earum quodammodo intendat. cf. *ելանել* et *զելանել*, *անցանել* et *զանցանել*, *արթուն* et *զարթուն*, atque in his aliisque verbis nonnunquam commutatur cum *հ* et *յ*. cf. *զանցանել* et *յանցանել*, *զատանել* et *հատանել* et *յատանել*.

Littera *ծ* commutatur cum *ձ* in voce *ծանեայ* Aor. II a. v. *ձանաչել* aliisque.

Littera *g*, quum sit durissima, crebro emollitur, atque in varias litteras molliores transit, nempe in δ in formis Aor. I բարձի et դարձայ pro բարցի et դարցայ a verbis բառնալ et դառնալ , in δ in verbis մոլճանել pro մոուլցանել , կորճանել pro կորուցանել , in ϱ in verbis ելուզանել , ընկլուզանել etc. pro ելուցանել , ընկլուցանել etc., in *u* in verbo կորուսանել pro կորուցանել , atque imprimis in Fut. I. sequente aliâ *g* e. g. սիրեսցես etc. pro սիրեսցես etc.* , in ζ sequente litterâ *u* in voce վեշտասան pro վեցտասան , in թ sequente litterâ *u* in voce վաթսուն pro վացսուն seu վեցսուն , denique in ϱ in formis Futuri et Imperativi sequente syllabâ իր seu իք e. g. եղեջի՛ր pro եղեցի՛ր , հանջիք et սիրեսջիք pro հանցիք et սիրեսցիք .

Littera liquida *p* pariter atque littera duplex *n* in nulla fere voce proprie armeniacâ, ut in linguis, quae tataricae dicuntur, tanquam littera initialis legitur. In mediis vocibus saepius ante litteras sibilantes et ζ inseritur. e. g. Բարսեղ pro Բասիլիոս , իրաւախորհ pro իրաւախոհ , atque in casibus obliquis nomm. Adjectivorum in *p* praecedente aliâ consonante desinentium ejici solet, e. g. բարձր Gen. բարձու , sed scribitur թանձր Gen. թանձու et թանձրու . Transit haec littera persaepe, praesertim si *v* sequitur, in *n*, e. g. բառնալ pro բարնալ . բեռն pro բերն , քոյր Gen. քեռ Inst. քերք etc. atque in ζ , յ , լ , e. g. վեհ pro վեր , յայցել et հայցանել pro հարցանել , խօսեցայք pro խօսեցարք , սլանալ pro սրանալ ; atque in *u* in Fut. արարից , pers. II արասցես etc. denique etiam transponitur nonnunquam, e. g. կրկին pro երկուկին .

*) Sed scribitur etiam կեցցես , լցցես etc. a verbis կեալ , լնուլ etc.

Littera duplex *n* saepissime cum *p* commutatur, sive etiam in duplex *p* dissolvitur, e. g. *բարբառ* pro *բառբառ*, *առնել* Aor. II. *արարի* et comp. *մեծարել* pro *մեծ* + *առնել*.

Littera *լ* nonnunquam, ut modo vidimus, commutatur cum *p*, saepius vero imprimis in nominibus peregrinis cum *ղ* e. g. *Պալղոս* pro *Պալլոս* etc.

§. 5. Litterae palatales *ճ*, *չ*, *ջ*, haud raro inter se commutantur, ac scribitur quidem *բճիճ* et *բջիջ*, *դաճիճ* et *դաճիչ*, *հաջել* et *հաչել*; porro loco *ճ* in vocibus nonnullis legitur *ժ*, *չ*, *ստ*, cf. *ճկոյթ* et *ժկոյթ*, *ճանաչել* Aor. II. *ժանեայ*, *ճէպ* et *ստէպ*, atque *չ* pro *թչ* in voce *չոլառոլ-թիւն* pro *թչոլառոլթիւն*; *ջ* vero pro *g* in formis quibusdam legi, modo dictum est pag. 13.

§. 6. Litterae gutturales *հ*, *խ* — *յ*, *ղ* — *գ*, *կ*, *ք*.

Littera *հ* nonnunquam ab initio, saepius in mediis vocibus iisque compositis abjicitur, e. g. *ամբար* pro *համբար*, *գլխատել* e *գլուխ* + *հատել*; praefigitur eadem subinde cf. *ալաքել* et *հալաքել*, *ղօր* et *հղօր*, et in vocibus graecis vices spiritus asperi et lenis gerit, cf. *հետոր* et *ήτωρ*, *հերետիկոս* et *αίρετικός*, *հեռ* et *ήρις*, sed scribitur *Երբայեցի* et *հերբայեցի* etc. Denique commutatur cum *յ*, *ղ*, *վ* et *ռ* cf. voces *հատել* et *յատել*, *խոհ* et *խող*, *մարմնահար* et *մարմնավար*, *արհեստ* et *արուեստ*.

Littera *խ* in vocibus compositis sec. §. 1, 4. saepius abjicitur e. g. *փոփոխել* pro *փոխփոխել*, et sec. §. 1, 1. transit in *հ* et *ղ* cf. *բախտ* et *բաղղ*, *խոխ* et *խոհ* et *խող*.

Littera *յ* saepissime vocibus a vocali incipientibus praefigitur e. g. *յաջող* pro *աջող*. In nominibus exoticis haud raro inter duas vocales inseritur e. g. *Միքայէլ*, *այեր* pro *άηρ*; in vocibus vero armeniaticis vocalibus *ա* et *ո* additur, ut eas

longiores reddat, atque, si syllaba corripienda est, iterum ejicitur: cf. *այս* et *աստ*, *մայր* Nom. plur. *մարք*, *այր* Gen. sing. *ան* plur. *արք*, *արանց*, *այլ* Gen. sing. *այլոյ* plur. *այլոց*. Subinde eadem in ζ convertitur e. g. ζ իմ pro ζ իմ, ζ եստ pro ζ եստ, ζ իսուն pro ζ ինգսուն, atque in Gen. et Abl. sing. nominum quorundam in ξ transit, nisi potius litteram ζ ex ξ ortam dicere malis cf. *միոջ* pro *միոյ*, *յեկեղեցւոջէ* pro *յեկեղեցւոյ*; denique etiam, licet rarissime, (quemadmodum ζ in voce *ւիւթ* pro ζ իւթ etc.) in λ abit, e. g. *ւիւրաքանչիւր* pro ζ իւրաքանչիւր, *ւոչ լայդմանէ* pro λ ոչ յայդմանէ.

Littera η sec. §. 1, 3, 4. ejicitur in vocibus *աիւ* pro *աղիւ*, *ծիծաղել* pro *ծաղծաղել* etc., et commutatur cum μ et ζ , ut modo vidimus, cum λ in voce *քաւդեայ* pro *քաղդեայ*, cum ζ in terminatione nominum Adjectivorum *եայ* pro *եղ*, ac saepissime praesertim in vocum initio cum λ .

Littera ϱ ejicitur sec. §. 1, 4. in voce composita *յիսուն* pro ζ ինգսուն, et commutatur saepe cum λ et φ cf. *գամ* Aor. II. *եկի*, *կոչել* et *գոչել*, *թարգմանի* et *թարքմանի*, cum η in voce ζ աղորդ pro *քաղորդ*, et cum ψ in vocibus *վտակ* pro *գետակ*, *վեր* pro *գեր*.

Littera λ sec. §. 1, 4. abjicitur in nomine ζ այք pro ζ այկք, atque hinc etiam in voce ζ այաստան pro ζ այկաստան. Transit eadem in litteras cognatas ϱ , φ , μ , ζ , atque etiam in δ , cf. *ընգեր* pro *ընկեր*, *քանոյն* pro *կանոյն*, *ծասկել* et *ծասքել*, *մծիս* et *մծիս* seu *մծեիս*, *կուուիլ* et *խուուիլ*, *խոկ* et *խոհ*, *լիկ* et *լիհ* et *լիճ*, *նուիկ* et *նուիճ*.

Littera φ sec. §. 1, 4. abjicitur in voce ζ ինգ pro ζ ինգք, et commutatur non solum, ut modo dictum est, cum litteris ϱ et λ , verum etiam cum ξ , cf. *չորք* et *քառ*, et cum ϱ , cf. *զնին* et *զննել* cum vocibus *քնին* et *քննել*.

B, De litteris vocalibus.

§. 1, Litterae vocales non minus quam consonantes variis mutationibus subjectae sunt, quarum regulae primariae sunt sequentes:

1, Si vox in litteram consonam desinens sive in flexione seu in vera compositione in fine crescit, vocalis brevis, praesertim *ի* et *ու*, syllabae tono destitutae abjicitur, vocalis longa vero seu diphthongus in cognatam brevem convertitur.

2, In syllaba tono insignita vocalis brevis in longam seu diphthongum ipsi respondentem mutatur; atque idem fit compensandi causa, si in fine syllabae ultimae altera duarum consonantium abjicitur.

3, Litterae liquidae *մ*, *ն*, *ր*, amant vocalem *ու*.

4, Saepius ob vocalem syllabae primariae vocalis praecedentis sive sequentis syllabae mutatur.

5, Litterae vocales *ա* et *ո* non possunt immediate praecedere aliam vocalem, littera *ե* vero tantummodo vocalem *ա*, quae cum diphthongum efficit.

§. 2. Vocalis *ա* inseri solet in vocibus compositis, quarum membrum posterius a consonante incipit, e. g. *Նորակերպ*, *Էակից*, *ձիակոյտ*, sed reperitur quoque *առլեզ*, *աստուածաազգ*, *բարեգործ* a *բարի* + *գործ* etc. abjicitur eadem nonnunquam sec. §. 1, 1. seu, quod idem est, mutatur in *ը* in syllaba tono destituta, cf. *առն* pro *արան*, *ականջաց* et *ակրնջաց*, atque in nomine *աստուած*, quod discriminis ergo in casibus obliquis scribitur *աստուածոյ* etc. si de Deo vero, *աստուածոյ* etc. autem, si de deo fictitio sermo est. — porro in alias vocales transit, idque 1, sec. §. 1, 2. in diphthongum *այ* in fine vocum (ubi pronuntiatur a h vide supra pag. 8.) e. g. *դուզնաքեայ*, *խօսեցայ*, et in mediis vocibus cf. *այր* cum *արք*, *արանց* — *լուանայք* pro *լուանասք* (vide supra pag. 15.) 2, in vocales breviores *ե* vel *ի* sec. §. 1, 4. e. g. *փայծաղն* Gen. *փայծեղան*, *երկերիւր* pro *երկու* seu *երկ* + *հարիւր*, *ատակել* et *ատիկել*, *ասպազէն* et *ասպիզէն*. 3, in *ո* sec. §. 1, 3. cf. *ոռոզանել* pro *առոզանել*, *փողոտել* pro *փող* + *հատել*.

§. 3. Vocalis *ե* interdum euphoniae causa in mediis voci-

bus inter duas consonantes inseritur, e. g. եկեղեցի pro եկղեցի i. e. ἐκκλησία, երեք pro երք seu եռք, չորեք pro չորք — deinde sec. §. 1, 1. rarius abjicitur e. g. ուղեղ Gen. ուղղոյ, ասեղն Gen. ասղան, atque metri causa in Copula և e. g. ւոչ pro և ոչ, ւառոջութիւն pro և առողջութիւն — denique transit 1, in ա in voce վաթսուն pro վեցսուն, 2, in է, nempe vocalis augmenti in vocibus a vocali sive ab հ, յ incipientibus, cf. եկաց a կալ, sed էառ ab առնուլ, էջ ab իջանել, անէծ ab անիծանել, էհան s. եհան ab հանել, էյարկ s. էյարկ ab յարկանել, adeoque էստեղծ s. եստեղծ a ստեղծանել — itemque in formis գործէ pro գործե, էք pro եսք, սիրէք pro սիրեսք 3, in ի in Imp. Fut. cf. սիրեսցես et սիրեսջիր, հանցես et հանջիր, atque ita quoque 2. p. pl. Ind. et Imp. Fut. հանջիք, սիրեսջիք etc. pro հանցեսք, սիրեսցեսք etc.

§. 4, Vocalis longa է neque abjici neque inseri potest, sed commutatur nonnunquam cum diphthongis այ cf. եղէք s. եղայք, et եա cf. ընկէց s. ընկեաց, ac saepissime sec. §. 1, 1. in ե transit cf. կէտ Gen. կետի, գմբէթ Gen. գմբեթի, ամէն Gen. ամենի, եղէզն Gen. եղեզան, շեղինէ Gen. շեղինեայ, haud raro etiam in ի, e. g. վրէժ Gen. վրիժու, սէր Gen. սիրոյ, et cf. սիրեցէք et սիրեցիք.*)

§. 5. Littera ը, quum semibrevis sit (cf. supra pag. 7.), et proprie absentiam vocalis indicet, huc non pertinet, quoniam mutationi in aliam vocalem non subjecta est; et si quauda transire videtur, in eandem vocalem, unde enata est, convertitur.

§. 6. Vocalis ի, saepe in flexione et compositione sec. §. 1,

*) In nominibus կազմոս Gen. կազմեայ ac similibus forma Genitivi itidem ex inusitata Nominativi forma կազմէ explicanda est.

1. abjicitur cf. *գիծ* Gen. *գծի*, *սիրտ* Gen. *սրտի*, *լինտր* Gen. *լնտեր*, *երկիր* Gen. *երկրի* et comp. *երկրաբանակ*, *ինչք* Gen. *ընչից*,*) sed scribitur quoque *հիմն* Gen. *հիման*, *խակ* Gen. *խակի* et comp. *խակաբանութիւն* etc. — porro in Abl. sing. decl. III. e. g. *ախտ* Abl. *յախտէ* pro *յախտիէ*, in Pron. int. *ի*, cf. *զմէ* pro *զիմէ*, *առ'ի մէ* pro *առ յիմէ*, in Futuris verb. 1 p. s. *հանից*, 2 p. s. *հանցես* etc., atque interdum etiam, si duae voces praesertim monosyllabae se invicem excipiunt, quarum prior in hanc vocalem exit, altera vero ab eadem sive alia vocali incipit, e. g. *մ'ի* pro *մի'ի*, *քանզ' ՚ի* pro *քանզի ՚ի*, *վասն զ'իւր* pro *վասն զի իւր*, *սամոյր մ'ւ* pro *սամոյր միւ*. Transit eadem *յ*, saepissime in *յ*, praesertim *ի* Praefixi ante vocales, subinde etiam ante *ղ*, *ստ*, *չտ*, (cf. supra pag. 8.) e. g. *յընթացս*, adeoque *յնթացս* pro *'ի ընթացս*, *յարքայ*, *յեկեղեցւոյ*, *յիմաստից*, *յորում*, pro *'ի արքայ* etc., atque *յղէի* pro *'ի ղէի*, *յստոյգ* pro *յըստոյգ* seu *'ի ստոյգ*, *յշտեմարանս* pro *յըշտեմարանս* seu *'ի շտեմարանս*; hinc in vocibus ab *յ* incipientibus saepius omittitur e. g. *յոյնս* pro *'ի յոյնս*, *յաւիտեանս* *յաւիտենից* pro *'ի յաւիտեանս* *յաւիտենից*, atque quum *յ* ob pronunciationem seriore (cf. pag. 8.) sec. pag. 16. in *հ* nonnunquam abiret, raro etiam ante hanc litteram Praefixum *'ի* omittitur e. g. *հիւղեայն* pro *'ի հիւղեայն*. Item in declinatione nominum propr. in *ա* exeuntium *ի* plerumque in *յ* mutatur, sive potius abjicitur cf. *Եւրոպա* Gen. *Եւրոպայ* pro *Եւրոպաի* seu (sec. pag. 15.) *Եւրոպայի*, *Վալչիւիա* Gen. *Վալչիւեայ*, *Ղուկաս* Gen. *Ղուկայ*, sed

*) Pertinent huc quoque nomina in *իւ* exeuntia, ut *թիւ* Gen. *թուոյ*, *պատիւ* Gen. *պատուոյ*, in quibus *ի* non in *ու* mutatum, sed *ու* pro *ւ* scriptum est.

scribitur etiam promiscue Մանիա Gen. Մանիայ et Մանիայի. Porro 2, transit haec littera in *h* a, in flexione nominum, quae in *ի* desinunt, et in casibus obliquis vocalem *ա* accipiunt, quacum vocalis *h* in diphthongum abit, e. g. Մասայի Gen. Մասայեայ, ալիք Gen. ալեաց, տեղի Instr. տեղեալ, b, in flexione verborum, e. g, Aor. I. 1 p. s. սիրեցի, 2 p. s. սիրեցեր Aor. II. թողի, թողեր, et in IV Cong. Inf. խօսել pro խօսիլ Aor. I խօսեցայ pro խօսիցայ. c, in compositione, cf. բարեկամ pro բարի + կամ, որդեգիր pro որդի + գիր, d, alibi etiam, e. g. լեզու a լեզել, ուրեք pro ուրիք, ումեմն pro ումիմն etc. Porro 3, mutatur in *է*, e. g. Pron. int. Ի Gen. Էր, et in nomm. comp. pro *ե*, cf. բարեգործ et բարեգործ ex բարի + գործ, հոգեխառն et հոգեխառն ex հոգի + խառն.*) Denique 4, in *լ* transit in flexione nominum sequente *ո*, cf. որդի Gen. որդւոյ, տեղի Gen. տեղւոյ, sed reperitur quoque խայրիոց, imprimis in vocibus monosyllabis earumque compositis, e. g. ձի Gen. ձիոյ, միաձի Gen. միաձիոյ, adeoque abjectâ vocali *ի*, որդոյ, աղաւնոյ ab որդի, աղաւնի, etc.

§. 7. Vocalis *ո* ob sonum ipsius inter *o* et *u* medium cum *ու* et *o*, adeoque cum diphthongo *աւ*, quae seriori tempore et sonum et figuram litterae *o* accepit, passim commutabatur, cf. մորուք, մուրուք, մօրուք et մաւրուք — գործող et գործող etc.; at praeterea in flexione nunquam fere mutationibus obnoxia est,**) atque, ubi convertitur, locum vocalis longae seu diphthongi, id quod saepissime fit, gerere videtur.

*) In nonnullis vocibus *ի* plane abjicitur, e. g. գինարք, թշնամասէր ex գինի + արք et թշնամի + սէր.

***) Singularis est flexio nominis ոլոռն Gen. ոլեռան cf. lat. olus Gen. oleris, atque Pron. pers, 2. p. Gen. քո Dat. քեզ Abl. քէն.

§. 8, Vocalis brevis *ու* in flexione nonnunquam sec. §. 1, 3. inseritur cf. *մասն* Nom. pl. *մասունք* pro *մասնք*, *երո՛ւք*, *լերո՛ւք* pro *երք*, *լերք*, at multo saepius abjicitur, licet exempla non desint, ubi in media voce accedente flexione retinetur cf. *ումայ* Gen. *ըմպոյ* cum *ուխտ* Gen. *ուխտի*, *օգուտ* Gen. *օգտի*, porro *տուն* Gen. *տան* cum *անուն* Gen. *անունան*, *գանձ* Gen. *գանձու* Abl. *ի գանձէ* et *ի գանձուէ*, atque Gen. sing. nominis *քոյր* promiscue scribitur *քուեր* et *քեռ*. Transit eadem subinde in *ո*, cf. *երկու* et *երկոտասան*, *երկոքեան* — *չոգայ* pro *չու + գայ*.

§. 9, Inter diphthongos primo loco nominanda est

1, *այ*, quae singulari modo abjicitur in Fut. Conjug. quartae, cf. 1 p. s. *խօսեցայց* 2 p. s. *խօսեցիս* etc. *հանայց* 2 p. s. *հանցիս* etc. In fine verborum, exceptis Pronn. demonstr. *սա*, *դա*, *նա*, et Imperativis *ասա՛*, *սիրեա՛*, scribitur pro *ա*, e. g. *վկայ* pro *վկա*, *ընծայ* pro *ընծա*, *Տիգրան* Gen. *Տիգրանայ* pro *Տիգրանա*; in mediis vocibus ante duas consonantes transit in *ա*, e. g. *աստ*, *անդ* ab *այս*, *այդ*, *հարք* ab *հայր*, et *արք*, *արանց* sec. §. 1, 1. ab *այր*; sequente *ու* vero in *աւ* sive *օ* mutatur cf. *հայր* Gen. *հաւր* s. *հօր* pro *հայուր*, ac saepius etiam convertitur in *է*, cf. *ազուգայք* et *ազուգէք*, *եղայ* et *եղէ*, *եղայք* et *եղէք*.

2, Diphthongus *աւ* sive *օ* per aphaersin abjicitur in voce *տար* pro *օտար*, atque, ut modo vidimus §. 7, nonnunquam commutatur cum *ո* et *ու*. In voce *արտաւար* sive *արտօար* plur. *արտասուք* eadem convertitur in *ա*.

3, Diphthongus *եա*, quae, si vocem claudit, in triphthongum *եայ* abit, saepius, idque imprimis in flexione, quando *ի* seu *ոյ* additur, in vocalem *է* convertitur cf. *հիւղայ* s. *հիւղեայ* cum *հիւլէ*, *տուրնջէն* pro *տուրնջեան*, *դուզնաքեայ* Gen. pl. *դուզնաքեայց* et *դուզնաքէեց*, *կէի* et *ատէի* a *կեաւ*

et *ատեալ* cum *կեայր* et *ատեայր*, *անդեայ* Gen. sing. *անդէոյ*, *ընկեաց* et *ընկէց*. In codicibus serioribus *էայ* plerumque pro *եայ* scribitur, e. g. *հրէայ* pro *հրեայ*. In flexione eadem, si vox in fine crescit, sec. §. 1, 1. in *ե* mutari solet. cf. *բարութիւն* Gen. *բարութեան* sec. pag. 10., Abl. *ի բարութենէ*, sed retinetur quoque in nonnullis vocibus, e. g. *անկիւն* Gen. *անկեան* Abl. *յանկեանէ*, *ձիւն* Gen. *ձեան* Abl. *ի ձեանէ*.

4, Triphthongus *եաւ* seu *եօ* saepius cum diphthongo *եւ* seu *իւ* commutatur, cf. *եաւթն* s. *եօթն* et *եւթն* s. *իւթն*, *իւրեաւ* et *իւրեւ*, *գեաւղ* s. *գեօղ* et *գեւղ* s. *գիւղ*.

5, Diphthongus *եւ* seu *իւ* sec. pag. 10. sequente *ե* in flexione abjicitur, sin vero *ա* sequitur, in diphthongum *եա* abit, cf. *աղբեր* seu *աղբիւր* Gen. *աղբեր*, *գեւղ* s. *գիւղ* Gen. *գեղ*, *մանկութիւն* Gen. *մանկութեան*, Apud. Faust. Byz.*) loco hujus diphthongi passim *ոյ* scribitur e. g. *երկերոյր* pro *երկերիւր*, *տեսանոյր* pro *տեսանիւր*.

6, Diphthongus *ոյ* in fine vocum, si Pron. *քո* et Imperativum *ամրացո՛* etc. exceperis, semper scribitur pro *ո*, e. g. *գոյ* pro *գո* a voce *գոլ*, *մարդ* Gen. *մարդոյ* pro *մարդո*; in flexione vocis *քոյր* transit in *ո*, et *ու*, et absorbetur e. g. Nom. plur. *քորք* Gen. sing. *քուեր* et *քեւ* etc., atque alibi etiam cum *ո* et *ու* saepius commutatur cf. *որգոյն* et *որգոն*, *առոյգ* et *առոգ*, *առոյգութիւն* et *առուգութիւն*, *գոյ* et *գուցէ* et *գոյք* pro *գոսք*, *մոյծ* s. *եմոյծ* et *մուծի*, *թողոյր* et *թողուի* etc.

*) Fortasse ob similem pronunciationem, quoniam *ոյ* et *իւ* saepius vicem nostri *ú* gerere videtur.

Liber II.

DE PARTIBUS ORATIONIS.

CAPUT I. DE NOMINE.

§. 1. Genus in lingua armeniaca non solet distingui, sed ubi orationis nexus distinctionem postulat, nomini praeponitur vox, quae sive masculinum, sive femininum genus indicat. e. g. de hominibus: մանուկ տղայ puer, աղջիկ տղայ puella, այր մարդ vir, կին մարդ seu էգ մարդ femina — de animalibus: արու ձի seu որձ ձի equus: էգ ձի s. մատակ ձի s. քած ձի equa.

Nomina propria graeca et latina in Nom. Sing., quum in hoc tantum casu terminationem suam plerumque retineant, genera saepe distinguunt e. g. Յովհաննէս Johannes. Յովհաննա Johanna; sed in reliquis casibus hoc discrimen rarius observatur, cf. Ագաթանգեղոս Agathangelus Gen. Ագաթանգեղոսի, sed Հելենէ Helena, Gen. Հելենեայ atque item Կադմոս Cadmus Gen. Կադմեայ.

In nominibus propriis armeniacis genus femininum haud raro exprimitur per voces adnexas դուխտ (pro դուխտր i. q. դուստր) i. e. filia, vel անոյշ i. e. suavis, e. g. Խոսրովիդուխտ, Վարդանոյշ sive etiam Վարդոյշ.

Sed exstat quoque terminatio vere feminina apud Armenios, nempe ուհի, quae haud raro usurpatur, atque non modo nominibus propriis, verum etiam appellativis, adeoque adjectivis adnectitur. e. g. Վարդուհի, աստուածուհի, մարգարէուհի, Թագուհի, երանուհի, սրբուհի.

§. 2, Numeri in lingua armeniaca sunt duo: Singularis et Pluralis: Dualis nonnisi in voce երկու i. e. duo occurrit, sed flexio ejus a flexione numeri pluralis non differt.

Numeri pluralis variae reperiuntur terminationes, nempe եր in vocibus բաներ, թղթեր, ներդեր, օրեր a formis sing. բան, թուղթ, ներդ, օր, etc. deinde եար in vocibus իշեար, վարժեար ab էշ, վարժ, porro եան e. g. գրեան, խոզեան, թղթեան a գիր, խոզ, թուղթ, atque etiam ան in voce խուժան a խուժ. Sed omnes hae terminationes rarius occurrunt, atque pro obsoletis habendae sunt. Nam ex regula fere constanti Pluralis a Singulari formatur additâ litterâ ք, quae plerumque sine ulla mutatione, rarius, ut concursus consonantium evitetur, insertâ aliquâ vocali formae casus nominativi Sing. additur, e. g. բանք a բան, գործք a գործ, et կեղծիք a կեղծ, սերմանք a սերմ, մասունք a մասն; saepius quoque forma numeri sing. inusitata subest e. g. կանայք a կին, մեղանք a մեղ, այգեստանեայք ab այգեստան. In quibusdam vocibus, Pronn. demonstr. etc. littera ք non in fine ponitur, sed ante litteras finales inseritur, e. g. նոքա, նոքին, այնոքիկ, ամենեքեան et ամենեքին etc., in aliis nonnunquam terminationi illi obsoletae եր, quae et in որ, օր abiit, interjectâ vocali է seu այ sv e եայ, in fine adnectitur, cf. վաներայք et վանորայք a վան, արտորեայք ab արտ, գիւղօրէք a գիւղ; ac simile quid ordine tamen inverso videtur locum habere in vocibus քաղաքկներար pro քաղաքքներար a քաղաք, et բարձկներար pro բարձքներար a բարձ.

§. 3. Casus in lingua armeniaca sunt sex: Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Ablativus et Instrumentalis; Vocativus nonnisi in nonnullis nomm. propr. graecae seu latinae originis a Nominativi forma deflectit, e. g. Փիլիպպէ, Օւիքէ, Գրիգորիէ, Narrativus vero et Circumlativus, qui dicuntur, ab Ablativi et Instrumentalis formis non differunt, iisque tantum Praefixum զ addunt, Dativus Praefixi denique atque Locativus

ab Accusativo vel Dativo nonnisi per Praefixum *ի* s. *յ* vel *ց* distinguuntur. Caeterum Dativus et Ablativus in numero plurali fere nunquam, in sing. certe non semper a Genitivi forma discrepant, et Accusativus in Plurali tantum a Nominativi forma abit, ita ut in Sing. saepius tres tantum, in Plur., si Pronomina nonnulla exceperis, non ultra quatuor formas diversas reperiamus.

De Formatione Casuum.

§. 4. Nomina apud Armenios duplici ratione flectuntur, ita nempe, ut in casibus obliquis syllaba flexionis in fine addatur, cf. *Անակ* Gen. *Անակայ*, *բանակ* Gen. *բանակի*, *աթոռ* Gen. *աթոռոյ*, *զօր* Gen. *զօրու*, aut ita, ut in flexione vocalis ante ultimam vocis consonantem inseratur, cf. *Հիմն* Gen. *Հիման*, *աստղ* Gen. *աստեղ*, *կայսր* Gen. *կայսեր*, *թոռն* Gen. *թոռին*, *եղջիւր* s. *եղջեւր* Gen. *եղջեր*, *քոյր* Gen. *քուեր*, *մայր* Gen. *մօր* cf. pag. 21., *աւր* s. *օր* Gen. *աւուր*. Altera haec ratio in iis tantum nominibus observatur, quae in litteram liquidam *ղ*, *ն*, *ր*, praecedente alia consonante aut diphthongo *իւ* s. *եւ*, sive etiam, in quibusdam certe vocibus, praecedente *ու*, vel *աւ* s. *օ*, vel *այ*, *ոյ*, exeunt.

Singularis.

§. 5, 1. Nominativus omnis terminationis expers est, atque adeo in quibusdam vocibus litteram *ն* abjicit e. g. *գալուստ* pro *գալուստն* s. *գալստիւն*, *տեսիլ* pro *տեսիւն*, s. *տեսլիւն* *աղջիկ* Gen. *աղջկան*.

2, Accusativus, si Pronn. pers. exceperis, a Nominativo nonnisi per Praefixum *զ* discernitur, quod praeter Pronn. indefinita, quibus semper additur, nominibus tantum definitis praefigitur.

3, Genitivi character primitivus *ր* fere tantum in Pronn. quibusdam cernitur, alibi vero solae vocales flexionis remanserunt; in Nominibus nempe, quae eas inserunt, occurrunt *ա* ante *ն* e. g. *ակն* Gen. *ական*, *ե* ante *ղ* vel *ր*, e. g. *արկղ* Gen.

արկեղ, դուստր Gen. դստեր, et ու ante ը in հայր Gen. հօր, օր pro աւր Gen. աւուր. Nomina vero, quae vocalem flexionis in fine addunt, terminationes adsciscunt այ, ի, ոյ, ու, e. g. Տրդատ Gen. Տրդատայ, քաղաք Gen. քաղաքի, մարդ Gen. մարդոյ, գանձ Gen. գանձու.

4. Dativi terminatio primitiva մ nonnisi in Pronn. demonstr. interrog. et indef., et nonnullis Nomm., quae in Gen. ոյ adsumunt, reperitur. Alia quaedam Nomina ejusdem flexionis ջ in Dativo habent, et Pronn. pers. 1. et 2. p. ինձ, քեզ sonant, reliqua omnia Genitivi flexionem retinent. cf. այս Dat. այսմ, փ Dat. փմ, իք Dat. իմիք, այլ Dat. այլում, աջ Dat. աջում — եկեղեցի Dat. եկեղեցուջ, կին Dat. կնոջ, cf. գիւղ Dat. գեղջ — բան Gen. et Dat. բանի, գետ Gen. et Dat. գետոյ, etc. etc.

5, Ablativi, cui semper ՚ի s. յ praefigitur, character est էն in Pronn. pers., նէ in Pronn. demonstr., in Nominibus vero է, et ubique fere a Dativi forma descendit; sed in iis Nomm., quae in Dat. terminationes այ vel ոյ habent, Ablativi character prorsus omittitur. cf. յինէն, ՚ի քէն ab ես, դու — ՚ի նմանէ, յայսմանէ a նա, այս — ՚ի բարութենէ, յաստեղէ, ՚ի քաղաքէ, յաջմէ, ՚ի գանձէ s. ՚ի գանձուէ, ՚ի տեղեցուէ a բարութիւն, աստղ, քաղաք, աջ, գանձ, տեղի — ՚ի մարդոյ, ՚ի Տրդատայ a մարդ, Տրդատ.

6, Instrumentalis character primitivus ւ in Pronn. pers. ինւ, քւ, իւրւ (cujus loco etiam իւրեաւ scribitur) reperitur. Nomina, quae in Gen. այ vel ի adsumunt, in Instr. աւ vel իւ habent, cf. Մնակ Gen. Մնակայ Instr. Մնակաւ — ախտ, ախտի, ախտիւ; quae vero in Gen. ոյ habent, in Instr. ուլ addunt; մարդ, մարդոյ, մարդուլ; ea porro, quorum vocalis flexionis ու est, eandem formam in Instr. retinent e. g. զօր Gen. et Instr.

զօրու; denique ea, quae vocalem flexionis inserunt, in Instr. *ք* accipiunt, et *ն* praecedens sec. pag 12. in *մ* convertunt, cf. *աստղ, աստեղ, աստեղք — եզր, եզերք — սերմն, սերմամբ*. At nonnunquam Instrumentalis aliam flexionem sequitur atque Genitivus, qua de causa in Lexicis utriusque casus terminatio afferri solet, e. g. *քաղաք, քաղաքի, քաղաքաւ — կարասի, կարասւոյ* Instr. *կարասով* et *կարասեաւ* etc. vide tab. decl.

In Pronn. demonstr. aliisque quibusdam vocibus, in quibus littera flexionis inseritur, saepius terminatio Instr. in fine repetitur e. g. *նոյն* Instr. *նովին* et *նովիմբ, նա* Instr. *նովաւ, բոլոր* Instr. *բոլորով, բոլորովին* et *բոլորովիմբ* etc.

Pluralis.

§. 6, 1. Nominativus litteram numeri plur. characteristicam *ք* (vide supra pag. 24.) additam habet, cujus loco raro *ս* reperitur e. g. *զնացեալք* et *զնացեալս*.

2, Genitivus (exceptis Pronn. 1. et 2. pers., quae *մեր, ձեր* habent) terminationem *ց* adsumit, quae vocali flexionis casuum obliquorum Sing., atque Instrumentalis imprimis, ubi hic casus aliam vocalem servavit, additur cf. *այնց, նոցա, ոյց, որոց, աւուրց, զիւղից, կանանց, մարց* etc. Nonnunquam, ut in Instr. sing. et plur. littera flexionis bis posita est, e. g. *նոցին, նոցուն* et *նոցունց — ամենեցուն* et *ամենեցունց*.

3, Dativus, si Pronn. pers. *մեզ, ձեզ* exceperis, cum Genitivo prorsus congruit.

4, Accusativus, qui ut in Sing. *զ* Praefixum habet, in Pronn. pers. *զմեզ, զձեզ* Dativi formam retinet, in reliquis vocibus litteram *ս* loco *ք* Nominativi accipit, e. g. *զախտս, զաստեղս, զքաղաքս, զմասունս*; raro etiam littera *ք* in Accus. remanet, e. g. *զտիպքն* pro *զտիպսն*.

5, Ablativus formam Genitivi seu Dativi addito tantum Praefixo *ի* s. *յ* servat, e. g. *ի քաղաքաց, յարքայից* etc. At in Pronn. pers. et demonstr. duplex terminatio conspicitur,

nempe 'ի մէնջ, 'ի ձէնջ, ubi էն et ջ pro g — 'ի սոցանէ, յայնցանէ, ubi g et նէ adnexa sunt.

6, Instrumentalis ex Instr. Sing. additâ notâ Plur. շ formatur e. g. բանիւք. անօթովք քաղաքաւք et (mutatâ diphthongo աւ in օ cf. pag. 10) քաղաքօք, հիմաւք etc. Sed in Pronn. pers. մեւք, ձեւք, s. մեաւք, մեօք, et ձեաւք ձեօք ab Instr. Sing. paullum deflectit, in vocibus vero ամենեքեան s. ամենեքին et similibus, atque in Pronn. demonstr. littera Plur. characteristicâ շ bis saepe addita reperitur e. g. ամենեքումք et ամենեքումք, սովիւք s. սոքիւք et սոքումք, սոքաւք s. սոքօք, այսոքիւք et այսոքիւք.

De Declinationibus.

§. 7, Declinationes secundum quinque vocales ա, ե, ի, ո, ու, quae in casibus obliquis apparent, sunt quinque. Sed, quum haud pauca nomina in Instr. Sing. et casibus obliquis Plur. aliam sequantur flexionem, quam in reliquis casibus Sing., duae praeterea declinationes, sexta et septima, accedunt, quarum prior ad normam primae et tertiae, posterior vero, ad primae et quartae declinationis normam flectitur; atque has quidem mixtas, illas vero simplices nominamus. Omnium vero septem declinationum schema tabula sequens exhibet.

TABULAE DECLINATIONUM.

<i>Simplices.</i>	<i>Nominativus.</i>	<i>Genitivus.</i>	SINGU <i>Dativus.</i>
Declin. I. (char. <i>ա.</i>)	Տրդատ սերմն բարութիւն	Տրդատայ սերման բարութեան ³⁾	ut Gen. ut Gen. ut Gen.
Declin. II. (char. <i>ե.</i>)	աղբիւր s. աղբեւր ²⁾ աստղ	աղբեր ³⁾ աստեղ cf. ազդերի	ut Gen. ut Gen.
Declin. III. (char. <i>ի.</i>)	ախտ	ախտի	ut Gen.
Declin. IV. (char. <i>ո.</i>)	մարդ	մարդոյ	մարդոյ s. մարդում
Declin. V. (char. <i>ու.</i>)	աւր s. օր ⁶⁾ ծանր գանձ	աւուր ծանու ⁷⁾ cf. թանձրու գանձու	ut Gen. ut Gen. ut Gen.
<i>Mixtae.</i>			
Declin. VI. (char. <i>ա</i> et <i>ի.</i>)	քաղաք դուզնաքեայ բեռն	քաղաքի դուզնաքէի ⁸⁾ բեռին	ut Gen. ut Gen. ut Gen.
Declin. VII. (char. <i>ա</i> et <i>ո.</i>)	տեղի	տեղոյ ⁹⁾	տեղոյ s. տեղոջ

1) cf. pag. 12. 2) cf. p. 10. 3) cf. p. 12. 4) cf. p. 22. 5) cf.

LARIS.

<i>Accusativus.</i>	<i>Ablativus.</i>	<i>Instrumentalis.</i>
զՏրդատ զսերմն զբարութիւն	'ի Տրդատայ 'ի սերմանէ 'ի բարութենէ ⁴⁾ cf. 'ի ձեանէ ⁴⁾ յանկիւնէ	Տրդատաւ սերմամբ ¹⁾ բարութեամբ ¹⁾
զաղբիւր s. զաղբեւր ²⁾ զաստղ	յաղբերէ s. յաղբիւրէ յաստեղէ	աղբերբ ¹⁾ s. աղբերաւ աստեղբ ¹⁾ cf. կոճեղաւ
զախտ	յախտէ	ախտիւ
զմարդ	'ի մարդոյ cf. յաջմէ ⁵⁾	մարդով ¹⁾
զաւր s. զօր ⁶⁾ զծանր	յաւրէ ⁵⁾ s. յօրէ ⁶⁾ 'ի ծանուէ	աւուրբ ¹⁾ ծանու s. ծանուամբ ¹⁾ cf. բարձամբ ¹⁾
զգանձ	'ի գանձէ ⁵⁾ s. 'ի գանձուէ	գանձու զանձու
զքաղաք զդուզնաքեայ զբեռն	'ի քաղաքէ ('ի դուզնաքէէ) 'ի բեռանէ cf. 'ի դաշնէ	քաղաքաւ դուզնաքէիւ ⁸⁾ բեռամբ ¹⁾
զտեղի	'ի տեղոյ ⁹⁾ s. 'ի անեղոջէ	տեղեաւ ⁹⁾ cf. որդւով ¹⁾

p. 21. 6) cf. p. 10. 7) cf. p. 14. 8) cf. p. 21. 9) cf. p. 20.

<i>Simplices.</i>	<i>Nominativus.</i>	<i>Gen. et Dat.</i>
Declin. I. (char. <i>ա.</i>)	Տրդատք սերմանք cf. Հիմունք ²⁾ բարու թիւնք	Տրդատաց սերմանց բարու թեանց ⁴⁾
Declin. II. (char. <i>ե.</i>)	աղբիւրք s. աղբերք ⁵⁾ s. աղբերք աստեղք	աղբերց ⁴⁾ s. աղբերաց աստեղց s. աստեղաց
Declin. III. (char. <i>ի.</i>)	ախտք	ախտից
Declin. IV. (char. <i>ո.</i>)	մարդք	մարդոց
Declin. V. (char. <i>ու.</i>)	աւուրք ²⁾ ծանունք ²⁾ cf. Թանձրունք ⁶⁾	աւուրց ծանունց ⁶⁾ cf. բարձանց
<i>Mixtae.</i>	դանձք	դանձուց
Declin. VI. (char. <i>ա</i> et <i>ի.</i>)	քաղաքք դուզնաքեայք բեռինք cf. մասունք ²⁾	քաղաքաց դուզնաքեայց s. դուզնաքեաց cf. այծէից ⁷⁾ բեռանց cf. դառինց
Declin. VII. (char. <i>ա</i> et <i>ո.</i>)	տեղիք	տեղեաց ⁸⁾ cf. որդւոց ⁸⁾

1) cf. pag. 10. 2) cf. p. 21. 3) cf. p. 12. 4) cf. p. 12.

<i>Accusativus.</i>	<i>Ablativus.</i>	<i>Instrumentalis.</i>
<p>ՂՏրդատս զսերմանս cf. զհիմունս²⁾ զբարութիւնս</p>	<p>ի Տրդատաց ի սերմանց ի բարութեանց</p>	<p>Տրդատաւք^s. Տըր- դատօք¹⁾ սերմամբք³⁾ բարութեամբք³⁾</p>
<p>Ղաղբիւրս s. զաղբեւրս⁵⁾ s. զաղբերս զաստեղս</p>	<p>յաղբերց s. յաղբերաց յաստեղց s. յաստեղաց</p>	<p>տղբերբք³⁾ s. աղբերաւք s. աղբերօք¹⁾ աստեղբք³⁾ s. աստեղաւք s. աստեղօք¹⁾</p>
<p>Ղախտս</p>	<p>յախտից</p>	<p>ախտիւք</p>
<p>Ղմարդս</p>	<p>ի մարդոց</p>	<p>մարդովք³⁾</p>
<p>Ղաւուրս²⁾ զծանունս²⁾</p>	<p>յաւուրց ի ծանունց cf. ի բարձանց</p>	<p>աւուրբք³⁾ ծանումբք³⁾ s. ծանուք cf. թանձրուք cf. բարձամբք³⁾</p>
<p>Ղգանձս</p>	<p>ի գանձուց</p>	<p>գանձուք</p>
<p>Ղքաղաքս զդուղնաքեայս</p>	<p>ի քաղաքաց ի դուղնաքեայց s. ի դուղնաքեաց¹⁾ cf. յայծէից ի բեռանց</p>	<p>քաղաքաւք s. քաղաքօք¹⁾ դուղնաքեաւք s. դուղնաքեօք¹⁾ cf. այծէիւք բեռամբք³⁾</p>
<p>Ղբեռինս cf. զմասունս²⁾</p>	<p>ի բեռեաց cf. յորդուց</p>	<p>տեղեաւք s. տեղեօք¹⁾ cf. որդուովք³⁾</p>
<p>Ղտեղիս</p>	<p>ի տեղեաց cf. յորդուց</p>	<p>տեղեաւք s. տեղեօք¹⁾ cf. որդուովք³⁾</p>

5) cf. p. 10. 6) cf. p. 13. 7) cf. p. 21. 8) cf. p. 20.

Declinatio prima.

§. 8, Voces, quae vocalem flexionis post ultimam consonantem addunt, sunt nomina propria, quae plurali numero proprie carent. Sed haud pauca eorum aliam flexionem sequuntur, et ad tertiam, quartam, seu quintam decl. pertinent, atque alia mox ad primae, mox ad alius declinationis normam flectuntur, e. g. Սարգիս Gen. Սարգսի, Լնի Gen. Լնուոյ, Այրարատ Gen. Այրարատայ s. Այրարատոյ s. Այրարատու.

Nomina propria graeca terminationem suam aut retinent, aut totam sive litteram *u* tantummodo abjiciunt, aut in casibus obliquis aliam formam substituunt, aut denique etiam duplicem flexionem accipiunt, e. g. Ազաթանգեղոս Gen. Ազաթանգեղոսի, Մովսէս Gen. Մովսէսի s. Մովսեսի s. Մովսիսի — Գիոս Gen. Գիայ, Արկադէոս Gen. Արկադեայ, Աղեքսանդր Gen. Աղեքսանդրի s. Աղեքսանդրու s. Աղեքսանդրոսի, Թովմաս Gen. Թովմայի sive etiam Թովմասու — Ազոստոս Gen. Ազոստեայ.

Nomina patronymica in syllabam *եան* s. *ան* desinentia in Sing. plerumque indeclinabilia sunt, in Plur. vero nil nisi litteras casuum characteristicas addunt, atque modo singulari ad analogiam nominum hujus decl. abstractorum flectuntur, e. g. տրդատեանք, տրդատեանց etc. վարդանանք, վարդանանց etc.

Flexionem nominum սերմն et հիմն sequuntur etiam nomina անուն Gen. անուան, շուն Gen. շան, պաշտօն s. պաշտաւն Gen. պաշտաման cf. pag. 12. porro etiam alia saepius, quae litteram finalem *ն* sive in Nom. Sing. abjiciunt, sive in casibus obliquis addunt cf. pag. 12. e. g. սուտակ Gen. սուտակի et սուտական, երէց Gen. երիցան s. երիցոյ et երիցու.

Pertinent huc quoque duo nomina irregularia, այր vir et տէր dominus, una cum nominibus compositis, quorum membrum posterius haec efficiunt, e. g. երկայր, քեռայր, տանուտէր etc. Eorum flexio haec est:

Sing. Nom. *այր* Gen. et Dat. *առն* Accus. *զայր* Abl. *յառնէ* Instr. *արամբ* Plur. Nom. *արք* Gen. et Dat. *արանց* Accus. *զարս* Abl. *յարանց* Instr. *արամբք*.

Sing. Nom. *տէր* Gen. et Dat. *տեառն* Accus. *զտէր* Abl. *'ի տեառնէ* Instr. *տերամբ* Plur. Nom. *տեարք* Gen. et Dat. *տեարց* s. *տերանց* Accus. *զտեարս* Abl. *'ի տեարց* s. *'ի տերանց* Instr. *տերամբք*.

Ad normam nominis *բարութիւն* flectuntur imprimis nomina abstracta in *ութիւն*, aliaque in simplex *իւն* exeuntia, et nomen *ստին* Gen. *ստեան*; deinde vero etiam alia in litteras *ստ*, *նդ*, *րդ* etc. desinentia saepius eandem flexionem adsumunt, sive ad tertiam seu quartam decl. flectuntur, cf. *ժողովուրդ* Gen. *ժողովրդի* s. *ժողովրդեան*, *ճնունդ* Gen. *ճննդոյ* s. *ճննդեան*, *վաղիւ* Gen. *վաղուի* s. *վաղուեան*. Peculiaris est flexio nominis *տիւ* Gen. *տունջեան* s. *տուրնջեան* s. *տուրնջենի*, Abl. *'ի տուէ* s. *'ի տուրնջենէ* Instr. *տուով* s. *տունջեամբ*.

Declinatio secunda.

§. 9. Pertinent huc nomina maximam partem substantiva in *ր* seu *ղ* praecedente aliâ consonante desinentia, atque ea, quae in diphthongum *իւ* s. *եւ* sequente litterâ *ր* exeunt. Haec, ut e tabula cernitur, sextam saepe declinationem sequuntur.

Referendum huc etiam est nomen irregulare *քոյր* soror, cujus declinatio haec est:

Sing. Nom. *քոյր* Gen. et Dat. *քուեր* s. *քըւեր* s. *քեռ* Accus. *զքոյր* Abl. *'ի քեռէ* Instr. *քերբ* Plur. Nom. *քորք* Gen. et Dat. *քուերց* s. *քըւերց* s. *քերց* Accus. *զքորս* Abl. *'ի քերց* Instr. *քերբք*.

Declinatio tertia.

§. 10. Haec declinatio omnium simplicissima multitudine nominum reliquas fere omnes superat.

Nomen hujus declinationis irregulare est *գիւղ* vicus quod et *գեւղ*, *գեաւղ*, *գեօղ* scribitur, una cum nomine composito *քաղաքագիւղ* *κοιλόπολις* aliisque. Flexio ejus haec est:

Sing, Nom. *գիւղ* etc. Gen et Dat. *գեղջ* s. *գեաւղջ* s. *գեղի* Accus. *զգիւղ* etc. Abl. *ի գեղջէ* s. *ի գեղէ* Instr. *գիւղիւ* s. *գեղիւ* Plur. Nom. *գիւղք* etc. Gen. et Dat. *գիւղեց* s. *գեղեց* Accus. *զգիւղս* etc. Abl. *ի գիւղեց* s. *ի գեղեց* Instr. *գիւղիւք* s. *գիւղօք* s. *գեղիւք*.

Declinatio quarta.

§. 11. Declinationem hanc sequuntur Infinitivi Verborum in *ել*, *ալ*, *ուլ*, *իլ* exeuntes, Part. Praet. in *եալ* desinens, ac nomina cum terminationibus *ած* s. *ուած*, *ային*, *ին*, *ուն*, aliaque multa. Nonnulla nomina modo ad hanc modo ad tertiam atque adeo sextam decl. flectuntur, e. g. *գիշեր* Gen. *գիշերոյ* et *գիշերի* Plur. *գիշերաց*, *թւ* Gen. *թւոյ* et *թւի*, *ասացուած* Gen. *ասացուածոյ* et *ասացուածի*, atque in Instr. Plur. haud pauca terminationem *աւք* s. *օք* pro *ովք* recipiunt.

Terminationes Dativi Sing. *ում* et Abl. *մէ* praeter Nomina pauca primitiva et Pronomina derivata in Nom. quoque adjectiva, eaque in *ային*, *ին* et Part Verb. in *եալ* exeuntia admittunt.

Declinatio quinta.

§. 12. Nomina subst. hujus decl. saepius quoque alius, tertiae nempe, vel quartae, vel sextae decl. flexionem sequuntur e. g. *գանձ* Gen. *գանձու* et *գանձի*, *այգ* Gen. *այգու* et *այգոյ*, *զօր* Gen. *զօրու* Plur. *զօրաց*, *զօրաւք*.

Flexionem Adjectivorum *ծանր*, *թանձր*, quae in Instr. Sing. et in casibus obliquis Plur. saepe in primam decl. transeunt, sequuntur alia multa Adjectiva ejusdem generis, quae in *ր* praecedente aliâ consonante exeunt, licet non omnia e. g. *համր* Gen. *համեր*.

Nomina *ասր, մեղը, ծաղը* vario modo flecti possunt, cf. *ասր, ասրու* s. *ասու, յասուէ, ասրոյ, ասրով, ասուոց, ասերք* — *մեղը, մեղու, 'ի մեղուէ, մեղրով, մեղեր, մեղերք*, atque etiam *մեղուի, մեղուաւ* — *ծաղը, ծաղու, ծաղրու, ծաղեր*.

Nomina *հայր* pater, *մայր* mater, et *եղբայր* frater, cum compositis suis hanc quidem declinationem sequuntur, sed multum ab ea deflectunt; atque flexio eorum haec est:

Sing. Nom. *մայր* Gen. et Dat. *մաւր* s. *մօր* cf. pag. 20. Accus. *զմայր* Abl. *'ի մաւրէ* s. *'ի մօրէ* Instr. *մարք* Plur. Nom. *մարք* Gen. et Dat. *մարց, հարց* et *հարանց* Accus. *զմարս* Abl. *'ի մարց, 'ի հարց* et *'ի հարանց* Instr. *մարքք, հարքք* et *հարամքք*.

Declinatio sexta.

§. 13. Sextae declinationi, quae in Instr. Sing. et casibus obliquis Plur. primam, in reliquis casibus tertiam decl. sequitur, pleraque omnium nomina accensentur, tam primitiva, quam derivata.

Declinatio septima.

§. 14. Haec declinatio nomina comprehendit maximam partem derivata, et in vocalem *ի* desinentia, quae modo primam, modo quartam decl. sequuntur; sed multa eorum, atque imprimis monosyllaba ad quartam decl. semper flectuntur, alia modo hanc modo illam flexionem recipiunt cf. *ձի, ձիոյ* — *որդի, որդւոյ* et *որդոյ* Plur. *որդուց* et *որդեաց* etc.

Nonnulla nomina litteram *ջ* in Dat. et Abl. Sing. adsumunt, atque alia in Instr. Plur. terminationem *իւք* nonnunquam habent, cf. *կարծեաւք* et *կարծիւք* — *սնտուովք, սնտեաւք* et *սնտիւք*.

Singularis est flexio nominis *կին* mulier, quod hac ratione declinatur:

Sing. Nom. *կին* Gen. et Dat. *կնոջ* Accus. *զկին* Abl. *'ի կնոջէ* Instr. *կնաւ* et *կանամք* Plur. Nom. *կանայք* Gen.

et Dat. *կանանց* et *կանաց* Accus. *զկանայս* Abl. 'ի *կանանց* Instr. *կանամբք*.

Eodem modo flectuntur quoque nomina composita *առնակին*, *միակին*, sed in aliis littera *ա* syllabae radicalis in Instr. Sing. et numero plur. ejicitur, cf. *տիկին* Instr. *տիկնաւ* et *տիկնամբք* Plur. *տիկնայք*, *տիկնաց*, *տիկնամբք*.

De Adjectivis.

§. 15. Nomina adjectiva eandem quam substantiva habent flexionem; sed praeterea, quod substantivis praeposita plerumque non flectuntur, haud pauca etiam prorsus indeclinabilia reperiuntur, eaque vel primitiva. vel derivata, vel composita, ac talia praesertim, quae, quoniam multis syllabis constant, haud facile pronunciantur e. g. *զուրկ*, *խիտ*, *համակ*, *նկարէն*, *ուրախ*, *լայնատարր*, *խաւարասնունդ*, *շրթնաշղթայաշար* etc.

Gradus comparationis vario modo apud Armenios exprimuntur: et Comparativus quidem sive per syllabam *գոյն* formae Positivi additam, sive per voces *առաւել* i. e. plus, magis, vel *ևս* i. e. etiam Adjectivo praepositam, sive etiam per simplicem Positivi formam potest designari. e. g. *մեծագոյն* cf. p. 17. Gen. *մեծագունի*, Instr. *մեծագունիւ* (ad Decl. III.) *գեղեցկագոյն* cf. pag. 19., *բազմագոյն* cf. p. 21., *բարեգոյն* cf. p. 20., *առաւել* *բարի*, *ևս* *բարի*, sive etiam *բարի* *ևս*, s. simpliciter *բարի*.

Objectum comparationis in Accusativo cum praecedente particula *քան* i. e. quam post Adjectivum comparativum poni solet e. g. *մեծ քան զնա*, s. *ևս մեծ քան զնա*, s. *առաւել մեծ քան զնա*, s. *մեծագոյն քան զնա* i. e. major quam ille.

Superlativum, quum peculiaris ejus forma non existat, sive per formam Comparativi, sive per voces quasdam praefixas aut praepositas, sive per simplicem Positivum, seu denique more hebraico per formam Positivi bis positam indicant. e. g. *բարի bonus*, *բարեգոյն*, *ևս բարեգոյն* s. *բարեգոյն* *ևս*,

ամենաբարի, գերաբարի, մեծաբարի, եռաբարի s. երեքբարի s. երկցս բարի, կարի բարի, յոյժ բարի, ամենևին բարի etc., sive simpliciter բարի, seu բարի բարի optimus, cf. մեծամեծ maximus, ծանր ծանր gravissimus.

Construitur cum Genitivo plur., sive cum Locativo, qui dicitur, plur. cf. pag. 24 sq. e.g. մեծն մարգարէից maximus prophetarum, seu մեծն 'ի մարգարէս maximus inter prophetas.

De Numeralibus.

§. 16. Cardinalia sunt sequentia :

1. մի, Gen. միոյ, միոջ, միում, 'ի միոյ s. 'ի միոջէ, միով — եզ, Gen. եզոյ s. եզոյր, յեզոյ s. յեզոջէ s. յեզէ — մոլ, մին, մէն plerumque omni flexione carent, sed reperiuntur tamen formae: մոլ Gen. մոյր Dat. մում cf. pagg. 21. et 22. — մին Dat. մնում — մէն Gen. մնի cf. pag. 18. s. մնի Instr. մնիւ s. մնիւ.

2. երկ, երկու, երկուք Gen. երկուց Acc. զերկուս Instr. երկուք.

3. երր, եռ plerumque indeclinabile, sed occurrit etiam Gen. երի — երեք Gen. երից cf. pag. 18. ad Decl. III.

4. քառ Gen. քառի ad Decl. III. — չորք s. չորս s. չորեք Gen. չորից ad Decl. III.

5. հինգ Gen. հնգի cf. pag. 19. Instr. հնգիւ s. հնգաւ — հինգք Gen. հնգից s. հնգաց Instr. հնգիւք s. հնգաւք s. հնգօք.

6. վեց Gen. վեցի, վեցիւ — վեցք Gen. վեցից, վեցիւք.

7. եւթն, իւթն, եաւթն, եօթն Gen. եւթին s. եւթան s. եւթնի, Instr. եւթամբ s. եւթեամբ s. եւթիւ — եւթանք

8. եւթեանք Gen. եւթանց 9. եւթենաց 9. եւթնից Instr. եւթամբք 9. եւթեամբք.

8. ութ Gen. ութի, ութիւ — ութք Gen. ութից, ութիւք.

9. ինն Gen. ըննի cf. pag. 19., ըննիւ — ինունք 9. իննունք Gen. ինունց 9. ինանց 9. իննուց 9. ըննից Instr. իննամբք 9. ինամբք 9. իննուք 9. ըննիւք.

10. տասն Gen. տասին, տասամբ — տասունք Gen. տասանց, տասամբք.

11. մետասան, մետասանք. 12. երկոտասան, 13. երեքտասան, 14. չորեքտասան, 15. հնգետասան, 16. վեչտասան. Omnia haec tertiam declinationem sequentia in utroque numero leguntur, e. g. վեչտասան Gen. վեչտասանի, վեչտասանիւ, վեչտասանք, վեչտասանից, վեչտասանիւք et վեչտասանօք.

17. եւթնւտասան, եւթնուտասան, եւթնուտասանք. 18. ութւտասան, ութուտասան, ութուտասանք. 19. իննւտասան, իննուտասան, իննուտասանք. In his Cardinalibus a 17 — 19., quum vera compositio locum non habeat, utrumque nomen flecti potest, e. g. եւթանց և տասանց, ութից և տասանց etc.; at saepius conjuncta manent, atque flexionem nominis տասն sequentia ad sextam, seriori vero tempore ad tertiam declinationem flecti solent, e. g. եւթնւտասսին, եւթնւտասսինք, ութւտասսանք, իննւտասսունք Gen. իննւտասսանց, ութուտասսանից etc.

20. քսան. 21. քսան և մի. 22. քսան և երկու. 30. երեսուն. 33. երեսուն և երեք. 40. քառասուն. 44. քառասուն և չորք. 50. յիսուն. 55. յիսուն և հինգ. 60. վաթսուն. 66. վաթսուն և վեց. 70. եւթանասուն. 77. եւթանասուն և եւթն. 80. ութսուն. 88. ութսուն և ութ. 90. իննսուն. 99. իննսուն և ինն. Flectuntur haec omnia ad decl. III., atque ut praecedentia in utroque numero leguntur, e. g.

քսանի, երեսնիւ cf. pag. 21., յիսնից et յըսնից cf. pag. 19., իննանիւք et ըննըսնիւք etc. Quodsi haec cum monadibus conjunguntur, sive eae solae flectuntur, sive etiam flexio in utroque locum habet, e. g. քսան և միոյ, վաթսուև և չորից, atque քառասնից և հնգից, ութսնիւք և վեցիւք.

100. հարիւր. 101. հարիւր և մի. 200. երկու հարիւր, երկերիւր s. երկերոյր cf. p. 22. 300. երեք հարիւր. 400. չորեք հարիւր. 500. հինգ հարիւր. 600. վեց հարիւր. 700. եւթն հարիւր. 800. ութ հարիւր. 900. ինն հարիւր. Nomen հարիւր quartam declinationem in flexione sequi solet: հարիւրոյ, հարիւրոց, sed reperitur quoque հարիւրի, հարիւրից, հարիւրօք. In numeralibus centenariis a 200 — 900. sive utrumque nomen flectitur, sive posterius tantum e. g. երկերիւրոյ s. երկու հարիւրոյ s. երկուց հարիւրոց, չորեք հարիւրոց s. չորից հարիւրոց; sin vero numeralia minora centenariis adduntur, nonnisi ultimum idque minimum flectitur, e. g. հարիւր երեսուև և երկուց, հարիւր և քսանիւք.

1000. հազար. 2000. երկու հազար. Nomen հազար plerumque ad sextam, rarius ad tertiam decl. flectitur: հազարի, հազարաւ, հազարաց s. հազարից, հազարիւք. — In reliquis Cardinalibus tam componendis quam flectendis eadem lex, quae in centenariis observatur, nempe երկու հազար Gen. երկու հազարաց s. երկուց հազարաց, քսան հազարաց, հազարաց չորից, չորեք հարիւր հազարօք, երեք հարիւր հազար և եւթն հազար և հինգ հարիւր etc.

10,000. թիւր, բեւր, բիւրք. Hoc nomen sive tertiam, sive quartam, sive etiam quintam decl. in flexione sequitur: բեւրի, բեւրիւ — բեւրոյ, բեւրոց — բեւրու, բեւրուց, բեւրուք.

§. 17. Ordinalia sunt haec:

մի, նախ, նախկին, նախնի — առաջին, տառաջնորդ, առաջներորդ = primus.

Երկրորդ, երկիր = secundus.

Երրորդ, երիր = tertius.

Քառորդ, չորրորդ, չորիր = quartus.

Հինգերորդ = quintus.

Վեցերորդ = sextus.

Եւթներորդ = septimus.

Ութերորդ = octavus.

Իններորդ = nonus.

Մասներորդ = decimus.

Մետասաներորդ, տասներորդ առաջներորդ = undecimus.

Երկոտասաներորդ, տասներորդ երկրորդ = duodecimus.

Երեքտասաներորդ, տասներորդ երրորդ = decimus tertius.

Չորեքտասաներորդ, տասներորդ չորրորդ = decimus quartus.

Հնգետասաներորդ, տասներորդ հինգերորդ = decimus quintus.

Վեչտասաներորդ, տասներորդ վեցերորդ = decimus sextus.

Եւթնևտասաներորդ, եւթնուտասաներսրդ, տասներորդ եւթներորդ = decimus septimus.

Ութնևտասաներորդ, ութնուտասաներորդ, տասներորդ ութերորդ = decimus octavus.

Իննևտասաներորդ, իննուտասաներորդ, տասներորդ իններորդ = decimus nonus.

Քսաներորդ = vicesimus.

Քսաներորդ երկրորդ, քսան և երկրորդ = vicesimus secundus.

Երեսներորդ = tricesimus.

Երեսներորդ երրորդ, երեսուն և երրորդ = tricesimus tertius.

Քառասներորդ = quadragesimus.

Քառասներորդ չորրորդ, քառասուն և չորրորդ = quadragesimus quartus.

յիսներորդ = quinquagesimus.

Ռրաներորդ հինգերորդ, յիսուն և հինգերորդ = quinquagesimus quintus.

Վաթսներորդ = sexagesimus.

Վաթսներորդ վեցերորդ, վաթսուն և վեցերորդ = sexagesimus sextus.

Եւթանասներորդ = septuagesimus.

Եւթանասներորդ եւթներորդ, եւթանասուն և եւթներորդ = septuagesimus septimus.

Ութսներորդ = octogesimus.

Ութսներորդ ութերորդ, ութսուն և ութերորդ = octogesimus octavus.

Իննսներորդ = nonagesimus.

Իննսներորդ իններորդ, իննսուն և իններորդ = nonagesimus nonus.

Հարիւրերորդ, հարիւրորդ = centesimus.

Երկերիւրերորդ = ducentesimus.

Հազարերորդ = millesimus.

Ex his nomen մի est cardinale, de quo modo diximus, porro նախ, երկիր, երիր, չորիր sunt indeclinabilia, նախկին flectitur ad decl. III. Gen. նախկնի cf. p. 19., deinde նախնի ad decl. IV et VII Gen. նախնւոյ et նախնոյ, 'ի նախնէ et 'ի նախնմէ, նախնեաց, et առաջին ad decl. IV. Gen. առաջնոյ, առաջնում, յառաջնոյ s. յառաջնմէ, առաջնով etc.; reliqua Ordinalia plerumque sextam, raro tertiam declinationem in flexione sequuntur, e. g. երկրորդի, երկրորդաւ, երկրորդաց, երկրորդաւք s. երկրորդօք, atque etiam երկրորդիւ, երկրորդից, et ubi duo conjuncta sunt, utrumque flectitur, e. g. երեսներորդի երրորդի, 'ի քառասներորդէ չորրորդէ, յամին հինգերորդի եօթանասներորդի, atque յեօթանասնէ հինգերորդէ.

§. 18. E Cardinalibus porro etiam alia Numeralia formantur, nempe a, addito suffixo ալ s. եալ nomina abstracta e. g. միալ unum,

unitas, *երրակ* s. *երրեակ* trinitas, et sic porro *երկակ* s. *երկեակ*, *չորեակ* s. *քառեակ*, *հնգեակ*, *եւթանասնեակ* etc. Haec ad decl. VI. flectuntur, e. g. *երկակի*, *երկակաւ* — *երրեկի*, *երրեկաց*, ac saepius pro simplicibus Cardinalibus usurpantur. Ex Genitivo horum Numeralium porro Adverbia formantur, e. g. *միակի* s. *եզակի* separatim, singulatim, *երկակի* bifariam, *քառակի*, quadrifariam.

b, Multiplicativa, quae terminationes *կին* vel *պատիկ* adsumunt e. g. *կրկին*, *երեքկին*, *չորեքկին*, aut *երկպատիկ* *երեքպատիկ* s. *եռապատիկ*, *չորեքպատիկ* s. *քառապատիկ* i. e. duplex, triplex, quadruplex. Ex his ea, quae in *կին* desinunt, omni flexione carent, reliqua vero in *պատիկ* exeuntia ad sextam declinationem flectuntur, e. g. *երկպատիկի* cf. p. 19., *երկպատիկաւ*.

c, Distributiva, quae sive per solam repetitionem, ut apud Semitas e. g. *մի մի* singuli, *տասն տասն* deni, sive per Suffixum *եան* s. *ին* formae Cardinalium plurali additum exprimuntur, e. g. *երկուքեան* et *երկուքին* cum terminatione plurali, *երեքեան* et *երեքին*, *չորեքեան* et *չորեքին*, *եւթանեքեան* et *եւթանեքին*, *երկոտասանեքեան* et *երկոտասանեքին*. In flexione hae formae, licet ad decl. V. referendae sint, a flexione tamen ad modum Pronominum demonstr. *սոյն*, *դոյն*, *նոյն*, paulum deflectunt e. g. *երեքեան* s. *երեքին* Gen. *երեցուն* s. *երեցունց* Acc. *զերեսեան* s. *զերեսին* s. *զերեսինս*, atque etiam *զերեքեան* s. *զերեքեանս* et *զերեքին* s. *զերեքինս*. Abl. *յերեցունց* Instr. *երեքումք* s. *երեքումքք*.

Reliqua numeralia, quae haud pauca sunt, hic omittenda putamus.

CAPUT II.

DE PRONOMINIBUS.

Pronominum in lingua armeniaca tres constituendae sunt classes, personalia nempe, demonstrativa et interrogativa, quibus caetera tantum non omnia tanquam derivata aut composita subjecta sunt. A personalibus enim dependent possessiva, a demonstrativis, quae multiformes apud Armenios apparent, atque cum personalibus cohaerent, alia iterum composita ac derivata formantur, atque ab interrogativis Pronomina indefinita atque relativum originem ducunt.

Sequens tabula conspectum declinationis Pronominum exhibet.

TABULA DECLINA- SINGU-

	<i>Nominativ.</i>	<i>Genitivus.</i>	<i>Dativus.</i>
I. Personalia.	<i>ես</i> <i>դու</i> (<i>իւ</i> s. <i>եւ</i>)	<i>իմ</i> <i>քո</i> <i>իւր</i> ⁸⁾ s. <i>իւրեան</i>	<i>ինձ</i> ¹⁾ <i>քեզ</i> ¹⁾ ut Gen.
Possessiva.	<i>իմ</i> <i>քոյ</i>	<i>իմոյ</i> <i>քոյ</i> s. <i>քոյոյ</i>	<i>իմոյ</i> <i>իմում</i> ¹²⁾ <i>քում</i> ¹²⁾ s. <i>քոյ</i> s. <i>քոյոյ</i>
II. Demonstrativa.	<i>նա</i> <i>այն</i> <i>նոյն</i>	<i>նորա</i> ⁸⁾ <i>այնր</i> ⁸⁾ s. <i>այնորկկ</i> <i>նորին</i> ⁸⁾	<i>նմա</i> ¹²⁾ <i>այնմ</i> ¹²⁾ s. <i>այնմիկ</i> <i>նմին</i> ¹²⁾
III. Interrogativa.	(<i>ի՞</i>) <i>ո՞</i> s. <i>ո՞վ</i>	<i>էր</i> ¹⁹⁾ <i>ոյ՞ր</i>	<i>ի՞մ</i> ¹²⁾ s. <i>հի՞մ</i> ²⁰⁾ <i>ու՞մ</i> ¹²⁾
Relativum.	<i>որ</i>	<i>որոյ</i>	<i>որում</i> ¹²⁾
Indefinita.	(<i>ի՛ք</i>) <i>ո՛ք</i> <i>ոմն</i>	<i>իւրիք</i> ⁸⁾ <i>ուրուք</i> ⁸⁾ <i>ուրումն</i> ⁸⁾	<i>իմիք</i> ¹²⁾ <i>ումեք</i> ¹²⁾ <i>ումեմն</i> ¹²⁾
Definitum.	<i>ինքն</i>	<i>ինքեան</i>	ut Gen.
Reciproca.			Singularis

TIONIS PRONOMINUM.

LABIS.

<i>Accusativus.</i>	<i>Ablativus.</i>	<i>Instrumentalis.</i>
զիս զքեզ —	յինէն ²⁾ 'ի քէն ²⁾ —	ինև ³⁾ քև ³⁾ իւրև ³⁾ s. իւրեաւ ³⁾ s. իւրեամբ ⁹⁾
զիմ զքոյ	յիմոյ s. յիմմէ ¹⁰⁾ 'ի քումմէ ²³⁾ s. 'ի քոյոյ	իմով ¹¹⁾ քով s. քոյով
զնա զայն զնոյն	'ի նմանէ ¹³⁾ յայնմանէ ¹³⁾ —	նովաւ ¹⁴⁾ այնու s. այնուիկ նովին ¹⁴⁾ s. նովիմբ ¹⁴⁾
զի՞ զո՞ s. զո՞վ	'ի մէ՞ ²¹⁾ յումմէ՞ ²²⁾ s. յումմմէ՞ ²²⁾	ի՞ւ —
զոր —	յորմէ ²²⁾ յիմեքէ ²³⁾ յումեքէ ²³⁾ յումեմնէ ²³⁾	որով ¹¹⁾ իւիք — ումամբ ²⁴⁾
զինքն	յինքենէ	ինքեամբ ⁹⁾
deest.		

Collectiva.	այլ ամէն ամենայն	այլոյ ամենի ²⁵⁾ ամենայնի	այլում ¹²⁾ ամենում ¹²⁾ ut Gen.
Correlativa.	այսպիսի s. այսպէս այսքան s. (այսքանի)	այսպիսւոյ. այսպիսոյ այսքանոյ	այսպիսում ut Gen.

1) cf. pag. 26. 2) cf. p. 26. et pag. 12. 3) cf. p. 26. 8) cf. 26. 12) cf. p. 26. 13) cf. p. 26. 14) cf. p. 27. 19) cf. p. 20. 21) cf. p. 19.

TABULA DECLINA- PLU-

	Nominativ.	Genitivus.	Dativus.
I. Personalia.	մեք դուք իւրեանք	մեր ⁴⁾ ձեր ⁴⁾ իւրեանց	մեզ ⁵⁾ ձեզ ⁵⁾ ut Gen.
Possessiva.	իմք քոյք	իմոց քոց s. քոյոց	ut Gen. ut Gen.
II. Demonstrativa.	նոքա ¹⁵⁾ այնք s. այնոքիկ ¹⁵⁾ նոյնք s. նոքին ¹⁵⁾	նոցա այնց s. այնոցիկ նոցին s. նոցուն s. նոցունց ¹⁸⁾	ut Gen. ut Gen. ut Gen.

զայլ	յայլմէ ²²⁾ s.	այլով ¹⁴⁾
զամէն	յայլոյ յամենէ	ամենիւ
զամենայն	յամենայնէ	ամենայնիւ
զայսպիսի	յայսպիսւոյ	այսպիսեալ
զայսքան	յայսքանոյ	այսքանով s. այսքանեալ

p. 25. 9) cf. p. 12. et p. 13. 10) cf. p. 21. 11) cf. p. 12. et p. 22) cf p. 21. et p. 26. 23) cf. p. 26. 24) cf. p. 27. 25) cf. p. 18.

TIONIS PRONOMINUM

RALIS.

<i>Accusativus.</i>	<i>Ablativus.</i>	<i>Instrumentalis.</i>
զմեզ ⁵⁾ զձեզ ⁵⁾ զիւրեանս	'ի մէնջ ⁶⁾ 'ի ձէնջ ⁶⁾ յիւրեանց	մեւք s. մեօք ⁷⁾ ձեւք s. ձեօք ⁷⁾ իւրեամբք ³⁾
զիմս զքոյս	յիմոց 'ի քոց s. 'ի քոցոց	ինովք քովք s. քոյովք
զնոսս զայնս s. զայնոսիկ զնոյնս s. զնոսին	'ի նոցանէ ¹⁶⁾ յայնց s. յայնցանէ ¹⁶⁾ 'ի նոցունց	նոքաւք ¹⁷⁾ s. նոքօք այնոքիւք ¹⁷⁾ s. այնոքիմբք ¹⁷⁾ նոքիմբք ¹⁷⁾ s. նոքունբք ¹⁷⁾

III. Interrogativa.

Plura-

	ոյ՞ք	ոյ՞ց	ut Gen.
Relativum.	որք	որոց	ut Gen.
Indefinita.			Plura-
	ումանք	ումանց	ut Gen.
Definitum.	ինքեանք	ինքեանց	ut Gen.
Reciproca.	—	միմեանց	ut Gen.
	—	իրերաց	ut Gen.
Collectiva.	այլք	այլոց	ut Gen.
	ամէնք	ամենից	ut Gen.
	ամենայնք s. ամենեքեան s. ամենեքին ¹⁵⁾	ամենայնց s. ամենայնիցs. ամենեցուն ¹⁸⁾ s.	ut Gen.
		ամենեցունց	
Correlativa.	այսպիսիք	այսպիսեաց. այսպիսոց	ut Gen.
	այսքանքs. (այսքանիք)	այսքանից s. այսքանեաց	ut Gen.

3) cf. pag. 26. 4) cf. p. 27. 5) cf. p. 27. 6) cf. p. 28.
p. 27. 26) cf. p. 36.

ralis deest.

զոյս	յոյց	որովք
զորս	յորոց	

ralis deest.

զումանս	յումանց	ումամբք
զինքեանս	յինքեանց	ինքեամբք
զմիմեանս	ի միմեանց	միմեամբք
զիրեարս s.	յիրերաց	իրերաւք s.
զիրեար s.		իրերօք
զիրար		
զայս	յայոց	այովք
զամէնս	յամենից	ամենիւք
զամենայնս s.	յամենայնց s.	ամեայնիւք s.
զամենեսեան s.	յամենայնից s.	ամենեքումբք¹⁷⁾
զամենեսին	յամենեցունց	
զայսալիսիս	յայսալիսեաց	այսալիսեաւք s.
զայսքանս	յայսքանեաց	այսալիսօք
		այսքանօք²⁶⁾ s.
		այսքանեօք
		s. այսքանաւք
		s. այսքանեաւք

7) cf. p. 28. 15) cf. p. 24. 16) cf. p. 27. 17) cf. p. 28. 18) cf.

A d n o t a t i o n e s.

§. 1, De singulari Pronominum personalium aliorumque flexione vide Grammaticam meam ling. arm. (Berol. ap. G. Eichler 1837. 8.) pag. 167 sqq.

Occurrunt etiam formae Ablativi Sing. et Plur. Pronn. pers. I et II pers., quae modo regulari a Dativis descendunt, nempe: *ինձէն, քեզէն, մեզէն, ձեզէն*; sed haec sensu tantum adverbiali leguntur.

Casus obliqui Pronn. pers. denuo possunt flecti, ita ut pro themate habiti terminationes casuum accipiant; et reperitur quidem *ի մէնջք* i. e. *οἱ ἀφ' ἡμῶν* — *ի մէնջից* i. e. *τῶν ἀφ' ἡμῶν*.

§. 2, Pronomina possessiva sunt meri Genitivi Pronominum pers. *իմ, քոյ*, (pro *քո*), *իւր, մեր, ձեր*, quae omnia eadem ratione ad decl. IV. flectuntur. Sed nova porro ex his Pronn. poss. additâ terminatione adjectivâ *ին* formantur, *քոյին* nempe, et huic similiter formata *իմոյին, իւրոյին, մերոյին, ձերոյին*, quae indeclinabilia sunt, atque etiam inertâ vocali *ա*, *իմային, մերային, ձերային, իւրային*, adeoque *իւրեանցային*, quae decl. IV in flexione sequuntur, et litteram *ն* in casibus obliquis saepe abjiciunt: *իմայնոյ* et *իմայոյ* a forma Nominativi inusitata *իմայ, իմայով, իմայինք, իմայնոց* et *իմայոց, իմայնովք* et *իմայովք* etc.

§. 3, Exstant praeterea apud Armenios Pronomina affixa s. suffixa. Constant haec litteris *ս, դ, ն*, quae primam, secundam et tertiam personam indicant, atque nullam mutationem in numeris et casibus subeuntia Nominibus omnis generis, Pronominibus, si interrogativa, relativum et indefinita exceperis, Verbis, atque etiam Adverbiis addi possunt. Significatio eorum triplex est; namque modo Pronominum personalium, modo possessivorum, modo denique demonstrativorum vices gerunt, atque e. g. *հայրս* verti potest „pater ego“, et „pater meus“, atque etiam „pater hic, de quo loquor.“

§. 4, Pronominum demonstrativorum tres exstant formae diversae, quarum quaeque singulas personas distinguit, ita ut in universum novem appareant: *սա, դա, նա* — *այս, այդ, այն* — *սոյն, դոյն, նոյն*. Ex his *սա, դա, նա*

tanquam Substantiva, *այս, այդ, այն* tanquam Adjectiva, *սոյն, դոյն, նոյն* denique, quae significant *idem*, modo tanquam Substantiva, modo tanquam Adjectiva usurpantur.

Apud Davidem Philosophum legitur etiam flexio regularis ad decl. III: *նոյնի, նոյնիւ, նոյնում* — atque apud alios haud raro *նոյնք, նոյնս*, in scriptis vero recentioribus *նոյնոյ, նոյնով, նոյնոց*, atque adeo *նոււնոյ*.

Pronomina *այս, այդ, այն* hic illic in singulis casibus modo regulari sive ad tertiam, sive ad quartam, seu denique ad quintam decl. flexa reperiuntur, e. g. *այնիւ, այսով, այսուք*.

Genitivi Pronominum *սա, դա, նա*, additâ plerumque litterâ *յ* sec. pag. 21. sq. Pronominum possessorum vices gerunt, atque eâdem ratione quâ haec ad decl. IV. flectuntur, e. g. *սորա* sive *սորայ* i. e. *το τουτου*, id, quod hujus est, ad hunc pertinet, *սորայոյ, սորայում, սորայով, սորայք* (*τα τουτου*), *սորայոց* s. *սորայց, սորայս, սորայովք* — *նոցա* s. *նոցայ* i. e. *το εκεινων*, id, quod illorum est, ad illos pertinet, *նոցայոյ, նոցայում* etc. Denique ab his iterum ad analogiam Pronominum *իմային, մերային*, additâ terminatione adjectivâ *ին*, formantur Pronomina similia *սորային* etc., quae eorundem flexionem sequuntur: *սորայնոյ* etc.

§. 5, Pronomen interrogativum *ի՞* plurari numero prorsus caret, atque in Nominativo nunquam, in aliis casibus rarius occurrit. In Ablativo littera radicalis pro Praefixo habetur, *ի մէ՞* pro *յիմէ՞*, et plane abjicitur, quando Praefixum *զ* praepositur: *զմէ՞* pro *զիմէ՞*.

Alterum Pronomen int. *նի, ոնով*, in utroque numero Instrumentali casu caret, quem a Pron. relat. petit: *որով, որովք*.

Exstat praeterea tertium Pron. int. *ի՞նչ* = *quid?*, quod ex *ի* exortum et omnis flexionis expers est. Reperiuntur tantum formae cum Praefixis: *զի՞նչ, յի՞նչ*.

§. 6, Pronomina indefinita *ինչ, իք, իմն* ad res, et

ոք, *ոմն* ad personas referri solent. Ex his duo, nempe *ինչ*, *իմն* indeclinabilia sunt, *իք* in Nom. Sing. rarissime, *ոք* in Instr. Sing. nunquam legitur, utrumque vero numero plurali caret.

§. 7, Pronomen definitum *ինքն* i. e. ipse eâdem ratione quâ gr. *αὐτός*, lat. ipse cum Pronominibus trium personarum conjungitur.

Pronomina reciproca *միմեանց* et *իրերաց*, quae graeco *ἀλλήλων* respondent, nonnisi in casibus obliquis numeri plur. occurrunt.

§. 8, Pronomina collectiva sunt: *այլ* alius, *միւ* s. *մեւ* alter, *երկաքանչիւր* *ἕκατερος*, alteruter, uterque, *իւրաքանչիւր* unusquisque, ipsi omnes, quae omnia in flexione decl. IV. sequuntur: porro: *անձնիւր* s. *անցնիւր* unusquisque, quod flexionis expers esse solet, sin vero flectitur, idque tantum in numero plurali, sive ad normam nominum decl. II. in *ր* exeuntium solas casuum notas admittit, e. g. *անցնիւրք*, *անցնիւրս*, *անցնիւրց* s. *անձներց*, sive quartam decl. sequitur: *անցնիւրոց* etc.

Pronomen *ամէն* omnis, si Dativum Sing. *ամենում* exceperis, ad decl. III. flectitur; *ամենայն* inde derivatum, quod ejusdem significationis est, aut eandem flexionem retinet, aut in numero plurali ad modum Pronominum *նոյն* etc., et nominum distributivorum *երկոքեան* etc. cf. supra pag. 44. flectitur, adeoque in Instr. Sing. reperiuntur formae *ամենեին*, *ամենեիմք*.

Eodem prorsus modo flectitur Pronomen *բոլոր* totus, universus, et *բոլորեքեան* s. *բոլորեքին*, universi, omnes, quod singulari numero caret: *բոլորի*, *բոլորիւ*, *բոլորից*, *բոլորիւք* — *բոլորեքեան* et *բոլորեքին*, *բոլորեցուն* et *բոլորեցունց*, *բոլորեսեան* et *բոլորեսին*, *բոլորեքումք*. At praeterea etiam ad normam decl. IV. reperitur *բոլորով*, *բոլորովք*, atque in Instr. Sing. *բոլորովին*, *բոլորովիմք*, et in libris recentioribus *բոլորիմք*.

Համակ totus, universus, et *ողջոյն* integer, totus, indeclinabilia sunt: *Համայն* vero, et *բնաւ*, quae ejusdem fere significationis sunt, ad decl. III flectuntur: *Համայնի*, *Համայնիւ*, *Համայնից* — *բնաւի*, *բնաւից* etc.

§. 9. Pronomina correlativa sunt Adjectiva e nominibus *պէս*, *չափ*, *քան*, et Pronn. demonstr. *այս*, *այդ*, *այն*, *սոյն*, *դոյն*, *նոյն*, seu relativo *որ* composita. Ita oriuntur formae: *այսպիսի*, *այդպիսի*, *այնպիսի*, talis, *սոյնպիսի*, *դոյնպիսի*, *նոյնպիսի*, aequalis, qui ejusdem modi est, *որպիսի* qualis, quae ad decl. VII., in formis vero *այսպիսոյ*, *այսպիսում* ad decl. IV. flectuntur; porro: *այսչափ*, *այդչափ*, *այնչափ*, hujus s. talis mensurae, tantus, *սոյնչափ*, *դոյնչափ*, *նոյնչափ*, ejusdem mensurae, *որչափ* cujus s. qualis mensurae, quantus, quae omni flexione carent; denique: *այսքան*, *այդքան*, *այնքան*, hujus quantitatis, tot, *սոյնքան*, *դոյնքան*, *նոյնքան*, ejusdem quantitatis, totidem, *որքան* cujus quantitatis, quot, quae in singulari numero quartam declinationem sequi solent, in numero vero plurali, atque saepius etiam in Instr. Sing. terminationes decl. VII. a forma inusitata *այսքանի* etc. adsumunt; sed reperiuntur quoque formae *այսքանից*, *այսքանաւք* s. *այսքանօք*.

CAPUT III.

DE VERBIS.

§. 1. In Verbis considerandi veniunt Numeri, Personae, Tempora et Modi.

Numeri sunt duo, Singularis et Pluralis, quorum uterque tres habet Personas, quae in Indicativis Praeteritorum flexionem a reliquis temporibus ac modis paullum diversam habent. Modi sunt quinque: Indicativus, Conjunctivus, Imperativus, Infinitivus et Participium; Optativus in lingua armeniaca non reperitur. Tempora denique, exceptis iis, quae verborum auxiliarium ope formantur, exstant sex:

Praesens, Imperfectum, duo Perfecta sive potius Aoristi, ac duo Futura.

§. 2. Dividuntur Verba secundum tres vocales *h*, *u*, *nl*, litteris et syllabis flexionis praepositas in tres classes seu Conjugationes, quibus tanquam quarta Conjugatio passiva, litterâ *h* insignita accensetur. Jam vero haec conjugationum differentia tantummodo in Praesenti, Imperfecto, Aoristo primo et Futuro primo locum habet; in reliquis vero temporibus et modis nonnisi duae formae, Activi nempe et Passivi sive Medii distinguuntur, quae Parasmaipado et Atmanepado linguae sanscritae comparari possunt. Hinc et Armeniorum lingua discrimen agnoscit inter tempora specialia, in quibus quatuor classes seu conjugationes discernuntur, et generalia, in quibus haec differentia desinit.

§. 3. Tempus praesens signo, quo tempus indicatur, prorsus carens personarum characteres interjectis tantum vocabulis conjugationum characteristicis radicibus sive stirpibus in Indicativo statim jungit: գովեմ laudo, հաւատամ credo, հեղում fundo, ծնանիմ nascor.

Conjunctivus litteram *g* una cum vocali auxiliari terminationi praepositam habet, unde oriuntur formae: գովեցեմ, հաւատայցեմ (pro հաւտացամ), հեղուցում, ծնանիցիմ.

Imperativi, qui accentu acuto cf. pag. 6. semper insignitur, formam peculiarem Armenii non habent; Indicativi enim Praesentis, Aoristorum et Futurorum in singulari tantum numero paullum immutati ei exprimendo inserviunt. At Praesentis formam nonnisi Imperativus cum negatione*), qui in secunda tantum persona legitur, litterâ *u* plerumque cf. pag. 13. in *p* mutata, **) retinet: մի գովեր ne laudes, մի հաւտար ne credas, մի հեղուր ne fundas, մի պատրիր ne decipiaris.

*) Sed legitur quoque hic illic sine negatione, e. g. լսէք, աւսէք, խնդրէք, ac reperitur etiam tanquam in III pers. dictum: շարժէ, խօսէ, իմաստասիրէ.

**) Nonnunquam etiam littera *u* remanet, e. g. մի պատմես, մի հաւտաս.

Infinitivi una modo forma habetur, eaque Praesentis est, quae pro litteris personarum characteristicis litteram լ adsumit: սիրել amare, խմանալ intelligere, լնուլ implere, խօսիլ loqui. Sed in conjugatione passiva vocalis ի characteristica saepissime in ե mutatur, atque ibi tantum retineri solet, ubi neglectâ formâ passivâ sensus loci ambiguus redditur. Ita plerumque scribitur լինել pro լինիլ , խօսել pro խօսիլ , atque e. g. գտանել significat modo invenire modo inveniri. Flectitur Infinitivus tanquam nomen ad decl. IV. cf. գովել Gen. գովելոյ , հաւատալ Gen. հաւատալոյ , հեղուլ Gen. հեղուլոյ cf. pag. 21., խօսիլ s. խօսել Gen. խօսելոյ cf. pag. 20.

Quum Infinitivi forma ել a forma participiali եալ in quibusdam verbis nonnisi quoad vocalem ա , in flexione vero nullâ in re differat, factum est, ut nonnunquam altera forma alterius loco poneretur. cf. I Petr. 1, 5. յայտնեալ pro յայտնիլ sive յայտնել , Act. App. 18, 18. փոքրել pro փոքրեալ .

Ab Infinitivo descendunt duo Participia Futuri, alterum additâ syllabâ ոց , alterum adjectâ vocali ի formatum, e. g. գովելոց et գովելի , հաւատալոց et հաւատալի , հեղուց et հեղուի cf. pag. 21., խօսելոց et խօսելի . Utrumque notione activa et passiva adhibetur; prius vero in ոց exiens notionem semper Futuri habet, et flexionis expers est; tantummodo si sensu passivo sive neutrali legitur, in numero plurali litteram ք subinde accipit, et, quoniam forma ejus Genitivum Plur. redolet, passim ejus loco ponitur, adeoque pro Genitivo Part. Praet. եալ , qui eandem terminationem ելոց habet, hic illic scriptum reperitur, e. g. լինելոց pro լինելեաց et եղելոց . Altera forma in ի desinens Participio Fut. Pass. latino proprie respondeas saepius quoque praesertim in scripturae sacrae versione Participii Praes. Act. vicem gerit, e. g. լսելիք audiendiet audientes, բերելիք ferendi et ferentes. Flectitur haec forma ad decl. VII.

Forma Participii Praesentis activi in ող, աղ s. օղ desinens videtur potius adjectiva esse, quum temporis notionem proprie additam non habeat. Ita գովող s. գովօղ non laudantem sed potius laudatorem significat. Hinc modo a Praesenti modo ab Aoristis formatur, idque tantum a verbis activis et neutris; verba vero passiva formam Participii Praet. ejus loco substituunt. Flectitur ad decl. VI.

§. 4. Tempus Imperfectum classium proprietates cum Praesenti communes habet, sed in terminationibus ab eo recedens Aoristos sequitur, et tertiâ personâ exceptâ vocalem characteri conjugationis semper addit. Ita oriuntur formae գովէի pro գովի cf. pag. 17. §. 1, 5., հաւատայի pro հաւատաի, հեղուի, խօսէի pro խօսիի.

Conjunctivus Imperfecti in classicis quidem, qui dicuntur, auctoribus non legitur, sed in libris antiquissimis iisque, qui aetate aurea seriores sunt, forma ejus subinde ad normam Conjunctivi Praesentis facta occurrit e. g. ելանիցէր exiret ab ելանեւ, դնիցէին ponerent a դնեւ, լուեալ իցէր auditum esset.

§. 5. Aoristi duo sunt; alia enim verba litteram *g* insertam habent, simulque classium proprietates retinent, alia vero terminationes radici seu stirpi proxime adjungunt, et conjugationum discrimina tollunt, atque verba, quae in altera forma leguntur, alteram plerumque*) non admittunt. Jam vero discrimen est inter verba activa et verba passiva sive neutra. Illa enim omnia vocalem *ի* in I pers. sing. formae in litteram *g* exeunti aut radici addunt, haec vero vocalem *ա* additam habent, e. g. կատարեցի a կատարեւ, հատի, a հատանեւ — բացի a բանալ — լցի a լնուլ, առաւելի ab առաւելուլ — atque in forma passiva մերկացայ a մերկանալ — ընթերցայ ab ընթեռնուլ, զբօսայ a զբօսնուլ — խորհեցայ a խորհիլ, անկայ ab անկանիլ.

*) Excipias modo Part. Aor. e. g. գովեալ et գովեցեալ.

Hae formae in III pers, sing. act.,*) quando monosyllaba est, augmentum saepissime recipiunt. Constat hoc litterâ *ե*, cujus loco, si verbum a vocali *ա* incipit, *է* scribitur: *եցոյց* s. *ցոյց* a *ցուցանել*, *եկաց* s. *կաց* a *կալ*, *եթող* s. *թող* a *թողուլ* — *էած* s. *ած* ab *ածել*, *էանց* s. *անց* ab *անցանել* — in verbis, quae a consonantibus *հ*, *յ* incipiunt, utraque forma reperitur: *էհան* s. *եհան* a *հանել*, *էյարկ* s. *եյարկ* a *յարկանել* — verba denique ab *ե* aut *ի* incipientia**) nunquam, atque ea, quae a duabus consonantibus incipiunt, raro augmentum habent: *ել* ab *ելանել*, *եղծ*, ab *եղծանել* — *էջ* toni causa pro *իջ* ab *իջանել* — *սպան*, rarius *եսպան* a *սպանանել*, *ստեղծ*, rarius *եստեղծ*, atque etiam *էստեղծ* a *ստեղծանել* etc.

Utraque Aoristi forma litteras, quae in Praes. et Imperf. radicibus adduntur, abjicit: *գտի* a *գտանել*, *մեղայ* a *մեղանել*, *զեւ* a *զեւանել*, *զլացայ* a *զլանալ*, *առի* ab *առնուլ* etc.

Conjunctivus Aoristorum non extat.

§. 6. Aoristus primus, qui classium proprietates agnoscit, atque vocalem *ու* tantum sec. p. 21. abjicit, *ի* vero sec. p. 20. in *ե* commutat, litteram *ց* ante terminationem insertam habet. e. g. *գովեցի*, *հաւատացի*, *խօսեցայ*, et *լցի* a *լնուլ*.

Imperativi forma activa in Sing., si verba nonnulla monosyllaba exceperis, quae formam III pers. Sing. Ind. retinent, abjectâ litterâ *ց* Aor. characteristicâ in *ա****) desinit, e. g. *գովեա՛*, *հաւատա՛*, et *լնկեա՛* ab *լնկենուլ* et contra *թա՛ց*, *լա՛ց*,

*) Excipienda sunt verba nonnulla monosyllaba, eaque irregularia, nempe *դնել*, *գալ* et *տալ*, quorum flexionem infra dabimus.

**) Non enim reperitur verbum ejusmodi, cujus littera initialis sit *ո* aut *ու*.

***) Loco diphthongi *եա* sec. pagg. 18. et 21. raro *է* reperitur, e. g. *չարժէ՛*, *իմաստասիրէ՛*, atque etiam *խօսէ՛* pro *խօսեա՛*, idque pro *խօսեա՛ց* a *խօսիլ*.

կաց, կեաց, լից, խից, a թանալ, լալ, կալ, կեալ, ընուլ, խնուլ. Forma Imperativi passiva sive eandem formam III pers. Sing. act. plenam reddit, sive in syllabam *ցիր* exit, e. g. *գործեաց* et *գործեցիր*, *խօսեաց*, *զգեցիր* etc. sed in aliis verbis haec, in aliis vero illa, rarius plures formae habentur, e. g. *գողացիր* a *գողանալ*, *զլացիր* a *զլանալ*, *զիտա՛* s. *զիտացիր* a *զիտանալ*, *մոռա՛* s. *մոռացիր* a *մոռանալ*, *իմա՛* s. *իմաց* s. *իմացիր* ab *իմանալ* etc. In Plur. numero utraque forma tam activa quam passiva formam II pers. plur. Indicativi retinet.

Participii terminatio *եալ*, quae tam activi quam passivi generis est, formae Indicativi personarum caractere destitutae adnectitur; sed in Conj. I et IV. saepe etiam haec terminatio (ut in Aor. II.) radici statim additur; ita ut duae formae existant, e. g. *գովեալ* et *գովեցեալ* a *գովել* et *գովիլ*, *հալատացեալ* a *հալատալ* Aor. I. Ind. *հալատացի*, *մոռացեալ* a *մոռանալ* Aor. I. Ind. *մոռացայ*, *ընկեցեալ* ab *ընկենուլ* Aor. I. act. *ընկեցի* et pass. *ընկեցայ*, *խօսեցեալ* a *խօսիլ*. Flectitur haec forma ad decl. IV e. g. *գովելոյ* s. *գովեցելոյ* etc. a *գովեալ* s. *գովեցեալ*.

Participium, quod dicitur, Praesentis in *ող* desinens saepe etiam ab Aoristo I derivatur; ac reperitur quidem haec forma sola in verbis Conj. II., et in iis verbis Conj. III., quae Aor. I. formam tuentur; in Conjug. I. tam haec quam illa forma a Praesenti deducta occurrit, in Conj. IV. vero, si verba neutra exceperis, quum passivam notionem nunquam induat, non legitur, sed ejus loco forma Part. Praet. in *եալ* exiens usurpatur: *գովող* s. *գովեցող* a *գովել*, *հալատացող* (non *հալատող*) a *հալատալ*, *ընթերցող* ab *ընթեռնուլ* etc.

§. 7. Futurum primum act. et pass. a I pers. sing. Aor. I. ita deducitur, ut littera *ց* addatur, quae in I pers. sing. personae caractere destituta est; in reliquis vero personis, quae flexionem Praesentis imitantur, abjectâ terminatione Aoristi prius *ց* cf. p. 14. plerumque in *ս* transit; e. g. Aor. I. *գովեցի* Fut. I. *գովեցից* II. pers. *գովեցես*, *հալատացի* Fut. I. *հալա-*

տացից II pers. հաւատասցես, ընկեցի Fut. I. ընկեցից II. pers. ընկեսցես, խօսեցայ Fut. I. խօսեսցայ II. pers. խօսեսցիս, verum etiam կացի Fut. I. կացից II. pers. կացցես a կալ, լցի Fut. I. լցից II. pers. լցցես, ընթերցայ Fut. I. ընթերցայց II. pers. ընթերցցիս etc*).

Eadem forma accentu acuto notata, si I pers. sing. exceperis, Imperativi vices gerit. Sed in II pers. sing. saepe terminatio ես in իր, atque sec. pag. 14. praecedens littera y in ջ transit, e. g. սիրեսջի՛ր, խօսեսջի՛ր, sive սիրեսցես, խօսեսցիս etc.

§. 8. Aoristus secundus meram radicem sive stirpem verbi reddit, cui terminationes adduntur, e. g. հանել I pers. Aor. II. հանի, թողուլ Aor. II. թողի, հատանել Aor. II. հատի, ճաննել Aor. II. ճնայ, առնուլ Aor. II. առի, atque cum terminatione եայ in verbis nonnullis neutris: այտեայ ab այտնուլ, փախեայ a փախնուլ s. փախչել, երկեայ ab երկնչել etc. In III pers. sing. act. augmentum hinc multo saepius reperitur, quam in Aor. I, et nonnunquam vocalis syllabae radicalis producitur sec. pag. 17. §. 1, 2. cf. ելեզ a լիզանել, էջ ab իջանել, եկեզ a կիզուլ, մոյծ s. եմոյծ a մուծանել, ել ab ելանել, եթող s. թող a թողուլ etc.; nonnunquam vocalis radicalis in reliquis formis abjecta hinc redit e. g. գտանել I pers. Aor. II. գտի, III pers. եզիտ, et in nonnullis verbis haec persona sola Aor. I. formam prae se fert, e. g. ստգտեաց a ստգտանել I pers. Aor. II. ստգտի, ելեզ et լիզեաց a լիզանել I pers. Aor. II. լիզի.

Verba Conjug. II exceptis verbis irregularibus գալ et տալ

*) In II pers. plur. forma praesertim passiva saepius formam Conj. Praes. redolet, e. g. խօսիջիք pro խօսեսջիք, ասիջիք, գործիջիք etc.

nonnisi in Aor. I et Fut I leguntur. Imperativi forma sing. activa a III pers. Ind., si augmentum abjeceris, non solet differe: էջ ab իջանել, ցոյց a ցուցանել, թո՛ղ a թողուլ etc., sed in iis verbis compositis, quorum membrum posterius est verbum ցուցանել, Imperativus in ցո sive ո desinit: ամրացո՛ ab ամրացուցանել, թաքո՛ a թաքուցանել, փլո՛ a փլուզանել, կորո՛ a կորուսանել. Forma Imp. passiva in Sing hic semper իր additum habet, e. g. հանի՛ր, մատուցի՛ր, ընթերցի՛ր a հանիլ, մատուցանիլ, ընթերուսուլ. In Plur. utraque forma tam act. quam pass. formam Ind. reddit.

Participia Aor. et Praes. eâdem ratione, ut in Aor. I a III pers. sing. act. formantur: հատեալ et հատող a հատանել, անիծեալ ab անիծանել III p. Aor. II. անէծ, լուծեալ a լուծանել III p. s. Aor. II. ելոյծ cf. p. 17. §. 1, 1. 2.

§. 9. Futurum II act. et pass. eodem plane modo, quo Fut. I, ab Aor. II deducitur, easdemque, quas in Fut. I. vidimus, terminationes servat. e. g. հանից a հանել, թողից a թողուլ, հատից a հատանել, հատայց a հատանիլ, մատուցից II pers. մատուցես a մատուցանել, մատուցայց II pers. մատուցիս a մատուցանիլ.

Eadem forma praeter I pers. sing. Imperativi loco usurpatur, sed in II pers. sing. (ut in Imp. Fut. I.) reperitur etiam terminatio իր pro ես s. իս, e. g. հանցե՛ս et հանցի՛ս, sive հանջի՛ր, թողցե՛ս pass. թողցի՛ս sive թողջի՛ր, մատուցի՛ր pro մատուցես et մատուցիս.

In II pers. sing. et plur. occurrunt etiam formae a Conj. Praes. deductae հանիջիր et հանիջիք, հատանիջիր et հատանիջիք, մատուցանիջիր, quae loco Ind. et Imp. Fut. adhibentur.

§. 10. Praeter haec tempora simplicia alia haud pauca exstant composita, quae a Participiis cum verbo substantivo conjunctis formantur.

Ita e Part. Praet., quod activi simul et passivi generis est, oriuntur

1, Perfectum e. g. մատուցեալ եմ porrexi aut porrectus sum, Conj. մատուցեալ իցեմ etc.

2, Plusquamperfectum e. g. մատուցեալ էի porrexeram aut porrectus eram.

3, Futurum exactum e. g. մատուցեալ եղէց porrexero aut porrectus ero.

Sed idem Part. Praet. cum Praes. verbi լինել i. e. fieri conjunctum Passivum Praesentis format, idque praesertim in verbis Conjugg. II et III, quorum forma passiva in ի desinens raro legitur: բացեալ լինիմ aperiore a բանալ aperire, լցեալ լինիմ impleor a լնուլ implere. Jam vero reperitur etiam շարժեալ s. շարժեցեալ լինիմ pro շարժիմ moveor, atque բանամ et լնում notionem passivam.

E Participiis Futuri, quae itidem notione activa et passiva usurpantur, oriuntur formae sequentes: մատուցանելոց s. մատուցանելի եմ porrecturus sum aut porrigendus sum Conj. մատուցանելոց s. մատուցանելի իցեմ etc. porro: մատուցանելոց s. մատուցանելի էի porrecturus eram aut porrigendus eram, մատուցանելոց s. մատուցանելի եղէց porrecturus ero aut porrigendus ero.

De Personis.

§. 11. Personarum characteres in singulis temporibus ac modis sunt sequentes:

	I p.	II p.	III p.	Imperat. II p.
Praes. Ind. et Conj. Sing.	մ	ս	—	ր
Plur.	մք	ք	ն	Plur. ք
Imperf. Sing.	ի	իր	ր	
Plur.	աք	իք	ին	
Aor. I et II Act. Sing.	ի	եր s. իր	—	Imperat. Sing. —
Plur.	աք	իք s. էք	ին	Plur. էք
Aor. I et II Pass. Sing.	այ	ար	ալ	Imperat. Sing. — (իր)
Plur.	աք	այք s. արուք	ան	Plur. այք s. արուք

Fut. I et II Act.	Sing. <i>ից</i> <i>ցես</i>	<i>ցէ</i> Imperat. ut Indicat.
	Plur. <i>ցուք</i> <i>ջիք</i>	<i>ցեն</i> sed in II p. s. <i>ցես</i> et <i>ջիր</i>
Fut. I et II Pass.	Sing. <i>այց</i> <i>ցիս</i>	<i>ցի</i> Imperat ut Indicat.
	Plur. <i>ցուք</i> <i>ջիք</i>	<i>ցին</i> sed in II p. s. <i>ցիս</i> et <i>ջիր</i> .

Adnotationes.

§. 12. Litteras s. syllabas personarum characteristicas in temporibus specialibus cf. pag. 56. praecedere solent conjugationum notae *ի*, *ա*, *ու*, *ի*.

In III p. s. Praes. Ind. in I Conj. *է*, cf. pag. 18., in II Conj. *այ* cf. pag. 17., in III Conj. *ու*, in IV Conj. *ի* legitur: *գովէ*, *հաւատայ*, *թողու*, *խօսի*.

In II p. pl. Praes. Ind. in I Conj. *էք*, in II Conj. *այք*, in III Conj. *ուք* s. *ոյք*, in IV Conj. *իք* scribitur: *գովէք*, *հաւատայք*, *թողուք* s. *թողոյք*, *խօսիք*.

Conjunctivi Praes. formae *գովիցեմ*, *հաւատայցեմ*, *թողուցում*, *խօսիցիմ* flectuntur ut Ind.; Imperfecti III p. s. scribitur *գովէր*, *հաւատայր*, *թողոյր*, *խօսէր*; sed in IV. Conj. occurrit etiam forma *խօսիւր*, atque apud Faust. Byz. p. 69. legitur *տեսանոյր* pro *տեսանէր* a *տեսանել*.

In Aor. I act. III pers. sing. in *եաց* s. *էց*, *աց*, *ից* desinit, e. g. *գովեաց*, *ընկեաց* s. *ընկէց* ab *ընկենուլ*, *հաւատաց*, *լից* s. *ելից* a *լնուլ*.

Reliqua ex iis, quae §. 5 sqq. dicta sunt, jam satis elucent.

De Verbo Substantivo.

§. 13. In lingua armeniaca exstant quatuor verba substantiva, quorum duo *ել* et *գուլ* significant esse, duo vero *լինիլ* et *եղանիլ* fieri denotant. In his verba *ել* et *լինիլ* pro meris Copulis habenda sunt, *գուլ* vero et *եղանիլ* existentiae at-

que ortus notionem habent, licet posterius in temporibus generalibus cf. pag. 56. Copulae instar adhibeatur, et formas, quae reliquis desunt, suppeditet. In tabula sequenti formae, quae desunt, lineis appositis indicantur.

ԵԼ

	<i>Indicativus.</i>	<i>Conjunctivus.</i>
Pr.	S. եմ, ես, է P. եմք, էք, են	իցեմ, իցես, իցէ իցեմք, իցէք, իցեն
Imp.	S. էի, էիր, էր, P. էաք, էիք, էին	(իցէի ¹), իցէիր, իցէր իցէաք, իցէիք, իցէին

Գ՝Լ

	<i>Indicativus.</i>	<i>Conjunctivus.</i>
Pr.	S. գում, գոս, գոյ P. գումք, գոյք, գոն	— — գուցէ — — գուցեն
Imp.	S. — գոյիր, գոյր P. — — գոյին	

Վ, ԻՆԻԼ

	<i>Indicativus.</i>	<i>Conjunctivus.</i>
Pr.	S. լինիմ, լինիս, լինի P. լինիմք, լինիք, լինին	լինիցիմ, լինիցիս, լինիցի լինիցիմք, լինիցիք, լինիցին
Imp.	S. լինէի, լինէիր, լինէր P. լինէաք, լինէիք, լինէին	
Aor. II.	S. — — — P. — — —	
Fut. II.	S. լեցիմ, լեցիս, լեցի P. լեցումք, լեջիք, (s. լե- նիջիք ³) լեցին	

esse.

<i>Imperativus.</i>	<i>Particip.</i>	<i>Infinitivus.</i>	<i>Particip. Fut.</i>
Եր Էք s. երո՛ւք	եալ, ելոյ եալք, ելոց	ել, ելոյ	ելոց —

existere.

<i>Imperativus.</i>	<i>Particip.</i>	<i>Infinitivus.</i>	<i>Particip. Fut.</i>
— —	գոյո՞ւս. գոյօ՞ղ գոյողի	գոլ, գոլոյ	— —

fieri.

<i>Imperativus.</i>	<i>Particip.</i>	<i>Infinitivus.</i>	<i>Particip. Fut.</i>
Մի լինիր Մի լինիք	լինողս. լինօղ լինողի	լինիլս լինել ²) լինելոյ	լինելոց et լինելի
Լեր Լերո՛ւք s. լի՛ք	լիեալ s. լեալ		
— լիջեր, (s. լի- նիջեր ⁴) s. լեցիս) լեցի լեցո՛ւք, լիջիք, (s. լինիջիք ⁴) լեցին			

Ե Ղ ա ն ի Լ

	<i>Indicativus.</i>	<i>Conjunctivus.</i>
Pr.	S. եղանիմ, եղանիս, եղանի P. եղանիմք, եղանիք, եղանին	եղանիցիմ, եղանիցիս, եղանիցի եղանիցիմք, եղանիցիք, եղանիցին
Imp.	S. եղանէի, եղանէիր, իղանէր P. եղանէաք, եղանէիք, եղանէին.	
Aor. II.	S. եղէ, (s. եղայ) եղեր, եղև P. եղաք (s. եղեաք), եղէք (s. եղայք), եղեն	
Fut. II.	S. եղէց (s. եղ իցիմ, s. եղիցեմ), եղիցիս (s. եղիցես), եղիցի P. եղիցուք, եղիջիք (s. եղանիջիք ³), եղիցին	

1) cf. pag. 58. sq. 2) cf. pag. 57. 3) cf. pag. 62. 4) cf.

§. 14. His adjungimus statim tabulam, quae conspectum conjugationum discrimina non agnoscunt cf. pag. 56, formas tandem dedimus.

fieri, nasci.

<i>Imperativus.</i>	<i>Particip.</i>	<i>Infinitivus.</i>	<i>Particip. Fut.</i>
ժի եղանիր	—	եղանիլ s. ե- ղանել	եղանելոց et եղանելի
ժի եղանիք			
եղիր	եղեալ		
եղերո՛ւք			
— եղ իջիր (s. ե- ղանիջիր ⁴), եղեցի			
եղեցո՛ւք, եղեջի՛ք (s. եղանիջի՛ք ⁴), եղեցին			

pag. 62. NB. Formae, quae desunt, lineis appositis indicantur.

praebet omnium conjugationum; sed in Aor. II. et Fut. II., quae tummodo activam et passivam, quae solae inter se discrepant,

**Prae-
CONJUGATIO**

<i>Indicativus.</i>	<i>Coniunctivus.</i>	<i>Imperativus.</i>
S. սիրեմ, սիրես, սիրիցեմ, սիրիցես, սիրէ	սիրիցեմ, սիրիցես, սիրիցէ	մի սիրեր
P. սիրեմք, սիրէք, սիրեն	սիրիցեմք, սիրիցէք, սիրիցեն	մի սիրէք

CONJUGATIO

<i>Indicativus.</i>	<i>Coniunctivus.</i>	<i>Imperativus.</i>
S. աղամ, աղաս, աղայցեմ, աղայցես, աղայ	աղայցեմ, աղայցես, աղայցէ	մի աղար
P. աղամք, աղայք, աղան	աղայցեմք, աղայցէք, աղայցեն	մի աղայք

CONJUGATIO

<i>Indicativus.</i>	<i>Coniunctivus.</i>	<i>Imperativus.</i>
S. թողում, թողուս, թողուցում, թողուցոս, թողու	թողուցում, թողուցոս, թողուցու	մի թողուր
P. թողումք, թողուք ³ (ս. թողոյք), թողուն	թողուցումք, թողուցոսք, թողուցուն	մի թողուք

CONJUGATIO

<i>Indicativus.</i>	<i>Coniunctivus.</i>	<i>Imperativus.</i>
S. խօսիմ, խօսիս, խօսիցիմ, խօսիցիս, խօսի	խօսիցիմ, խօսիցիս, խօսիցի	մի խօսիր
P. խօսիմք, խօսիք, խօսին	խօսիցիմք, խօսիցիք, խօսիցին	մի խօսիք

Imper-

CONJUG. PRIMA. CONJUG. SECUNDA. CONJUG. TERTIA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Indicativus.</i>	<i>Indicativus.</i>
S. սիրէի, սիրէիր, սիրէր	աղայի, աղայիր, աղայր	թողուի, թողուիր, թողոյր
P. սիրէաք, սիրէիք, սիրէին	աղայաք, աղայիք, աղային	թողուաք, թողուիք, թողուին

sens.

PRIMA.

<i>Participium.</i> սիրող ¹⁾ s. սիրօղ	<i>Infinitivus.</i> սիրել	<i>Participia Futuri.</i> սիրելոց et սիրելի
---	------------------------------	--

SECUNDA.

<i>Participium.</i> — ²⁾	<i>Infinitivus.</i> աղալ	<i>Participia Futuri.</i> աղալոց et աղալի
--	-----------------------------	--

TERTIA.

<i>Participium.</i> թողող ¹⁾ s. թողօղ	<i>Infinitivus.</i> թողուլ	<i>Participia Futuri.</i> թողլոց et թողլի
---	-------------------------------	--

PASSIVA.

<i>Participium.</i> խօսող s. խօսօղ	<i>Infinitivus.</i> խօսիլ s. խօսել ⁴⁾	<i>Participia Futuri.</i> խօսելոց et խօսելի
---------------------------------------	---	--

fectum.

CONJUGATIO PASSIVA.

<i>Indicativus.</i> խօսելի, խօսելիր, խօսելր ⁵⁾ s. (խօսիւր), խօսեաք, խօսելիք, խօսելին	<i>Conjunctivi, si occurrunt formae, sunt:</i> սիրիցելի, աղայցայի s. աղայցելի, թողուցուլի, խօսիցելի, quae ad Indicativi normam flectendae sunt, sed cf. supra pag. 58.
--	---

Aori-**CONJUGATIO PRIMA.**

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>	<i>Participium.</i>	<i>Part. Praes.</i>
S. սիրեցի, սիրեցեր, սիրեաց	սիրեա՛	սիրեցեալ	սիրեցող ²⁾ s. սիրեցող
P. սիրեցաք, սիրեցիք ⁶⁾ (s. սիրեցէք), սիրեցին	սիրեցէ՛ք		

CONJUGATIO TERTIA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>	<i>Participium.</i>	<i>Part. Praes.</i>
S. լցի, լցեր, ելից (s. լից ⁷⁾)	Լից ⁸⁾ cf. ընկեա՛	լցեալ	լցող ²⁾ s. լցող
P. լցաք, լցիք ⁶⁾ (s. լցէք), լցին	լցէ՛ք		

Futu-**CONJUGATIO PRIMA.**

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>
S. սիրեսցից, սիրեսցես, սիրեսցէ	— սիրեսցեա՛ ¹¹⁾ (s. սիրեսցի՛ր), սիրեսցէ
S. սիրեսցուք, սիրեսցիք, սիրեսցեն	սիրեսցո՛ւք, սիրեսցի՛ք, սիրեսցե՛ն

CONJUGATIO TERTIA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>
S. լցից, լցես ¹²⁾ , լցցէ	— լցցեա՛ ¹⁵⁾ (s. լցցի՛ր), լցցէ
P. լցցուք, լցցիք, լցցեն cf.	լցցո՛ւք, լցցի՛ք, լցցե՛ն cf.
S. ընկեսցից, ընկեսցես, ընկեսցէ	— ընկեսցեա՛ ¹¹⁾ (s. ընկեսցի՛ր), ընկեսցէ
P. ընկեսցուք, ընկեսցիք, ընկեսցեն	ընկեսցո՛ւք, ընկեսցի՛ք, ընկեսցե՛ն

stus I.

CONJUGATIO SECUNDA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>	<i>Particip.</i>	<i>Part. Praes.</i>
{ S. աղացի, աղացեր, աղաց P. աղացաք, աղացիք ⁶⁾ (s. աղացէք), աղացին	աղացի աղացէք	աղացեալ	աղացող ²⁾ s. աղացող

CONJUGATIO PASSIVA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>	<i>Particip.</i>	<i>Part. Praes.</i>
{ S. խօսեցայ, խօսեցար, խօսեցաւ P. խօսեցաք, խօսեցայք ⁹⁾ (s. խօսեցարուք), խօսեցան	խօսեաց s. խօսեցիր ¹⁰⁾ խօսեցայք s. խօսեցարուք	խօսեցեալ	խօսեցող ²⁾ s. խօսեցող

rum I.

CONJUGATIO SECUNDA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>
{ S. աղացից, աղացես, աղացէ P. աղացուք, աղասջիք, աղացին աղացեն	— աղացիս ¹¹⁾ (s. աղասջիր), աղացէ աղացուք, աղասջիք, աղացին

CONJUGATIO PASSIVA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>
{ S. խօսեցայց, խօսեցիս, խօսեցի P. խօսեցուք, խօսեսջիք ¹³⁾ (s. խօսիջիք), խօսեցին	— խօսեցիս ¹¹⁾ s. (խօսեսջիր), խօսեցի խօսեցուք, խօսեսջիք ¹³⁾ (s. խօսիջիք), խօսեցին

Aor-**CONJUGATIO ACTIVA.**

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativ.</i>	<i>Participium.</i>	<i>Part. Praes.</i>
S. հանի, հաներ, հան (s. եհան ⁷)	հան	հանեալ	հանող ¹⁴)
P. հանաք, հանիք ⁶ (s. հանէք), հանին	հանէք	cf. սիրեալ	s. հանօղ cf. հատող a հատանել

Futu-**CONJUGATIO ACTIVA.**

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus,</i>
S. հանից, հանցես, հանցէ	— հանցես, հանցէ
P. հանցուք, հանջիք ¹⁶ (s. հանիջիք), հանցեն	s. հանջիր ¹⁶) s. հանիջիր հանցուք, հանջիք, հանցեն (s. հանիջիք),

1) cf. pag. 58. 2) cf. pag. 60. 3) cf. pag. 64.
8) cf. pag. 59. sq. 9) cf. pag. 63. 10) cf. pag. 60. 11) cf.
15) cf. pag. 62. 16) cf. pag. 62.

stus II.

CONJUGATIO PASSIVA.

<i>Indicativus.</i>		<i>Imperativus.</i>	<i>Particip.</i>	<i>Part. Praes.</i>
S. Հանայ, Հանար, Հանաւ	Հանիր ¹⁵⁾	—	Հանեալ	cf. ծնող ²⁾ ս. ծնողածնանիլ

rum II.

CONJUGATIO PASSIVA.

<i>Indicativus.</i>		<i>Imperativus.</i>
S. Հանայց, Հանցիս, Հանցի	—	Հանցիս ¹⁶⁾ , Հանցի ս. Հանջի՛ր ս. Հանիջի՛ր
		P. Հանցուք, Հանջ էք ¹⁶⁾ (ս. Հանիջէք), Հանցին

4) cf. pag. 57. 5) cf. pag. 64. 6) cf. pag. 64. 7) cf. pag. 59.
pag. 61. 12) cf. pag. 60. sq. 13) cf. pag. 62. 14) cf. pag. 62.

Paradigmatum loco sumpsimus verba Conj. I. սիրել *amare*, Conj. II. աղալ *molere*, Conj. III. թողուլ *sinere*, Conj. IV s. pass. խօսիլ *loqui*.

Sed, quum cf. pag. 58. verba, quae in Aor. I et Fut. I. leguntur, formas Aoristi II et Fut. II. plerumque non habeant, in Conjugg. I. III et IV. formis, quae illis desunt, in eorum locum substituimus verba Conj. I. հանել *detrahere*, Conj. III. լնուլ *implere* et ընկենուլ *projicere*, Conj. IV. Passivum verbi հանել, quibus reliquae formae suppeditantur. Caeterum terminatio Aor. et Fut. passiva non solis verbis Conj. IV. seu passivae propria est, verum etiam in verbis neutris et deponentibus, quae dicuntur, trium priorum Conjugg., atque si verba earum activa passivam notionem induunt, reperitur. e. g. Act. սիրեմ Aor. I. սիրեցի, sed Pass. սիրիմ amor Aor. I. սիրեցայ — հեծանեմ equo vehor Aor. II. հեծայ — խոստանամ polliceor Aor. I. խոստացայ — թողում Aor. II. act. թողի pass. թողայ — զբօսնում laetor, delector, Aor. II. զբօսայ — ընթեռնում lego Aor. I. ընթերցայ.

Sed paradigmata harum conjugationum cum terminatione passiva proponere supersedimus, quum in Aor. et Fut. a Conj. IV. non deflectant, in Praes. vero et Imperf. sive ad eandem flectantur, sive activam formam retineant.

Quum Imperfectum et Futura a Praes. et Aor. descendant, harum formarum cognitio ad reliquas supplendas plerumque sufficit, unde in Lexicis hae tantum afferri solent.

Conjugatio prima.

§. 15. Primae conj. omnium ditissimae adnumerantur imprimis multa verba activa, quorum Passiva quartam conj. sequuntur; sed pertinent huc quoque haud pauca verba neutra, quae formas activas ubique retinent. e. g. ամաչել *erubescere* Aor. I. ամաչեցի, յամել *morari* etc. Multa verba in Praes. et Im-

perf. litteram **ն** radici addunt*), quam in reliquis formis abjiciunt (cf. gr. λαμβανω, ἐλαβον etc.); atque haec ut plurimum Aor. I. et Fut. I. formas respuunt: **անիծանել** exsecrari Aor. II **անիծի** III p. s. **անէծ**, **բեկանել** rumpere Aor. II **բեկի** III p. s. **բրեկ**, **գտանել** invenire Aor. II. **գտի** III p. s. **եզիտ**, **լուծանել** solvere Aor. II. **լուծի** III p. s. **ելոյծ** cf. supra pag. 61. His accensendum quoque est verbum **ցուցանել** ostendere, declarare, Aor. II. **ցուցի** III p. s. **եցոյց** s. **ցոյց**, quod radicibus verborum intransitivorum additum transitiva, transitivis vero adjectum dupliciter transitiva seu transitiva in alterum format: **ամրանալ** firmum esse Aor. I. **ամրացայ** transit. **ամրացուցանել** firmum declarare s. reddere, **ապրիլ** liberari Aor. I. **ապրեցայ** transit. **ապրեցուցանել**, **կեալ** vivere Aor. I. **կեցի** transit. **կեցուցանել** vivum reddere, **լնուլ** implere Aor. I. **լցի** dupl. trans. **լցուցանել** facere, ut aliquis impleat etc.; in verbis, quae Aor. II. formam habent, prima verbi **ցուցանել** littera abjicitur, e. g. **թաղչիլ** se abscondere, Aor. II. **թաղեայ** transit. **թաղուցանել**, **սնանիլ** nutriri Aor. II. **սնայ** transit. **սնուցանել**, **ճանաչել** Aor. II. **ճանեայ** dupl. trans. **ճանուցանել**. Pertinent huc quoque verba **կորուսանել** perdere a **կորնչիլ**, **մուծանել** introducere pro **մտուցանել** a **մտանել**, eaque, quae propter **լ** in radice litteram **զ** accipiunt loco **ց** cf. **ելուզանել** producere ab **ելանել** exire, **փլուզանել** destruere a **փլանիլ** etc. In his verbis compositis alterum **ց** pro littera Aor. I. characteristicam habitum in Imp. abjicitur, id quod etiam

*) Sed, si radicalis est haec littera, ubique remanet. e. g. **զանել** verberare a **զան** verbera Aor. I. **զանեցի**, **լմբերանել** os alicui claudere, taciturnum reddere a **լմբան** os Aor. I. **լմբերանեցի** etc.

in verba, quae *ղ* aut *ւ* ejus loco substituunt, transiit, et in Fut. idem *ց* cf. pag. 60. in *ւ* mutatur. e. g. *ամրացուցանել* Imp. Aor. II. *ամրացո՛ւ* Fut. II. I p. s. *ամրացուցից* II p. *ամրացուցես* etc., *թագուցանել* Imp. Aor. II. *թագո՛ւ*, *փլուզանել* Imp. *փլո՛ւ*, *կորուսանել* Imp. *կորո՛ւ*; sed ab *ելուզանել* ejusque compositis formatur Imp. *ելուզեա՛ւ*, et a *մուծանել* Imp. *մո՛ւծ*.

Verba *ասել* dicere, *գիտել* scire, *կարել* posse in Praes. et Imperf. ad primam, in reliquis formis ad II conj. flexuntur: Praes. *ասեմ* etc. Imperf. *ասէի* Aor. I. Ind. *ասացի*, *ասացեր*, *ասաց* etc. Imp. *ասա՛ւ*, *ասացէ՛ք* Fut. I. *ասացից*, *ասասցես* etc. — *գիտեմ* Aor. I. *գիտացի*, sed in Imp. modo *գիտա՛ւ*, modo *գիտացիր*, modo, idque saepissime *գիտեա՛ւ* scribitur, Fut. I. *գիտացից*, *գիտասցես* etc. — *կարեմ* Aor. I. *կարացի**) Imp. *կարացիր* s. *կարո՛ղ լեր*. — Ex his verbum *կարել* Passivo caret, *գիտել* in Passivo verbum subst. *լինիլ* adjunctum habet: Praes. *գիտացեալ լինիմ* etc. cf. pag. 63. *ասել* vero in Passivo retentâ modo litterâ conj. II. characteristicâ quartam conj. sequitur: Praes. *ասիմ* Aor. I. *ասացայ* Fut. I. Ind. *ասացայց*, *ասասցիս* etc. Imp. Fut. *ասասցիս* s. *ասասջիր*, sive etiam *ասիջիր* ex Conjunct. Praes.

Verba *առնել* facere, *դնել* ponere, *յառնել* surgere in Aor. II. etc., ubi litteram *ն* abjiciunt, formas quodammodo irregulares prae se ferunt: *առնեմ* Aor. II. Ind. *արարի*, Imp. *արա՛ւ*, *արարէ՛ք* Part. Praes. *առնող*, saepius *արարող* Part. Aor. *արարեալ* Fut. II. *արարից*, *արասցես* etc. In Pass. Praes. Ind. *առնիմ* Aor. II. Ind. *արարայ* Fut. II. Ind. *արարայց*, *արասցիս* etc. — *դնեմ* Aor. II. Ind. *եդի*, *եդիր* (s. *եդեր*),

*) Sed *կարեմ* Aor. I. *կարեցի* significat *suere*.

եղ, եղաք, եղիք, եղին (vulg. դրին). Part. Aor. եղեալ (vulg. դրեալ) Part. Praes. դնող et եղող Imp. դիր, դիք Fut. II. Ind. եղեց, դիցես, դիցէ, դիցուք, դիջիք, դիցեն Imp. դիցես s. դիջիր s. դնիջիր cf. pag. 62. դիցէ, դիցուք, դիջիք s. դնիջիք, դիցին. Passivum Praes. դնիմ Imperf. դնէի Aor. II. Ind. եղայ Imp. եղայք s. եղարուք Fut. II. Ind. եղայց, դիցիս, դիցի etc. Imp. դիցիս s. դիջիր s. դնիջիր, դիցի, դիցուք, դիջիք s. դնիջիք, դիցին. — յառնեմ Aor. II. Ind. յարեայ II p. pl. յարեայք s. յարերուք Imp. արի, արիք s. յարերուք Part. Aor. յարուցեալ a verbo trans. յարուցանել Fut. II. Ind. յարեայց, յարիցես, յարիցէ, յարիցուք, յարիջիք, յարիցեն. Imp. յարիցես s. յարիջիր sive etiam յառնիջիր, յարիցէ, յարիցուք, յարիջիք s. յառնիջիք, յարիցին.

Verbum ճանաչել cognoscere in Aor. II. Ind. scribitur ծանեայ II p. pl. ծանեայք s. ծաներուք Imp. ծանիր, ծաներուք s. ծանիք Part. Aor. ծանուցեալ a verbo trans. ծանուցանել Fut. II. Ind. ծանեայց, ծանիցես, ծանիցէ etc. Imp. ծանիցես s. ծանիջիր etc. Passivum ejus in Praes. et Imperf. ad conj. IV flectitur: Praes. ճանաչիմ Imperf. ճանաչէի, sed Aor. II et Fut. II. formae a verbo ծանուցանել repetuntur: Aor. II. ծանուցայ s. ծանուցեալ եղէ Fut. II. ծանուցայց s. ծանուցեալ եղէց.

Verbum մեղանչել peccare litteras նչ in temporibus generalibus abjicit: Aor. II. Ind. մեղայ II p. pl. մեղայք s. մեղարուք Imp. մեղիր, մեղայք s. մեղարուք Part. Aor. մեղուցեալ a verbo trans. մեղուցանել Fut. II. Ind. մեղայց s. մեղիցեմ, մեղիցես, մեղիցէ etc.

Verbum հարկանել verberare litteras կ et ն in Aor. II.

etc. abjicit: Aor. II. Հարի III p. s. Հար s. Եհար Part. Հարեալ etc.

Denique his accensenda sunt verba defectiva լսել audire, ըմպել bibere, ուտել edere, quorum duo priora etiam plene flexa reperiuntur: լսեմ Aor. I. լսեցի, at multo saepius Aor. II. Ind. լուայ Imp. լնր, լուայք s. լուարնք Part. Aor. լուեալ Fut. II. Ind. լուայց s. լուիցեմ, լուիցես etc. Imp. լուիցես s. լուիջիր etc. — ըմպեմ Aor. I. ըմպեցի etc. aut Aor. II. Ind. արբի, արբեր, արբ s. էարբ etc. Imp. արբ, արբք Part. Praes. ըմպող s. արբող Part. Aor. ըմպեալ s. արբեալ Fut. II. Ind. արբից, արբցես etc. Imp. արբցես s. արբջիր etc. — ուտեմ Aor. II. Ind. կերի, կերեր, կեր s. եկեր, կերաք, կերիք, կերին, sive etiam formâ pass. կերայ etc. Imp. կեր, կերք s. կերայք Part. Praes. կերող Part. Aor. կերեալ Fut. II. Ind. կերայց s. կերից s. կերիցեմ, կերիցես, կերիցէ, կերիցուք, կերիջիք s. ուտիջիք, կերիցեն Imp. կերիցես s. կերիջիր s. ուտիջիր, կերիցէ etc. Passivum Praes. ուտիմ Imperf. ուտէի Praet. sive կերայ sive կերեալ եղէ Imp. կերեալ լնր, կերեալ լերնք Fut. sive կերայց, sive կերիցիմ, sive etiam կերեալ եղէց Imp. կերեալ լեջիր etc.

Conjugatio secunda.

§. 16. Ad conjugationem secundam pertinent haud pauca activa, sed imprimis multa verba neutra, ita ut ea verbis intransitivis fere propria *) esse videatur. Itaque permulta verba, activa etiam, in Aor. I. etc. (quum Aor. II. in hac conjug. praeter verba defectiva դալ, տալ, երթալ fere non inveniatur), formam passivam induunt e. g. իմանալ intelligere Aor. I. իմացայ,

*) Idem de conjug. III. dixerim.

որսալ *venari* Aor. I. *որսացայ*, et pauca tantum in Passivo Praesens et Imperf. ad conjug. IV flectunt: *լուանալ* *lavare* Pass. *լուանիլ*, *բառնալ* *tollere* Pass. *բառնիլ*, *ստանալ* *acquirere* Pass. *ստացանիլ*; pleraque sive formam primariam retinent, sive per Part. Aor. cum verbo subst. *լինիլ* conjunctum passivam notionem exprimunt: *աղալ* *molere* Pass. *աղալ* s. *աղացեալ* *լինել* Aor. I. *աղացայ*, *հաւատալ* *credere* Pass. *հաւատացեալ* *լինել* Aor. I. *հաւատացայ*, *իմանալ*, Pass. *իմանիլ* Aor. I. *իմացայ* s. *իմացեալ* *եղէ*, *մոռանալ* *oblivisci* Pass. *մոռանիլ* s. *մոռացեալ* *լինել* Aor. I. *մոռացեալ* *եղէ* etc.

Multa verba litteram *ն* in Praes. et Imperf. additam in Aor. I. abjiciunt: *ամրանալ* Aor. I. *ամրացայ*, *արբենալ* Aor. I. *արբեցայ*, *ընտանենալ* Aor. I. *ընտանեցայ* aliaque his similia.

Verba irregularia hujus conjug. sunt:

բառնալ *tollere* Aor. I. *բարձի* Pass. Praes. *բառնիմ* Aor. I. *բարձայ* etc. — et similiter *դառնալ* *redire* Aor. I. *դարձայ* etc.

կեալ *vivere* et *ատեալ* *) *odisse*, quae in Praes. ad secundam, in reliquis formis ad conj. I. flectuntur: Praes. *կեամ*, *ատեամ* Imperf. *կէի*, *ատէի* III p. s. *կէր*, *ատէր*, sive *կեայր*, *ատեայր* Aor. I. Ind. *կեցի*, *ատեցի* III p. s. *եկեաց*, *ատեաց* Imp. *կեաց* cf. pag. 59, *ատեաց* s. *ատէ* cf. pag. 60. Fut. I. *կեցից*, *կեցցես* etc. Similiter *կալ* *stare* Fut. I. *կացից*. *կացցես* etc. —

Denique verba defectiva *գալ* *venire*, *տալ* *dare* et *երթալ* *ire*: Praes. Ind. *գամ*, *գաս*, *գայ*, *գամք*, *գայք*, *գան*. Conj. *գայցեմ*, *գայցես* etc. Imp. մի *գար*, մի *գայք* Part. Fut. *գալոց* et *գալի*. Imperf. *գայի*, *գայիր*, *գայր* etc. Aor. II. Ind., *եկի*, *եկիր*, *եկն*, *եկաք*, *եկիք* s. *եկայք*, *եկին*. Imp. *եկ*, *եկայք* Part. Praes. *եկող* Part. Aor. *եկեալ* Fut II.

*) Sed. reperitur quoque saepius *ատեմ*.

Ind. *եկից, եկեսցես, եկեսցէ* etc. Imp. *եկեսցես* s. *եկես- ջի՛ր, եկեսցէ՛, եկեսցո՛ւք, եկեսջի՛ք, եկեսցեն՛.* —

Praes. Ind. *տամ, տաս, տայ* etc. Conj. *տայցեմ* Imp. *մի տար, մի տայք* Part. Fut. *տալոց* Imperf. *տայի, տայիր, տայր* etc. Aor. II. Ind. *տտու, տտուր, տտ, տտաք, տտուք, տտուն* Imp. *տո՛ւր, տո՛ւք* Part. Praes. *տտող* Part. Aor. *տտեալ* Fut. II. Ind. *տաց, տացես* etc. Imp. *տացես* s. *տա- ջի՛ր* etc. Passivum Praes. Ind. *տտեալ լինիմ* Conj. *տտեալ լինիցիմ* Imp. *մի տտեալ լինիր* Inf. *տտեալ լինել* Part. Fut. *տալոց* s. *տալի* Imperf. *տտեալ լինէի* Aor. II. Ind. *տտայ տտար, տտաւ* etc. Imp. *տտեալ լն՛ր, տտեալ լերո՛ւք* Part. *տտեալ*, Fut. II. Ind. *տտայց, տացիս, տացի* etc. Imp. *տացիս* s. *տաջի՛ր* etc. —

Praes. Ind. *երթամ* Conj. *երթայցեմ* etc. sive *երթիցեմ* etc. Imp. *մի երթար, մի երթայք* Part. Praes. *երթող* Partt. Fut. *երթալոց* et *երթալի* Imperf. *երթայի* etc. Aor. II. Ind. *չոքայ* s. *չոգայ, չոգար, չոգաւ* etc. Imp. *նրթ, երթայք* Part. *երթեալ* Fut. II. Ind. *երթայց* s. *երթիցեմ, երթիցես* etc. Imp. *երթիցես* s. *երթիջի՛ր* etc.

Conjugatio tertia.

§. 17. Verba conjugationis tertiae, quum maximam partem neutra sint, paucissima, ne dicam nulla, in Passivo Praesentis formam passivam induunt; nam verborum *առաւելուլ, դիզուլ, հեղուլ* etc. formae passivae *առաւելանիլ, դիզանիլ, հեղանիլ* etc. ab Activis in *անալ* sive *անել* desinentibus derivata sunt. Itaque activa forma plerumque in Praes. et Imperf. Pass. retinetur, aut Passivum per Part. Aor. cum verbo subst. *լինել* conjunctum indicatur: *ընթեռնուլ* s. *ընթերցեալ լինել* s. *ընթերցանիլ, արգելուլ* s. *արգելեալ լինել, թողուլ* s. *թողեալ լինել.*

Aor. I. et Fut. I formae nonnisi in nonnullis verbis reperiuntur, quae litteram *ն* in temporibus specialibus adsumunt e. g.

ընկենուլ projicere Aor. I. ընկեցի III p. s. ընկեաց s. ընկէց Fut. I. ընկեցից, ընկեսցես etc. Pass. Aor. I. ընկեցայ Fut. I. ընկեցայց, ընկեսցիս etc. — խնուլ claudere Aor. I. խցի III p. s. խից s. եխից Imp. խից Pass. Aor. I. խցայ — զգենուլ induere Aor. I զգեցայ Pass. Praes. զգեցեալ լինիմ — ընթեռնուլ legere Aor. I. ընթերցայ cf. p. 14. — Imp. ընթերցիր, ընթերցիք s. ընթերցարձք Part. Praes. ընթերցող Part. Aor. ընթերցեալ Fut. I. ընթերցայց, ընթերցցիս etc. Sed alia hujus generis verba permulta Aoristum II etc. tuentur e. g. առնուլ capere Aor. II. առի Pass. առայ, սկսնուլ incipere Aor. II. սկսայ, atque horum nonnulla ante terminationem in Aor. II. Ind. et I pers. Sing. Fut. II. vocalem *h* inserunt: e. g. այտնուլ intumescere Aor. II. այտեայ Imp. այտիր, զարթնուլ expergisci Aor. II. զարթեայ Imp. զարթիր, թաքնուլ abscondi Aor. II. թաքեայ*) etc. Part. Aor. II. in his verbis a forma transitiva in ուցանել exeunte formatur, e. g. այտուցեալ, զարթուցեալ, թաքուցեալ etc.**). — Verbum երդնուլ jurare vocalem *nl* in Aor. II. et Fut. II. retinet: Aor. II. Ind. երդուայ Imp. երդուիր Part. երդուեալ Fut. II. երդուայց etc.

Huc fortasse pertinet verbum defectivum *զո՞գ* dic, quod non nisi in Imperativis Aor. II. et Fut. II. legitur: Imp. Aor. II. *զո՞գ*, *զոգէ՛ք* Imp. Fut. II. *զոգցես* s. *զոգջի՛ր*, *զոգցէ՛*, *զոգցո՛ւք*, *զոգջի՛ք*, *զոգցեն՛*.

Conjugatio quarta s. passiva.

§. 18. Conjugationem quartam primitus Passivum primae conjug. fuisse dixerim. Nam conjugg. II. et III. neutris fere

*) Eadem verba tantum non omnia alibi terminatione չիմ adsumtâ quartae conjug. accensentur: թաքչիլ, զարթչիլ etc.

***) Excipias modo verbum քաղցնուլ Part. քաղցեալ.

propriae videntur, earumque Passiva raro per quartae conjug. formam exprimuntur; contra verba conjug. I. pleraque activa sunt, quae in Passivo omnia ad conjug. IV. flectuntur, atque Infinitivus quartae cum I conjug. Infinitivo saepissime confunditur, Imperfectum vero fere totum in utraque conjug. idem est. Caeterum in conjug. IV. verba passiva easdem vel Aor. I. et Fut. I., vel Aor. II. et Fut. II. formas, quas in Activo habent, tuentur: սիրել Aor. I. act. սիրեցի Aor. I. pass. սիրեցայ, հատանել Aor. II. act. հատի Aor. II. pass. հատայ etc.; atque verba neutra et deponentia, quae activam formam non agnoscunt, primae conjug. normam ita sequuntur, ut si in Praes. et Imperf. formam litteris ն seu չ sive նչ auctam habent, Aoristum II. et Fut. II. servant. e. g. ծնանիլ nasci Aor. II. Ind. ծնայ Imp. ծնիր Part. ծնեալ, ուսանիլ discere Aor. II. Ind. ուսայ Imp. ուսիր Part. ուսեալ, սկսանիլ Aor. II. սկսայ; porro թռչիլ volare Aor. II. Ind. թռեայ Imp. թռիր, փախչիլ aufugere Aor. II. փախեայ, կորնչիլ perire Aor. II. կորեայ, մարտնչիլ dimicare Aor. II. մարտեայ. Ex his ea, quae terminationem եայ in Aor. II. habent, Part. Aor., ut modo in conjug. III. vidimus, a forma trans. in ուղանել exeunte deducunt: թռուցեալ, փախուցեալ, կորուսեալ cf. pag. 77. մարտուցեալ etc., et I. pers. sing. Fut. II. in iisdem sive plena reperitur, eaque cum terminatione activa, sive a I p. s. Ind. Aor. II. derivata et in g desinens, e. g. թռիցեմ s. թռեայց, փախիցեմ s. փախեայց etc.

Sola verba neutra et deponentia Participium Praes. formant, e. g. բարբառող a բարբառիլ pronunciare, խօսող a խօսիլ loqui, կամող a կամիլ velle, atque eadem verba saepius ad modum activorum in Imp. Aor. I. litteram y abjiciunt, e. g. ողորմեա՛ ab ողորմիլ misereri, խօսեա՛ etc.

Verbum տանիլ ducere in Aor. II. etc. litteram ն in ը mutat: Aor. II. Ind. տարայ Imp. տար, տարայք Fut. II. տարայց, տարցիս s. տարցես etc.

Pertinent huc quoque verba nonnulla defectiva, nempe մար-
 թիլ *posse*, et պարտիլ *debere*, quae nonnisi in Praes. et
 Imperf. leguntur, et verbum ունիլ *habere* Aor. II. Ind. կալայ,
 կալար, կալաւ, կալաք, կալայք s. կալարուք, կալան Imp.
 կալ sive etiam կալ, pl. կալայք s. կալարո՞ւք s. կալէք Part.
 կալեալ Fut. II. Ind. կալայց, կալցիս s. կալցես, կալցի s.
 կալցէ, կալցուք, կալչիք, կալցին s. կալցեն Imp. կալցիս
 s. կալչի՞ր s. կալցես, seu denique ad formam Coniunct. Praes.
 ունիչի՞ր, կալցի՞ s. ունիցի՞, կալցո՞ւք, կալչի՞ք s. ունիչի՞ք,
 կալցի՞ն.

CAPUT IV.

DE PARTICULIS.

De Particulis hinc agere supersedemus, quum cognitio
 earum e lexicis petenda sit; atque monemus tantum tirones, ut
 in investigandis radicibus seu stirpibus bene distinguant Praefixa
 զ, յ pro ՚ի, ց, cf. pagg. 19. 24. sqq. quae variis Nominum et
 Pronominum casibus praeponuntur, porro negationem չ pro ոչ,
 quam vocibus omnis generis praepositam invenimus, ac denique
 Pronomina suffixa ս, դ, ն cf. pag. 52, quae Nominibus, Pro-
 nominibus, Verbis, adeoque Particulis affigi possunt.

SPECIMEN LECTIIONIS ET ANALYSEOS.

Oratio dominica.

Հայր մեր որ յերկինս: սուրբ եղեցի անուն քո: եկեսցէ արքայութիւն քո: եղեցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի: զհաց մեր հանապազորդ՝ սուր մեզ այսօր: և թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց: և մի տանիր զմեզ ՚ի փորձութիւն: այլ փրկեա՛ զմեզ ՚ի չարէն: զի քո է արքայութի և զօրութի և փա՛ռք յաւիտեանս ամէն:

Hhair mjer wor hjergins: surp jeghitzi anun kho: jegjestzê arkhajuthiun kho: jeghitzin gamkh kho wordês hjergins jev hjergri: ës'hhatz mjer hhanabasort dur mjes aisôr: jev thogh mjes ësbar dis mjer, wordês jev mjekh thoghumkh mjerotz bardabanatz: jev mi danir ës mjes i p'hortsuthiun: ail p'hergeâ ës mjes i tscharên: si kho ê arkhajuthiun jev sôruthiun jev p'harrkh havidêans amên:

Հայր pater, Nominativus sive Vocativus (cf. pag. 24. §. 3.) Sing. nominis, quod declinationem quintam sequitur, sed hic illic ab ea deflectit. cf. p. 27. §. 12.

մեր nostrum s. noster. Genitivus Plur. Pronominis pers. *tu*. Vide tabulam decl. Pronn. pag. 46. sqq., sive Nominativus Sing. Pron. poss. cf. pag. 52. §. 2.

որ qui. Nom. Sing. Pron. Relat., quod ad normam decl. IV. flectitur, cf. pag. 36. §. 11. et tab. decl. Pronn.

յերկինս in coelis. Locativus, qui dicitur, cf. pag. 24.

§. 3. sive potius Accus. Plur. cum Praefixo *յ* pro *'ի* propter vocalem, quae sequitur, cf. pag. 19. a voce *երկին* coelum, quae promiscue in Sing. et Plur. usurpatur, et III decl. in flexione sequitur.

սուրբ sanctum. Nominat. Sing. nom. adject., quod ad decl.

IV. flectitur: Gen. *սրբոյ* etc. cf. pag. 21. §. 8.

եղիցի fiat. III pers. Sing. Imp. Fut. II. a verbo *եղանիլ* fieri cf. pagg. 64. et 68 sq.

անուն nomen. Nominat. Sing. nominis, quod ad decl. I. flectitur. Gen. *անուան* cf. pag. 34.

քո tui. Gen. Sing. Pron. pers. II. pers. *դու* cf. tab. decl. Pronn,

եկեցի veniat. III pers. Sing. Imp. Fut. I. a verbo irregulari *գալ* venire cf. pag. 81, quod in I pers. Ind. Fut. formam Fut. II. *եկից*, in reliquis vero personis *եկեցես* etc. formam Fut. I accepit.

արքայութիւն քո regnum tui. Nominativus Sing. nominis abstracti decl. I, quod a voce *արքայ* rex derivatur, cum Pron. pers. II pers. Sing.

եղիցին fiant. III pers. Plur. Imp. Fut. II a verbo *եղանիլ* fieri. cf. supra.

կամք քո voluntates tui s. voluntas tui. Nom. Plur. nominis, quod fere semper in numero Plur. legitur, et decl. VI. sequitur.

որպէս quemadmodum. Particula e Pron. Relat. *որ* et nomine *պէս* ratio, modus composita.

յերկինս in coelis. vide supra.

և e t. Copula. Omissa est particula *այսպէս* hâc ratione, ita.

յերկրի in terra. Locativus, sive potius Dativus Sing. nominis *երկիր* Gen. *երկրի* cf. pag. 19., quod in solo fere num. Sing. occurrit. et ad decl. III s. VI flectitur.

զայց մեր panem nostrum. s. nostrum. Accus. Sing. cum Praef. *չ* cf. pag. 25. §. 5, 2. nominis decl. III. addito Gen. Plur. Pron. pers. I. pers. s. Accus. Sing. Pron. poss. ejusd. pers.

Հանապազորդ sempiternum s. quotidianum. Accus. Sing. nom. adj., quod ad decl. VI. flectitur. Descendit ab Adv. **Հանապազ** i. e. semper, quotidie.

տո՛ւր da. II pers. Sing. Imp. Aor. II a voce **տալ** dare, verbo irreg. Conj. II. cf. pag. 82.

մեզ nobis. Dat. Plur. Pron. pers. I pers. cf. tab. decl. Pronn. p. 46. sqq.

այսօր hodie. Adverbium compositum ex Pron. dem. **այս** hic cf. tab. decl. Pronn. pag. 46. sqq. et pag. 52. sq., et Nom. Subst. decl. V. **օր** dies cf. tab. decl. nomm. pag. 30. sqq.

և թո՛ղ մեզ et condona nobis. **թո՛ղ** est II pers. Sing. Imp. Aor II a verbo **Conj. III. թողուլ** sinere, mittere, remittere, condonare. cf. tab. Conjugg. pag. 70. sqq. De vocibus **և** et **մեզ** vide supra.

զպարտիս մեր debita nostra. Accus. Plur. nominis **պարտ** Gen. **պարտոյ** ad decl. VI., quod in Plur. modo **պարտք** scribitur Gen. **պարտուց** ad decl. V., modo **պարտիք** Gen. **պարտեաց** ad decl. VII. De voce **մեր** cf. supra.

որպէս և մեք quemadmodum et nos. De vocibus **որպէս և** modo dictum est. **մեք** est Nom. Plur. Pron. pers. I pers., cf. tab. decl. Pronn. pag. 46. sqq.

Թողումք condonamus. I pers. Plur. Praes. Ind. a voce **թողուլ** cf. supra.

մերոց nostris. Dat. Plur. Pron. poss. I pers. Plur. cf. pag. 52.

պարտապանաց debitoribus. Dat. Plur. nominis **պարտապան**, quod ad decl. VI. flectitur, et descendit a voce **պարտ** debitum.

և մի տանիր et ne ducas. **մի** est particula negationis, quae graecae **μη** respondet. **տանիր** est Imp. Praes., qui sec. pag. 56. non nisi cum negatione occurrit, a voce **տանիլ** ducere, verbo irreg. Conjug. IV. cf. pag.

զմեզ nos. Accus. Plur. Pron. pers. I pers.

'ի փորձութիւն in tentationem. Accus. Sing. nominis abstracti decl. I., quod derivatur a nomine փորձ experimentum, probatio. Praefixum 'ի Accusativo praepositum denotat in s. ad.

այլ sed. Conjunctio, quae respondet graecae ἄλλα.

փրկեալ libera. II pers. Sing. Imp. Aor. I. vocis փրկել liberare, verbi Conj. I.

զմեզ nos. Vide supra.

'ի չարէն a malo ejus s. illo. Abl. Sing. nom. Adj. չար malus, quod ad decl. VI. flectitur. Additum est Pron. suff. ն cf. pag. 52. §. 3., quod pro possessivo sive demonstrativo haberi potest, et ad ea, quae modo praecesserunt, referri debet. Sed in nonnullis codd. mscpt. deest.

զի nam. Conjunctio a Pron. int. ի՞ derivanda.

քո tui. Vide supra.

է est. III pers. Sing. Praes. Ind. verbi subst. ել esse, cf. pag. 66. sq.

արքայո՛ւի regnum. Nominat. Sing. nominis abstracti, quod ad decl. I flectitur, et descendit a voce արքայ rex. արքայո՛ւի scriptum est pro արքայութիւն cf. pag. 4.

և et. — զօրութի՛ր potentia. Nominat. Sing. nominis abstracti decl. I., quod descendit a voce զօր fortitudo, exercitus.

և et. — փառք gloria. Nominat. Plur. nominis Subst. decl. VI., quod in hoc tantum numero occurrit.

յաւիտեանս in saecula. Accus. Plur. nominis Subst. յաւիտեանս saeculum, aeternitas, pro 'ի յաւիտեանս cf. pag. 19, quod descendit ab Adv. յաւէտ semper, perpetuo, et varia ratione flectitur: Gen. Sing. յաւիտեանի cf. pag. 22. Instr. յաւիտեանիւ s. յաւիտեանաւ Gen. Plur. յաւիտեանից s. յաւիտեանց Instr. յաւիտեանիւք s. յաւիտեամբք.

ամէն Amen.

LITTERATURA ARMENIACA.*)

- Quadro delle Opere di vari Autori anticamente tradotte in Armeno. ital. Venezia. 1825. 8. $\frac{1}{4}$ Rthlr.
Quadro della Storia letteraria di Armenia estesa da Mons. Placido Sukias Somal. ital. Venezia. 1829. 8. $1\frac{1}{2}$ Rthlr.
Versuch einer Geschichte der armenischen Literatur, nach den Werken der Mechitaristen frei bearbeitet, von Carl Friedrich Neumann. Leipzig. 1836. 8. 1 Rthlr. 18 $\frac{3}{4}$ sgr.
-

I. Grammaticae et Lexica.

- Franc. Rivolae Dictionarium Armeno-Latinum. Lutet. Paris. 1633. 4.
Clem. Galani Grammaticae et logicae Institutiones linguae literalis Armenicae. Addito Vocabulario Latino-Armeno omnium scholasticarum dictionum. Romae. 1645. 4.
Joh. Joachimi Schroederi thesaurus linguae Armenicae, antiquae et hodiernae, cum varia Praxios materia. Amstelodami 1711. 4. 3 — 4 Rthlr.
Jac. Villotte. Dictionarium novum Latino-Armenicum. Romae. 1714. fol.
-

*.) Editiones operum, quae in India, Russia et Constantino-
poli prodierunt, aliasque, quae Massiliae et Amstelodami appa-
ruerunt, hinc omisimus, quoniam facile comparari non possunt. E li-
bris recentioribus eos tantummodo hinc recensuimus, qui aliquam
nobis utilitatem afferunt. Plerique eorum Venetiis in insula Sti
Lazari inclytae ejus Academiae monachorum Mechitaristicorum
studiis editi sunt, atque pretio apposito prostant apud bibliopo-
lam Berolinensem G. Eichler, cujus sumtibus hic libellus prodit.

- Lexicon Armeniacum linguae antiquae et recentioris. arm. Venet. 1749. — 69. 2 Voll. 4. Vol. sec. (cont. Supplementum ad tom. I., Lexicon nomm. propr., et duo Lexica linguâ veteri et recentiori conscripta.)** 20 Rthlr.
- Grammatica Armeu. ed. Abb. Mechitar. arm. Venet. 1770. 8 maj.** 1 Rthlr.
- Grammatica Ital. armeniace conscripta. (Insunt multi dialogi et epistolae in utraque lingua). ed. Gabriel Avedichian. Venet. 1792. 8.** 1 $\frac{1}{6}$ Rthlr.
- Dizionario Ital.- Arm.- Turco. Venet. 1804. 4.** 8 Rthlr.
- Essai sur la langue Arménienne par Bellaud, Docteur en médecine. Paris. 1812. 8.**
- Grammatica Armen. major. ed. Gabriel Avedichian. (Prior ejus pars eaque etymologica lingua arm. vulgari, posterior vero syntaxin continens lingua veteri scripta est.) arm. Venet. 1815. 8. maj.** 1 $\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Eadem in compendium redacta. I. arm. vulg. ibid. 1819. 8. $\frac{2}{3}$ Rthlr. I. arm. vet. ibid. 1823. 8. $\frac{2}{3}$ Rthlr.**
- Dictionnaire abrégé Français-Armenien et Armenien-Français. par Paschal Aucher. Venet. 1812 — 17. 2 Voll. 4 min. 7 Rthlr.**
- Grammatica Gallica armeniace conscripta ed. Arsen. Antimosean. (Accedit appendix de metris Gall. et Armen.) Venet. 1821. 8 maj.** 2 Rthlr.
- Dictionary English-Armenian and Armenian-English by P. Aucher. Venet. 1821. 2 Voll. 4.** 12 Rthlr.
- Grammaire de la langue Arménienne par J. Ch. Cirbied (tege: Dscherbed) Paris. 1823. 8.**
- Dizionario Ital.- Arm.- Turco portatile. Venet. 1829. 8. 3 $\frac{1}{2}$ Rthlr.**
- Vocabularium manuale linguae Arm. veteris. Venet. 1831. 8 maj. $\frac{1}{2}$ Rthlr.**
- Grammatica Armeniaca. ed. Michael Tschamtschean. Venet. 1831. 8 maj. $\frac{3}{4}$ Rthlr.**
- A Grammar Armenian and English by Paschal Aucher. (Ad-dita sunt 1, pag. 144—187. varia loca e scriptis armen. cum versione anglica, inter quae epistolae apocr. Corinthiorum ad S. Paulum apost. et tertia S. Pauli ad Cor. a poeta Anglo Byron versa; 2, pag. 189 — 230. loca multa e scriptoribus armen. omnium temporum sine versione). Venet. 1832. 8. 1 $\frac{1}{6}$ Rthlr.**
- Elementa Grammaticae Armen. linguâ vulg. conscripta. Venet. 1833. 16. $\frac{1}{3}$ Rthlr.**

- Pocket-Dictionary English Armenien.** Venet. 1835. 2 Voll. 12.
2 $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Novum Lexicon linguae Armeniacaе elaboratum studio Abb. Mechitar, Gabr. Avedichian, Chatschadur Surmelian et Bapt. Aucher.** Venet. 1836. 37. 2 Voll. 4. 50 Rthlr.
- Dizionario Armeno-Italiano composto da Emmanuele Ciakciak.** Venezia. 1837. 4. 16 $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Grammatica practica linguae Arm. arm.** Venet. 1839. 12. 1 $\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Dictionnaire Français-Armenien-Turc par Pascal Aucher.** Venise 1840. 8 maj. 6 Rthlr.
- Petermann, J. H. Grammatica linguae armeniacaе.** Berlin 1837. 8 maj. 1 $\frac{2}{3}$ Rthlr.

II. Historica et Geographica.

- Historia provinciae Taron auctoribus Zenobio Claghensi (saec. IV.) et Joanne Mamigonensi (saec. VII.) arm.** Venet. 1832. 8 maj. 2 $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Agathangeli (saec. IV.) historia.** Venet. 1835. 24. 2 Rthlr.
- Historia Armeniorum auctore Fausto Byzantino (saec. IV.) arm.** Venet. 1832. 8 maj. 11 $\frac{1}{4}$ Rthlr.
- Historia Armeniorum auctore Mose Chorenensi (saec. V.) arm.** Venet. 1827. 24. 11 $\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Historia belli Armeniorum contra Persas auctore Eliseo (saec. V.) (Addita est in fine ejusdem oratio commonitoria ad monachos.) arm.** Venet. 1828. 24. 5 $\frac{5}{6}$ Rthlr.
- Historia Armeniorum ab anno 388 usque ad annum 485 p. Ch. auctore Lazaro Farpensi (saec. V.) arm.** Venet. 1793. 8. 2 $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Historia Armeniorum a creatione mundi usque ad finem saeculi XVIII. auctore Michaele Tschamtschean. arm.** Venet. 1784 — 86. 3 Voll. 4. 10 Rthlr.
- Eadem in compendium redacta ab eodem. arm.** Venet. 1811. 8 maj. 1 Rthlr.
- Historia universalis saeculi XVIII. auctore Luca Indschildschean. arm. vulg.** Venet. 1824 — 27. 8 Voll. 8. 8 Rthlr.
- Geographia universalis auctoribus Stephano Acontio Kóvér et Luca Indschildschean. arm. (Tom. I. continet Geogr. Armeniae rec. tom. V et VI. descr. imperii Turcici in Europa).** Venet. 1802 — 16. 11 Voll. 12 maj. 11 $\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Eadem cum multis tabulis.** 15 Rthlr.
- Eadem cum tabulis pictis.** 20 Rthlr.

- Descriptio Armeniae veteris auctore Luca Indschidschean.**
arm. Venet. 1822. 4. 3 Rthlr.
- Iter in Poloniam aliasque regiones ab Armeniis Aniensibus habitatas auctore Mina Bscheschkean.** arm. Venet. 1830. 8 maj. 2 Rthlr.
- Descriptio geographica regionum, quae mari nigro circumjacent cum tab. geogr. auctore Mina Bscheschkean.** arm. vulg. Venet. 1819. 4. 1 Rthlr.
- Descriptio topographica et poetica Bospori Thracii (sub. titulo: Aestiva byzantina) cum. tab. geogr. auctore Luca Indschidschean.** arm. Venet. 1794. 12. $\frac{7}{12}$ Rthlr.
- Villeggiature de' Bizantini sul Bosforo Tracio opera del P. Luca Ingigi tradotta dal P. Cherubino Aznavor.** ital. Venezia. 1831. 12. $1\frac{1}{6}$ Rthlr.
- Descriptio urbis Calcutta cum tabulis.** arm. Venet. 1832. 4. 2 Rthlr.
- Coup d'oeil général sur les provinces nouvellement conquises par les Russes et appelées par eux-mêmes Territoire d'Arménie.** à Venise. 1828. 8. $\frac{5}{12}$ Rthlr.
- Compendio storico di memorie cronologiche concernenti la religione e la morale della nazione Armena dal Marchese Giovanni de Serpos.** ital. Venezia. 1786. III tomi 8.
- J. M. Chahan de Cirbied (lege: Dscherbed) et St. Martin Recherches curieuses sur l'histoire ancienne de l'Asie.** Paris. 1806. 8.
- St. Martin, Mémoires historiques et géographiques sur l'Arménie.** Paris. 1818. II Voll. 8.
- Memoire de Jean Ouoskherdjan, prêtre Armenien de Wagarchapad pour servir à l'histoire des événemens, qui ont lieu en Arménie et en Georgie à la fin du dix-huitième siècle et au commencement du dix-neuvième, suivis de vingt-huit anciennes inscriptions Armen. traduit de l'Armenien à l'aide de M. Aroutioun Astwatsatour par Jules Klaproth.** Paris. 1818. 8.

III. Theologica.

- Jacobi, episcopi Nisibeni sermones cum praefatione, notis et dissertatione de ascetis.** ed. Nicol. Antonellus. arm. et lat. Romae. 1756. fol.
- Eznikii (saec. V.) refutatio haeresiarum. In fine addita sunt Ejusdem dicta moralia.** arm. Venet. 1826. 24. $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Elisei (saec. V. cf. supra) opera.** Insunt: 1, historia belli Armeniorum contra Persas. 2, commentarius in libros Josuae et Judicum.

3, oratio commonitoria ad monachos. 4, sermones de oratione dominica, de baptismo, traditione, passione, supplicio crucis, sepultura et resurrectione Jesu Christi, de judicio extremo et reditu, de recordatione mortuorum et de sanctis Apostolis. 5, canones ecclesiastici. arm. Venet. 1838. 8.

Ejusdem opera italice versa ab Jos. Cappelletti. Venezia. 1840. 8.

Corionis doctoris theol., Mambreii Lectoris, et Davidis invicti (saec. V.) opera. Insunt: I. Corionis historia vitae et mortis Mesropi. II. Giut Cathol. epistola ad Davidem et Davidis responsio. III. Davidis 1, encomium sanctae crucis. 2, definitiones philosophicae. 3, omne malum puniendum esse. 4, apophthegmata quinque. 5, Porphyrii isagoge cum ejusdem explanatione. 6, Aristotelis categoriae cum explanatione earum. 7, Aristotelis liber de interpretatione cum ejusdem explanatione. 8, Explanatio analyticorum Aristotelis. 9, Aristotelis scripta de mundo et de virtutibus. arm. Venet. 1833. 8. 4 Rthlr.

Mémoire sur la vie et les ouvrages de David, philosophe Arménien du V. siècle de notre ère, et principalement sur ses traductions de quelques écrits d'Aristote, par C. F. Neumann. Paris. 1829. 8.

Joannis Mandacunensis (saec. V.) sermones. arm. Venet. 1836. 8. 1 $\frac{1}{3}$ Rthlr.

Joannis Ozniensis (saec. VIII.) philosophi opera. Insunt: 1, Joannis Ozn. orationes synodalis, contra Paulicianos, contra Phantasticos etc. 2, Theodori Kerrthenavor (saec. VII.) oratio contra Joannem Mairagomensem haereticum, et encomia sanctae crucis et sanctae Virginis. 3, Isaaci Cathol. (saec. VII.) oratio in diem dominicam palmarum habita. arm. Venet. 1833. 8.

Joannis Ozniensis oratio contra Phantasticos. arm. Venet. 1807. 8. $\frac{1}{3}$ Rthlr. arm. et lat. ibid. 1816. 8. 1 Rthlr.

Ejusdem oratio synodalis et contra Paulicianos sermo. arm. et lat. ed. Jo. Bapt. Aucher. Venet. 1833. 8.

Ejusdem opera. arm. et lat. ed. Jo. Bapt. Aucher Venet. 1834. 8.

Gregorii Narekensis (saec. X.) opera. Insunt: Ejusdem preces, encomia, cantica, et commentarius in Cant. Cant. arm. Venet. 1827. 8. 2 $\frac{3}{4}$ Rthlr. ed. nova. ibid. 1840. 8. 1 $\frac{2}{3}$ Rthlr.

Ejusdem preces. arm. Venet. 1807. 12. $\frac{3}{4}$ Rthlr. ed. nova. ibid. 1833. 12.

Ejusdem preces cum commentario Gabr. Avedichian. arm. Venet. 1827. 8. 2 $\frac{1}{6}$ Rthlr.

- Ejusdem encomia et carmina cum comment.** Gabr. Avedichian. arm. ibid. 1827. 8. 1 Rthlr.
- Ejusdem Commentarius in Canticum Canticorum.** arm. Venet. 1789. 12. $\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Nersetis Clajensis (saec. XII.) preces viginti quatuor linguis editae.** Venet. 1823. 12. 4 Rthlr. Ed. nova. ibid. 1837. 12.
- Ejusdem epistola pastoralis.** arm. et lat. edita ab Jos. Cappelletti. Venet. 1829. 8. 1 Rthlr. Eadem lat. ibidem. 1829. 8. $\frac{1}{2}$ Rthlr. Eadem arm. ibidem 1830. 8. $\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Ejusdem opera lat. versa ab Jos. Cappelletti.** Venet. 1833. 2 Voll. 8. 3 Rthlr.
- Gregorii Deghà (saec. XII.) opera.** Insunt 2 epp. dogm. de conciliatione ecclesiae Arm. cum Graeca. Venet. 1838. 24.
- Nersetis Lampronensis (saec. XII.) oratio synodalis una cum 2 aliis orationibus.** arm. Venet. 1784. 8. $\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Orazione sinodale di Nierses Lampronense recata in lingua Italiana dall Armena, ed illustrata con annotazioni dal Pasquale Aucher.** Venezia. 1812. 8. $\frac{3}{4}$ Rthlr.
- Synodalrede des Nerses von Lampron, aus dem Armenischen übersetzt, mit Anmerkungen und einer Einleitung versehen von C. F. Neumann.** Leipzig. 1834. 8.
- Ejusdem oratio synodalis, epistolae et homiliae.** Venet. 1838. 24.
-
- Missale Armeniacum.** arm. Romae. 1686. 2 Voll. fol. 25 Rthlr.
- Breviarium Armeniacum.** arm. Venet. 1793. 12. $\frac{3}{4}$ Rthlr.
- Rituale Armeniacum.** arm. Venet. 1831. 8. $4\frac{1}{6}$ Rthlr.
- Pontificale Armeniacum.** arm. Venet. 1833. 8. $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Liturgia Armeniaca.** cum imaginibus. arm. Venet. 1823. 4. et ibid. eod. anno 8. $\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Liturgia Armena trasportata in Italiano per cura del Gabriele Avedichian.** co' rami. arm. ital. ibid. 1826. 8. et 1832. 8. $\frac{5}{6}$ Rthlr.
-
- Vitae omnium Sanctorum Calendarii Armen. cum annotationibus Jo. Bapt. Aucher.** arm. Venet. 1810—14. 12 Voll. 8. 12 Rthlr.
- Eaedem sine annotationibus.** arm. ibid. fol. $6\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Dissertazione sopra la processione dello Spirito Santo dal Padre e dal Figliuolo opera del Gabr. Avedichian.** ital. Venezia. 1824. 8. $\frac{7}{12}$ Rthlr.

- Commentarius in hymnos ecclesiae Armeniaca** auctore **Gabr. Avedichian.** arm. Venet. 1814. 4. $3\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Conciliatio ecclesiae Armenae cum Romana** ex ipsis Armenorum patrum et doctorum testimoniis in duas partes, historiam et controversialem divisa auctore **Clemente Galano.** arm. lat. Romae. typis Congreg. de propag. fide. 1650—61. 3 Voll. fol.

IV. Versiones.*)

- Biblia sacra.** arm. Venet. 1733. fol. 25 Rthlr.
- Eadem cum lectionibus variantibus.** arm. Venet. 1805. 4. et ibid. eod. anno. 4 Voll. 8. $6\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Psalmi** arm. ibid. 1786. 8. 1 Rthlr. et 1820. 32. $\frac{7}{12}$ Rthlr. et 1822. 8. $\frac{3}{4}$ Rthlr.
- Sapientia Salomonis.** arm. graec. lat. Venet. 1824. 24. $\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Ecclesiasticus.** arm. Venet. 1833. 24. $\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Novum Testamentum.** arm. Venet. 1825. 8. $1\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Quatuor Evangelia.** arm. Venet. 1816. 8. $\frac{3}{4}$ Rthlr.
- Acta et Epistolae Apostolorum.** arm. Ven. 1824. 12. $\frac{3}{4}$ Rthlr.
- Obadiah Armenus,** quo cum analysi vocum Armenicarum grammaticâ, et collatione versionis Arm. cum fontibus, aliisque, maximam partem orientalibus versionibus, exhibetur primum in Germania specimen characterum Armenicorum ab **Andrea Acolutho.** arm. et lat. Lipsiae. 1680. 4.
- Eusebii Pamphili Chronicorum canonum libri duo.** Opus ex Haicano codice a doctore **J. Zohrabo** diligenter expressum et castigatum. **Aug. Maius** et **J. Zohrabus** nunc primum conjunctis curis latinitate donatum et notis illustratum, additis graecis reliquiis, ediderunt. lat. Mediolani. 1818. 4 maj.
- Eusebii Pamphili Caesariensis episcopi Chronicon bipartitum,** nunc primum ex armeniaco textu in latinum conversum, adnotationibus auctum, graecis fragmentis exornatum opera **Jo. Bapt. Aucher.** arm. graec. lat. Venet. 1818. 2 Voll. 4 maj. 10 Rthlr.
- Philonis Judaei sermones tres hactenus inediti I et II de providentia et III de animalibus** ex armena versione antiquissima ab ipso originali textu graeco ad verbum stricte exequuta, nunc primum in Latium fideliter translata per **Jo. Bapt. Aucher.** arm. et lat. Venet. 1822. 4 maj. $1\frac{2}{3}$ Rthlr.

*) Hae versiones omnes antiquo tempore et maximam partem saeculo quinto p. Chr. factae sunt.

- Philonis Judaei paralipomena armena**, libri videlicet quatuor in Genesin, libri duo in Exodum, sermo unus de Sampsonē, alter de Jona, tertius de tribus angelis Abraamo apparentibus, opera hactenus inedita ex armena versione antiquissima ab ipso orig. textu graeco ad verbum stricte exequuta saeculo V. nunc primum in Latium fideliter translata per Jo. Bapt. Aucher. arm. et lat. Venetiis 1826. 4 maj. $5\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Joannis Chrysostomi homiliae in Evangelium Matthaei una cum fragmentis homiliarum in epp. S. Pauli arm.** Venet. 1826. 3 Voll. 8 maj. $4\frac{1}{4}$ Rthlr.
- Severiani sive Seberiani Gabalorum episcopi Emesensis homiliae nunc primum editae ex antiqua versione armena in latinum sermonem translatae per Jo. Bapt. Aucher. arm. et lat.** Venet, 1827. 8 maj. $2\frac{11}{12}$ Rthlr.
- Basilii Magni homiliae IX in Hexaemeron.** arm. Venet. 1830. 8 maj. 1 Rthlr.
- Cyrilli Hierosolymitani Catecheses.** arm. Viennae. 1832. 8.
- Ephraem Syri opera.** (paralipomena sc. armen.) Insunt I ejus commentarii in Pentateuchum, libros Josuae, Judd. Sam. Regum et Chronicorum II, explanatio IV Evangeliorum synoptica, interpretatio Evangelii (sc. parabolicarum dictionum) atque sermones de margarita, de resurrectione et grano sinapis, nec non de dicto Ev. Jo. 3. 29. „qui sponsam habet, sponsus est“. III. explanatio XIV epp. S. Pauli (quibus adnumerantur ep. Corinth. ad S. Paulum ejusdemque epistola III. ad Cor.) IV. sermones et preces. arm. Venet. 1836. 4 Voll. 8 maj. $6\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Commentarius (s. catena aurea) in Acta Apostolorum antiquo tempore collectus ex Jo. Chrysostomo et Ephraem Syro.** arm. Venet. 1839. 8 maj. $1\frac{1}{3}$ Rthlr.

V. Varia.

- Mosis Chorenensis** (saec. V.) praeparatio rhetorica sub titulo: „liber Chriarum“ cum commentario edit. ab Jo. Zohrab. arm. Venet. 1796. 8. 1 Rthlr.
- Explicatio ponderum et mensurarum Veterum sec. Epiphan., Mos. Chor., et Ananiam Schiracensem** facta ab Jo. Bapt. Aucher. arm. Venet. 1821. 8 maj. 1 Rthlr.
- Elegie sur la prise d' Edesse par les Musulmans, par Nersès Klaietsi, Patriarche d' Arménie, publiée pour la première fois en Armenien par J. Zohrab.** arm. Paris. 1828. 8. $1\frac{2}{3}$ Rthlr. Petermann, gramm. armen. 13

- Ejusdem opera poetica arm. Venet. 1830. 24. $1\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Fabulae auctore Mechitar Cosch (saec. 12.) arm. Venet. 1790. 12. $\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Choix de fables de Vartan (saec. XIII.) en Arménien et en Français. (par S. Martin.) Paris. 1825. 8 maj. $1\frac{1}{6}$ Rthlr.
- Mechitaris Medici (saec. XII.) consolatio in febribus, arm. Venet. 1832. 8 maj. 1 Rthlr.
- Medicina practica auctore Mich. Resten. (tom. II. continet lexicon medicum polyglotton.) arm. Venet. 1832. 2 Voll. 8. $3\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Descrizione e cura del Cholera Morbus, opera del Dr. Davide Mighirdician tradotta in Italiano Venet. 1831. 8. 1 Rthlr.
- Compendiose notizie sulla Congregazione de' Monaci Armeni Mechitaristi di Venezia, col ritratto del Fondatore, e la Veduta dell' Isola di S. Lazzaro. Arm.—Ital. 1819. 12. $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Idem liber linguâ Anglicâ conscriptus. ibid. 1825. 4. $\frac{7}{12}$ Rthlr.
- Le Couvent de Saint-Lazare à Venise, ou histoire succincte de l'ordre des Méchitaristes Arméniens; suivie de renseignements sur la langue, la littérature, l'histoire religieuse et la géographie de l'Arménie. par Eugène Boré. Paris. 1837. 12.

C o r r i g e n d a .

In Chrestomathia p. 1. l. 3. a fine lege: *Ժողովեցան* p. 3. l. 18. lege: *սերմանելի* l. 25. lege: *երկ* p. 7. l. 25. lege: *ուսիցէ* p. 16. l. 4. a fine scribendum erat: *մեռցի* p. 17. l. 16. lege: *բազում* p. 22. l. 21. lege: *զասացեալ* p. 23. l. 6. a fine lege: *'ի* l. 3. lege: *գործակալութի* p. 28. l. 1. lege: *գործէ, գմահկանացու* p. 31. l. 13. lege: *ածելոյ*. Caeterum in litteris *վ, մ, ն, յ* saepius linea finalis abrupta est. —

In Glossario desideratur vocabulum *ապստամբութիւն* „rebellio, defectus“.

CHRESTOMATHIA.

QUATUOR PRIMA CAPITA GENESEOS.

CAPUT I.

1. Դ սկզբանէ արար աստուած զերկին և զերկիր:
2. Եւ երկիր էր աներևոյթ և անպատրաստ. և խա-
ւար ՚ի վերայ անդնդոց. և հոգի աստուծոյ շրջէր ՚ի վե-
րայ ջուրց: 3. Եւ ասաց նա, եղեցի լոյս. և եղև լոյս:
4. և ետես նա զլոյսն զի բարի է: և մեկնեաց նա ՚ի
մէջ լուսոյն և ՚ի մէջ խաւարին: 5. և կոչեաց նա
զլոյսն տիւ, և զխաւարն կոչեաց գիշեր: և եղև երեկոյ՝
և եղև վաղորդայն՝ օր մի: 6. Եւ ասաց նա. եղեցի
հաստատութիւն ՚ի մէջ ջրոցդ, և եղեցի մեկնել ՚ի մէջ
ջուրցդ և ջուրց: և եղև այնպէս: 7. Եւ արար նա
զհաստատութիւնն: և անջրպետեաց նա ՚ի մէջ ջրոյն որ
՚ի ներքոյ հաստատութեն, և ՚ի մէջ ջրոյն որ ՚ի վերոյ
հաստատութեն: 8. և կոչեաց նա զհաստատուին եր-
կին: և ետես նա զի բարի է: և եղև երեկոյ, և եղև
վաղորդայն, օր երկրորդ: 9. Եւ ասաց նա. ժողովեա-
ցին ջուրքդ որ ՚ի ներքոյ երկնից ՚ի ժողով մի, և եր-
ևեսցի ցամաքն: և եղև այնպէս. և ժողովեցան ջուրքն,
որ ՚ի ներքոյ երկնից ՚ի ժողովս իւրեանց. և եր-
ևեցաւ ցամաքն: 10. Եւ կոչեաց նա զցամաքն եր-

կիր. և զժողովս ջուրցն կոչեաց ծովս: և ետես ան զի
բարի է: 11. Եւ ասաց ան. բղխեսցէ երկիր բանջար
խոտոյ. սերմանել սերմն ըստ ազգի և ըստ նմանութե.
և ծառ պտղաբեր՝ առնել պտուղ ըստ ազգի իւրում. որոյ
սերմն իւր ՚ի նմին ըստ ազգի ՚ի նմանութի ՚ի վր եր-
կրի: և եղև այնպէս: 12. Եւ եհան երկիր բանջար
խոտոյ, սերմանել սերմն որ է ՚ի վր ամ երկրի. և փայտ
պտղաբեր առնել պտուղ՝ որոյ սերմն իւր ՚ի նմին ըստ
ազգի ՚ի վերայ երկրի: և ետես ան զի բարի է: 13. և
եղև երեկոյ, և եղև վաղորդայն, օ՛ր երրորդ: 14. Եւ
ասաց ան՝ եղիցին լուսաւորք ՚ի հաստատութե երկնից,
՚ի լուսաւորուի ՚ի վր երկրի. և մեկնել ՚ի մէջ տուրն-
ջեան և ՚ի մէջ գիշերոյ. և եղիցին ՚ի նշանս, և ՚ի ժամա-
նակս, և յաւուրս, և ՚ի տարիս: 15. և եղիցին ՚ի լու-
սաւորութի ՚ի հաստատութե երկնից ծագել յերկիր. և
եղև այնպէս: 16. Եւ արար ան զերկուս լուսաւորսն
զմեծամեծս. զլուսաւորն մեծ յիշխանութի տուրնջեան, և
զլուսաւորն փոքր յիշխանութի գիշերոյ. և զաստեղս:
17. և եղ զնոսա ան ՚ի հաստատութե երկնից լուսա-
տու լինել յերկիր: 18. և իշխել տուրնջեան և գիշե-
րոյ, և մեկնել ՚ի մէջ լուսոյն և ՚ի մէջ խաւարին: և
ետես ան զի բարի է: 19. և եղև երեկոյ, և եղև
վաղորդայն, օ՛ր չորրորդ: 20. Եւ ասաց ան. հանցեն
ջուրք զեռունս շնչոց կենդանեաց, և թռչունս թեւաւորս
՚ի վր երկրի ըստ հաստատութե երկնից. և եղև այնպէս:
21. Եւ արար ան կէտս մեծամեծս, և զամ շունչ զեռ-
նոց կենդանեաց, զոր հանին ջուրք ըստ ազգի իւրեանց.
և զամ թռչունս թեւաւորս ըստ ազգի: և ետես ան
զի բարի են: 22. Եւ օրհնեաց զնոսա ան և ասէ. ա-
ճեցէք և բազմացարձք, և լցէք զջուրսդ որ ՚ի ծովս.

և թռչունքդ բազմասցին 'ի վր երկրի: 23. և եղև երեկոյ, և եղև վաղորդայն, օր հինգերորդ: 24. Եւ ասաց անձ. հանցէ երկիր շունչ կենդանի ըստ ազգի չորքոտանի, և սողունս, և գազանս երկրի ըստ ազգի: և եղև այնպէս: 25. Եւ արար անձ զգազանս երկրի ըստ ազգի, և զանասունս ըստ ազգի, և զամ սողունս երկրի ըստ ազգի իւրեանց: և ետես անձ զի բարի են: 26 Եւ ասաց անձ. արասցո՛ւք մարդ ըստ պատկերի մերում և ըստ նմանութե՛ն, և իշխեսցեն ձկանց ծովու. և թռչնոց երկնից, և անասնոց, և ամենայն երկրի, և ամենայն սողնոց որ սողին 'ի վերայ երկրի: 27. Եւ արար անձ զմարդն 'ի պատկեր իւր. ըստ պատկերի նյ արար զնա. արու և էգ արար զնոսա: 28. Եւ օրհնեաց զնս անձ՝ և ասէ. աճեցէ՛ք և բազմացարո՛ւք՝ և լցէ՛ք զերկիր. և տիրեցէ՛ք դմա. և իշխեցէ՛ք ձկանց ծովու, և թռչնոց երկնից, և ամ անասնոց. և ամ երկրի, և ամ սողնոց որ սողին 'ի վր երկրի: 29. Եւ ասաց անձ. ահաւաղիկ ետո՛ւ ձեզ զամ խոտ զերմանելի՝ սերմանել սերմն ըստ ազգի և ըստ նմանութե՛ն, որ է 'ի վերայ ամ երկրի. և ամ փայտ որ ունիցի յինքեան պտուղ սերման սերմանելոյ, ձեզ լիցի 'ի կերակուր: 30. և ամ գազանաց երկրի. և ամ թռչնոց երկնից. և ամ սողնոց որ սողին 'ի վր երկրի՝ որ ունիցի շունչ կենդանի. և ամ խոտ դալար 'ի կերակուր: և եղև այնպէս: 31. Եւ ետես անձ զամ զոր արար, և ահա բարի են յոյժ: և եղև երեկոյ, և երև վաղորդայն, օր վեցերորդ:

C A P U T II.

1. Եւ կատարեցան երկինք և երկիր և ամ զարդ նյ: 2. և կատարեաց անձ յաւուրն վեցերորդի զամ

զգործս իւր՝ զոր արար: Աւ հանգեալ յաւուրն եւթներորդի յամ գործոց իւրոց՝ զոր արար: 3. և օրհնեաց անձ զօրն եւթներորդ, և սրբեաց զնա. զի ՚ի նմա՛ հանգեաւ յամ գործոց իւրոց՝ զոր սկսաւ առնել անձ: 4. Այս է զիր արարածոց երկնի և երկրի, յաւուր յորում արար անձ զերկինս և զերկիր: 5. և զամ բանջար վայրի՝ մինչչև՝ լեալ էր ՚ի վր երկրի, և զամ խոտ վայրի մինչչև՝ բուսեալ էր, զի չև՛ւս էր տեղացեալ անձայ ՚ի վր երկրի. և մարդ չէր՝ որ գործէր զերկիր: 6. Բայց աղբիւր ելանէր յերկրէ՝ և ոռոգանէր զամ երեսս երկրի: 7. Աւ ստեղծ անձ զմարդն հող յերկրէ. և փչեաց յերեսս նր շո՛ւնչ կենդանի, և եղև մարդն յողի կենդանի: 8. Աւ տնկեաց անձ զդրախտն յեղեմ ընդ արևելս, և եղ անդ զմարդն զոր ստեղծ: 9. Աւ բուսոյց ևս անձ անձ յերկրէ զամ ծառ գեղեցիկ ՚ի տեսանել, և քաղցր ՚ի կերակուր. և զծառն կենաց ՚ի մէջ դրախտին, և զծառն զիտելոյ զգիտութի բարւոյ և չարի: 10. Աւ գետ ելանէր յեղեմայ ոռոգանել զդրախտն. և անտի բաժանի ՚ի չորս առաջս: 11. Անուն միումն փիսոզն. նա է որ պատէ զամ երկիրն եւիլատայ, անդ ուր ոսկին է. 12. և ոսկի երկրին այնորիկ ազնիւ. և անդ է սուտակն և ակն դահանակ: 13. Աւ անուն գետոյն երկրորդի գեհոզն. նա՛ պատէ զամ երկիրն եթովպացոց: 14. Աւ գետն երրորդ՝ տիգրիս, նա՛ է որ երթայ յանդիման ասորեստանի: Աւ գետն չորրորդ եփրատէս: 15. Աւ անձ անձ զմարդն զոր արար, և եղ զնա ՚ի դրախտին փակուէր գործել զնա և պահել: 16. Աւ պատուիրեաց անձ անձ աղամայ՝ և ասէ: յամ ծառոց որ է ՚ի դրախտիդ՝ ուտելով կերիցես: 17. բայց ՚ի ծառոյն զիտութե բարւոյ և չարի՝ մի՛ ուտիցէք, զի յորում աւուր ուտիցէք

'ի նմանէ՝ մահո՛ւ մեռանիցիք: 18. Աւ ասաց տր անձ, ո՛չ է բարւոք մարդոյդ միայն լինել, արասցո՛ւք դմա օգնական ըստ դմա: 19. Աւ ստեղծ ևս տր անձ զամ զազանս վայրի, և զամ թռչունս երկնից. և անձ զնոսա առ ադամ տեսանել զինչ կոչեսցէ զնս: և ամ շնչոյ կենդանւոյ զինչ և անուանեաց ադամ, այն անուն է նր: 20. Աւ կոչեաց ադամ անուանս ամ անասնոց, և ամ թռչնոց երկնից, և ամ զազանաց վայրի. բայց ադամայ ո՛չ գտաւ օգնական նման նմա: 21. Աւ արկ տր անձ թմբրուի 'ի վր ադամայ, և ննջեաց. և ան մի 'ի կողից նր՝ և ելից ընդ այնր մարմին: 22. և շինեաց տր անձ զկողն զոր ան յադամայ 'ի կին, և ան զնա առ ադամ: 23. Աւ ասէ ադամ. այս այժմիկ ոսկր յոսկերաց իմոց, և մարմին 'ի մարմնոյ իմոյ. սա՛ կսչեսցի կին, զի յառնէ իւրմէ առաւ: 24. Ա՛ն այնորիկ թողցէ այր զհայր իւր՝ և զմայր իւր, և երթիցէ զհետ կնոջ իւրոյ: 25. և եղիցին երկուքն 'ի մարմին մի: Աւ էին երկուքեան մերկ՝ ադամ և կին իւր, և ո՛չ ամաչէին:

C A P U T III.

1. Աւ օձն էր իմաստնագոյն քան զամ զազանս որ 'ի վր երկրի զոր արար տր անձ: և ասէ օձն ցկինն. զի՞ է զի ասաց անձ թէ յամ ծառոց որ իցեն 'ի ներքս 'ի դրախտի այդր՝ մի ուտիցէք: 2. Աւ ասէ կինն ցօձն. 'ի պտղոյ ծառոց դրախտիդ կերիցո՛ւք: 3. բայց 'ի պտղոյ ծառոյն, որ է 'ի մէջ դրախտին, ասաց անձ՝ մի ուտիցէք 'ի նմանէ, և մի հուպ լինիցիք՝ զի մի մեռանիցիք: 4. Աւ ասէ օձն ցկինն. ո՛չ եթէ մահու մեռանիցիք: 5. զի զիտէր անձ թէ յորումաւուր ուտիցէք 'ի

Նմանէ, բանայցեն աչք ձեր, և լինիցիք իբրև զաստու-
ածս, ճանաչել զբարի և զչար: 6. Եւ ետես կինն՝ զի
բարի էր ծառն ՚ի կերակուր, և հաճոյ աչաց հայելոյ,
և գեղեցիկ ՚ի տեսանել: և ա՛ռ ՚ի պտղոյ նր, եկեր.
և ետ առն իւրում ընդ իւր, և կերան: 7. և բացան
աչք երկոցունց, և գիտացին զի մերկ էին. և կարեցին
տերևս թղենւոյ, և արարին իւրեանց սփածանելիս: 8. Եւ
լուան զձայն զգնալոյ տնայ ՚ի դրախտի անդ՝ ընդ եր-
եկս, և թաքեան աղամ և կին իւր յերեսաց տնայ՝ ՚ի
մէջ ծառոց դրախտին: 9. Եւ կոչեաց տր նձ զաղամ,
և ասէ ցնա. ո՛ւր ես: 10. և ասէ. լուայ զձայն քո ՚ի
դրախտի աստ՝ և երկեայ. քանզի մերկ էի՝ և թաքեայ:
11. Եւ ասէ ցնա. ո՞ն պատմեաց քեզ թէ մերկ ես. բայց
եթէ ՚ի ծառոյն յորմէ պատուիրեցի քեզ՝ անտի և եթ չուտել,
կերար արդեւք ՚ի նմանէ: 12. Եւ ասէ աղամ. կինս
զոր ետուր ընդ իս՝ սա՛ ետ ինձ ՚ի ծառոյ անտի և կե-
րայ: 13. Եւ ասէ տր նձ ցկինն. զի՛նչ գործեցեր զայդ:
և ասէ կինն. օձն խաբեաց զիս, և կերայ: 14. Եւ
ասէ տր նձ ցօձն. փոխանակ զի արարեր դու զայն, անի-
ծեալ լիջիր դու յամենայն անասնոց և յամ զազանաց
երկրի. ՚ի վերայ լանջաց և որովայնի քոյ գնասցես, և
հո՛ղ կերիցես զամ աւուրս կենաց քոց: 15. և եղից
թշնամութի ՚ի մէջ քո և ՚ի մէջ կնոջդ, և ՚ի մէջ զա-
ւակի քոյ և ՚ի մէջ զաւակի դորա. նա սպասեսցէ քո՛ւմ
գլխոյ, և դու սպասեսցես նորա՛ գարշապարի: 16. Եւ
ցկինն ասէ. բազմացուցանելով բազմացուցից զտրամութիս
քո և զհեծութիս քո. տրամութի՛ք ծնցես որդիս. և
առ այր քո դարձ քո, և նա՛ տիրեսցէ քեզ: 17. Եւ
ցաղամ ասէ. փոխանակ զի լուար ձայնի կնոջդ քոյ, և
կերար ՚ի ծառոյ անտի, յորմէ պատուիրեցի քեզ անտի

միայն չուտել, և կերար 'ի նմանէ, անիծեալ լիցի երկիր 'ի գործս քո. տրտմութիւն կերիցես զնա զամ աւուրս կենաց քոց: 18. փոշ և տատասկ բուսուցէ՛ քեզ. և կերիցես զբանջար վայրի: 19. քրտամբք երեսաց քոց կերիցես զհաց քո, մինչև դարձցիս յերկիր ուստի առար. զի հող էիր և 'ի հող դարձցիս: 20. Եւ կոչեաց առ դամ զանուն կնոջ իւրոյ կեանս. զի նա՛ է մայր ամ կենդանեաց: 21. Եւ արար տր ամ առամայ և կնոջ նր հանդերձս մաշկեղէնս, և զգեցոյց զնս. 22. Եւ ասէ տր ամ. ահա առամ եղև իբրև զմի 'ի մէնջ՝ զիտել զբարի և զչար: և արդ գուցէ ձգիցէ զձեռն և առնուցու 'ի ծառոյն կենաց, ուտիցէ և կեցցէ յաւիտեան: 23. Եւ եհան արձակեաց զնա տր ամ 'ի դրախտէ անտի փափկութիւն՝ գործել զերկիր ուստի առաւ: 24. և եհան զառամ, և բնակեցոյց յանդիման դրախտին փափկութիւն. և հրամայեաց քերորէից և բոցեղէն սրոյ շուրջանակաւ պահել զձանապարհս ծառոյն կենաց:

C A P U T IV.

1. Եւ մուտ առամ առ եւայ կին իւր, և յղացաւ և ծնաւ զկային. և ասէ. ստացայ մարդ ամ: 2. Եւ յաւել ծնանել զեղբայր նր զհարէլ: և եղև հարէլ հովիւ խաշանց, և կային գործէր զերկիր: 3. Եւ եղև յետ աւուրց՝ երեւր կային 'ի պտղոյ երկրի պատարագ նոյ: 4. ամ և հարէլ յանդրանկաց խաշանց իւրոց և 'ի պարարտաց նոյ: և հայեցաւ ամ յարէլ և 'ի պատարագս նր: 5. և 'ի կային և 'ի զոհս նր ոչ նայեցաւ: և տրտմեցաւ կային յոյժ, և խոնարհեցան անկան երեսք իւր: 6. Եւ ասէ տր ամ ցկային. ընդէ՞ր տրտմեցար, կամ ընդէ՞ր խոնարհե-

ցան անկան երեսք քո: 7. ո՛չ ապաքէն եթէ ուղի՛ղ մատուցանես, և ուղիղ ո՛չ բաժանես՝ մեղա՛ր. լո՛ւռ լեր, առ քե՛զ լիցի դա՛րձ նո՛ր, և դո՛ւ տիրեսցես նմա: 8. Նւ ասէ կային ցհաբէլ եղբայր իւր, եկ երթիցուք ՚ի դաշտ: և եղև իբրև չոգան ՚ի դաշտ անդր, յարեալ կային ՚ի վերայ արիլի եղբօր իւրոյ և սպան զնա: 9. Նւ ասէ տր անձ ցկային. ո՛ւր է հաբէլ եղբայր քո. և նա ասէ՝ չգիտեմ. միթէ պահապան իցեմ եղբօրն իմոյ: 10. Նւ ասէ անձ. զի՛նչ գործեցեր զայդ. գոչումն արեան եղբօր քո բողոքէ՛ առ իս յերկրէ: 11. և արդ՝ անիծեալ լիջիր դու ՚ի վ՛ր երկրի, որ եբաց զբերան իւր ընդունել զարիւն եղբօր քոյ ՚ի ձեռաց քոց: 12. զի գործիցես զերկիր՝ և ո՛չ յաւելցէ տալ քեզ զզօրութի իւր. երերեալ և տատանեալ եղիցես ՚ի վ՛ր երկրի: 13. Նւ ասէ կային ցտր անձ. մե՛ծ է պատիժ իմ քան զթողուլդ զիս: 14. եթէ հանես զիս այսօր յերեսաց երկրէ, և յերեսաց քոց թաքեայց. և լինիցիմ երերեալ և տատանեալ յերկրի. և եղիցի ան որ գտանիցէ զիս՝ սպանցէ՛ զիս: 15. Նւ ասէ ցնա տր անձ. ո՛չ այդպէս: ան որ սպանանէ զկային, եւթն վրէժս լուծցէ: և եդ տր անձ նշան ՚ի կային՝ չսպանանել զնա անի որ գտանիցէ զնա: 16. Նւ ել կային յերեսաց ան. և բնակեցաւ յերկրին նայիդ յանդիման եդեմայ: 17. Նամուտ կային առ կին իւր, և յղացաւ և ծնաւ զենօք: և շինէր քաղաք, և դնէր անուն քաղաքին յանուն որդւոյ իւրոյ ենօքայ: 18. Նւ եղև որդի ենօքայ գայերիդադ: և գայերիդադ ծնաւ զմայիէլ: և մայիէլ ծնաւ զմաթուսադա: և մաթուսադա ծնաւ զղամէք: 19. Նւ ան իւր զամէք երկուս կանայս. անուն միումն ադդա, և անուն երկրորդին սէլլա: 20. Նւ ծնաւ ադդա զյովբէլ. նա՛ է հայր այնոցիկ որ

քնակեալ են 'ի վրանս խաշնարածաց: 21) և անուն եղբօր նր՝ յովբաղ: նա է հայր՝ որ եցոյց զերգս և զքնարս: 22) Աւսէլլա ծնաւ զԹորէլ, և էր ճարտարապետ դարբին՝ պղնձոյ և երկաթոյ. և քոյր Թովբելայ նոյեմա: 23) Աւ ասէ զամեք ցկանայս իւր ցաղղա և ցսէլլա. լուարո՛ւք ձայնի իմում կանայք զամեքայ, և ո՛ւնկնդիք բանից իմոց. զի այր սպանի 'ի վէրս ինձ, և երիտասարդ՝ 'ի հարուածս ինձ: 24) զի Թէ եւթն անգամ վրէժք խնդրիցին 'ի կայենէ. ապա և 'ի զամեքայ եւթանասնեկին եւթն: 25) Ամուտ աղամ առ եւայ կին իւր, և յղացաւ և ծնաւ որդի. և անուանեաց զանուն նր՝ սէթ. ասէ: զի յարոյց ինձ անձ զաւակ այլ փոխանակ հարիլն զոր սպանն կային: 26) Աւ սեթայ եղև որդի, և անուանեաց զանուն նր՝ Էնովս. նա յուսացաւ կոչել զանուն տն տյ:

II. TSCHAMTSCHÉAN. Compend. histor. Arm.
Lib. I. cap. 3.

Եւամանակ Արամայ մինչև ցԱնուշաւան:

Արամ որդի Հարմեայ յաջորդեալ 'ի տեղն հօր իւրոյ եղև անուանի յոյժ յՅ ան. վն զի խոհական և արիական գործոց զհետ լեալ՝ արար բնմ քաջութիս. և 'ի վն հայրենեաց խնամարկեալ լարձակեաց զնոյն 'ի լերանցն Աովկասու մինչև 'ի լերինս Տորոսի՝ վանելով զանձ Թշնամիս, որք նորոգ սկսեալ էին մուտ առնել յայն Յ, և նեղել զազգն:

Մին 'ի սոցանէ էր Աիւքար իշխանն Սեղացոց քի Սարաց՝ այր հպարտ, որ 'ի յետին ժամանակս Հարմեայ հասեալ զօրօք 'ի սահմանս ուրեք Հայոց՝ 'ի հարկի կացուցեալ էր զնս ամս երկուս, և հանդերձեալ էր յարձակիլ 'ի ներքս:

Իսկ Արամայ ժողովեալ 'ի Հայոց արս քաջս և առոյգս, զաղեղնաւորս և զվաղակաւորս իբր յիսուն հազար, և դիմեալ յայն կողմն իւրոյ Յին՝ ուր տիրեալ էր Աիւքար, յաւուր միում յանկարծակի յառաջ քան զժագել արևու եհաս և անկաւ 'ի վր նր. և 'ի դիմի հարեալ սատակեաց զբազմութի ամբոխից նր. և կալեալ զնա ինքն զ'Աիւքար էած յԱրամաւիր. և հրամայեաց ցից երկաթի վարել լէ ճակատ նր, և վարսել 'ի ծայր աշտարակի պարսպին 'ի տեսիլ անցաւորաց. և զՅն Աիւքարայ լէ մասին կացոյց 'ի հարկի մինչև ցլեաուն Օւարասայ:

Յետ իբր երից ամաց դիմեաց յՅն Հայոց Ռարշամ իշխանն Ռարելացւոց քառասուն հազար հետևակօք և հինգ հազար հեծելազօրօք: Առել յայնժամ Արամայ զաղեղնաւորս և զվաղակաւորս իւր՝ յարձակեցաւ 'ի վր նր. և յանակնկալ պահու պատահեալ նմ՝ հալածական արար զզօրս նր. և սատակեաց զբզմս 'ի նոցանէ. և կալեալ զՌարշամ սպան զնա:

Խաղաց ապա յարևմուտս 'ի կողմանս Ապաղոսկացւոց քառասուն հազար հետևակօք, և երկու հազար հեծելովք: Իսկ Պայաբիս իշխան այնոցիկ կողմանց՝ որ 'ի տանէն Վամայ՝ տեսեալ թէ տիրել ունի Արամ սահմանաց իւրոց՝ ել լըդէմ նր սաստիկ պատերազմաւ: Աւ Արամ հասեալ 'ի վր նորա՝ փախստական տարաւ զնա, և էարկ 'ի կղզի ինչ միջերկրական ծովուն (որ թուի լինել Աիպրոս): Աւ ապա դարձարարեալ 'ի Ապաղոսկիա՝ եղ անդ մարզպան զմի ոմն յազգէ իւրմէ Մշակ անուն, և տասն հազար զօր լէ նմ՝ 'ի վր Յին. և հրամայեաց՝ զի բնակիչք Յին այնորիկ խօսեսցին 'ի լեզու Հայոց. և ինքն զնաց յԵ իւր 'ի Հայս. և անդ ևս եցոյց կրկին բազում գործս քաջուն յայլևայլ սահմանս, և արար բազում ուղղութիս. և այնչափ եղև անու՛ն անի, մինչև յա-

նուն նր կոչել այլոց ազգաց զՏ մեր՝ Արմէնիա, և զազգս՝
Արմէն կամ Արմէնի, այսինքն է Արամեան :

Իսկ Մշակ մարզաբան (որ ՚ի գիրս Յունաց Մոշոք կոչի)
չինեաց անդ ՚ի Ապաղոսովկիա՝ քաղաք, և պարսպեաց որմովք.
և կոչեաց զայն յանուն իւր Մշակ. իսկ բնակիչք տեղւոյն
ոչ կարելով ուղիղ արտասանել՝ անուանեցին Մաթակ. որ և
յետոյ կոչեցաւ Աեսարիա. այն է Ղայսէրի :

Աւ քանզի այն Տ՝ զոր էառ Արամ՝ արտաքոյ է մեծին
Հայոց, վն կ կոչեցաւ առաջին Հայք (արտաքոյ մեծի Հայ-
աստանի), և մասնաւոր յորջորջմամբ կոչեցաւ ՚ի Յունաց
Արմէնիա. և զի Արամ հետ զհետէ էառ և զայլ բազում տե-
ղիս յայնոսիկ կողմանս, և ելից բնակչօք, և ետ նց խօսել հայ-
երէն, սմին իրի նաև այնոքիկ սահմանք կոչեցան երկդ Հայք,
և երդ Հայք. երեքին ՚ի միասին անուանեալ փոքր Հայք:
Աւ զի առ երի կայ սց մին ՚ի հնգետասան Տաց մեծին Հայոց
առ Ափրատաւ, հայելով առ սոսա կոչեցաւ այն չնդ Հայք:
Աւ եղև ՚ի թագաւորել Աինոսի յորդւոց անտի Ռէլայ ՚ի
վր Ասորեստանի տիեզերական իշխանութբ, և ՚ի գործել նր
մեծամեծս, տեղեկացեալ ՚ի պատմութեց՝ թէ Ռէլ նախա-
հաւ իւր սպանեալ իցէ ՚ի Հայկայ՝ երկնէր ՚ի սրտի առնուլ
վրէժ յորդւոց նր. որոյ վն կամեցաւ յարձակիլ ՚ի վր Արա-
մայ. բայց խորհրդով աւագանւոյն նահանջեցաւ՝ զանգիտեալ
՚ի համբաւոյ արիական գործոցն Արամայ. խաղաղութի խօ-
սեցեալ ապա ը նմա՝ անուանեաց զնա երկրդ իւր. և ետ նմա
ածել վարսակալ մարգարտեայ, որ յայնմ ժամանակի մեծի
փառաց էր նշան: Աւ Արամ պայազատեալ զազգ իւր ամս
իւր ծր վախճանեցաւ. թողեալ զտէրութի ազգին որդւոյ
իւրում Արայի:

Արայ որդի Արամայ՝ որ վն գեղոյ դիմացն կոչեցաւ գե-
ղեցիկ, պայազատեալ զՀայս՝ պատուեցաւ ՚ի Աինոսէ. և

նորոգ զարդարեաց զՏս Հայոց. յորմէ և Տն այն՝ յորում էր
զլխաւոր քաղաքն Արմաւիր, կոչեցաւ Արարատ կամ Այրա-
րատ. յորմէ և բոլոր Հայաստան, ևս և իշխանուին Հայոց
անուանեցաւ Այրարատեան: Սա կեցեալ ամս քանի մի՝
ճնաւ զԱարդոս ՚ի Նուարդայ կնոջէ իւրմէ:

Եւ եղև ՚ի մեռանիլ յաւուրս սր Նինոսի՝ Թագաւո-
րեաց ՚ի վր Ասորեստանեայց կին նր՝ Շամիրամ. և սա՛ եղև ՚ի
կանայս որ Թագաւորեաց զառաջինն: Այս կին գոլով վաւա-
շոտ՝ լու՛եալ զգեղեցկութէ Արայի՝ պատգամաւորս յղեաց
առ նա՛ գալ և ամուսնանալ իւր, և Թագաւորել ՚ի Նինու՛է.
և կամ յետ կատարելոյ զկամս իւր դառնալ յետս բազմապա-
տիկ պարգևօք: Եւ զկնի բազում պատգամաւորութեց իբրև
ոչ էառ յանձն Արայ զայսպիսի հրաւէր անարժան՝ դիմեաց
Շամիրամ ՚ի վր նորա պատերազմաւ. այլ հրամայեաց զօ-
րաց իւրոց, զի զգուշացին Արայի՝ կենդանւոյն ունել զնա:

Եւ Արայ զօրօք ըդէմ նր. և ՚ի խառնիլ ճակատուցն՝
անկաւ Արայ ՚ի մարտի և մեռաւ. պայազատեալ ամս իբր իզ:
Լու՛եալ Շամիրամայ զմահ Արայի՝ շու՛արեցաւ և սգացաւ.
և հրամայեաց գտանել զդի նր, և դնել ՚ի տեղի զգուշաւոր.
զի գուցէ դիւթութիւն հնարեացի կենդանացուցանել զնա:
Իսկ զօրք Հայոց զրգուեալ միւսանգամ վրէժխնդիր լինել
մահուն Արայի՝ պատրաստեցան նմ զօրութիւն ՚ի պատերազմ
ըդէմ Շամիրամայ: Այլ Շամիրամ իբրև ետես՝ թէ դիւ-
թութիւն չկարաց յարուցանել զԱրայ, մանաւանդ թէ նեխե-
ցաւ դի նր, հրամայեաց ընկենուլ զնա ՚ի վիհ մի մեծ, և ծած-
կել. և փոխան նր զմի օմն ՚ի հոմանեաց իւրոց զարդարեալ՝
համբաւեաց թէ դիքն լիզեալ զԱրայն յարուցին ՚ի կեանս:
Յայսմ համբաւոյ զօրք Հայոց հանդարտեալ դադարեցան
՚ի պատերազմէ. և Շամիրամ ՚ի սէր Արայի՝ զԱարդոս որդի
նր՝ որ էր երկոտասան ամաց, անուանեաց Արայ, և կացոյց ՚ի

տեղի նր՝ Ասցեալ Շամիրամայ 'ի Հայս զժամանակ ինչ,
և տեսեալ զգեղեցկութի երկրին Հայոց, և զմաքրութի օղոց,
և զբղխմունս ականակիտ աղբերաց, շինեաց յեզր ծովուն
Մղթամարայ (յարևելից ը հարաւակողմն) քաղաք հրաշա-
կերտ. աշխատեցուցեալ յայս գործ երկոտասան հազար գոր-
ծաւորս և վեց հարիւր ճարտարապետս յամ արհեստից. այն է
քաղաքն Շամիրամակերտ. որ յետոյ Ան կոչեցաւ. և ե-
ղև իբր ամարանոց Շամիրամայ:

Կարգոս՝ որ և Մրայ Մրայեան կոչեցաւ, յետ միապետե-
լոյ զՀայս ծնաւ զԱնուշաւան. և նու՛իրեաց զայն 'ի սօսիան՝
ի՛յ յանտառս սօսեացն Մրմենակայ մօտ Մրմաւիր. զի որ նու՛ի-
րեալ լինէր 'ի նոսին՝ նք համարիւր և դիւցազն. վն՝ զի կար-
ծէին՝ թէ դիք բնակին 'ի սօսիան անդ. յայս իսկ և Անուշա-
ւան Սօս կոչեցաւ ի՛ սօսանու՛էր:

Յայն աւուրսն յարեաւ 'Աինու՛աս որդի Շամիրամայ ը դէմ
մօր իւրոյ. և 'ի գրգռիլ ահեղ պատերազմաց՝ փախեաւ Շա-
միրամ 'ի Հայս. և միաբանեալ ը Կարգոսի՝ յարձակեցաւ 'ի
վն՝ 'Աինու՛ասայ. և մեռաւ 'ի մարտի ը Կարգոսի 'ի հասակի
կք՝ ամաց. իսկ Կարգոս 'ի հասակի Շամաց, պայազատեալ
զՀայս ամս իբր ժը:

Անուշաւան որդի Կարգոսի 'ի տղայութե՛ն հասակի՝ գո-
լով իբր ժո՛ք ամաց՝ անկաւ 'ի ձեռս 'Աինու՛ասայ, և եկաց յար-
քունիս նր՝ իբր գերեալ որդի իշխանի: Աւ սակայն յետոյ 'ի
զարգանալ իւրում հաճոյացեալ մեծամեծաց վն՝ անուշութե՛ն
բարուցն՝ միջնորդութե՛ն նց՝ ազատեալ 'ի ձեռաց նր՝ էառ
յինքն զմասն ինչ իւրոյ Տին՝ խոստանալով տալ նմա հարկս:
Աւ եղև սա այր բազմահանձար և զօրաւոր. որ և զկնի ժա-
մանակաց զրաւեաց յինքն զՏ իւր համայն. և արար բազում
գործս ուղղութե՛ն. և կեցեալ յետ մահուն Կարգոսի ամս իբր
կո՛ք. մեռաւ:

III. EZNIKII Refutatio haeresiarum lib. IV.
haeresis Marcionis.

Cap. 1. ՄԱՐԿԻՈՆԻ մոլորեալ մուծանէ օտարու-
թիւն ընդդէմ աստուծոյն օրինաց, եղեալ ընդ նմա և զհիւղն
էութեամբ, և երիս երկինս: 'Ի միոջն, ասեն, բնակեալ է
օտարն. և յերկրորդումն օրինացն աստուած. և յերրորդումն
զօրք նորա. և յերկրի հիւղն, և կոչեն զնա զօրութիւն երկրի:
Եւ այնպէս կարգէ զաշխարհէ և զարարածոց, որպէս
օրէնքն ասեն: Եւ և յաւելու՝ թէ հաղորդութեամբ ընդ
հիւղեայն արար զամենայն զոր արար. և որպէս թէ էգ ոք
ինչ և կին ամուսնուէ էր հիւղն: Եւ յետ առնելոյ զաշխար-
հս ել ինքն զօրօքն հանդերձ յերկինս. և հիւղն և որդիք
նր մնացին յերկրի, և կալան զիւրաքանչիւր իշխանուի, հիւղն
յերկրի, և օրինացն ա՛ծ յերկինս:

Եւ տեսեալ օրինացն այ՛ թէ գեղեցիկ է աշխարհս, խոր-
հեցաւ առնել 'ի սմա մարդ: Եւ իջեալ առ հիւղն յերկիր,
ասէ. տուր ինձ 'ի կաւոյդ քումմէ, և յինէն տամ ոգի, և ա-
րասցուք մարդ ըստ նմանուէ մերում: Տուեալ նմա հիւղեայն
յերկրէ իւրմէ, ստեղծ զնա և փչեաց 'ի նա ոգի, և եղեւ Ադամ
'ի շունչ կենդանի. և վասն այնորիկ անուանեցաւ Ադամ. զի
'ի կաւոյն արարաւ: Եւ ստեղծեալ զնա և զամուսինն նորա, և
եղեալ 'ի դրախտին՝ որպէս և օրէնքն ասեն, գային հանապազ
պատուիրէին նմա, և ուրախ լինէին 'ի նմա իբրև յորդուջ
հասարակաց:

Եւ տեսեալ, ասէ, աստուծոյն օրինաց որ տէրն էր
աշխարհի՝ թէ ազնուական է Ադամ և արժանի սպասաւորու-
թեան, հնարեցաւ՝ եթէ զիւրդ կարասցէ գողանալ զնա 'ի
հիւղեայն, և յիւր կողմն միաբանել: Առեալ զնա 'ի մի կողմն,
ասէ. Ադամ, ես եմ աստուած և չիք այլ ոք. և բայց յինէն
այլ աստուած քեզ մի՛ լիցի. սպա թէ ունիցիս զքք այլ աս-

տուածս բայց յինէն, գիտասջեր զի մահու մեռանիցիս: Աւերել ասաց զայս ցնա, և յիշատակեաց նմա զանուն մահու, զահի հարեալ Ադամայ՝ սկսաւ տակաւ զանձն մեկնել ՚ի հիւղեայն:

Աւելեալ հիւղեայն՝ պատուիրել նմա ըն սովորունն, տեսանէր՝ զի ոչ անսայր նմա Ադամ, այլ խորհեալ ՚ի բաց մերժէր, և չմերձենայր առ նա: Յայնժամ հիացեալ ՚ի միտս իւր հիւղեայն, իմացաւ թէ տէրն արարածոց նենգեաց նմա: Ասէ յականէ աղբերն պղտորեալ է ջուր նորա. զի՞նչ է այս, չեւս բազմացեալ Ադամայ ծննդովք, և գողացաւ զնա անուամբ աստուածութեանն իւրոյ յինէն: Արովհետեւ ատեաց զիս, և ոչ պահեաց ընդ իս զդաշնն, ես արարից աստուածս բազումս, և լցից նոքօք զաշխարհ գոյիւ իւրով, զի խնդրիցէ՝ թէ ո՛վ իցէ աստուած, և ոչ գտանիցի:

Աւ արար, ասեն, կուռս բազումս և անուանեաց զնոսա աստուածս, և ելից նոքօք զաշխարհ: Աւ ընկղմեցաւ անուն աստուծոյ, որ տեառնն արարածոց, ՚ի մէջ անուանց բազում աստուածոց, և ոչ ուրեք գտանէր: Աւ մոլորեցաւ ծնունդ նորա նոքօք, և ոչ պաշտէր զնա, զի ձգեաց զամենեսին առ ինքն հիւղն, և ոչ ետ թոյլ և ոչ միում ՚ի նոցանէ պաշտել զնա: Յայնժամ, ասեն, բարկացաւ տէրն արարածոց, զի թողին զնա և անսացին հիւղեայն. և մի ըստ միոջէ, որ ելանէին ՚ի մարմնոց իւրեանց, արկանէր զնոսա առ ցասման ՚ի գեհեն. և զԱդամարկ ՚ի գեհեն վասն ծառոյն. և այնպէս արկանէր զայր ՚ի գեհեն զամենեսին, միչև ցքսան և ինն դար:

Աւ տեսեալ, ասեն, աստուծոյն բարւոյ և օտարի, որ նստէր յերրորդ երկինս, թէ այնչափ ազգք կորեան և տանջեցան ՚ի մէջ երկուց նենգաւորաց՝ տեառնն արարածոց և հիւղեայ, ցաւեաց նմա վասն անկելոցն ՚ի հուր և տանջելոց: Առաքեաց զորդի իւր երթալ փրկել զնոսա, և առնուլ զնմանու-

Թիւն ծառայի, և լինել 'ի կերպարանս մարդոյ 'ի մէջ որդւոց աստուծոյ օրինացն: Բժշկեսջիր, ասէ, զըորոտս նոցա, և կեցուսջիր զմեռեալս նոցա, և բացջիր զկոյրս նոցա, և արասջիր 'ի նոսա բժշկութիւնս մեծամեծս ձրի. մինչ զի տեսանիցէ զքեզ տէրն արարածոց, և նախանձիցի, և հանիցէ զքեզ 'ի խաչ: Աւապա 'ի մեռանելն քում՝ իջցես 'ի դժոխս, և հանցես զնոսա անտի. զի չեն սովոր դժոխք՝ ընդունել 'ի միջի իւրեանց զկեանս: Աւ վասն այնորիկ ելանես 'ի խաչ, զի նմանեսցիս մեռելոց. և բացցէ դժոխականն զբերանն իւր՝ ընդունել զքեզ. և մտցես 'ի մէջ նորա, և Թափուր արասցես զնա:

Աւ իբրեւ եհան զնա 'ի խաչ, ասեն, էջ 'ի դժոխսն, և Թափուր արար զնա: Աւ հանեալ զոգիսն 'ի միջոյ նորա, տարաւ յերրորդ երկինսն առ հայրն իւր: Աւ տէրն արարածոց զայրացեալ, առ ցասմանն էցել զպատմուճանն իւր և զվարագոյր տաճարին իւրոյ. և խաւարեցոյց զարեգակն իւր, և զգեցոյց Թուխս աշխարհին իւրում, և նստաւ 'ի սուգ առ տրտմութեանն:

Ապա երկրորդ անգամ իջեալ Յեսու կերպարանօք աստուածութեան իւրոյ առ տէրն արարածոց, դնէր դատ ըն նմա վասն մահունն իւրոյ: Աւ տեսեալ տեսառն աշխարհի զաստուածութիւնն Յեսուայ, գիտաց՝ Թէ գոյ այլ աստուած արտաքոյ քան զնա: Աւ ասէ ցնա Յեսու. դատաստան կայ իմ ընդ քեզ, և մի ոք լիցի դատաւոր 'ի միջի մերում, այլ քո իսկ օրէնքն՝ զոր գրեցեր: Աւ իբրեւ եդին զօրէնսն 'ի միջի, ասէ ցնա Յեսու. ո՞չ դու գրեցեր յօրէնսդ քում՝ Թէ որ սպանանիցէ, մեռցի. և որ հեղու զարիւն արդարոյ, հեղցեն զարիւննորա: Աւ ասէ. այո ես գրեցի: Աւ ասէ ցնա Յեսու. արդտուր զքեզ 'ի ձեռս իմ՝ զի սպանից և հեղից զարիւն քո, որպէս սպաներն դու զիս և հեղեր զարիւն իմ. զի արդար եմ իրաւամբք քան զքեզ, և

երախտիս մեծամեծս արարի յարարածսն քում: Աւ սկսաւ
համարել զերախտիսն. զոր արար յարարածս նորա:

Աւ իբրեւ ետես տէրն արարածոց՝ թէ յաղթեաց նմա,
և ոչ գիտէր զինչ խօսիցի, քանզի յիւրոց օրինացն պարտա-
ւորեցաւ, և չգտանէր տալ պատասխանի, զի եղեւ մահապարտ
փոխանակ մահուանն նորա, ապա յողոքս անկեալ աղաչէր
զնա՝ թէ փոխանակ զի մեղայ և սպանի զքեզ յանգէտս, քան-
զի ոչ գիտացի՝ թէ աստուած իցես, այլ մարդ համարէի
զքեզ, տուեալ քեզ ընդ այնր վրիժուց՝ զամենեսեան որ կա-
միցին հաւատալ ՚ի քեզ՝ տանել յո՛ւ և կամիցիս: Ապա թո-
ղեալ զնա Յեսուայն՝ յափշտակեաց առ զՎաւղոս, և յայտնեաց
նմա զգինսն, և առաքեաց զնա քարոզել՝ թէ գնոց գնեալ
եմք մեք. և ամենայն որ հաւատայ ՚ի Յեսու՝ վաճառեցաւ
յարդարոյ անտի բարւոյն:

Այս սկիզբն է աղանդոյն Մարկիոնայ. թող զայլ բա-
զում թարմատարսն. և զայս ոչ ամենեքին գիտեն, այլ սա-
կաւք ՚ի նոցանէ. և աւանդեն զուսումնն միմեանց ՚ի բերա-
նոյ. ասեն, օտարին՝ գնովք գնեալ է զմեզ ՚ի տեառնէն արա-
րածոց, և թէ որպէս կամ իւ գնեալ իցէ, զայն ոչ ամենեքին
գիտեն:

Cap. XVI. ՄՆՐԿԻՈՆԱՅ այս ՚ի պոնտացւոց աշխար-
հէ անտի եղեալ էր, որդի եպիսկոպոսի: Աւ ապականեալ
զկոյս մի, գնաց փախստական վասն մերժելոյ զնա յեկեղեց-
ւոյ՝ իւրոյ իսկ հօրն: Աւ երթեալ ՚ի Հռովմ խնդրել ապաշ-
խարու թիւն յայնմ ժամանակին, և չհասեալ այնմ՝ գրգռե-
ցաւ ընդդէմ հաւատոց: Աւ եղեալ երիս առաջս, ուսուցանէ
զբարւոյ և զարդարոյ և զչարէ: Աւ զնոր կտակարանս օտա-
րոտի համարի ՚ի հնոյն. և յայնմանէ, որ ՚ի նմայն խօսէր,
զյարու թիւն մարմնոյ արհամարհէ: Աւ մկրտութիւն ոչ մի

միայն տայ, այլ և երիս յետ յանցանելոյ. և փոխանակ երա-
խայից մեռելոց՝ այլոց ստիպէ առնուլ կնիք: Աւ այնչափ
յանդգնեալ՝ մինչեւ կանանց հրամայէ մկրտութիւն տալ, զոր
ոչ ոք իշխեաց յայլոց աղանդոցն առնել. ոչ կնիք կրկին և
երեքկին տալ, և ոչ զկանայս առ քահանայս ունել:

Նա և նմա իսկ ուստի իցէ քահանայութիւնն, որոյ ապա-
կանեալ զկոյս՝ տարագիր եղեւ յեկեղեցւոյ յիւրմէ հօրէ, մին-
չեւ ապաշխարութեան եւս հասանել ոչ եղեւ արժանի: Աւ
յիրաւի չեղեւ արժանի, զի ՚ի պատգամս հոգւոյն սրբոյ իշխեաց
ձեռն արկանել, զկէսն հատանել ընկենուլ իբրեւ զխոտան,
և զկէսն ընտրել առնուլ իբրեւ զպիտոյս: Աւ զայն ոչ գիտէ՝
թէ յորժամ ՚ի մարմնոց մատն մի կտրիցէ առնուցու, զամե-
նայն մարմնոյն իսկ վկայէ՝ սակաւ ինչ մասնն կտրեալ: Աւ աւել
եւս յանդիմանէ զնա կատարիչն օրինաց, որ ասէր՝ թէ ոչ եկի
լուծանել զօրէնս և զմարգարէս, այլ ընուլ զնոսա. և Աւա-
քեալն, որ ասէ՝ թէ Վրիստոս է խաղաղութիւնն մեր, որ
արար զերկոսին ՚ի մի: Արուս փառք յաւիտեանս յաւիտենից.
ամէն:

IV. ELISEI hist. de Vardano et bello Armeniorum
lib. II. p. 41. sqq. ed. Ven. 828.

ՄԻՆԻՍԵՐՍԵՆ՝ վզրուկ հրամանատար Արան և
տաներան, չայոց մեծաց ողջոյն շատ:

Գուք գիտասցիք, ամենայն մարդ՝ որ բնակեալ է ՚ի ներ-
քոյ երկնի, և ոչ ունի զօրէնս դենի մազդէզն, նա խուլ է և
կոյր, և դիւաց չարամանոյ խաբեալ: Վրանզի մինչ չեւ
էին երկինք և երկիր, Օրուան մեծն սատուած յաշտ առնէր

զհազար ամ, և ասէր. Թերեւս լիցի իմ որդի Արմիզդ անուն,
արասցէ զերկին և զերկիր: Եւ յղացաւ երկուս յորովայնի.
մի վասն յաշտ առնելոյ, և զմեւսն եւս Թերեւսն ասելով:
Իբրեւ գիտաց, եթէ երկու են յորովայնիս, Ար վաղ եկեացէ,
ասէ, նմա տաց զԹագաւորութիւնս: Իսկ որ էր 'ի Թերա-
հաւատութենէն յղացեալ, պատառեաց զորովայնն և ել 'ի
դուրս: Եսէ ցնա Օրուանն. Ո՞վ ես դու: Եսէ. Արդին
քոյ եմ Արմիզդ: Եսէ ցնա Օրուանն. Իմ որդին լուսաւոր է
և անուշահոտ, դու խաւարային ես և չարասէր: Եւ իբրեւ
կարի դառնապէս ելաց, ետ ցնա զԹագաւորութիւնն հա-
զար ամ:

Իբրեւ ծնաւ զմեւս եւս որդի, անուանեաց զնա Արմիզդ.
եհան զԹագաւորութիւնն Նըհմնէ, և ետ ցԱրմիզդն. և
ասէ ցնա. Յայժմ ես քեզ յաշտ արարի, արդ դու ինձ արա:
Եւ Արմիզդ արար զերկինս և զերկիր. իսկ Նըհմն ընդդէմ
չար գործեաց: Եւ այսպէս բարժանին արարածքս. հրեշտակք
Արմիզդի են, իսկ դեւքն Նըհմնոյն. և ամենայն բարիք՝ որ
յերկնից և այսր լինին՝ Արմիզդի են, և ամենայն վնասք՝ որ
անտի և այսր գործին՝ զայն Նըհմն արար: Սոյնպէս յերկիրս
որ ինչ բարի է՝ զայն Արմիզդն արար, և որ ոչն է բարի՝ զայն
Նըհմն արար. որպէս զմարդ Արմիզդ արար, և զախտս և
զհիւանդութիւնս և զմահ Նըհմն արար: Եւ ամենայն թշուա-
ռութիւնք և պատահարք՝ որ լինին, և պատերազմունք դառ-
նութեան՝ չարին մասին արարածք են: Իսկ յաջողութիւնք
և տէրութիւնք և փառք և պատիւք և առողջութիւնք մար-
մնոց, գեղեցկութիւնք դիմաց և ճարտարութիւնք բանից և
երկայնակեցութիւնք ամաց, այդ 'ի բարւոյն առնուն զգոյա-
ցութիւն. և ամենայն որ ոչ այդպէս է, 'ի նա չարին արարած
խառնեալ է:

Եւ ամենայն մարդիկ մոլորեալ են, որ ասեն՝ եթէ զմահ

Մտուած արար, և չար և բարի 'ի նմանէ լինին. մանաւանդ որպէս քրիստոնեայք ասեն, թէ Մտուած նախանձոտ է. վասն թողոյ միոյ ուտելոյ 'ի ծառոյն Մտուած զմահ արար, և զմարդըն արկ ընդ այնու պատուհասիւ : Օայդպիսի նախանձ և ոչ մարդ առ մարդ ունի, թող թէ Մտուած առ մարդիկ. զի որ զայս ասէ՝ նա խուլ է և կոյր և 'ի դիւաց Հարամանոյ խաբեալ :

Կարձեալ մեւս եւս այլ մոլորութիւն ասեն. Մտուած, ասեն, որ զերկինս և զերկիր արար, եկն և 'ի կնոջէ ումեմնէ ծնաւ, որում անուն էր Մարիամ, և առն նորա Յովսէփ : Աւ զհետ այսպիսի մարդոյ մոլորեալ են բազումք : Աթէ աշխարհն Հոռոմոց առ յոյժ յիմարութեան տգիտաբար մոլորեալ են, և զրկեալ են 'ի կատարեալ դենէս մերմէ, յանձանց պարմայեն զվնասն իւրեանց. դուք եւս ընդէր զհետ նոցա մոլորութեանն ցնորիք : Այլ զոր օրէնս տէրս ձեր ունի, զնոյն և դուք կալարուք. մանաւանդ զի և առաջի Մտուծոյ վասն ձեր համարս ունիմք տալ :

Մի հաւատայք առաջնորդացն ձերոց, զոր նածրացիսդ անուանէք, քանզի յոյժ են խաբեբայք. զոր բանիւք ուտուցանեն, գործովք ոչ կարեն յանձն առնուլ : Միս ուտել ոչ ասեն մեղք, և ինքեանք ուտել ոչ կամին. կին առնել արժան է, բայց ինքեանք և հայել 'ի նա ոչ կամին. կարասի որ ժողովէ, ասեն, մեղք են յոյժ, բայց զաղքատութիւն առաւել քան զյոյժ գովեն. յարգեն զթշուառութիւն, և պարսաւեն զյաջողուածս. ծաղր առնեն զանուն բախտի, և զփառաւորութիւն յոյժ այպանեն. սիրեն զանչքութիւն հանդերձից, և յարգեն զանարգս քան զպատուականս. գովեն զմահ, և պարսաւեն զկեանս. անարգեն զծնունդս մարդոյ, և զովեն զանորդութիւն : Աւ եթէ լսէ ոք դոցա և 'ի կանայս ոչ մերձենան, աշխարհի վախճան վաղվաղակի հասանէ :

Այլ ես ոչ կամեցայ զամենայն ըստ մասանց ընդ գրով արկանել առ ձեզ. զի բազում այն ինչ է, զոր խօսին դոքա: Ար չարագոյն եւս է քան զոր գրեցաքդ, զԱստուած 'ի խաչելեալ 'ի մարդկանէ քարոզեն, և զնոյն մեռեալ և թաղեալ, և ապա յարուցեալ և վերացեալ յերկինս: Աջ ահա ձեզէն իսկ արժան էր անդրէն դատաստան առնել վասն այդպիսի անարժան ուսմանց: Գեւք որ չարք են, ոչ ըմբռնին և տանջին 'ի մարդկանէ, թող թէ Աստուած արարիչ ամենայն արարածոց. զոր ձեզ ամօթ է ասել, և մեզ կարի անհաւատալի բանք:

Արդ երկու իրք կան առաջի ձեր. կամ արարէք բան առ բան նամակիդ պատասխանի, և կամ արիք 'ի դուռն եկայք, և յանդիման լերուք մեծի հրապարակին:

V. MOSIS CHORENENSIS hist. Armeniorum lib. I.
Cap. 10.

Յաղագս ապստամբութեանն Հայկայ.

Այս, ասէ, (ք Մար Աբաս Աատինայ) Հայկ գեղապատ-
շաճ և անձնեայ, քաջագանգուր, խայտակն և հաստաբազուկ.
սա 'ի մէջ սկայիցն քաջ և երեւելի լեալ, ընդդիմակաց ա-
մենեցուն, որք ամբառնային զձեռն՝ միապետել 'ի վերայ ամե-
նայն սկայիցն և դիւցազանց: Սա խրոխտացեալ ամբարձ
զձեռն ընդդէմ բռնաւորութեանն Ռէլայ, 'ի տարածանել
ազգի մարդկան ընդ լայնութիւն ամենայն երկրի 'ի մէջ բազ-
մակոյտ սկայիցն, անհուն խօլաց և ուժաւորաց: Վանզի
անդ մոլեգնեալ այր իւրաքանչիւր սուր 'ի կող ընկերի իւրոյ
ձգելով, ջանային տիրել 'ի վերայ միմեանց. ուր պատահմունք
'ի դէպ ելանէին Ռէլայ՝ բռնանալ ունել զամենայն երկիր:

Արուստի կամեցեալ Հայկայ՝ հնազանդ լինել Ռէլայ, յետ
ճնանելոյ զորդի իւր զԱրմենակ ՚ի Ռաբելոնի, չու արարեալ
զնայ յերկիրն Արարադայ, որ է ՚ի կողմանս հիւսիսոյ, հան-
դերձ որդւովք իւրովք և դստերօք և որդւոց որդւովք,
արամբք զօրաւորօք՝ թուով իբրեւ երեքհարեւր, և այլովք
ընդոճնօք, և եկօք յարեցելովք ՚ի նա, և բոլոր աղխիւ: Ար-
թեալ բնակէ ՚ի լեռնոտին միում ՚ի դաշտավայրի, յորում սա-
կաւք ՚ի մարդկանէ յառաջագոյն ցրուելոցն դադարեալ բնա-
կէին. զորս հնազանդ իւր արարեալ Հայկ, շինէ անդ տուն
բնակութեան կալուածոց, և տոյ ՚ի ժառանգութիւն Աադ-
մեայ որդւոյ Արմանեկայ: Այս արդարացուցանէ զանգիր
հին ասացեալ զըոյցս:

Աւ ինքն խաղայ, ասէ, այլով աղխիւն ընդ արեւմուտս
հիւսիսոյ, գայ բնակէ ՚ի բարձրաւանդակ դաշտի միում. և ա-
նուանէ զանուն լեռնադաշտակին Հարք. այս ինքն, աստէն
բնակեալքս՝ ազգի տանն Թորգոմայ: Շ ինէ և գիւղ մի, և ա-
նուանէ յիւր անուն Հայկաշէն: Յիշի և աստանօր պատմու-
թիւնս. հարաւոյ կողմանէ դաշտիս այսորիկ առ երկայնա-
նստիւ միով լերամբ բնակեալ յառաջագոյն արք սակաւք՝
ինքնակամ հնազանդել զիւցազինն: Արդարացուցանէ և
այս գասացեալ զըոյցս անգիրս:

VI. FAUSTI BYZANTINI hist. Armeniorum lib. V. cap. 7.

Յաղագս մահուան Արշակայ թագաւորին Հայոց, թէ
զիւրդ մեռաւ յերկրին խուժաստանի յԱնդմըշն բերդին ինք
ինքեամբ ձեռօք, և Վրաստամատն էր պատճառք մահուն:

Այլ յայնմ ժամանակի դեռ տակաւին եւս կայր կենդանի Արշակ արքայ Հայոց յերկրին իշխանութեն թագաւորութեն Պարսից ՚ի կողմանս խուժաստանի յԱնդմըշն բերդին. այս ինքն որ անունն Անյուշն բերդն կոչեն : Աւ զայնու ժամանակաւ խաղաղացաւ պատերազմ տալ Պարսից ընդ Հայս. զի արշակունին թագաւորն Քուշանաց, որ նստէր ՚ի Ռաղիս քաղաքի, նա յարոյց տալ պատերազմ ընդ սասանականին Շապհու և թագաւորին Պարսից : Աւ Շապուհ թագաւորն զամ զգօրսն Պարսից գումարեալ խաղացոյց տալ պատերազմ ընդ նմա, և զորս միանգամ ածեալ էր գերութիւն յերկրէն Հայոց զամ այրեձի գումարեալ՝ խաղացոյց ընդ ինքեան. և զներքինին անգամ թագաւորին Հայոց Արշակայ տանէր ընդ ինքեան ՚ի գործ պատերազմին :

Աւ էր ներքինի մի Հայոց թագաւորին Արշակայ, ոստիկան հաւատարիմ լեալ, ներքինի սիրելի մեծի իշխանութե և մեծի պատուի, և անունն Գրաստամատն : Իսկ իբրեւ եղև պատերազմ ընդ թագաւորին Քուշանաց և ընդ թագաւորին Պարսից, չարաչար սարածէին զգօրսն Պարսից զօրքն Քուշանաց, և զբազումս կոտորեցին ՚ի զօրացն Պարսից զօրքն Քուշանաց, և զբազումս ձերբակալ արարին, և զկէս փախստականս հալածական առնէին : Իսկ Գրաստամատն ներքինին, որ յամս Տիրանայ թագաւորին Հայոց և Արշակայ որդւոյ նորա թագաւորին Հայոց լեալ էր իշխան տան գաւառին և հաւատարիմ գանձուց Անգեղ բերդին, և ամ բերդացն արքունի՝ որ ՚ի կողմանս յայնս. սոյնպէս և յերկրին Օոփաց ՚ի Ռնաբեղ բերդին գանձքն լեալ էին ընդ նովաւ, և բարձ նորա ՚ի վերքան զամ նախարարացն : Աւ քանզի այս գործակալութի և մարդպետութի, որում հայրն կոչէին ներքինեաց՝ գործ լեալ էր ՚ի բնէ ժամանակաց ՚ի թագաւորութեն արշակունոյ, և զայս Գրաստամատն ներքինի զիշխանն զԱնգեղ տանն գե-

ըեալ տարեալ էր յերկիրն Պարսից 'ի ժամանակին՝ յորժամ կալան զԱ՛րշակ արքայն Հայոց:

Եւ այս Վրաստամատ էր յայնմ ճակատու, յորում վատթարեցին Քուշանքն զՇ ապուհ արքայն Պարսից: Եւ Վրաստամատ գործեաց անհնարին քաջութիւն այնչափ կուուաւ ևս 'ի վերայ Շ ապուհ արքայի, և ապրեցոյց զնա 'ի մահուանէ. և բազումս 'ի Քուշանաց անտի կոտորեաց, և զբազում զախոյանից զգլուխս բերէր զառաջեաւ: Եւ զՇ ապուհ թագաւորն Պարսից փրկէր 'ի նեղութէն պատերազմին թշնամեաց անտի, ուր արգելին զնա 'ի խուռն պատերազմին 'ի զօրաց անտի: Իսկ իբրև եղև յորժամ դարձաւ Շ ապուհ թագաւորն Պարսից յերկիրն Նորեստանի, և մեծ շնորհակալութի առնէր ներքինւոյն Վրաստամատայն վաստակոցն, և ասէր զնա Շ ապուհ թագաւորն Պարսից. խնդրեա դու ինչ յինէն. զինչ և խնդրեսցես, տաց քեզ և ոչ արգելից: Եւ ասէ Վրաստամատ ցթագաւորն. Ինձ 'ի քէն այլ ինչ ոչ պիտի, բայց տուր ինձ հրաման, զի երթայց տեսից զքնակ տէրն իմ զԱ՛րշակ արքայ Հայոց: Եւ առ մի օր, իբրև ես երթայց առ նա, հրաման տուր՝ արձակել զնա 'ի կապանացն, և ես իշխեցից լուանալ զգլուխ նորա և օժանել, և ազուցանել նմա պատմութեան, և արկանել նմա բազմականս, և զնել առաջի նորա խորտիկս, և տալ նմա զինի, և ուրախ առնել զնա արուեստականօքն մի օր ճիշդ: Եւ ասէ թագաւորն Շ ապուհ. Խիստ են խնդրուածքդ, զոր խնդրեցերդ. զի յաւուրց ժամանակաց՝ յորմէ թագաւորութիս Պարսից կանկնեալ է, և բերդն այն Ն՛յուշ բերդ կոչեցեալ է, չիք ոք մարդ եղեալ 'ի մարդկանէ՝ որ իշխեցեալ է յիշեցուցանել թագաւորաց զոր յայնմ բերդի եղեալ զոք է թագաւորաց, յիշելով զայն մարդ՝ որ յայնմ բերդի զոք եղեալ է, թող թէ զնա զայր թագաւոր և զիմ ընկեր կապեալ եղեալ յայնմ բերդի զհակառակորդն.

քան մինչ աշխատ արարեր զմեզ, և դու աւաղիկ զանձն 'ի մահ եղիր և յիշեցուցեր զԱՆՅՈՒՀՆ, որ ոչ էին լեալ երբէք օրէնք թագաւորութեա Արեաց 'ի սկզբանէ: Բայց զի վասն՝ քո մեծ վաստակք են առ իս, զոր ինչ խնդրեցերն՝ երթ՝ տուեալ լիցի քեզ. բայց քեզ արժան էր զօգուտ քո անձինդ խընդրել կամ աշխարհս կամ գաւառս կամ գանձս: Բայց յորժամ դու զայդ խնդրեցեր, անցեալ լիցիս զօրինօք Արեաց թագաւորութեանս. երթ, տուեալ լիցի քեզ որ ինչ յինէնս խնդրեցեր փոխանակաց քոց:

Եւ ետ նմա փուշտիպան մի հաւատարիմ. և հրովարտակ՝ արքունի մատանեաւն, զի գնացեալ երթիցէ նա 'ի բերդն յԱՆՂԱՐՀՆ, և զհարդ և կամք իցէ նորա, զոր օրինակ և խընդրեացն՝ արասցէ կապելոյն Արշակայ, որ յառաջ թագաւորեալն էր 'ի Հայս: Եւ չոգաւ 'Բրաստամատն հանդերձ փշտիպանաւն և հրովարտակաւն արքունի յԱՆՅՈՒՀ Բերդն, և ետես զտէրն բնակ. և արձակեաց զԱրշակ 'ի կապանացն երկաթեաց 'ի ձեռակապացն և յոտիցն երկաթոց և յանրոց պարանոցէն շղթայիցն սարեացն. և լուաց զգլուխ նորա, և լոգացոյց զանձն նորա: Եւ ագոյց նմա պատմուճան ազնիւ. և էարկ նմա բազմականս, և բազմեցոյց զնա. և եդ առաջի նորա ընթրիս ըստ օրինաց թագաւորաց, և եդ առաջի նորա գինի որպէս օրէն էր թագաւորացն. սթափեաց զնա, և մխիթարեաց, և ուրախ առնէր զնա գուսանօք:

Եւ 'ի ժամ աղանդեր մատուցանելոյ՝ եդին առաջի նորա միրգ, խնձոր և վարունգ և ամիճ, զի կերիցէ. և եդին դանակ նմա, որպէս զի հատցէ և կերիցէ զհարդ և կամեսցի: Եւ 'Բրաստամատ մեծապէս ուրախ առնէր զնա. կայր յոտն, և մխիթարէր զնա: Իսկ յորժամ արբեցաւ, և գինին եկն զակամբ նորա, արբեցաւ հպարտացաւ և ասէ. Ասյ ինձ Արշակայ. այսպէս և այս, և յայսմ չափու և այս անցք անցին ընդ

իս: Աւ զայս ասացեալ, զդանակն՝ զոր ունէր ՚ի ձեռինն, որով զմիրգն կամ զամիճն կամէր ուտել, եհար ՚ի սրտի իւրում. և անդէն սատակեցաւ, և մեռաւ անդէն ՚ի նմին ժամուսն մինչ դեռ կայր ՚ի բազմականին: Իսկ յորժամ զայն ետես Վրաստամատն, յարձակեցաւ եհանն ՚ի նմանէ զնոյն դանակ, և եհար յիւրում կշտին. և անդէն մեռաւ և նա ՚ի նմին ժամուսն յայնմ:

IOANNIS MANDACUNENSIS sermones. ed. Ven.
836. p. 209. sq. de amore.

Աստուած սէր է, ասէ որդին որոտման սիրելի աշակերտն Վսի Յովհաննէս. և որ կայ ՚ի սէրն յամբ բնակէ, և ամբ ՚ի նմա: Աւ արդ եղբարք, լուարուք և ՚ի միտ առէք զճառս սիրոյ: Օ ի ամ որ սիրէ զամբ, սիրէ նա և զեղբայր իւր. զի սէրն ամ սիրով եղբօրն երևի: Օ ի թէ զեղբայրն զոր տեսանէ՝ ոչ սիրէ, զամբ զոր ոչն տեսանէ՝ զհարգ կարիցէ սիրել: Այսուիկ ճանաչեմք եթէ սիրեմք զամբ, յորժամ սիրեմք զեղբայրն մեր ըստ հոգւոյն սիրոյ և ոչ ըստ մարմնոյ: Օ ի այլ է սէր հոգւոյն և այլ մարմնոյն. զոր յառաջ գնացեալ ասասցաւք յիւրում տեղուոջն: Իայց արդ ամ որ սիրէ՝ ճանաչի յայ, և ինքն ճանաչէ զամբ. և ամ որ ոչ սիրէ զեղբայր իւր ցաւակցարար, օտար է յայ, և զշնորհս ամային ոչ կարէ ընդունել: Ամենայն որ սիրէ զեղբայր իւր ՚ի սուրբ սրտէ, բնակարան լինի ամբ, և ամբ ՚ի նմա բնակէ: Օ ի ինքն տէրն սիրեաց զմեզ և առաքեաց զհոգին ճշմարտութե բնակել ՚ի մեզ: Օ ի իմանալի հոգիս մեր ընդ անիմանալի հոգւոյն ամ սիրով կապակցի. և որպէս նա սիրեաց զմեզ, նոյնպէս և ՚ի մէնջ կամի սիրել զմիմեանս:

Տես թէ որչափ համարձակութի ունի սէրն առ ամբ, որ-

պէս թէ նման նոյն առնէ զմարդն: Օ՛րի նա սիրովն իւրով նման մարդկան եղև, և եցոյց թէ մարդիկ իւրեանց սիրովն նման նոյն լինելոց են: Օ՛րի նա այնչափ սիրեաց զաշխարհս, մինչև զՍրդին իւր միածին առաքեաց 'ի փրկութի աշխարհի. եթէ մեք սիրեսցուք զմիմեանս որպէս և սիրեաց նա զմեզ, ոչ ինչ է չար որ խափանէ զսէրն մեր: Ամենայն որ սիրէ, յայտնի է առաջի մարդկան և համարձակ առաջի նոյն. զի երկիւղ 'ի մեղաց մահու ոչ ունի, այլ սիրովն նոյն զինեալ կայ, և անահ յամ երկիւղական վտանգից: Աւր սէր է, անդ երկիւղ ոչ է. որպէս և Յոհաննէս ասէ. “Երկիւղ ոչ գոյ 'ի սէրն, այլ սէր կատարեալ 'ի բաց մերժէ զերկիւղ.”: Օ՛րի երկիւղ ընդ տանջանօք է, և սէր 'ի համարձակութի. և զի երկիւղ հալածի 'ի սիրոյ: Աւ ուր սէր ոչ է, անդ է երկիւղ դատաստանին, և աս կորստեան յաւուր մեծի ասեղ ատենին: Իսկ սէր աներկիւղ առնէ զմարդ յամ տանջանաց: Ահա զայն ասեմ, որ ամենևին հեռի է յերկբայութենէ: Օ՛րի երկբայութի և սէր 'ի միասին ոչ բնակէ. և զիտելի է՝ զի սէրն ոչ միայն 'ի կեանսն յաւիտենականս պտղաբերէ զպտուղ խաղաղութի իւրոյ, այլ և յաշխարհիս յայսմիկ զամթ շնամութի 'ի բաց հալածէ. զնախանձ և զատելութի, զոխակալութի և զչարահնութի, զչարախօսութի և զհայհոյութի, զտրտունջ և զբամբասանս, զհպարտութի և զամբարհաւածութի, և մանաւանդ զմայրն նամ չարեաց զարծաթսիրութի և զագահութի:

Արդ որ զսէրն ունի, յայս նամ չարեացս 'ի բաց հեռանայ, և յերկնային անքոյթ խաղաղական նաւասանգիտն ժամանէ յամենևին բարին: Օ՛րի նա խաղաղական քան զսէրն՝ ազատ լինել յամ խռովութի և զնախային հաճոյսն կատարել: Ահա բանալի է արքայութե երկնից և ճանապարհ կենացն յաւիտենից: Ահա զմարդիկ որդիս նոյն առնէ և երկնից արքայութե ժառանգորդ: Ահա զապականացու բնութիւնս անա-

պական գոր ծէ, զմա հկանացուս յանմահութիւնս գերա-
փոխէ: Աէրն զերկրայինս երկնային առնէ, և զհողեղէնս
հրեղէն կազմէ: Աւ արդ ո՞վ կարէ պատմել զանչափ
մեծութի սիրոյն, զի անճառ և անպատում է: Ըստ որում և
անեղ բնութիւն անճութեան անքննելի է, այսպէս և բնութիւն
սիրոյն: Աւ որպէս անճ անբաւ է, բայց յամենեսինն մերձ է,
և բնակեալ է ՚ի հեզս և ՚ի խոնարհս և յայնոսիկ՝ որ դողան ՚ի
բանից նորա, այնպէս և սէրն յամենեսեան մերձ է, որ կամին
զնա. և ինքն եկեալ բնակեսցէ ՚ի խնդրողս իւր: Բանզի
սէրն սիրէ զսիրելիս իւր, և ատէ ոչ զատելիս իւր: Ար խըն-
դրեն զնա, մերձ է ՚ի նոսա անճապէս. զի անճ սէր է և կամեցող
սիրոյ ՚ի սուրբ սրտէ և յանկեղծաւոր հաւատոց:

Gregorii Narekensis Commentarius in Canticum Can-
ticorum. Prooemium p. 389. sqq. ed. Ven. 1827.

Հրամանք անճասէր թագաւորութեդ, ո՞վ տէր արքայ,
բուռն և աւելի էր քան զկար մեր. զի այդպիսի խնդիր, մեկ-
նել զերգ երգոց՝ այնոցիկ էր, որ ըստ Սողոմոնին է հոգւով:
Օ՛ ի եթէ նիւսացին Գրիգոր, որ կատարեալ վարդապետ էր
և հոգիաբնակ, ՚ի բուն կատարմանէ մեկնութե այսմ գրոցս
վերջացեալ գտանի, ո՞րչափ ևս առաւել ես, որ ամենայնիւ
տգէտ եմ և ունայն ՚ի հոգւոյն շնորհաց, ո՞չ կարացից հետեւել
մտացն ասացելոց ՚ի սողոմոնեան հոգւոյն: Մանաւանդ զի
չէ՛ փոքր դատապարտութի և պատիժք՝ զբանս սրբոց գրոց
օտար մեկնութեք աղաւաղեալ՝ վասն ոչ տգէտ երևելոյ, և
փառամով հպարտութե՞՞ զոչէսն իբրև զճշմարիտ ցուցանել:
Բայց զի հրաման ունիմք հնազանդ լինել թագաւորաց հրա-
մանաց, յանդգնիմ ասել զիմ տկար մտացս հասողութին. յու-

սացեալ 'ի հոգին սբ, զնորայն կատարելով հրաման, որ ասաց, թէ հպատակ կացէք թագաւորաց :

Արդ նախ առաջին՝ խնդացի ընդ այս, որ այսպիսի միտս երևեցուցեր առ 'ի քննել զգիրս, և հոգ տանել ուսմանց, որ է գուշակ երկիրի տն, և օտարանալոյ 'ի պիղծ հոգւոց և 'ի վայրապար քննութեց և 'ի մեղսասէր բարուց, և այնմ երանութեց մօտաւորիլ, որ մարգարէն ասէ, թէ “Արանեալ է այր՝ որ ոչ գնաց 'ի խորհուրդս ամբարշտաց,” և որ զկնի գայ: Ար և սակաւ ինչ յառաջ երթեալ՝ ասէ, “Այլ յօրէնս տն խորհեսցի նա 'ի տուէ և 'ի գիշերի,”: Ապա զհատուցումն խորհելոյն զօրէնս տն 'ի վերայ բերեալ ասէ, թէ “Աղիցի նա որպէս ծառ՝ որ տնկեալ է 'ի գնացս ջուրց,”: Օյ որպէս ծառ՝ որ տնկեալ է 'ի գնացս ջուրց, անթարշամ է, նոյնպէս և որ զպատուիրանս այ քննէ, և այնմ հոգ տանի 'ի տուէ և 'ի գիշերի, այնպէս անթարշամ մնայ յայսմ 'ի կեանս. և զամենայն զոր ինչ առնէ, յաջողէ նմա նծ: Արպէս Գաւթին իսկ յաջողեաց. զի այր թագաւոր էր, և այնչափ մեծ թագաւորն զպատերազմաց և զամենայն պիտոյից մարմնոյ հոգս առ ոտն հարեալ, զայսն և եթ խորհէր. վասն որոյ անպարտելի մնաց 'ի թշնամեաց: Աոյնպէս և 'ի Սողոմոն տեսէք, թէ քանի տիեզերակալ թագաւոր էր. բայց հանապազորդեան հոգք այն էր նորա, զոր յընթեռնուլդ *) էք. և այլ ևս այնչափ գրեան, զոր և աշխարհս չէր բաւական 'ի բառնալ՝ եթէ մնացեալ էին գրեանն. բայց զի չէր աշխարհ արժանի, և չպիտէր որ ուսանէին մարդիկ, զայնպիսի անչափ զիտութին եբարձ նծ յերկրէ. զի զամենայն ինչ 'ի զիտութի էր բերեալ, որ ինչ արարեալք էին այ 'ի վերայ երկրի. և եթէ չէր գլորեալ, այլ ևս մեծաց շնորհաց էր հասեալ: Արդ ընդ այնպիսիսն պարտ

*) Nota. Legendum videtur: յընթեռնուլդ գնէր.

է նախանձել թագաւորաց, և անյագարար ուսանել զօրէնսն
սն: Բայց այժմ կացցէ այդ, զի ՚ի սկիզբն մեկնութեան
զրոցս մխեսցուք:

Արդ նախ զայս արժան է ասել, թէ զինչ մեկնի Արդ
երգոց, և այսու զանբաւ պատուականութիւն նորա ուսանել:
Արդ երգոցդ է օրհնութի օրհնութեց: Արպէս և մեք սովոր
եմք խորանին սրբութե, ուր սեղանն սք կայանայ, սրբութիւնք
սրբութեանց կոչել. որպէս ասէ իսկ առաքեալ: Այսինքն՝
եթէ եկեղեցին է սրբութի, և խորանն սք՝ կրկին սուրբ և
առաւել սք: Աոյնպէս և նա ամենայն երգոց օրհնութեանց
զեր ՚ի վերոյ է. որպէս և ՚ի նորումս ակետարանն՝ սք և պա-
տուական կոչի քան զայլ զիրս. նոյնպէս և նա քան զհինսն:
Յաղագս որոյ իմանալի է՝ թէ ձայնիւ երգէին ՚ի տաճարին,
առաւել ևս յանգութք, և մարդարէական հոգևով քան զդաւ-
թեան սաղմոսն. զի անձառ է խորհուրդն՝ որ ՚ի յայն սարսա-
փելի բանսն ծածկեալ է: Աւ ոչ կարէ ոք ՚ի մարմնեղինաց
իմանալ, բայց եթէ որք ըստ Պաւղոսին են հոգևով, որ յեր-
րորդ երկինս ել, և զանձառ բանսն լուաւ. զոր ոչ էր կար
մարդոյ խօսել: Ասան զի ոչ տէէ լսելիքս այս այ խորհր-
դոցն լսելութեան, որպէս և ոչ աչքս այս տեսութենն այ:

Արդ զանձառելիսն կամեցեալ պատմել Մողոմոնի՝ ՚ի
մարմնաւոր իրս առաւելաց. այսինքն ՚ի փեսայ և ՚ի հարսն,
յեղբօրորդի և յօրիորդ, ՚ի զուստր և յաղաւնի, ՚ի ստինս և ՚ի
տաշխս, և յեւղ թափեալ, ՚ի խնժոր, յայծեամն, ՚ի Մողովմոն,
՚ի թագաւոր, ՚ի քաղաքն Արուսաղէմ, ՚ի պարտէզ, և որ այս-
պիսիք ցանկալի աչաց հայելոյ, և լսելեաց ախորժելիք, և
մտաց փափաքելիք: Օ, ՚ի որպէս ծնողք տղայոց՝ զպատուա-
կան իրս ՚ի բարետեսակ ամանի ծածկեն, զի նոցա արտաքոյ
տեսեալն ցանկալի թուին քան զոր ՚ի ներքս եղեալ զանձն,
զի այնու յորդորեսցին և զգուշութե պահպանութե որ ՚ի

ներքս: Մա և եւղ անոյշ և մեծագնի, որպէս նարդոսն՝ որ
սա իսկ յիշէ, ամանիւ ամփոփի այլ և հոտ անոյշ ո՛չ ՚ի բացի
մարթի մկալ, որպէս և տրն ՚ի սրբում աւետարանին ասէ,
թէ “Մի արկանէք զմարգարիտ ձեր առաջի խոզաց, այս-
ինքն, թէ մի տայք տկար լսելեաց զանճառելիսն. նոյն հոգի
ուսոյց Սողոմոնի՝ մի յայտնապէս սիւսել զորս ետես հոգւով
լուսոյն. և մի ամենեին թագուցանել զխորհուրդ եկեղեցւոյ,
և զփրկութի, և զՎստի մարմնանալն, և զամենայն ինչ զոր
կրեաց վասն մարդկան սիրոյ, և զմահն, և զյարութին, և
զմիւսանգամ զալուստն, և զոր ինչ անդ կայ պահի պարգևք
սրբոց՝ անիմանալիք, և զտուփումն սիրոյ սրբոցն որ առ Վստ,
որ արեամբ և մահու չափ կրեցին յանձինս, սիրելով զՎստ,
որպէս և նա զմեզ. որ վասն զիւր զանբաւ սէրն յայտ ածելոյ
մեզ՝ հարկեցաւ մարմին զգենուլ, և դարձեալ՝ զսբ արիւնն
հեղուլ վասն մեր: Ար կարողն էր իշխանաբար փրկել զմեզ
՚ի սատանայական բռնութեց իբրև զանճ, զայն իրաւամբք ա-
րար, և զնա բռնութի կապեաց: Մա և զայն հանդարտութի
գործեաց, և ո՛չ տէրութի: Օ ի իրաւամբք փրկեսցի գերութի
նորա և ողորմութի, որ է այսինքն զմահն՝ զոր ըստ իրաւանց
դատեաց զմեզ ՚ի հող դառնալ վասն անարգելոյ զպատուի-
րանն՝ որ վասն պտղոյն չուտելոյ, և զարգար դատն՝ առանց
իրաւանց ո՛չ եբարձ՝ որ ունէին իշխանութի: Մյլ ինքն զա-
դամեան զգեցաւ մարտին, և զմահ նորա յինքն առ, և իրա-
ւամբք փրկեաց: Մա և ընդ իրաւունսն զողորմութի խառ-
նեաց, և ընդ ողորմութիւնն՝ զիրաւունսն. և այսու ամենայ-
նիւ եցոյց զանպատմելի սէրն՝ որ առ մեզ: Օ այլ ամենայն
պատմէ Նրդ երգոցն, և զեկեղեցւոյ պայծառազարդութի
խաչիւն և սեղանովն, մարմնով և արեամբն տն, սբ աւազա-
նաւն և իւղովն սրբով, հին և նոր կտակարանօք, առաքելովք
և մարգարէիւք և վարդապետօք, քահանայականօք և ճրգ-

նաւորականօք, կուսանօք և մարտիւրոսօք, քրիստոնեայ թա-
գաւորօք, և բովանդակ ամբիժ ժողովրդօք, որ յեկեղեցւոջ
էր տնկելոց. և զայնպիսի պարգևսն, և զանքննելի, և որ այլն
ևս սոյնպիսիք անճառ պարգևք, որ առակաւոր բանիւս եցոյց
մեզ: Այլ և նա ճշմարտապէս ոչ ծանեաւ զբովանդակն, և
ոչ ծանուցանել մարթաց. և ոչ զոր ինքն գիտաց, մեզ յայտ-
նի յայտ եբեր, այլ առակաւ:

Ապա եթէ հարցանէ ոք, թէ զի՞նք 'ի հարսն և 'ի փե-
սայ առակեաց. և զի՞նք մարթի զայ խորհուրդն մարմնաւոր
ցանկութե՞ն նշանակել, և զանչափ սէրն այ՛ ախտի սիրով օրի-
նակաւ 'ի յայտ բերել: Ախ՛ արժան է զցանկասէր բարս
մեր աւաղել. որ այնչափ օտարացեալ եմք յայ խորհրդոցն, որ
այս անասնական ցանկութե՞ն հարկեցաւ հոգին սբ 'ի ձեռն
Սողովմոնի պատմել մեզ զանտանելիսն: Այսպիսի իրաց ա-
ղագաւ և երանելի վարդապետն տիեզերաց Յոհան վարի
բանիւ: Թէ այնպիսի սրբական վարս պիտոյանայր մեզ ստա-
նալ, որ գիրս ոչ պիտոյ էր. որպէս Ադիմ, և Աբրահամու
և Նորին որդւոց և թոռանց. որպէս Յովբայն, և Սովսէսին,
և առաքելոցն. որ փոխանակ գրոյ 'ի սիրտս նոցա բնակէր, և
ուսուցանէր, և 'ի տախտակս սրտին գրէր, և ոչ 'ի գիրս: Արդ
նոյնպէս պարտ էր լուսաւոր և հրեշտակային սիրտ ստանալ,
որ ոչ պիտոյանայր մեզ այնպիսի առակ ցուցակի՝ 'ի հարսն և
'ի փեսայ կերպարանել զխորհուրդս Քսի և եկեղեցւոյ, և
որ յերկինս են անիմանալի բարութիւնքն: Արդ քանզի զայն-
պիսի պատիւ կորուսաք, և զայնպիսի աչս կուրացուցաք, զն
առեալ յերկրորդն դիմեսցուք, և 'ի ձեռն մարմնաւորացս
տեսցուք զհոգւորսն. որպէս և պատմէ Սողովմոն՝ ընկալեալ
զշնորհս հոգւոյն սբ: Աա և սուրբ ամուսնութիւն և սէր
փեսայի ընդ հարսին և հարսին ընդ փեսայի, որ ազատ լինի 'ի
պիղծ խառնից, չէ՛ օտար 'ի հոգւոյն շնորհաց, որով և խորհուրդն

’ի Վրս և յեկեղեցի աւարտի, ըստ առաքելոյն, թէ “Խորհուրդս այս մեծ է. բայց ես ասեմ’ի Վրս և յեկեղեցի,” վկայելով Սողովմոնի բանիցն: Արդ որ զսբ ամուսնուի պղծէ պեղծ խառնակութե՞ և չար գործովք, զեկեղեցւոյ խորհուրդ պղծէ, և զՎրս անարգէ, որ այսմ օրինակն է:

Բայց մեք դեռ զառաջի եղեալ խորհուրդս մեկնեսցուք, և ցուցցուք, թէ որչափ սէր ունի ան առ մարդիկ. այնպէս, որպէս փեսայ ընդ հարսին. որպէս ասէ Ասայի, թէ “Արպէս ուրախ լինի փեսայ առ հարսին, այնպէս ուրախ լինի տէր’ի քեզ,”: Օ, որ և Քաւիթ իսկ ասէ յողբան Յովնաթանու, թէ “Բազում ցաւ է սէր քո ինձ քան զսէր կանանց,”: Արդ չե՞ք յերկրի պատուականագոյն և առաւել քան՝ զսէր առն և կնոջ: Ապա եթէ ոմանց ո՛չ շատ կարծի և կարևոր, յաղագս այնր չթուի՝ զի ո՛չ սրբութե՞ լինի եկեալ յամուսնութիւնն. և ո՛չ սրբութե՞ իցէ պահեալ զկուսութիւնն, այլ անառակ պղծութեամբքն իւրովք փախուցեալ իցէ յինքենէ զշնորհս հոգւոյն: Իսկ որ անբիծ և անարատ գայ’ի սբ յամուսնութիւն, և անճառ սիրով սրբով հոգւոյն սբ իցեն միաւորեալ ընդ միմեանս, այն օրհնութե՞ն օրհնին, որով Ադամն և Եւայն օրհնեալ միաւորեցան: ‘Աս’ որ այսպիսի սիրով և օրհնութե՞ լինին միաւորեալ, ’ի վերայ իրերաց արեամբ չափ մեռանին: ‘Աս ևս և վասն ընտանեաց սիրոյ բազումք ’ի Վրսէ անկան և ուրացան ’ի հալածանաց ժամանակսն: Այլ և Ադամ ևս ’ի դրախտէն և ’ի լուսեղէն փառացն՝ յաղագս կնոջն սիրոյ մերժեցաւ, և արտաքս անկաւ. և ո՛չ վասն ան լինելոյ, այլ ’ի նորա սիրոյն ծանր համարեցաւ քակիլ: Ար գիտէր ճշմարտապէս՝ թէ պատժելոց էր ինքն յայ. զի ո՛չ էր անգէտ, այլ լի մարգարէական հոգւով. և զի դեռ չէր ևս ’ի շնորհաց հոգւոյն անկեալ. վասն զի չէր անցեալ զպատուիրանաւն: ‘Աս և յետ ուտելոյն զպտուղն ո՛չ ’ի սպառ կորոյս զհոգին. այլ

որպէս մինչ 'ի դրախտին էր, հոգւով սրբով ծանեալ զամենայն կենդանեաց զքարս, և յաժեշն նյ զնոսա առ Ադամ՝ ըստ իւրաքանչիւր բարուց և բնութեց կարգեաց զմի մի անուանսնոցա: Աւ 'ի ննջելն իւրում յորում ստեղծաւ Աւայ, և յաժեշ զնա առ նա՝ մարգարէութիւն ասաց, թէ «Այս այժմ ոսկր յոսկերաց իմոց», և զորդէճնութեան աճումն որ 'ի կնոջէն, և թողուլ ըզհայր և զմայր, և երթալ զհետ կնոջ, և լինել մարմին մի: Աս և յետ ուտելոյն 'ի պտղոյն՝ գիտաց մարգարէութիւն զփրկութիւնն մեր՝ զոր 'ի ձեռն կնոջն էր լինելոց, այսինքն 'ի ձեռն սբ նծածնին. վասն որոյ և կեանս կոչեաց զկինն. ապա թէ ոչ այդպէս, զհարդ կոչէր զնա կեանս, որ ամենայն ծննդոց Ադամայ՝ մահու պատճառն եղև: Աս և որպէս ասէ սբ Ասաւորիչն, թէ «Օ այս ասելով՝ զամենայն որ մինչ 'ի կատարած գործք լինելոց էր յերկրի, և 'ի ձեռն Վսի զփրկութիւնն՝ գիտաց նա»: Արդ եթէ մինչ 'ի փառաց անտի անկեալ էր, զմարգարէութե ունէր հոգի, զորչափ ևս առաւել մինչդեռ 'ի փառսն էր. այո՛ և առաւել ևս ունէր: Արդ յայտ իսկ է, որպէս առաքեալ ասէ, թէ Ադամ ոչ պատրեցաւ, յօձին սուտ խոստումն՝ որ սատանայիւ, այլ կինն պատրեցաւ և յանցեալ. և Ադամ յաղագս ոչ բաժանելոյ 'ի կնոջէն եկեր զպտուղն և սիրելոյ զնա, այլ ոչ վասն նծանալոյ՝ որպէս կինն: Աս և այժմ իսկ յաղագս սիրելոյ զկանայս՝ մեծարեն արք զկանանց խրատս և զչար կամս նոցա կարի յոյժ գիտեն, թէ չէ պատշաճ, այլ 'ի սիրոյն հարկին առնել: Արդ զայս գիտացեալ Սոզոմոնի՝ կարևոր սէր 'ի մարդումս քան զամենայն սէր, և առակեաց 'ի Վսի սէր և յեկեղեցոյ առ միմեանս: Այլ ոչ եթէ այսու միայն կշռի սէրն նյ. զի որչափ ընդ նծ և ընդ մարդիկ է առաւելուի, նոյնչափ սիրոյն գերազանցութիւն քան զամուսնութե: Աայց որ զգիրքս զայս ընթեռնու, պէտս ունի մաքրել և զխորհուրդս յամե-

ստենէ բղխէ, կենդանութե է պատճառ. իսկ գինին՝ միայն զօրութե:

“Աւ հոտ իւղոց քոց քան զամենայն խունկս անուշահոտութե” : Այսպէս առաքինութիւք և բարի գործք՝ որ յանձութեան իւղոյն բուրեն. այսինքն զոր ուսուցանէ հոգին սք՝ որոց մերձենան և հոտոտին ՚ի նա :

“Աւղ թափեալ է անունքո” : Աւ զի որ թափեալ է յամանէ, անզնին է, և միայն ամանիւն ճանաչի լեալ ՚ի նմա իւղոյն. այսպէս անձութեն բնութի անզնին և անիմանալի և անտեսանելի է, իբրև զեւղն թափեալ : Այլ զոգիս արդարոց և տղայացելոց ՚ի մեղաց՝ անուշահոտէ, որպէս և զամանն՝ եւղն պատուական : Արդ զի թէ իբրև թափեալ եւղ է անձութեն անուն և գիտուեն ՚ի մարդկանէ անհասողութի, նա և ՚ի կատարեալ սրբոց, և ոչ միայն ՚ի սրբոց, այլ և ՚ի բովանդակյերկնայնոցն. սակայն մեր բնութիս միութե՞ ՚ի սք կուսէն՝ որչափ մարթ էր տեսանել զեւղն, տեսաք : Օր և ինքն տր ասաց ցկոյրն, իբրև եհարց եթէ “Բու հաւատամս յորդի ան” և նա պատասխանեաց, թէ “ո է տր” և տրն ասաց, “և տեսեր զնա և որ խօսիդ ընդ քեզ, նա է” : Օ մարմինն անձացեալ տեսանելով զինքն զեւղն անտես ասաց տեսանել :

“Ասան այսորիկ օրիորդք սիրեցին զքեզ” : Օրիորդս՝ զայնոսիկ՝ կոչէ, որք ՚ի մեղաց տղայացան. նա և զհրեշտակս ևս :

G L O S S A R I U M.

Notae compendiariae, quae hîc occurrunt, explicatione haud egent. c cap. c car. c cal. c cdp. c cg. c cga. etc. i. e. construitur cum accusativo personae, rei, loci, dativo personae, genitivo, gemino accusativo etc.

Ա

Ագահութիւն, avaritia.
 Ագուցանեմ, գուցի, գոյց,
 induo. c cdp. et ar.
 Ադամեան, adamicus.
 Ազատ, ի, աց s. ից. liber.
 c cabl.
 ազատեալ. part. liberatus.
 servatus. c cabl.
 Ազգ, ի, աւ s. ով, աց, օք.
 genus. species. gens. natio.
 Ազնիւ, նուի, նուաց s. նու-
 ից. nobilis. eximius. bonus.
 pulcher.
 ազնուական, ի, աց. no-
 bilis.
 Ախոյան, ի, ից s. աց. ante-
 signanus. fortissimus.
 Ախորժեղի, լոյ, լեաց. jucun-
 dus. suavis.

Ախտ, ի, ից. passio. affectus.
 vitium. infirmitas.
 Ածեմ, ածի, ած s. էած.
 duco. porto. c cap. et ի
 cal. ածեալ part. ducens.
 Ակն, ալան, ալամք, ալուկք
 s. աչք q. v. oculus. gem-
 ma. fons. origo.
 ալանալիտ, pellucidus.
 limpidus.
 Ահ, ի, իւ, ից, իւք. timor. me-
 tus. զահի հարեալ. timore
 percussus.
 ահեղ, ի, ից. formidabi-
 lis. terribilis. vehementis-
 simus.
 Ահա, ecce. jam. modo.
 ահաւաղիկ. ecce. a d

- pers. II. s. loquenti proximam refertur.
- Աղաղ modus. ratio. աղաղաւ. postpos. causâ. gratiâ. ccg. յաղաղս praepos. propter. ccg.
- Աղանդ, ոյ, ոց. secta. haeresis.
- Աղանդեր. mensa secunda.
- Աղաչեմ, եցի. oro. rogo. peto.
- Աղաւաղեալ, part. corrupens. perdens.
- Աղաւնի, նւոյ s. նոյ, նեաց. columba.
- Աղբիւր s. բեր, բեր, բերաց. fons.
- Աղեղնաւոր, ի, աց. sagittarius. jaculator.
- Աղիւ, ի, ից. apparatus.
- Աղքատութիւն. paupertas.
- Աճեմ, եցի. cresco. augeor. multiplicor. աճումն, ճման. incrementum. augmentum.
- Ամ, ի, աց. annus. յամս. annis. diebus. tempore.
- Աման, ոյ, ոց. s. ի, աց. vas. receptaculum.
- Ամաչեմ, եցի. pudeo. erubesco.
- Ամարանոց, ի, աց. aestiva.
- Ամբառնամ, բարձի, բարձ. ex-tollo. elevo — ղձեռն ընդդէմ ccg. manum tollo contra aliquem. seditio-nem moveo.
- Ամբարիշտ, ըշտի, տաց. impius.
- Ամբարհաւաճութիւն. fastus. superbia.
- Ամբիժ, բժի, ծաց s. ծից. immaculatus. innocens.
- Ամբոխ, ի s. ոյ, ից. turba. copia.
- Ամենայն, ի, իւ, այնք, այնց s. այնից, նիւք. adj. omnis. ամենայնիւ. omnino. prorsus. այսու ամենայնիւ. his omnibus. per haec omnia.
- Ամենայն, subst. in sing. ut praeced. in pl. item, sive ամենեքին s. ամենեքեան, նեցուկ s. ցուկց, նեսին s. նեսեան, նեքումքք. omnis. ամենեւին. omnino. prorsus. ամենասուրբ, սրբոյ. sanctissimus.
- Ամէն. Amen.
- Ամիճ, մճոյ, ոց. obsonium.
- Ամուսին, սնի s. սնոյ, նաց s. նէից. maritus. uxor. conjux.
- ամուսնական, ի, աց. nuptialis.
- ամուսնոնամ, ացայ. matrimonium in eo. cc ընդ c dat.

ամուսնութիւն. matrimonium.
conjugium.

Ամփոփեմ, եցի. pass. իմ,
եցայ. colligo. comprehen-
do. claudo.

Ամօթ, ոյ, ոց. pudor. turpi-
tudo. ignominia.

Այդ, այդր, այդմ, յայդմա-
նէ, այդու, այդք, այդց.
sive այդորիկ, այդուիկ,
այդոքիկ, այդոցիկ, յայդ-
ցանէ s. յայդոցիկ, այ-
դոքիւք. iste, a, ud. ad
personam loquenti
proximam refertur pa-
riter atque sequentia.

այդր. istic. istuc.

այդպէս. adv. istâ ratione.
ita.

այդպիսի. adj. istiusmodi.
talis.

Այժմ. hoc tempore. nunc.
ցայժմ huc usque.

այժմիկ. nunc.

Այլ, ոյ, ում, յայլմէ, լով.
1, adj. alius, a, ud. 2,
adv. sed. at.

այլ և այլ s. այլև այլ.
varius. diversus.

Այծեամն, եման, եմունք,
եմանց. dorcas. capreolus.
parva capra.

Այն, այնր, այնմ, յայնմ
etc. flectitur eâdem ra-

tione, quâ այդ. ille,
a, ud. is, ea, id. de per-
sona remotiori dicitur.

յայնժամ. illo tempore. tunc.

այնչափ. tantopere. tam. —
մեծ, tantus.

այնպէս. ita. sic.

Այո՛. nae. certe. ita. immo. sane.

Այպանեմ, եցի. illudo. deri-
deo. c cap.

Այս, այսր etc. plane ut
այդ et այն. hic. haec.
hoc. ad personam lo-
quentem refertur.

յայսմ չափու. hoc modo.

այսու s. այսուիկ. per
hoc. in hâc. ita.

այսր. hûc. hîc.

այսինքն. id est. hoc est.
nempe. scilicet.

այսպէս. hâc modo. hâc ra-
tione. ita.

այսպիսի. hujusmodi. talis.

այսօր. hodie.

Յայտ vide sub literâ յ.

Այր, առն, յառնէ, արամբ,
արք, արանց, արամբք.
vir. maritus. homo.

այրեւձի s. այրուձի. equi-
tatus. equites.

Անակնկալ. inexpectatus. im-
provisus.

Անահ. impavidus. intrepidus.

Անապական, ի, ագ. incorruptibilis.

Անառակ, ի, ագ. luxuriosus. illegitimus.

Անասուն, սնոյ, ոց. brutum. animal.

անասնական, ի, ագ. irrationalis. bestialis.

Անարատ, ի, ից s. ոց. immaculatus. insons.

Անարգ, ի, ագ s. ից. inhonoratus.

անարգեմ, եցի. contemno.

Անարժան, ի, ից s. ագ. indignus.

Անբաւ, ի, ից. infinitus.

Անբիծ i. q. ամբիծ. immaculatus.

Անգամ. 1, subst. vicis. եւթնանգամ. septies. 2, adv. quoque. etiam.

Անգէտ. inscius. ignarus.

յանգէտս, in ignorantia. inscienter.

Անգիր. non scriptus.

Անդ. ibi. illic. tum.

անդէն. ibi. statim. illico.

անդր. illuc.

անդրէն. iterum. statim.

Անդունդք, դնդոց. abyssus.

Անդրանիկ, նկան s. նկի, կաց. primogenitus.

Անեղ, ի, ից s. ագ. non factus. increatus.

Աներեւոյթ, ութի, ից. invisibilis (quia non aderat lux). non apparens.

Աներկիւղ, ի, ից s. ագ. intrepidus.

Անզնին. qui s. quod tangi, sentiri, comprehendi nequit.

Անթարշամ. non marcescens. marcoris expers.

Անիծեալ part. execratus. maledictus.

Անիմանալի, լոյ, լեաց qui s. quod mente comprehendi non potest.

Անկանիմ, կայ, կիր. cado. me conjicio, praecipito. ruo. c.c. ՚ի վերայ cg. super, in aliquem.

անկեալ. part. lapsus. conjectus.

Անկեղծաւոր, ի, ագ. non simulatus. non fictus.

Անհասողութիւն. natura incomprehensibilis.

Անհաւատալի, լոյ, լեաց. incredibilis.

Անհնարին. impossibilis. immensus. eximius.

Անհուն, հնի, հնից s. հունց. infinitus. vastus. immensus.

Անձն, ին, ամբ, persona. ipse. յանձն առնուլ, suscipere.

անձնեայ, նէի, նէիւ. cor-

pulentus. permagnus. procerus.

Անճառ, ի, իւ. ineffabilis, e. անճառելի, լւոյ, լեաւ. idem.

Անմահութիւն. immortalitas.

Անյագաբար. insatiabiliter. a- vide.

Անշքութիւն. dedecus. vilitas.

Անոյշ, ուշի, ուշիւ. dulcis. suavis. jucundus.

անուշութիւն. mollities. sua- vitas.

անուշահոտ, ի, իւ, bene olens.

անուշահոտեմ, տեցի. bono odore impleo,

անուշահոտութիւն. suaveo- lentia. fragrantia.

Անորդութիւն. sterilitas.

Անուն, ւան, ւամբ. nomen.

անուանեմ, եցի. appello. no- mino.

անուանի. inclytus. celebris.

Անուր, նրոյ, նրով. vinculum.

collare. յանրոց պարա- նոցէն. a vinculis colli.

Անչափ, ի, իւ. immensus. in- finitus.

Անպատում. indecl. inenar- rabilis. անպատմելի, լւոյ, լեաւ. idem.

Անպատրաստ, ի, իւ. informis. rudis. sine ordine.

Chrest. armen.

Անպարտելի, լւոյ, լեաւ. in- victus. cca bl.

Անջրպետեմ, եցի. separo. di- vido.

Անսամ, սացի. ceda t. obe- dio. obtempero.

Անտանելի, լւոյ, լեաւ. in- tolerabilis, e. quod compre- hendi non potest.

Անտառ, ի, աւ. silva. saltus.

Անտեսանելի, լւոյ, լեաւ. invisibilis.

Անտի, inde. ibi.

Անցք, ցից, ցիւք. pl. tant. eventus. casus.

անցանեմ, անցի. praetereo. transgredior legem. cc. զ

cinstr. 2, impers. ac- cidit alicui. cc ընդ ca.

անցաւոր, ի, աւ. praeteri- ens.

Անքննելի, լւոյ, լեաւ. im- perscrutabilis.

Անքոյթ. indecl. tranquillus. sedatus.

Աշակերտ, ի, աւ. discipulus.

Աշխատ առնեմ, molestiam fa- cio, exhibeo. vexo. ccap.

աշխատեցուցանեմ, ցուցի. adhibeo. ccap. et c ՚ի car.

Աշխարհ, ի, աւ. mundus. ter- ra. regio.

Աշտարակ, ի, աւ. turris.

Աչք, չաց, չօք. plur. tant.
oculi.

Ապա. postea. tunc. ergo. itaque.

ապա թէ. sin vero. quodsi.

Ապականեմ, եցի. perdo. corrumpto.

ապականացու, ի, աւ. corruptibilis.

Ապաշխարութիւն. poenitentia.

Ապաքէն. certo. profecto. ո՞չ
ապաքէն. nonne?

Ապրեցուցանեմ, ցուցի. libero.

Առ 1, ad. versus. erga. c c a. առ
մի օր. in unum diem. բան
առ բան. verbotenus. առ
ի sq. Inf. ad c. Gerund.
2, secundum. juxta. c c dat.
առ երի juxta. prope. c c g.
3, ad. sub. c c instr.

Առ. cepit. cape. Aor. II. verbi
առնուլ.

Առակ, ի, աւ. parabola. similitudo.

առակաւոր, ի, աւ. parabolicus.

առակեմ, եցի. transfero.
comparo. c c ՚ի ca. parabolice propono.

Առանց. sine. c c g.

Առաջ ut Առաջք. indecl.
principium. caput. pars an-

terior. յառաջ. antrosum.
ulterius. antea. prius.

առաջի. ante. coram. c c g.

զառաջեալ. coram. in con-

spectu. առաջի եղեալ.
coram positum. propositum.

առաջին, ջնոյ, ջնով. pri-
mus. primum. զառաջինն.
primum.

առաջնորդ, ի, աւ. primus.
dux. princeps. praefectus.

Առար, առաւ. Aor. II. pass.
verbi. առնուլ.

Առաւել. majus. magis. po-
tius. առաւելևս. magis e-
tiam. multo magis.

առաւելում, ելայ. augeo.
abundo.

առաւելութիւն. praecellen-
tia. praestantia.

Առաքեմ, եցի. mitto. առա-
քեալ, ելոյ, ով. part.
pass. missus. Apostolus.

Առաքինութիւն. virtus.

Առն. gen. յառնէ abl. nom.
այր.

Առնեմ, արարի. facio. creo.
դատաստան առնել. ju-
dicium exercere. ծաղը
առնել. ludibrio habere.
կին — uxorem ducere.

Առնում, առի, առ s. էառ.

- capio.* յանձն առնուլ. suscipere in se. accipere. admittere. յինքն — sibi adsumere. in se suscipere. 'ի միտ — animo infigere, mandare. վրէժ — poenas sumere ab aliquo. *ccabl.* առեալ part. *capiens.* օն առեալ. *age. agetum.*
- Մոռղջութիւն.* *sanitas. integritas.*
- Մոռյգ, ուզի, ուզաւ.* *florens. juvenilis.*
- Մսաց,* Aor. I. verbi *ասել.*
- Մեմ,* *սացի.* *dico. ասացեալ.* part. pass. *dictus.*
- Մտ,* *híc. hóc loco. աստանոր.* *աստէն.* *híc. hoc loco.*
- Մտղ,* *տեղ, տեղք.* *stella.*
- Մտուած,* *ւծոյ, ւծով.* *Deus verus. ւածոյ etc. deus fictus. idolum.*
- աստուածաբնակ, ի, աւ.* *a Deo habitatus.*
- աստուածածին, ծնի, ծնիւ.* *Deipara. Dei genitrix.*
- աստուածային, այնոյ, այնով.* *divinus.*
- աստուածանամ, ծացայ.* *Deificor.*
- աստուածացեալ.* part. *Deificatus.*
- աստուածապէս.* *tanquam Deus. divine.*
- աստուածասէր, սիրի, սիրաւ.* *Dei amans. pius.*
- աստուածութիւն.* *divinitas.*
- Մտեան, տենի, տենիւ.* *judicium. tribunal.*
- Մտեմ, եցի.* *odi. cca p.*
- ատելի, լոյ, լեաւ.* *osor. invisor. part. Fut.*
- ատելութիւն.* *odium.*
- Մրա' Imp. verbi առնել.*
- Մրամբ, արամբք.* *Instr. sing. et pl. nom. այր.*
- Մրարի, արար.* *Aor. II. արասցէ, արասցուք Fut.*
- արարաւ.* *Aor. II. pass. verbi առնել.*
- արարած, ոյ, ով.* *creatura. creatio.*
- արարեալ* part. act. pass. *faciens. factus, a, um.*
- արարիչ, ըչի, ըչաւ.* *conditor. creator.*
- Մրբենամ, բեցայ.* *inebrior.*
- արբցէ, արբցուք.* *Fut. II. verbi ըմպել.*
- Մրգելում, գելի.* *includeo. prohibeo. nego. recuso.*
- Մրդ.* *nunc. jam. itaque. atqui.*
- բայց արդ.* *jam vero.*
- Մրդար, ոյ, ով.* *justus.*
- արդարացուցանեմ, ցուցի.* *justifico. probo.*

Արդեւք s. արդեօք. certo. fortasse. in interrogatione an forte?

Արեգակն, կան, կամք. sol.

Արև, ու, ու. sol.

արևելք, լից, լիւք. solis ortus. oriens.

արևմուտք, մտից, մտիւք. solis occasus. occidens.

Արժան. արժան է. dignum est. meretur. convenit. interest. c c d p.

արժանի, նւոյ, նեաւ. dignus.

Արի. արիք. Imp. verbi յառնել.

Արիական, ի, աւ. virilis. generosus. strenuus.

Արիւն, բեան, բեամք. sanguis. cruor. արեամքչափ. usque ad sanguinem, usque ad sanguinis effusionem.

Արծաթ, ոյ, ով. argentum.

արծաթսիրութիւն. argenti, pecuniae amor. avaritia.

Արկ s. էարկ III. p e r s. sing. Aor. II. verbi.

Արկանեմ, արկի. jacio. conjicio. projicio. pono. appono. արկանէր գայր. veniebat et conjiciebat. ընդ գրով արկանել. conscribere. perscribere.

Արհամարհեմ, եցի. contemno. despicio.

Արհեստ, i. q. արուեստ ars.

Արձակեմ, եցի. solvo. dimitto. abigo.

Արշակունի, նւոյ, նեաց s. նոյ, նով. Arsacida. ar-sacidicus.

Արու, րուի, րուաց. mas. masculus.

Արուեստ, ի, իւ s. աւ, ից s. աց. ars.

արուեստական, աց. artifex. musicus.

Արտասանեմ, եցի. pronuncio. profero.

Արտաքս. foras. foris. արտաքս անկաւ. excidit. e-jectus est.

արտաքոյ. extrinsecus. foris. extra. c c g. s. c. քան s q. a c c. praeter.

Արք nom. pl. nominis այր vir. .

Արքայ, ի, ից. rex.

արքայութիւն. regnum.

արքունի adj. indecl. s. նւոյ, նեաց. regius.

արքունիք, նեաց. sedes regia. palatium.

Աւազանի, նւոյ, նւով s. նեաւ, նեօք. proceres.

Աւադիկ. ecce. ad pers. II. referendum.

Մազան, ի, աւ, աց. baptisterium.

Մաղեմ, եցի. desleo. lugeo.

Մանդեմ, եցի. depono. commendo. trado.

Մարտեմ, եցի. finio. termino. absolvo.

Մեղի, լոյ, լեաց. praestans. amplius.

Մետարան, ի, աց. evangelium.

Մուր gen. nom. օր. dies.

Բ

Բաբելացի, ցոյ, լոց. Babylonius.

Բազում, բազմի, մաւ, մաց, մօք. multus, a, um.

բազմահան, ի, աց. sella. stratum.

բազմակոյտ, կուտի, ից. accumulatus. multus.

բազմահանձար. sapientissimus.

բազմապատիկ, տկի, տկաց. multiplex.

բազմանամ, ացայ. multiplicor.

բազմացեալ, ցելոյ. part. pass. multiplicatus.

բազմացուցանեմ, ցուցի, ցոյց. multiplico.

բազմեցուցանեմ, ցուցի, ցոյց. reclinare, discumbere facio.

բազմութիւն. multitudo.

Բաժանեմ, եցի. divido. distribuo. separo. բաժանիմ, եցայ. pass. dividor. separo me.

Բախտ, ի, իւ, ից, իւք. fortuna. felicitas.

Բամբասանք, նաց. pl. tant. obtrectatio. convicium.

Բայց. sed. verum. extra i. q. բաց ԵԵԱԼ. բայց արդ. jam vero. բայց եթէ. at si. si non. nisi. nisi quod.

Բան, ի, ից. verbum. բան առ բան. verbotenus.

Բանամ, բացի, բաց s. եբաց. բացցեմ. aperio. Pass. բանամ (Conj. praes. բանայցեն) բացայ. aprior.

բանալի, լոյ, լիք, լեաց. clavis.

Բանջար, ի, իւ s. աւ etc. s. ոյ, ով. herba.

Բառնամ, բարձի, բարձ s. եբարձ. tollo. porto. comprehendo.

Բարք plur. tant. բուց, բուք. mores. indoles. natura. ingenium.

Բարժանեմ i. q. բաժանեմ.

Բարի, ըւոյ, ըեաց. bonus, a, um. pl. բարիք. bona. bona opera.

բարետեսակ, ի, աց. pulcher.

բարութիւն. bonitas. bonum.

բարւոք. indecl. bonus. bonum. bene.

Բարկանամ, ացայ. irascor. indignor.

Բարձ s. եբարձ Aor. I verbi բառնալ.

Բարձ, ի, ից. pulvinar. gradus.

բարձրաւանդակ, ի, աց. altus. sublimis.

Բաց. ՚ի բաց. foras. foris. procul.

Բաւական, ի, աւ. sufficiens.

Բերան, ոյ, ով, s. ի, աւ. os. oris.

Բերդ, ի, իւ, ից, s. աւ, աց. arx, arcis.

Բերեմ, բերի, եբեր. բերեալ. porto. fero. affero. յայտ

բերել s. ՚ի յայտ բերել. manifestare. declarare. ՚ի

վերայ բերել. proferre. pronunciare.

Բժշկեմ, եցի. medeor. curo. sano.

բժշկութիւն. sanatio.

Բշխեմ, եցի. produco. ger-

minare facio. fluo.

բշխումն, խման. scatebra.

Բնակ, ի, աց. proprius.

բնակարան, ի, աց. habitaculum.

բնակեմ, եցի et բնակիմ, եցայ. habito.

բնակեցուցանեմ, ցուցի, ցոյց. habitare facio.

բնակեալ, ելոյ. part. habitans.

բնակիչ, կչի, չաց. habitator.

բնակութիւն. habitatio.

՚ի Բնէ abl. vocis. բուն.

Բնութիւն. natura.

Բոլոր, ի, իւ s. ով, ից, իւք. totus. universus.

Բողոքեմ, եցի. clamo ad aliquem cc առ cap.

Բովանդակ. omnis. totus. integer.

Բորոտ, ի, ից s. աց. leprosus.

Բոցեղէն, զինի, նաց. flammeus.

Բուն. naturalis. genuinus. ՚ի բնէ s. ՚ի բնէ ժամանակաց. ab origine temporum. jamdudum. antiquitus.

Բուռն. fortis. violentus.

Բուսանիմ, սայ, սեալ. pululo. germino.

բուսուցանեմ, սուցի. germinare facio. produco.

Բուրեմ, եցի, odorem edo, spargo.

Բռնանամ, ացայ, tyrannidem exerceo. imperium usurpo.

բռնաւորութիւն, dominium, tyrannis.

բռնութիւն, violentia.

Գ

Գազան, ի, աց, fera. bestia.

գազանաբարոյ, ի, ից, ferus. saevus.

Գալուստ, լստեան, adventus.

Գամ, եկի, եկն, եկ, եկեալ, եկից, եկեսցես etc.

venio ad al. cc ՚ի ca.

գալ զկնի sq. gen. sequi.

Գանձ, ու, ուց, s. ի, ից, thesaurus.

Գարշապար, ի, աց, calx. planta pedis.

Գաւառ, ի, աց, regio. provincia.

Գեհեն, ի s. ոյ, իւ, Gehenna.

Գեղ, ոյ, ոց, pulchritudo.

գեղապատշաճ, bene dispositus. bene formatus. formosus.

գեղեցիկ, ցկի, կաց, pulcher.

գեղեցկութիւն, pulchritudo.

Գետ, ոյ, ով, s. ի, աւ, flumen. fluvius.

Գեր ՚ի վերոյ, supra. prae. postpos. ccg.

գերազանցութիւն, excellentia. praecellentia.

գերափոխեմ, եցի, transfero. muto.

Գերեալ part. act. et pass. capiens. captus. captivus.

գերութիւն, captivitas. captivorum turba s. agmen. captivi.

Գին, գնոյ, ով, et ի, ից, pretium.

Գինի, նւոյ, նեաց, vinum.

գինին եկն զակամք նորա, vinum tentavit caput ejus.

Գիշեր, ի, աց, s. ոյ, nox. ՚ի գիշերի, noctu.

Գիտեմ, տացի, տացեալ, scio. cognovi. գիտասջի՛ր

scias. scito. գիտասջի՛ք

scitote. գիտելի է, sciendum est. scire oportet.

գիտութիւն, scientia. cognitio.

Գիր, գրոյ, ով, s. գիրք, գրոց, ովք, liber. scriptum.

ընդ գրով արկանել, conscribere. perscribere. pl. գիրք, գիրս, s. գրեան, libri.

Գիւղ, գեղջ ջէ s. դէ, ղիւ,
ղից, ղիւք s. ղօք. vicus.
pagus.

Գլորեալ. lapsus. part.

Գլուխ, գլխոյ, ոց. caput.

գլխաւոր, ի, այ. capitalis.

Գնամ, գնացի, գնաց, գնա՛,
գնացից, գնասցես. eo.
proficiscor.

գնացեալ part. profectus.

գնաց s. գնացք, ցից, ցիւք.
via. cursus a q u a e.

Գնեմ, եցի. emo. գնոց
գնեալ. pretio emtus.

Գնոց gen. pl. nom. գին.

Գողանամ, ղացայ. furor. fur-
tum facio.

Գում, գոս, գոյ, գոյր, գուցէ,
գուլ, գուլով. existo. sum.
գուցէ. fiat. fortasse.

գոյ, ի, ից. ens. substantia.
գոյիւ իւրով. in univer-
sum. prorsus.

գոյացութիւն. essentia. ex-
istentia. substantia.

Գոչումն. clamor. vox.

Գովեմ, եցի. laudo.

Գործ, ոյ, ոց. opus. negoti-
um. labor.

գործակալութիւն. praefectu-
ra. munus.

գործաւոր, ի, այ. opera-
rius.

գործեմ, եցի. facio. operor.
laboro. colo t e r r a m.

Գումարեալ. part. congre-
gans. colligens.

Գուշակ, ի, այ. vates. pro-
pheta.

Գուսան, ի, այ. cantor. can-
tatrix.

Գտանեմ, գտի, եգիտ, գտեալ.
invenio. reperio. pass.
գտանիմ, գտայ, գտաւ.

Գրաւեմ, եցի, եաց. arripio.

Գրգռեմ, եցի. provoco. ex-
cito.

Գրեմ, եցի. scribo.

Գրոյ, Գրոց, Գրով, gen.
sing. plur. instr. sg.
nom. Գիր.

Գ

Գ Affixum personae
secundae.

Գա, դորա, դմա, ՚ի դմանէ,
դովաւ, դոքա, դոցա,
դոքօք. iste. pron. dem.
ad pers. II. referen-
dum.

Գաղարեմ, եցի. et դաղա-
րիմ, եցայ. cesso. resto.
դաղարեալ. part. restans.
remanens.

Գալար, ի ս. ոյ. viridis. recens.

Գահանակ. sapphirus. smaragdus. sardonyx.

Գանակ, ի, աց. culter. cultellus.

Գաշն, շին, շանց. pactum. foedus.

Գաշտ, ի, աց. planities. campus.

Դաշտավայր, ի, աց. planities.

Գառնամ, դարձայ, դարձայց, դարձցիս. redeo. revertor. դառնալ յետս. retro verti.

Դարձեալ. part. reversus. iterum.

Դարձ, ի, ից. reditus. conversio. դարձ առնել. reverti.

Գառնապէս. amare. acerbè. vehementer.

Դառնուլթիւն. amaritudo. exacerbatio.

Գատ, ի, ից. iudicium. դատ դնել. in iudicio, in tribunali sedere. iudicium exercere.

Դատապարտուլթիւն. condemnatio.

Դատաստան, ի, աց. iudicium. tribunal. դատաստան առնել. iudicium exercere.

Դատաւոր, ի, աց. iudex.

Դատեմ, եցի. condemno. punio.

Chrest. armen.

Գար, ու, ուց. saeculum. aevum. generatio.

Գարբին, բնի, նաց. faber.

Գարձ, դարձեալ, դարձցիս. vide s. v. դառնամ.

Գաւթեան. davidicus.

Գեն, ի, ից. religio. fides. secta.

Գեռ. adhuc. jam. interim. մինչ դեռ. dum.

Գե, դիւի, ւաց. daemon. deus ficticius.

Դիւցազն, զին s. զան, զունք, զանց. heros. semi-deus.

Դիւթուլթիւն. incantatio. magia.

Գէմ, դիմի, մաւ, saepius in plur. դէմք, դիմաց, մօք. facies. vultus. visus. ՚ի դիմի հարեալ. aggressus. invadens. c c d a t.

Դիմեմ, եցի. peto. verto me. tendo in locum s. ad aliquem c c ՚ի c a.

Գէպ. ՚ի դէպ ելանէ. oportune evenit res. convenit. succedit. c c d p.

Գժոխք, խոց. orcus. inferi. դժոխական, ի, աց. infernus. orcus.

Գի, դիոյ, դիոց. cadaver. pl. դիք, դից, դիօք. daemones. dii ficti.

Գիմի, դիմաց. դիմեաց, դիմեալ, դիմեսցուք vide s. v. Գէմ.

Գիւթութիւն. դիւցազն, vide s. v. Գիւ.

Գմա vide s. v. Գա.

Գնեմ, եդի, եդիր, եդ, եդեալ, եդից. pono. colloco. cc 'ի cd s. ca. 'ի մահ զնել. morti exponere. առաջի եդեալ. coram positum. propositum.

Գողամ, ացայ s. ացի. tremo. commoveor. cc abl.

Գորա, դոցա. vide s. v. Գա.

Գու, քո, քեզ, 'ի քէն, քե, դուք, ձեր, ձեզ, 'ի ձէնջ, ձեօք. Pron. pers. II. tu.

Գուռն, դրան, դրամբ, դրունք s. դուրք, դրանց s. դրաց, դրամբք, դրօք. porta. porta. regia, palatium. 'ի դուրս, ad portas. foras.

Գուստր, դստեր, երք, երաց s. երց. filia.

Գոքա vide s. v. Գա.

Գստերօք Instr. pl. nom. Գուստր.

Գրախտ, ի, իւ s. աւ, ից

s. աց, իւք. hortus. paradisus.

Ե

Եբարձ Aor. I. verbi բառնամ q. v.

Եբեր Aor. II. verbi բերեմ q. v.

Եդ, եդիր, եդին, Aor. II. եդեալ Part. եդից Fut. II. verbi զնեմ q. v.

Եզր, զեր, զերբ, զերք, ըաց, ըօք s. ըովք s. զերբք. terminus. ora.

Եթէ. si. an. quod. ut. բայց եթէ, ոչ եթէ v. s. v. բայց et ոչ.

Եթովպացի, ցւոյ, ւոց. Aethiops.

Ել Inf. verbi եմ q. v., aut Aor. II. verbi

Ելանեմ, ելի, ելեր, ել. exeo. abeo. adscendo. 'ի զէպ ելանէ, prospere succedit res.

Ելաց Aor. I. verbi լամ q. v.

Ելից Aor. I. verbi ընում q. v.

Եկ, ի, աց, օք. advena. peregrinus.

Եկ, եկայք Imp. եկի, եկն
Aor. II. եկեալ Part.
եկեսցէ Fut. verbi գամ
q. v.

Եկաց Aor. I. verbi կամ
q. v.

Եկեղեցի, ցւոյ, ցւոջ, ցեաց.
ecclesia.

Եկեր Aor. II. verbi ուտեմ
q. v.

Եհան, Եհաս, Եհար, Ե-
հարց Aor. II. verborum
հանեմ, հասանեմ, հար-
կանեմ et հարցանեմ.

Եղանիմ, եղէ, եղեր, եղև,
եղեալ, եղէց, եղիցիս
s. եղիցես, եղիցի. fio.

Եղբայր, բօր, բարբ, բարք,
բարց, բարբք. frater.

Եղբորորդի, դւոյ, ւոց s.
եաց. filius fratris.

Եմ, ես, է, էի, իցեմ, ել,
ելոյ, եալ, ելոյ. sum.

Եմուտ Aor. II. verbi մտա-
նեմ q. v.

Եպիսկոպոս, ի, իւ s. աւ,
պոսուկք s. պոսք, սաց
s. սից. episcopus.

Ես II pers. sing. praes.
verbi եմ. es.

Ես, իմ, ինձ, զիս, յինէն,

ինև, մեք, մեր, մեզ, 'ի
մէնջ, մեօք. ego.

Ետ, ետու, ետուր Aor. II.
verbi տամ q. v.

Ետես, Aor. II. verbi տեսա-
նեմ q. v.

Երախայ s. Երեխայ, ի, ից.
infans. catechumenus.

Երախտիք, տեաց. benefi-
cium. meritum. bonum.

Երանեալ, ելոյ beatus.

Երանելի, լւոյ s. լոյ, լեաց.
beatus.

Երանութիւն. beatitudo.

Ե՞րբ. quando? երբ. quando.
quum.

Երբեմն. aliquando. jam. o-
lim. modo.

Երբէք. aliquando. unquam
ոչ երբէք. nunquam.

Երգ, ոյ, ոց. canticum. can-
tilena. cantus. երգերգոց.
canticum canticorum.

Երգեմ, եցի, եա՛, cano. can-
to.

Երեկ s. Երեկոյ. in decl.
vespera. ընդ երեկս. ad
vesperam.

Երեսք, սաց, սօք s. սովք.
facies. vultus. յերեսաց
երկրէ, a superficie terrae.

Երերեալ, Part. commotus.
agitatus. vagabundus.

Նրկիմ, ւեցաւ. appareo.

երկելի, լւոյ, լեաւ, լեաց,
լեօք. apparens. manife-
stus. insignis.

երկեցուցանեմ, ցուցի. ap-
parere facio. ostendo. de-
signo.

Նրեք, երից, երիս, երիւք.
tres. tria. երեքհարիւր,
trecenti.

երեքին, terni. trini.

երեքկին. triplex. trifariam.

Նրթամ, երթայցեմ s. եր-
թիցեմ Imp. Երթ, եր-
թայք, Fut. երթայց s.
երթիցեմ, Aor. II. չոգայ
s. չոքայ. eo. abeo. vado.
proficiscor. երթալ զհետ
ccg. sequi.

Նրի. առ երի, ad latus.

Նրիտասարդ, ի, այց. juvenis.
adolescens.

Նրկաթ, ոյ, ոց s. ի, իւ,
այց, իւք. ferrum.

երկաթի, թւոյս. թոյ, թեաւ,
թեաց s. թոց, թեօք s.
թիւք. ferreus.

Նրկայնակեցութիւն. vita
longaeva.

Նրկայնանիստ, նստի, իւ.
longe extensus.

Նրկբայութիւն. dubitatio. du-
bium.

Նրկեայ Aor. II. verbi եր-
կնչիմ q. v.

Նրկին, կնի, նաւ s. նիւ.
coelum.

Նրկինք, կնից, իւք. coelum.

երկնային, նայնոյ, ոց.
coelestis.

երկնաւոր, ի, այց. coelestis.

Նրկիր, կրի, ըաւ s. ըիւ.
terra.

երկրային, ըայնոյ, ոց. ter-
restris. terrenus.

Նրկիւղ s. Նրկեւղ, ի, իւ,
ից. timor. metus. ccabl.

երկիւղական, ի, այց. terri-
ficus. terribilis.

Նրկնեմ, եցի. parturio. moli-
or. nitor.

Նրկնչիմ, կեայ, կուցեալ.
timeo. metuo. vereor.

Նրկու, երկուք (nom. et
instr.), երկուց, երկուս
(nom. et acc.) duo.

երկոտասան, ի, ից, իւք s.
օք. duodecim.

երկոքեան s. երկոքին, կո-
ցուն s. ցունց, կոսին,
կոքումքք. duo. ambo.
uterque.

երկրորդ, ի, locat. յերկրոր-
դում, աւ s. իւ, այց s. ից, օք
s. իւք. secundus. posteri-
or. proximus. երկրորդ

անգամ. secundâ vice. երկրորդ իւր. ipsi proximus.
 Երրորդ, ի, locat. յերրորդում, աջ s. ից. tertius.
 Երկուս Aor. II. verbi ցուցանեմ q. v.
 Եւ et. atque. autem. և ևս s. ևս և. atque etiam.
 Եւթ. tantummodo. tantum.
 Եւթն s. Եւաւթն s. Եւթն s. Եւթն, թին s. թնի s. թան, թամբ s. թիւ, թանք, թանց s. թնից, թամբք. septem. եւթն անգամ. septies.
 եւթներորդ, ի, աջ. septimus.
 եւթանասներկին. septuagies.
 Եւղ s. Իւղ, ոյ, ոց. oleum. unguentum.

Օ

Օ 1, nota Accusativi, quae praeter Pronomina indefinita, quibus semper additur, nominibus tantum definitis praefigitur; eademque, si Genitivo praepositur, Accusativum nominis omissi, uti articulus Graecorum, indicat. 2, A b-

lativo praefixum, casum quem dicunt Narrativum exprimit, ac respondet praep. lat. de cabl. 3. Instrumentali praepositum hunc in casum circumlativum dictum transformat, ac denotati. q. circum. circa.

Օ ահի հարեալ v. s. v. Ահ.

Օ այրանամ, աջայ. indignor. irascor.

զայրացեալ. indignatus. iratus.

Օ անգիտեմ, եցի, եալ. timeo. vereor. c cabl.

Օ առաջեալ. Instr. vocis առաջի c. praef. զ. coram. in conspectu.

Օ առաջինն. Acc. vocis առաջինն c. aff. ն. ab initio. primum. prius.

Օ արգանամ, աջայ. adolesco. vigeo.

Օ արդ, ու, ուց, ուք s. իւք. apparatus. ornatus.

զարդարեմ, եցի. ad-orno. bene compono. ordino.

զարդարեալ. ornans.

Օ աւակ, ի, աջ. semen. foetus. proles.

Օ գենում, զգեցայ, ցիւցեալ. induo mihi. induor. vestior. gero. accingor. c car.

զգեցուցանեմ, ցուցի, զգեցո՛ւ. induo. vestio. c car. et a s. dp. aut cap et instr. r.

Օ գնամ, աջի. ambulo. incedo.

Օ գուշանամ, ացայ, ցիր.
attendo. caveo. c c abl. pro-
spicio. curam gero. anim-
adverto. c c d.

զգուշաւոր, ի, աց. securus.
զգուշութիւն. cautio. dili-
gentia.

Օ եռուն, ռնոյ, ոց. repens.
reptile. qui movetur.

Օ երմանելի pag. 3. falso
scriptum pro սերմանելի
q. v.

Օ ի՞ quid? quomodo? cur?
զի՞ է զի. quid est quod?
quid? cur? զի extrain-
terrogationem quod.
quia. ut. զի մի. ut non. ne.
զի վասն alias վասն զի.
propterea quod. quia. quon-
iam.

զի՞արդ s. զի՞արդ. quâ ra-
tione? quomodo? extra
interrog. quomodo. զի-
արդ և. quomodocunque.

Օ ինեմ, եցի. armo. armis
instruo. զինեալ. armatus.

Օ ի՞նչ quis? quae? quid?
quomodo? զինչ quomodo.

Օ կնի (Acc. nom. կնի). post.
pone. c c g. զկնի գամ.
sequor. c c g. զկնի ժա-
մանակաց. post aliquod
tempus. aliquanto post.

Օ հետ (Acc. nom. հետ).
post. pone. c c g. զհետեալ.
persequens. prosequens.
c c g.

Օ ոհ, ի, ից. sacrificium. ob-
latio. munus.

Օ ըկեմ, եցի. privo. excludo.
c c ap. et abl. r.
զըկեալ. privatus. exclusus.
c c abl. r.

Օ ըոյցք, զըուցաց. historia.
narratio.

Օ օր, ու, ու, ՚ի զօրուէ s.
՚ի զօրէ, ըաց, ըօք.
s. etiam զօրաւ s. ըով,
ըուց, ըովք. exercitus. mi-
litia. copia.

զօրաւոր, ի, աց. fortis. pot-
ens. robustus.

զօրութիւն. vis. virtus. ro-
bur.

Է

Է 1, III pers. sing. praes.
verbi եմ, sum. q. v. 2,
subst. ens. qui est. Deus.

Է ած Aor. II. verbi ածեմ.
q. v.

Է առ Aor. II. verbi առնում.
q. v.

Է արկ Aor. II. verbi արկա-
նեմ. q. v.

Լ,դ, իգի, իգաց s. իգից.
femina.

Լի, էիր, էր, էակ, էիք, էին.
Imperf. verbi եմ q. v.

Լուծիւն. essentia. substantia.
existentia.

Լջ Aor. II. verbi իջանեմ
q. v.

Լցել Aor. II. verbi ցելում
q. v.

ընդոծին s. ընտոծին, ծնի,
նաց, նօք. domi natus.
verna. domesticus.

ընդունիմ, ընկալայ, ընկալ,
լարու՛ք s. լայք, ընկա-
լեալ, ընդունիլ s. ընդ-
ունել suscipio. recipio.
excipio. accipio.

Բնթեռնում, թերցայ, ցի՛ր.
lego.

Բնթրիք, ըաց, ըօք.
coena.

Բնկալեալ Part. verbi ընդ-
ունիմ q. v.

Բնկենում, կեցի, կէց s.
կեաց, կեա՛, կեցեալ. deji-
cio. projicio. abjicio.

Բնկեր, ի, այ. socius. alter.
proximus.

Բնկղմեմ, եցի. submergo. im-
mergo. perdo. pass. ըն-
կղմիմ, եցայ. submergor.
pereo.

Բնտանի s. Բնդանի, նւոյ,
նեաց. domesticus. fami-
liaris. propinquus. cogna-
tus.

Բնտրեմ, եցի. eligo. seligo.
discerno.

Բստ Praep. 1, ccd. s. ca.
secundum. juxta. ըստ կա-
րի. secundum vires, fa-
cultatem. quantum fieri pot-

Բ

Բմբռնեմ, եցի. apprehendo.
capio. detineo.

Բնդ Praep. 1, pro. ccg. 2,
cum. ccd. 3, versus. ad.
in. per. cca. ընդ իս.
ad me. mihi. mecum. ընդ
երեկս. ad vesperam. Է
արևմուտս, Է հարաւա-
կողմն, occidentem, meri-
diem versus. 4, sub. cc
instr. Է գրով արկա-
նեմ, scribo.

Ընդարձակեմ, եցի. dilato.
extendo.

Ընդդէմ. adversus. contra.
Adj. Adv. et Praep. ccg.

Ընդդիմակաց. adversarius.
qui contra stat.

Ընդէ՞ր. quare? cur?

est. ըստ մասին. ex parte.
partim. ըստ մասանց.
per partes. singulatim. 2,
juxta. post. c c a b l. մի
ըստ միողէ. alius post
alium.

Թ

Թագաւոր, ի, այց. rex.
Թագաւորեմ, եցի, եալ.
regno. impero.
Թագաւորութիւն. regnum.
imperium.
Թագուցանեմ v. s. v. Թաք-
ուցանեմ.
Թաղեմ, եցի. sepelio. humo.
Թաղեալ part. sepultus.
Թարգմանեմ s. Թարքմա-
նեմ, եցի. interpretor. ex-
pono. explico. verto. pass.
Թարգմանիմ, եցայ.
Թարմատար, ի, այց. infirmis-
simus. deterior. vilis.
Թափեալ, ելոյ Part. effu-
sus.
Թափուր. vacuus. desertus.
Թաքեայ, Թաքեայց Aor.
et Fut. II verbi
Թաքնում s. Թազնում, Թաք-
չիմ s. Թազչիմ, քեայ,

քիր, քուցեալ. me abs-
condo. occultor.

Թագուցանեմ s. Թաքու-
ցանեմ, գուցի. abscondo.
occulto.

Թերահաւատութիւն. incre-
dulitas. diffidentia.

Թերեւս. forsan. fortasse.
forte.

Թեւաւոր, ի, այց. alâ prae-
ditus. alatus.

Թոյ, Թզենոյ vide s. v.

Թուզ.

Թէ. si. an? quod. i. q. օտ.

Թիւ, Թուոյ, ոց. numerus.

Թուեմ. numero. Թուի. im-
pers. putatur. videtur. c c
զի vel c. inf.

Թմբրութիւն. sopor. torpor.

Թշամի, մւոյ, մեայց. inimi-
cus. hostis.

Թշամութիւն. inimicitia.
hostilitas.

Թշուադութիւն. miseria. in-
felicitas.

Թողում, Թողի, Թոյլ,
Թողեալ. relinquo. trado.
remitto. condono. c c a p.
vel c d p. et ar.

Թող. imperat. sine. per-
mitte. i. q. praep. sine.
praeter. c c a. Թող Թէ.
quanto magis. nedum.

Թոյլ տամ. concedo. permitto.
c c d p. et inf.

Թոռն, ոհն, ոռնք, ոանց.
nepos.

Թուղ, Թղոյ, ոց s. Թղի, Էց.
ficus fructus.

Թղենի, նւոյ, նեաց. ficus arbor.

Թուխ, Թխոյ, ոց. ater. niger. nigritudo. caligo.

Թռչուն, չնոյ, ոց. volans. volucris. avis.

Ժ

Ժամ, ու, ու s. աւ, ուց s. աց, ուք s. օք hora. tempus.

Ժամանակ, ի, աց. tempus.

Ժամանեմ, եցի. pervenio ad locum etc. ՚ի ca.

Ժառանգ et Ժառանգորդ, ի, աց. haeres.

Ժառանգութիւն. haereditas.

Ժողով, ոյ, ոց. congregatio. collectio. coetus.

Ժողովեմ, եցի, եալ. congreco. colligo. coacervo.

Ժողովուրդ, վրդեան, դեամբ, եանց s. վրդի, դէ, դով, դոց. populus. congregatio.

Chrest. armen.

Ի

Ի ante cons., յ ante vocales. Praefixum. 1, Nota Ablativi. 2, Accusat. praepositum sign. εις, in ca. 3, Dat. praep. sign. εν, in cabl. s. i. q. Instr.

Ubi Dat. ab Abl. non differt, Accus. loco Dativi scribitur.

Ի՞ quid? inusitat.; genit. Էր dat. Իմ s. Հիմ acc. զի abl. ՚ի մէ instr. Իւ.

Ի quod. inusitat.; acc. զի quod. ut.

Իբր sicut. quemadmodum. circiter. fere. Plerumque cca., sed saepe etiam alii casus sequuntur.

Իբրև idem. 1, sicut. cca. 2, quando. quum. cc Aor.

Իմ 1, gen. s. pron. I pers. mei. 2, Իմ, Իմոյ, ում, յիմմէ s. յիմոյ, մով etc. meus.

Իմանամ, ացայ, Իմա՛ s. Իմաց s. Իմացիբ. intelligo.

Իմանալի part. fut. intelligibilis. intellectualis. spiritualis. Իմանալի է. s. q.

Թէ. scire oportet. sciendum est.

Իմաստուն, տնոյ, տնոց. sapiens. prudens. Իմաստ

h

- տնագոյն, գունի, նից. sapientior. prudentior. calidior.
- Ինձ dat., յինէն abl. pron. I pers. ես, ego.
- Ինն, ինուներ, ինուներց s. իննուներ, իննուց, իննուներ s. իննամբք. novem.
- Ի՞նչ quid? զի՞նչ acc. quid? quomodo? cur?
- Ինչ acc. զինչ 1, quod. զինչ և quodcunque. 2, aliquid. ullus, a, um. et subst. ինչ, ընչի, ինչք, ընչեց ens. res.
- Ինք, plerumque ինքն, gen. ինքեան s. ընքեան, քեամբ, քեանք, քեանց, քեամբք. ipse, a, um. ինք ինքեամբ ձեռք. suis ipsius manibus. ինքնակամ. sponte. ultro.
- Իշխեմ, եցի. 1, impero. principatum gero. potestatem habeo. ccd. 2, possum. valeo.
- Իշխան, ի, աց. potens. potestatem habens. princeps. dux. dominus.
- Իշխանաբար. tanquam dominus. cum auctoritate et potestate.
- Իշխանութիւն. principatus. potestas. dominium.
- Իջանեմ, իջի, էջ. descendo.
- Իս acc. pron. I pers. ես q. v.
- Իսկ, sed. verum. utique. ergo.
- Իր, իրի, իրք, իրաց. res. negotium. opus. սմին իրի. hâc de causâ.
- Իրաւ. indecl. justus. jus. յիրաւի. jure. merito. իրաւունք, ւանց, ւամբք. jus. justitia. իրաւամբք s. ըստ իրաւանց. juste. jure. ex jure. merito.
- Իրեար, իրերաց. invicem. mutuo. ἀλλήλων. 'ի վերայ իրերաց. pro se invicem.
- Իցեն Conj. Praes. verbi եմ q. v.
- Ի՞նչ Instr. pron. int. ի՞նչ q. v.
- Իւղ, ոյ, ոց. oleum. unguentum.
- Իւր s. իւրեան gen. dat. sg. իւրեանց gen. dat. plur. pron. III pers. ընդ իւր. secum.
- Իւր, ոյ, ում, մէ. pron. poss. III pers. suus, a, um.
- Իւմ, լացի, ելաց, լաց. ploro. lamentor.

- Լայնութիւն. latitudo.
Լանջք, ջաց, ջօք s. ջեւք.
pectus.
Լեալ. Part. verbi լինիմ
q. v.
Լեան, լերին, 'ի լեռնէ,
լերամք, լինք, լանց.
mons.
Լեռնադաշտակ, ի, այ.
vallis in monte. planities
in vertice montis. plateau
gall.
Լեռնոտն, ոտին, ոտամք.
radix montis.
Լեզու, զուի, աւ, այ, օք
s. զուոյ, ով, ոց, ովք.
lingua.
Լեր, լերուք Imperat. verbi
լինիմ q. v.
Լի, լիոյ, ոց. plenus, a, um.
cc instr.
Լիզեմ, եցի et լիզում, լի-
զի. lingo. lambo.
Լինիմ, Imperat. լեր, լե-
րուք Partic. լեալ. Fut.
լեցիմ, լեցիս, լեջեր etc.
լինիլ s. լնել, լնելոց.
fio. sum.
Լնում, լցի, ելեց, լ'ց, լցեալ.
impleo. repleo. cc instr.
Լոզացուցանեմ, ցուցի. la-
vandum do. lavo.
Լուանամ, ացի, լուաց.
lavo. ացայ, labor.

- Լոյս, լուսոյ, ով, լոյսք.
lux. illuminatio.
Լուսատու, տուի, այ. lumi-
nis dator. collustrator.
Լուսատու լնել. lucere.
Լուսաւոր, ի, այ. lucidus.
splendidus. luminare.
Լուսաւորիչ, լչի, ջաց.
illuminator. Cognomen
Gregorii, Apostoli Ar-
meniorum.
Լուսաւորութիւն. illuminatio.
illustratio.
Լուսեղէն, ղինի, նաց. a lu-
ce factus. lucidus. splendi-
dus.
Լուայ, լուար, լուաւ, լու-
արուք, լուան. Aor. II.
լուեալ Part. verbi լեմ
q. v.
Լուծանեմ, լուծի, ելոյծ,
լոյծ. solvo. abrogo. վրէժս
լուծանեմ. poenas solvo,
luo.
Լուռ, լուի, լուաց. silens. ta-
citus. լուռ լեր. sile. tace.
Լսեմ, լուայ, լուր, audio. cca
s. cd. s. cnarrat.
Լսելի, լք. audiens. լսելք,
լաց. auditus.
Լսելութիւն. auditus.

Խ

Խարեմ, եցի, decipio.

- խաբեբայ, ի, ից. decipiens.
fallax. fraudulentus.
- Խաղաղանամ, ացայ. in pace
vivo. quiesco.
- խաղաղական, ի, աց. pacifi-
cus. pacatus.
- խաղաղութիւն. pax. tranquil-
litas. quies. խաղաղութիւն
խօսիմ ընդ c dat. pacis-
cor cum aliquo.
- Խաղամ, ացի, ա՛. irruo. ca-
stra moveo. proficiscor.
- խաղացուցանեմ, ցուցի, ցոյց.
transfero. abduco. proveho.
- Խայտակն. vividis, splendidis
oculis praeditus.
- Խաչն, շին, շինք, շանց.
grex ovium. pecus. pecora.
- խաչնարած, ի, աց. pecorum
pastor. pecuarius.
- Խաչ, ի, ից. crux. ՚ի խաչ
ելանեմ. crucifigor.
- Խառն s. խառնք, նից. com-
mixtio. commercium. coitus.
խառնակութիւն. commixtio.
i. q. խառն.
- խառնեմ, եցի. misceo. com-
misceo. c c ընդ c a. խառ-
նիմ, եցայ. hostiliter con-
gredior.
- Խաւար, ի, աւ. tenebrae. ob-
scuritas.
- խաւարային, յնոյ, ոց. tene-
brosus. tenebricosus.
- խաւարեցուցանեմ, ցուցի,
ցոյց. tenebris obduco. ca-
ligine offundo.
- Խափանեմ, եցի. arceo. im-
pedio. prohibeo.
- Խիստ, խստի, իւ, ից s. աւ,
աց. asper. durus. difficilis.
- Խնամարկեմ, եցի. curam ge-
ro. curo. c c ՚ի վերայ
c g.
- Խնդամ, ացի, դա՛. gaudeo.
laetor. delector. c c ընդ
c a.
- Խնդիր, խնդրոյ, ոց. quaestio.
petitio.
- խնդրեմ, եցի. quaero. in-
quiro. peto. precor. վրէժ
խնդրեմ. vindictam su-
mo. ulciscor. c c abl.
- խնդրուած, ոյ, s. խնդրու-
ածք, ոց. petitio. suppli-
catio.
- Խնձոր, ոյ, ոց s. ի, ից.
malum. pomum.
- Խնում, խցի, խից. In f. խնուլ,
խնլոյ. obstruo. claudio.
- Խոզ, ի, ից s. աց. porcus.
sus.
- Խոհական, ի, աց. prudens.
- Խոնարհ, ի, աց s. ից. humili-
lis.
- խոնարհիմ, եցայ. inclinor.
flecto, incurvo, humilio me.

Խոստանամ, տացայ. promitto.
polliceor.

խոստումն, տման. promissio.

Խոտ, ոյ, ոց. herba. gramen.

խոտան, ի, ից s. աց. reje-
ctaneus. reprobus. malus.

Խոր, ոյ, ոց. profundus.

subst. խոր s. խորք.
profundum. profunditas.

Խորան, ի, աց. tentorium. ta-

bernaculum. — սուրբ,
tabernaculum sanctum i. e.
foederis.

Խորհիմ, եցայ. cōd. s. cā.

meditor. cogito. ratioci-
nor. volo. խորհեալ Part.
consulto.

խորհուրդ, հրդոյ, ոց s. դի,

իւ s. դեան, դեամբ. cogi-
tatio. meditatio. consilium.
mysterium. sacramentum.

Խորտիկ, տկի, կաց. esca. ci-
bus. opsonium.

Խուժաստան, ի. N. pr. pro-
vinciae pers. Chusistan.

Խուլ, խլի, ից. surdus, a, um.

Խունկ, խրնկոյ s. խնկոյ, ոց.
suffitus. thus. aroma.

Խուռն, խռան. turba. tumul-
tus.

Խուրվուրթիւն. turbatio. con-
turbatio. confusio.

Խրատ, ու, ուց, ուք, s. օք

s. իւք, et ոյ, ով, ովք.
sententia. admonitio. con-

silium.

Խրոխտամ s. խրոխտանամ,

ացայ, ացեալ. glorior.
superbio.

Խօլ, ի, աց. insanus. ferus.
validus.

Խօսիմ, եցայ. loquor.

Օ

Օագեմ, եցի s. ծագիմ, եցայ.
orior. splendo. effulgeo.
reluceo.

Օաճուկ, ուկք. occultus. abs-
conditus plur. abscondita.
arcanum.

Ճաճեմ, եցի. occulto. abs-
condo. cc'ի cd.

Օաղը, ղու s. ղեր s. ղուռ.
risus. irrisio.

Ճաղը առնեմ cca. derideo.
illudo.

Օայր, ի, ից. summitas. ex-
tremitas.

Օանեալ Aor. II verbi ճա-
նաչեմ q. v.

Ճանուցանեմ, նուցի, նո.
notum facio.

Օանը, նու, ու, 'ի ճանուէ,
նունք, նունց. gravis.
molestus. durus.

Օառ, ոյ, ոց. arbor.

Օառայ, ի, ից. servus.

Օարաւի, ւոյ, ւիք, ւեաց.
sitiens. sitibundus.

Օծեմ, եցի. sugo. sorbeo.
extraho.

Օնանիմ, ծնայ, ծնեալ. Fut.
ծնցես. pario. gigno. nascor.

Ծնող s. ծնող, ի, այց. ge-
nitor. parens.

Ծնունդ, ծնընդեան, զոց.
partus. generatio. progenies.

Օուլ, ու, ուց. mare.

Կ

Կազմեմ, եցի. orno. struo.
facio.

Կաթն, թին, թանց. lac.

Կալաւ, կալարուք, կալեալ
v. s. v. ունիմ.

Կալուած, ոյ, ոց, s. ի, ոց.
possessio.

Կամ s. կամք, մաց, մօք.
voluntas. beneplacitum. pro-
positum. կամ է s. կամք
են. videtur. visum est. pla-
cet. volo.

Կամ. vel. aut. sive.

Կամիմ, մեցայ, մեաց, մե-
ցեալ, մեցող s. մօղ, մել.
volo.

Կամ, կաս, կայ, կացի, կաց,
կացէք, կացեալ. sto. ja-

ceo. remaneo. յոտն կամ.
rectus sto. surgo.

Կայանամ, ացայ. sto. con-
sisto.

Կացուցանեմ, ցուցի, կացո՛,
կացուցեալ. statuo. con-

stituo. restituo. ՚ի հարկի

կացուցանել. tributo sub-
jicere. tributarium reddere.

Կանայք, կանայս, կանանց
v. s. v. կին.

Կանգնեմ s. կանկնեմ, եցի.
erigo. suscito. statuo.

Կապեմ, եցի. ligo. vincio. կա-
պեալ. vinctus.

Կապանք, նաց, նօք. vinculum.

Կապակցեմ, եցի. colligo.
connecto. conjungo.

Կատարեմ, եցի. perficio. ab-
solvo. կատարեալ. perfe-
ctus. absolutus.

Կատարած, ի, ից s. այց.
finis.

Կատարիչ, ըչի, չաց. con-
summator. conditor.

Կատարումն, ըման. perfectio.
consummatio. finis.

Կար, ի, s. ոյ, իւ. s. կարք,
ըից, ըիւք. vis. vires. po-
tentia. ըստ կարի. pro viri-
bus.

Կարի. valde. multum. nimis.

Կարեմ, ըացի, ացեալ.
possum. valeo.

կարող, ի, այ. potens. valens.

կարևոր, ի, այ. necessarius. fidelis.

կարասի, սւոյ s. սոյ, սեաւ s. սւով, սեաց. vas. supellex. opes.

կարգ, ի, այ. ordo. series.

կարգեմ, եցի. ordino. constituo.

կարեմ, եցի. suo. assuo. consuo.

կարծեմ, եցի. puto. existimo.

կարծի. videtur. apparet.

կաւ, ոյ, ով s. ու. limus. argilla.

կեամ, կէի, կեայր, կեցի, եկեաց, կեաց, կեցեալ, կեցցէ. vivo.

կեցուցանեմ, ցուցի, ցո՛. vivifico. in vitam revoco. salvo.

կեանք, կենաց, նօք. vita.

կենդանի, նւոյ, նեաց. vivus. vivens. animans. animal.

կենդանւոյն. ad v. vivens.

կենդանացուցանեմ, ցուցի. vivifico. resuscito.

կենդանութիւն. vita. salus.

կերայ, կերար, կերաւ s. եկեր, կերան, կերիցես, կերիցէ, կերիցուք, A o r. II et Fut. II v e r b i ուտեմ q. v.

կերակուր, կրոյ, ոց. cibus. esca.

կերպարան, ի, աւ. s. կերպարանք, նաց, նօք. forma. species. similitudo. imago.

կերպարանեմ, եցի. formo. figuro.

կէս, կիսոյ, ոց s. ից. dimidius. medius. dimidium. medium. pars.

կէտ, կիտի s. կէտի s. կետի, կէտք, կիտից s. կիտաց s. կիտոց s. կետից. cetus. balaena.

կին, կնոջ, կնաւ s. կանամք, կանայք, նանց, նամքք. mulier. կին ամուսնութեան. mulier nupta. կին առնել. uxorem ducere.

կիր, կրի, passio. affectio.

կրեմ, եցի. patior.

կղզի, զւոյ, զեաց. insula.

կիւք. plantae pedum.

կնիք, կնքոյ, կնիքք s. կնիք, կնքոց. sigillum. signum. baptismus. կնիք տալ. baptizare.

կնիք առնուլ. baptizari. զկնի e tergo. ex adverso. pone. post. e c g. զկնի գալ. sequi.

կնոջ, ՚ի կնոջէ v. s. v. կին.

Կշռեմ, եցի. libro. pondero.
perpendo. examino.

Կող, ի s. ոյ, ից s. աց et
կողունք, ղամբք. costa.
latus.

Կողմն s. կողմ, ման, մանք,
մանց. latus. regio. tractus.

Կոյս, կուսի, ից. virgo.
կուսան, ի, աց. monacha.
կուսութիւն. virginitas.

Կոյր, կուրի, իւ, աց s. ից.
coecus.

կուրացուցանեմ, ցուցի. ex-
caeco. lumine privo. cae-
cum reddo.

Կոչեմ, եցի. voco. invoco.
advoco. nomino. cognomino.

Կոտորեմ, եցի. caedo. ex-
scindo. occido. interficio.

Կորնչեմ, կորեայ, ըր, ըու-
սեալ. pereo. intereo.

կորուսանեմ, ըսսի, ըո,
ըսսեալ. perdo. interimo.

կորուստ, ըստեան. perditio.
interitus. exitium.

Կուշտ, կշտի, տաց s. տից.
venter. latus.

Կուռք, կուոց. idolum. simu-
lacrum.

Կուռիմ, ուեցայ et ուայ.
pugno. certo.

Կտակարան, ի, աց. testamen-
tum.

Կտրեմ, եցի. seco. disseco.

caedo. succido.

Կրէ, կրեաց, կրեցին. v. s. v.
կիր.

Կրկին, duplex. duplus. gemi-
nus. duplum. dupliciter.
Կրկին բազում. duplo plus,
plura.

—

՝ազար, ի, աց. mille. millia.

՝ալածեմ, եցի. persequor.
expello. pass. հալածիմ.

հալածանք, նաց, նօք.
persecutio.

հալածական expulsus. pro-
scriptus. հալածականա-
նեմ expulsus facio. i. e.
expello. persequor.

՝ակառակորդ, ի, աց. ad-
versarius. inimicus. con-
trarius.

՝աղորդութիւն communicatio.
societas. communio.
eucharistia.

՝աճոյ, ճոյք, ճոյից. gratus.
ccdat. pl. հաճոյք. be-
neplacitum.

հաճոյանամ, ացայ. compla-
ceo. ccdat.

՝ամայն, ի, ից. totus. cun-
ctus. universus.

՝ամար, ոյ, ոց s. ու, ուց

s. ի. numerus. dinumeratio. calculus. ratio. Համարս տալ rationem reddere.

Համարեմ եցի. ac saepius Համարիմ, եցայ. numero. calculo. aestimo. existimo. puto. censeo. Համարիւր censebatur.

Համարձակ. latus. liber. fidens.

Համարձակութիւն. libertas. confidentia. fiducia. audacia.

Համբաւ, ոյ, ով, ոց, ովք s. ու, ուց, ուք s. ի, աւ, աց, օք. auditus. rumor. fama.

Համբաւեմ, եցի. famam spargo. divulgo.

Համբոյր, բուրի, ըից s. ըոց. osculum.

Համբուրեմ, եցի. osculor. deosculor.

Հայ, ոյ, ոց. Armenius. pl. Հայք, ոց 1, Armenii. 2, Armenia.

Հայաստան, ի. Armenia.

Հայերէն, ընի. armeniacus et adv. armeniace.

Հայիմ, եցայ, եաց, եա՛, եցեալ, եցող, ել. video. adspicio. intueor. respicio. cc'ի s. աւ sq. acc.

Հայհոյութիւն. blasphemia. convicium.

Հայր, հօր, հարք, հարց s. հարանց. pater. princeps.

Հայր ներքինեաց. pater eunuchorum.

Հայրենի, նւոյ, նեաց. patrius. paternus. plur. paterna bona. patria.

Հանապազ. semper. per omne tempus. assiduo.

Հանապազորդեան. quotidianus. assiduus.

Հանգչիմ, գեայ, գի՛ր, գուցեալ. requiesco.

Հանդարտեմ, եցի, եա՛, ել, եալ. cesso. quiesco.

Հանդարտութիւն. tranquillitas. quies. modestia. clementia.

Հանդերձ, ի, ից. vestis. vestimentum.

Հանդերձ praep. et postpos. cc instr., rarius cd. una cum. cum.

Հանդերձեմ, եցի, եալ. instruo. paro. Հանդերձեալ էր. paratus, futurus erat.

Հանեմ, հանի, եհան, հա՛ն, հանէք, նեալ. 1, tollo. eveho. — ի խաչ crucifigo. 2, aufero. ejicio. 3, produco.

Հասակ, ի, աց. aetas.

Հասանեմ, հասի, եհաս, հա՛ս, սէք, սեալ. 1, ve-

- nio. pervenio. 2, invenio. assequor. obtineo. c c d.
- Հասողութիւն, intelligentia. scientia.
- Հասարակ, ի, աց s. ուց. communis. generalis. p. 14. որդի Հասարակաց filius utriusque, filius communis.
- Հաստաբազուկ, valido brachio praeditus. validus. robustus.
- Հաստատութիւն, firmitas. firmamentum.
- Հատանեմ, հատի, եհատ, հատ, abscindo. separo. tollo.
- Հատուցումն, ցման, retributio. remuneratio. praemium.
- Հարամանի, նւոյ s. նոյ i. q. Արհմն Nom. propr. Ahriman.
- Հարաւ, ոյ, ով. auster. meridies. Հարաւոյ կողմանէ pro ՚ի Հարաւոյ կողմանէ a parte meridionali.
- Հարաւակողմ s. Հարաւակողմն, ման, անց. pars s. plaga meridionalis.
- Հարիւր s. հարեւր, ոյ, ոց. centum.
- Հարկ, ի, աւ s. իւ, աց, օք. necessitas. servitus. tributum. ՚ի հարկի կացուցանել, tributarium reddere aliquem. tributum imponere alicui coa.
- Հարկեմ, եցի. cogo. pass. Հարկիմ, եցայ cogor.
- Հարկանեմ, հարի, եհար, հար, հարեալ. percutio. ferio. infigo. transfigo. զահի հարեալ, timore percussus. ՚ի դիմի հարեալ, aggressus. invadens. եհար ՚ի սրտի. infixit in cor. transfixit cor. առ ոտն հարեալ. conculcans. spernens.
- Հարուած, ոյ, ոց. percussio. plaga. vulnus.
- Հարսն, սին, սունք, սանց. sponsa.
- Հարցանեմ, հարցի, եհարց, հարց, interrogo.
- Հաց, ի, ից. panis. cibus.
- Հաւատ, ոյ, ով. et saepius in pl. հաւատք, տոց, ովք. fides.
- Հաւատամ, ացի, տա՛, ցէք. credo. c c ՚ի ca.
- Հաւատարիմ, ըմի, մաց. fidelis. fidus.
- Հեղ, ոյ, ոց. mitis. mansuetus. lenis. tranquillus. modestus.
- Հեծեալ, ելոյ, ոց, ովք. part. adscensor equi. eques. Հեծելազօր, ըու, զօրք,

բաց, բօք. equitatus. e-
quites.
Գծութիւն. gemitus.
Գողում, հեղի, եհեղ, հեղ.
fundo. effundo. profundo.
Գռի. longinquus. longe. pro-
cul ab aliquo. c c abl.
հեռանամ, աջայ. amoveor. re-
cedo. abscedo. Ի բաց հե-
ռանալ. procul recedere ab
al. c c abl.
Գտ, ոյ s. potius հետք,
տոց. vestigium. Գհետ եր-
թալ. vestigia premere, se-
qui c c g. Գհետ. post. pone.
Գհետ լինել. sequi. perse-
qui. se applicare a d al. c c d.
հետգհետէ. pedetentim. pau-
latim.
հետեւեմ, եցի s. հետեւիմ,
եցայ. sequor. subsequor.
consequor. imitor. c c d.
հետեւակ, ի, աջ, օք. pedes.
peditatus.
Գհանամ, աջայ, աջեալ.
obstupesco. haesito.
Գին, հնոյ, ոց. vetus. anti-
quus.
Գինգ, հնգի, իւ, ից, իւք
s. օք. quinque.
հնգետասան, ի, ից. quindecim.
հինգերորդ, ի, աջ. quintus.
Գիւանդութիւն aegritudo. in-

firmitas. morbus.
Գիւղ, ի, ից s. հիւղէ, հիւլէ,
էի s. եայ, էից s. եաց.
v o c. gr. ὕλη. materia.
Գիւսիս, սիսոյ, s. հիւսիսի,
սւոյ. boreas. aquilo. se-
ptentrio. septentriones.
Գնազանդ, ի, ից. obediens.
subjectus. subditus. c c d.
հնազանգ իւր առնել sibi
subjicere. հնազանդ լինել.
subjici. c c d.
հնազանդեմ, եցի. subjicio.
domo.
Գնարիմ, եցայ. excogito. mo-
lior. studeo. tendo. possum.
Գնգետասան v. s. v. Գինգ.
Գնոյ v. s. v. հին.
Գոգ, ոյ ով, ոց, ովք. cu-
ra. studium. sollicitudo. di-
ligentia. հոգ տանել. cu-
rare. sollicitum esse c c d
Գոգի, գւոյ, ւոց. halitus
spiritus. anima. animus.
հոգի սուրբ. spiritus san-
ctus.
հոգիաբնակ. sedes s. habi-
tatio spiritus sancti. spiri-
tu sancto plenus.
հոգևոր, ի, աջ. spiritualis.
Գող, ոյ. terra. pulvis. solum.
հողեղէն, ղինի, նաց. ter-
renus. terrestris.
Գոմանի, նւոյ, նեաց. ama-
sius. amator.

Վուխ, վուխի, վուխաց. pastor.
Վոտ, ոյ, ոց. odor.
Հոտստիմ, տեցայ, եւի. odor.
 ror. olfacio. cc'ի ca.
Վուպ. propinquus. prope.
Հուպ լինել. propinquum
 fieri. accedere.
Վուր, հրոյ, հրով s. հուրք.
 ignis.
Հրեղէն, զինի, նաց. igneus.
 pl. angeli.
Վաստակ, ի, աց. subjectus.
 subditus. obediens. cc d.
Վարտ, ի, ից. superbus. ar-
 rogans.
Հարտանամ, ացայ. super-
 bio. effero me. glorior.
Հարտութիւն. superbia. ar-
 rogantia.
Վրաման, ի, աց. jussum.
 mandatum. edictum. հրա-
 ման տամ. jubeo. ordino.
Հրամանատար, ի, աց. prae-
 cipiens. dux. dominus. prae-
 fectus.
Հրամայեմ, եցի. jubeo.
 praecipio. cc d p. et a r. s.
 c inf. s. c. զի.
Վրաշակերտ, ի, ից. eximius.
 magnificus.
Վրապարակ, ի, աց. forum.
 tribunal.
Վրաւէր, Վիրի, ըաց. invitatio.
Վրեղէն v. s. v. հուրք.

Վրեշտակ, ի, աց. nuncius.
 legatus. angelus.
Հրեշտակային, յնոյ, ոց.
 angelicus.
Վրովարտակ, ի, աց. litterae.
 epistola. decretum. edictum.
Վոր Gen. vocis հայր q. v.

Չ

Չայն, ի, ից. vox. sonus. me-
 lodia.
Չգեմ, եցի, եւի, 1, extendo.
ձգել զձեռն. manum ex-
 tendere. 2, traho. attraho.
ձգել առ ինքն. arripere
 ad se. sibi vindicare. 3,
 jaculor. ejicio. emitto.
Չեզ Dat. Acc. pl. Pron.
 pers. դու q. v.
ձեզէն (abl. pl.) a vobis.
 de vobis. vos ipsi.
Չեռն, ոին, ձեռք, ոաց.
 manus. **անկաւ ՚ի ձեռս**.
 incidit in manus i. e. in
 potestatem alicujus.
ձեռն արկանել. manus in-
 jicere s. inferre. cc'ի ca.
ձեռակապ, կապք, պաց s.
 պից. manuum vinculum.
 manica.
ձերբակալ. manu captus. ca-
 ptivus.

ձերբակալ առնել. capere.
comprehendere.

Չեր 1, Gen. pl. Pron. pers.
դու q. v. 2, ձեր, ըոյ,
ըում, ըմէ, ըոց pron.
poss. vester.

Չիր, ձրի, ձրից. donum. gratia.
ձրի. gratis. sine praemio.

Չուկն, ձկան, ձկունք, ձկանց.
piscis.

Ղ

Ղակատ, ու, ուց s. ի, աց.
frons. frons exercitus, a-
cies. proelium. bellum.

Ղանաչեմ, ծանեայ, ծանու-
ցեալ. cognosco. novi. scio.
ճանաչիմ pass.

Ղանապարհ, ի, աց. via.

Ղառ, ի, ից. oratio. sermo.

Ղարտարութիւն. peritia. sa-
pientia. facundia.

Ճարտարապետ, ի, աց. ar-
chitectus. artifex.

Ղգնաւորական, ի, աց.
anachoreta. monachus.

Ղշմարիտ, ըտի, տից s. տաց.
verus. certus.

Ճշմարտապէս. in veritate.
vere.

Մ

Մազդէզն s. Մազդեզն,
զան, զունք, զանց s. զաց.
ab Ormuzdo oriundus. զեն
մազդէզն s. մազդեզանց.
religio Persarum.

Մահ, ու, ու, ուց s. ուան,
ամբ, ունք, ուանց. mors.
մահապարտ, ի, աց. mortis
reus.

Մահանացու, ուի, ուաց.
mortalis. p. 28. pro գոր
ծէ, զմահահանացուս
legendum գործէ, զմահ-
հանացուս.

Մայր, մօր, մարբ, մարք,
մարց, մարբք. mater.

մայրական, ի, աց. maternus.

Մանաւանդ. praesertim. մա-
նաւանդ զի s. թէ. prae-
sertim quod.

Մաշկեղէն, ղինի, նաց.
e corio, pelle factus. scor-
teus.

Մասն, սին, սունք, սանց.
pars. portio.

մասնաւոր, ի, աց. specialis.
peculiaris.

Մատն, տին, տունք, տանց.
digitus.

մատանի, նւոյ, նեաց. an-
nulus. sigillum.

Մատուցանեմ, տուցի, տո՛,
տուցեալ. affero. offero.
adduco.

Մարք, բաց. Medi.

Մարգարէ, ի, ից. propheta.
vates.

մարգարէական, ի, աց.
propheticus.

մարգարէութիւն. prophetia.
vaticinium.

Մարգարիտ, բողոյ, ով, ովք
s. ի, իւ, աց, օք. mar-
garita. unio.

մարգարտեայ. margaritis or-
natus.

Մարդ, ոյ, ոց. plur. մար-
դիկ, դկան, կամբ s. կաւ
s. կամբք. homo.

մարդպետութիւն. praefectu-
ra capitis s. principis eunu-
chorum.

Մարդպան, ի, աց. custos
termini i. q. marchio.

Մարթ, ի. possibilis. մարթ-
է. possibile est.

մարթեմ, եցի s. ացի. pos-
sum. valeo.

Մարմին, մնոյ, ոց. corpus.
caro. homo.

մարմնանամ, ացայ. carne s.
corporeâ naturâ induor.

մարմնաւոր, ի, աց. corpore-
us. carnalis.

մարմնեղէն, ղինի, նաց. idem.

Մարտ, ի, ից. pugna. bellum.

Մարտիւրոս, ի, աց. voc. gr.
μάρτυρος, martyr.

Մաքրեմ, եցի. purgo. puri-
fico.

մաքրութիւն. purgatio. pu-
ritas.

Մեղացիք, ցւոց. i. q. Մարք.
Medi.

Մեծ, ի, աց. magnus. in
Plur. plerumque մեծ-
ամեծք, ծաց.

մեծամեծ permagnus. at sae-
pius in Plur. մեծամեծք,
ծաց. magni. magnates.
potentes. magna.

մեծագնի, գնւոյ. pretiosus.

մեծապէս. magnopere. ma-
xime.

մեծարեմ, եցի. honoro. aes-
timo.

մեծութիւն. magnitudo.

Մեկնեմ, եցի. 1, disjungo.
separo. c c'ի մէջ inter, s. c.

'ի ca bl. 2, explico. in-
terpretor.

մեկնութիւն. explicatio. in-
terpretatio.

Մեղ, saepius pl. Մեղք,
ղաց, ղօք. peccatum. in-
justitia. iniquitas.

մեղսասէր, սիրի, բաց.
peccatorum, amans.

մեղանչեմ, մեղայ, մեղու-
ցեալ. pecco.

Մեռանիմ, ոայ, ոիր, ոեալ.
morio.

Մեր 1, Gen. plur. Pron.
I pers. nostrum. 2, Pron.
poss. ոյ, ում, մերմէ, ոց.
noster.

Մերժեմ, եցի. pello. expel-
lo. amoveo.

Մերկ, ոյ, ոց s. ի, աց.
nudus.

Մերձ prope. proximus. cc
'ի ca.

մերձենամ, եցայ, ձեցիր,
ձեցեալ. appropinquo. ac-
cedo. tango. cc 'ի s. առ
ca.

մերձեցուցանեմ, ցուցի.
propinquum reddo. attraho.

Մեւ vide Միւ.

Մեք Nom. plur. Pron. I
pers. nos.

Մէնջ, 'ի մէնջ. a nobis. Abl.
plur. Pron. I pers.

Մէջ, միջոյ, ով. 'ի միջի.
et pl. Մէջք, միջաց s.
ջոց, ջովք s. ջօք. me-
dium. 'ի մէջ s. 'ի միջի.
in medio. inter. 'ի միջոյ.
e medio.

միջերկրական. mediterraneus.

միջնորդութիւն. interces-
sio. Instr. ope. auxilio.

Մի gr. μή. ne. cc Conj. s.
Fut. զի մի gr. 'iva μή. ut
non. ne. միթէ num?

Մի, միոյ s. միոջ, միում, 'ի
միոյ s. 'ի միոջէ, միով.
unus. aliquis. մի ոմն.
unus aliquis. quidam. մի
մի, միոյ միոյ, զմի մի
etc. unusquisque. singuli.
մի ըստ միոջէ. alius post
alium.

միաբանեմ, եցի. conjungo.
consocio. միաբանեալ. con-
junctus. cc ընդ cd. s. cc
'ի ca.

միածին, ծնի, նաւ s. նիւ.
unigenitus.

միայն, ոյ, ով, միայնից s.
միայնց. solus. indecl. adv.
solum.

միանգամ. semel. որ միան-
գամ. quicunque.

միապետեմ, եցի. solus im-
pero. dominor. rego. cca.
s. cd. s. c 'ի վերայ sq.
gen.

'ի միասին. simul. conjunctim.
միաւորեմ, եցի. unio. conjun-
go. cc ընդ s. 'ի ca.

միմեանց, 'ի միմեանս, զմի-
մեանս, 'ի միմեանց, մի-
մեամբք. i. q. gr. ἀλ-

λήλων. invicem. se invicem. mutuo.

մին i. q. մի. unus.

միութիւն. unio. conjunctio. unitas.

միւս s. մեւս, ոյ, ում, ով, ՚ի միւսմէ, սոց. alter. միւս ւս այլ. alius etiam. alius iterum.

միւսանգամ. alierâ vice. iterum. rursus.

Մինչ. Conj. et Praep. donec. ita ut. usque. մինչ ՚ի ca. usque ad. cabl. usque a. քան մինչ etc. p. 25. sed quum nos coegeris. մինչդեռ. adhuc. donec. dum. մինչև donec. usque dum. sq. ՚ի s. ց ca. usque ad. մինչ զի. donec. usque dum. cc Conj.

մինչ չև. priusquam. antequam.

Միս, մտոյ, ոց s. մսի, մսաց. caro.

Միտ, մտի, զմտաւ. saepius plur. Միտք, մտաց, մտօք. mens. intellectus. ՚ի միտ առնուլ. intelligere. cogitare. considerare. մտածութիւն. cogitatio. consideratio.

Մերգ, մրգայ, ոց s. զի, գաց s. զից. fructus ar-

borei. poma.

Մխեմ, եցի. mitto. injicio. մխիմ, եցայ. cc ՚ի ca. intro. aggredior. suscipio.

Մխիթարեմ, եցի. cca. consolator. recreo.

Մկրտութիւն. baptismus. baptisma. մկրտութիւն տալ. baptizare.

Մնամ, ացի. ա՛. maneo. permaneo. exspecto.

Մոլեգնիմ, եցայ. insanio. furo.

Մոլորեմ, եցի et Մոլորիմ, եցայ. seducor. vagor. error. mente capior. մոլորութիւն. seductio. error. insania.

Մուտ, մտի s. մտոյ. saepius plur. Մուտք, մտից, մտիւք. ingressus. introitus.

մուտ առնել. cc ՚ի ca. intrare. invadere. irruere. մտանեմ, մտի, եմուտ. cc ՚ի ca. intro.

մուծանեմ (pro մտուցանեմ), մուծի, եմոյծ. induco. introduco. infero.

Մօտ sq. ՚ի ca. prope ad. մօտաւորիմ, եցայ. adpropinquo. propius accedo.

Մօր gen. sing. vocis մայր q. v.

Յ

Յ Praefixum ante vocales i. q. ՚ի q. v.

Յ աղազս v. s. v. աղազ.

Յ աղթեմ, եցի. c c d. vinco. supero.

Յ այնժամ illo tempore. v. s. v. այն.

Յ այտ, ի, ից. manifestus. յայտ է թէ s. յայտ իսկէ թէ manifestum est, quod. patet quod. profecto. յայտ ածել. et յայտ բերել s. ՚ի յայտ բերել. manifestare. declarare.

յայտնի, նւոյ s. նոյ, նեաց. manifestus. patens.

յայտնապէս. manifesto. perspicue.

յայտնեմ, եցի. manifesto. patefacio. declaro.

Յ անգէտս v. s. v. անգէտ.

Յ անդուծիւն. convenientia. harmonia.

Յ անդգնիմ, եցայ. audeo.

Յ անդիման. ccg. in conspectu. ex adverso. e regione. coram. յանդիման լինել. adstare. se sistere.

յանդիմանեմ, եցի. c c a. arguo. redarguo. convinco.

Յ անկարծակի. improviso. repente.

Յ անցանեմ, ցեայ, ցուցեալ. transgredior. delinquo. pecco.

Յ աշտ, ի, ից. sacrificium. յաշտ առնել. sacrificium facere. sacrificare.

Յ աջողեմ, եցի. c c d p. et a r. prosperum facio. secundo. prospero.

յաջողուած, ոյ, ոց. et յաջողութիւն. prosperitas. felicitas. prosper successus.

Յ աջորդեմ, եցի. succedo.

Յ առաջ. antea. ante. յառաջ քան sq. զ. antea quam. ante. յառաջ գնալ et յառաջ երթալ. progredi. procedere. յառաջագոյն. prius. antea.

Յ առնեմ, յարեայ, արի՛, արի՛ք, յարուցեալ. 1, expergefio. in vitam reddor. 2, surgo. c c ՚ի վերայ s. c. ընդդէմ sq. g e n. contra aliquem.

յարութիւն. resurrectio.

յարուցանեմ, ըուցի, ըո՛. expergefacio. resuscito. surgere facio. excito.

Յ արգեմ, եցի. honoro. laudo.

Յ արեմ, եցի. conjungo. յարեցեալ. conjunctus. consociatus. c c ՚ի c a.

Յարձակիմ, եցայ. c c 'ի վե-
րայ c g. impetum facio.
irruo. insilio.

Յաւելում, լի, լել. addo. ad-
jicio. pergo.

Յաւիտեան, ենի, իւ s. աւ,
տենից, իւք s. տեանց,
եամքք. aevum. saeculum.
aeternitas. յաւիտեան,
adv. in saeculum. in ae-
ternum. յաւիտեանս յա-
ւիտենից. in saecula sae-
culorum.

յաւիտենական, ի, աց.
aeternus.

Յափշտակեմ, եցի. rapio. di-
ripio.

Յետ c c g. post.

յետս. post. retro. retrorsum.

յետին, տնոյ, ոց. extremus.
ultimus.

յետոյ. postea.

Յիմարութիւն. stultitia. amen-
tia. vesania.

Յինէն. Abl. sing. Pron. I. p.
ես q. v.

Յիշատակեմ, եցի. memini.
recordor. in memoriam re-
voco.

Յիշեմ, եցի. i. q. յիշատակեմ.
յիշեցուցանեմ, ցուցի. in me-
moriam revoco.

Յիսուս, սնի, նից. quinqu-
aginta.

Յիրաւի v. s. v. իրաւ.

Յղանամ, ացայ. concipio. gra-
vida fio.

Յղեմ, եցի. mitto. c c առ
c a. ad aliquem.

Յոյժ v. s. v. ոյժ.

Յոյնք, յուկաց. Iones. Graeci.

Յորդորեմ, եցի. hortor. ad-
hortor. provoco. excito ad
aliquid ccd.

Յորժամ, quando. quum.

Յորջորջումն, ջման. appella-
tio. nuncupatio.

Յուսամ, ացայ. spero. ex-
specto.

Ն

Ն Affixum tertiae per-
sonae.

Նա, նորա, նմա, 'ի նմանէ,
նովաւ, նոքա, նոցա, նո-
քօք. Pron. dem. III.
pers. is. ille.

Նարոք p. 6. falso scri-
ptum pro նորա.

Նա conj. etiam. sane. vero.

Նա իւ s. նա իւս իւ
atque etiam. atque adeo.

Նախ primum. prius. նախ
առաջին. idem.

Նախահաւ, ու, ուց. proavus.

- Նախանձ (a Նախ et անձն),
 ու, ու, ուէ. invidia. ze-
 lus. aemulatio.
- Նախանձիմ, եցայ, invideo.
 aemulor. cc ընդ cd.
- Նախանձոտ, ի, աց. invidus.
 invidens. zelotes.
- Նախարար, ի, աց. praefe-
 ctus. satrapes. satrapa.
- Նաճրացի. Nazarenus. Chri-
 stianus.
- Նահանջեմ, եցի. cohibeo.
 retineo.
- Նամակ, ի, աց. epistola. lit-
 terae.
- Նայիմ, եցայ. specto. adspi-
 cio. attendo. cc ՚ի ca.
- Նարդոս. nardus. unguentum
 nardinum.
- Նեխիմ, եցայ. putrefio. pu-
 tresco. male oleo.
- Նեղեմ, եցի. premo. oppri-
 mo. affligo. նեղութիւն,
 afflictio. angustia.
- Նենգեմ, եցի. cc dp. dolose
 ago. decipio. insidior.
 նենգաւոր, ի, աց. dolosus.
 fraudulentus.
- Ներքս. internum. interiora.
 ՚ի ներքս. intus. intro.
 ՚ի ներքոյ. intrinsecus. in-
 fra. sub.
- Ներքինի, նւոյ, նեաց. eunuchus.
 minister palatii. հայր ներ-
- քինեաց. princeps eunu-
 chorum. praefectus palatii.
- Նիւսացի. Nyssenus. Nyssa
 oriundus.
- Նմա Dat. Pron. նա q. v.
 ՚ի նմայն idem c. Praef.
 ՚ի et Affix. ն. ՚ի նմանէ
 Ablat. ejusd. Pron.
- Նման, ի, ից. cc d. similis.
 par.
 նմանեմ, եցի. et նմանիմ,
 եցայ. assimilor. comparor.
 նմանութիւն. similitudo.
- Նմին. ՚ի նմին. Dat. Pron.
 նոյն q. v.
- Ննջեմ, եցի. cubo. dormio.
 obdormio.
- Նշան, ի, աւ s. իւ, աց, օք.
 signum. nota.
 նշանակեմ, եցի. significo.
 designo.
- Նոյն, նորին, նմին, նովին s.
 վիմբ, նոյնք s. նոքին,
 նոցին s. նոցուն s. նոցունց,
 նոքիմբք s. նոքումբք
 s. նովիմբք. idem.
- Նոյնչափ. tantundem.
 նոյնպէս. eodem modo. itidem.
- Նոր, ոյ, ում, ոց. novus. re-
 cens.
 նորոգ. recenter. denuo.
- Նորա et cum Affixo նո-
 րայն, նոսա, նոցա, նո-

քա, նոքօք v. s. v.
նա.

Նուիրեմ, եցի. sanctifico. con-
secro.

Նստիմ, նստայ, նիստ, նըս-
տարո՞ւք. sedeo. habito.

Շ

Շատ, multus. sufficiens. satis.

Շինեմ, եցի. aedifico. struo.
condo.

Շղթայ, ի, ից. catena.

Շնորհ, ի, իւ s. աւ, աց, օք.
gratia. beneficium.

Շնորհակալութիւն. gratiae.
gratiarum actio.

Շուարիմ, եցայ. terrore,
dolore, moestitia afficior.
terreor. angor.

Շունչ, շնչոյ, ոց s. ից.
halitus. spiritus. anima.

Շուրջանակ, ի, աւ. orbis.
conversio. Gen. 3, 24. con-
versione s. versatione gla-
dii flammei i. e. gladio
flammeo eoque versatili.

Շրջիմ, եցայ. circumceo. am-
bulo. commoror.

Ո

Ո՞ s. Ո՞վ, ո՞յր, ո՞ւմ, յո՞ւմմէ՞
s. յո՞ւմէ՞, ո՞յք, ո՞յց, զո՞յս.

quis? ո ոք s. ով ոք.
quicumque.

Ոգի, ոգւոյ, լոց s. եաց.
halitus. spiritus. anima.

Ոսակալութիւն. odium. si-
multas.

Ողբ. ոյ, ոց. planctus. la-
mentatio.

Ողորմութիւն. misericordia.

Ողոք, ոյ, ով preces. sup-
plicatio. յողոքս անկեալ.
supplicans.

Ողջոյն, ջունի, իւ, ից. salus.
salutatio.

Ոմն, ուրումն s. որումն, ու-
մեմն, յումեմնէ, ոմամբ,
ոմանք, անց, ամբք.
aliquis. quidam.

Ոյժ, ուժոյ, ով s. ի, ից.
robur. vis. յոյժ. valde. ni-
mis. multum.

Ուժաւոր, ի, աց. robustus.
validus. potens.

Ոչ s. Praefixum չ. non. mi-
nime.

ո՞չ ապաքէն. nonne?

ոչ եթէ. non quod. non.

ոչէ, ոչէի, ոչէք, էից.
non existens. nihil.

ոչ ուրեք. nusquam.

Ոռոգանեմ et Ոռոգեմ, եցի.
irriigo.

Ոսկի, կւոյ, կեաց, ւով, ւովք.
aurum.

Ոսկր, կեր, երբ, երաց, os, ossis.

Ոստիկան, ի, աց. praefectus.
praeses. princeps.

Ով quis? v. s. v. Ո՞.

Ոտն, ոտին, ոտամբ, ոտք,
ոտից. pes. յոտն կալ. sur-
gere. առ ոտն հարեալ.
conculcans. proculcans.
spernens.

Որ, որոյ, որում, յորմէ, ո-
րով, որք s. որ, որոց,
զորս s. զոր, յորոց, որ-
ովք. qui. (i. q. որպէս
p. 15. որ տեառն tanquam
s. scilicet domini). յորմէ.
ex quo. unde. որով. quo.
quoniam.

որովհետեւ. postquam. quon-
iam. quandoquidem. quum.

որչափ. quantus? quantum?
quantum. որչափ ևս s. որ-
չափ ևս առաւել. quanto
magis.

որպէս. quemadmodum. quo-
modo. ut. tanquam. որպէս
թէ. tanquam. ac si ita ut.

Որդի, դւոյ, դւոջ, դւոց s.
դեաց. filius.

որդեծնութիւն et որդե-
ծնութիւն. liberorum pro-
creatio.

Որմ, ոյ, ոց s. Որմն, մունք.
paries. murus.

Որովայն, ի, ից. venter. ute-
rus.

Որոտումն, տման. tonitru.

որդին որոտման. υἱὸς βοου-
τῆς Ev. (Marc. 3, 17.) i. e.
Iohannes.

Ուղիղ, զղոյ, ոց. rectus.
adv. recte.

ուղղութիւն. rectitudo. e-
mendatio.

Ումեմէ Abl. Pron. ոմն q. v.

Ունայն, ոյ s. ի, ից. ccabl.
vacuus. carens.

Ունիմ, կալայ, լայց, կալ,
կա, կալեալ, ունել.
1, habeo. 2, comprehendo.
cappio. apprehendo. 3, ae-
stimo. 4, habeo in animo.
volo. 5, paratus, futurus
sum. cc Inf.

Ունկն, կան, կամբ auris.
ունկն դնեմ cc d. anrem
praebeo. attendo.

Ուսանիմ, ուսայ, սիր. disco.
ուսումն, սման, սմունք,
սմանց. doctrina. disciplina.
ուսուցանեմ, սուցի, սո.
doceo. edoceo. cca s, c.
զ sq. abl.

Ուստի⁹. unde?

Ուտեմ, կերայ s. կերի, կեր.
edo. comedo.

Ուր. ubi? quo?

ուրեք. alicubi. usquam.

Ուրախ. laetus. hilaris. **ուրախ լինիմ**. laetor. gaudeo. **cc** 'ի s. **առ** c d. **ուրախ առնեմ** c cap. exhilaro. laetifico.

Ուրանամ, **ացայ**. nego abnego. rejicio.

Ուք, **ուրուք**, **ումեք**, **յումեքէ**, **ումանք** etc. a voce ոմն. aliquis. quidam. **էգ ոք ինչ** femina aliqua. **այլ ոք** alius quidam. **զոք այլ** alium quendam. acc.

Չ

Չ Praefixum. i. q. ոչ q. v.

Չար, **ի**, **աց**. malus. malum. **չարագոյն**, **գունի**, **ից**. pejor. pessimus.

չարախօսութիւն. obtrectatio. calumnia.

չարակնութիւն. invidia. fascinatio.

չարաչար. male. dure. vehementer.

չարասէր, **սիրի**, **րաց**. amator mali. improborum amans.

չարի, **ըւոյ** s. **ըոյ**, **ըեաց**. malus. malum. **չարիք**. mala.

Չափ, **ոյ**, **ով** s. **աւ**, **աց** s.

ու, **ու**, **ուց**. mensura. modus. postpos. **cc** instr. usque ad. **արեամբ չափ**. usque ad sanguinem, caedem, mortem.

Չև s. **Չև** **ևս**. nondum. antequam. **մինչ չև** idem.

Չիք non est. **չիք այլ ոք** non est alius quisquam. **չիք ոք մարդ եղեալ** non fuit quisquam.

Չոգամ (pro **չու-գամ**) **չոգայ** (tanquam Aor. verbi **երթամ** q. v.) eo. adeo. advenio.

Չորք, **ըից**, **ըիւք**. quatuor. **չորրորդ**, **ի**, **աց**. quartus. **չորքոտանի**, **նւոյ**, **նւոց** s. **նեաց**. quadrupes.

Չու, **ոյ**, **ոց**. profectio. iter. **չու առնել**. proficisci.

Պ

Պահ, **ու**, **ուց** s. **ի**, **ից**. custodia. vigilia. hora. tempus.

պահեմ, **եցի**, **եալ**. custodio. servo. observo.

պահապան, **ի**, **աց**. custos.

պահպանութիւն. custodia. observatio.

Պայազատեմ, եցի. c c a r. re-
gno. dominor.

Պայծառազարդութիւն. or-
natus splendidus.

Պաշտեմ, եցի. c c a. colo.
ministro.

Պատահար, ի, աց s. ից. oc-
cursus. eventus. casus. plaga.

պատահեմ, եցի. et պա-
տահիմ, եցայ. c c d. oc-
curro.

պատահումն, հման, անց,
occursus. eventus. fortuna.

Պատառեմ, եցի. rumpo. di-
rumpo. findo.

Պատասխանի, նւոյ, նեաց,
responsio. responsum. պատ.
առնել. s. տալ. c c d. re-
spondeo.

պատասխանեմ, եցի. c c d.
respondeo.

Պատարագ, ի, աց. munus.
oblatio. sacrificium.

Պատգամ, ի, աց. verbum. di-
ctum. oraculum.

պատգամաւոր, ի, աց. lega-
tus. nuntius.

պատգամաւորութիւն. lega-
tio. missio.

Պատեմ, եցի. circumdo. com-
plector. involvo.

պատերազմ, մի, մաւ, մունք,
մանց. bellum. proelium.
pugna. պատ. տալ ընդ

c d. bellum gerere cum
aliquo.

Պատիժ, տժոյ s. ժի, տժոց.
poena. punitio. culpa.

պատժեմ, եցի. punio. casti-
go. culpo.

Պատիւ, տուոյ s. տուի, տուէ,
տիւք, տուոց. honor. di-
gnitas donum. praemium.

պատուական, ի, աց. hono-
rabilis. honoratus. pretio-
sus.

պատուականագոյն, գունի.
honoratior, tissimus. pre-
tiosior, sissimus.

պատուականութիւն. excel-
lencia. pretium.

պատուեմ, եցի. honoro.
veneror. aestimo.

Պատկեր, ի, աց. imago. ef-
figies. forma.

Պատճառ, ի, աց. occasio.
praetextus. causa.

Պատմեմ, եցի. narro. enarro.
պատմութիւն. narratio. hi-
storia.

Պատմութեան, ի, աց. tunica.
stola. indumentum.

Պատշաճ, ի, ից. conveni-
ens. quod par est vel o-
portet.

Պատուէր, էրք. praeceptum.
mandatum.

պատուիրան, ի, աց. idem.

պատուիրեմ, եցի. c c d p.
praecipio. jubeo.

Պատուհաս, ի, ից. punitio.
poena. supplicium.

Պատրաստեմ, եցի. praeparo.
dispono ordino.

Պատրեմ, եցի. decipio. se-
duco.

Պարանոց, ի, աց. collum.

Պարարտ, ի, պարարտք s.
պարարտունք, տաց s տից.
pinguis. crassus. plur. pin-
guedo. adeps.

Պարզեւ, ի, աց, օք. donum.
munus.

Պարիսպ, ըսպի, պաւ s. պով,
պաց. murus. moenia.

պարսպեմ, եցի. cca. murum
aedificio, struo. muris cir-
cumdo. cingo.

Պարմայեմ, եցի. proba. expe-
rior.

Պարսաւեմ, եցի. vitupero. re-
prehendo. vitio verto.

Պարտ է. opus est. oportet.
decet.

պարտիմ. debeo.

պարտաւորեմ, եցի. inculpo.
reprehendo. condemno.

Պարտէզ, տիզի, զաց. hor-
tus. paradisus.

Պեղծ i. q. **Պիղծ** q. v.

Պէտք, պիտօք. necessitas. in-
digentia. negotium. **պէտս**
ունել. curare. curam ge-
rere.

պիտի, **պիտէր**, **պիտեցաւ**.
c c d p. oportet. opus est.

ինձ պիտի. egeo. opus ha-
leo.

պիտոյ. necessarius. utilis.

պիտոյք, **պիտոյից**, **իւք**.
indigentia. necessaria. պի-

տոյ է. oportet. convenit.

պիտոյանամ, **ացայ**. opus ha-
beo. oportet me.

Պիղծ, **պղծոյ** s. **պղծի**, **ծոց**.
et **Պեղծ**. immundus. im-
purus. profanus.

պղծեմ, եցի. polluo. conta-
mino. profano abominor.

պղծութիւն. pollutio. pro-
fanatio.

Պղինձ, **պղնձոյ**, ոց. aes.

Պղտորեմ, եցի. turbo. con-
turbo.

Պոնտացի, ցւոյ. Pontius.

Պտուղ, պտղոյ, ոց. fructus.

պտղաբեր, ի, աց s. ից.
fructus ferens. frugifer.
ferax.

պտղաբերեմ, եցի. fructus
fero, produco.

Ջ

Ջանամ, **ացայ** s. **ացի**.
laboro. conor. nitor.

Ջուր, ջրոյ, ջրով s. ջուրք,
ջուրք, ջրոց s. ջուրց,
ջրովք s. ջուրքք. aqua.

Ս

Ս Affixum primae personae.

Սա, սորա, սմա, 'ի սմանէ,
սովաւ, սոքա, սոցա,
'ի սոցանէ, սոքօք. hic.
Pron. dem. I pers.

Սակայն. tamen. verum.

Սակաւ, ու, ուց. paucus.
ccabl.

Սահման, ի, աց. terminus.
finis. regio.

Սաղմոս, ի, աց. Psalmus.

Սասանական, ի, աց. Sas-
sanida. sassanidicus.

Սաստիկ, տկի, իւ, օք. fortis.
robustus. violentus. vehe-
mens.

Սատակեմ, եցի. subverto. e-
verto. perdo. trucido.

Սատանայ, ի, իւ. Satanas.
սատանայական, ի, աւ.
diabolicus.

Սարիք, ըեաց. catena. funis.

Սարսափելի, լոյ, լեաց.
tremendus. horribilis. ad-
mirabilis.

Սգամ, v. s. v. սուգ.

Chrest. armen.

Սեղան, ոյ s. ի, ով, ոց.
mensa. tabula. altare.

Սերմն s. Սերմ, ման, մուկք,
s. մանք, մանց. semen.
soboles.

սերմանեմ, եցի. semino.
sero. procreo.

սերմանելի, լոյ s. լոյ.
sativus. quicquid seminari
potest.

Սէր, սիրոյ, ով. amor. 'ի
սէր prae amore.

սիրեմ, եցի. amo. diligo.

սիրելի, լոյ, լեաց. carus.
dilectus.

Սթափեմ, եցի. recreo. ex-
hilaro.

Սիրտ, սրտի, ից. cor. ani-
mus. mens.

Սկայ s. հսկայ, ի, ից.
gigas. heros. fortis.

Սկիզբն, սկզբան, անէ, ամբ,
սկզբունք, բանց, բամբք.
initium. principium.

սկսանիմ, սայ. incipio. coepi.

Սմա, 'ի սմանէ. v. s. v. սա.

Սմին v. s. v. սոյն.

Սողիմ, եցայ. repo. serpo.

սողուն, ղնոյ, ոց. reptile.

Սողոմոնեան. Salomonicus.
Salomonis.

Սոյն, սորին s. սորուն, սմին,
սովին s. սովիմբ, սոքին,
սոցին s. սոցունց, ipse.

idem. սմին իրի. hanc ipsam ob causam.
սոյնպէս. eodem modo.
սոյնպիսի, սւոյ, սեաց. ejusdem modi. talis.
Սովորեմ, ես, է etc. consuetus sum. soleo.
սովորեմ, եցի et սովորիմ, եցայ. assuesco. soleo.
սովորութիւն. consuetudo. mos.
Սուգ, սգոյ s. սգի, ով. luctus.
սգամ, ացայ s. ացի. lugeo.
Սոցա, ՚ի սոցանէ, սորա, սոքա etc. v. s. v. սա.
Սոցին, սորին, սոքին etc. v. s. v. սոյն.
Սուտ, սրտոյ, ոց s. ստի, ից. falsus. fallax. mendax.
Սուտահն, ահան et Սուտահ. carbunculus. amethystus.
Սուր, սրոյ, ոց. gladius. ensis.
Սուրբ, սրբոյ, ոց, sanctus. սրբահան, ի, աց. sanctus. purus.
սրբեմ, եցի. sanctifico. consecro.
սրբութիւն. sanctificatio. sanctitas. puritas.
սրբութիւնք սրբութեանց. Sancta Sanctorum.

Սպանանեմ, սպանի, սպան. interficio. occido.
Սպառ. fuisset. consummatio. ՚ի սպառ. omnino. prorsus.
Սպասեմ, եցի. c c d. exspecto. observo. insidior.
սպասաւորութիւն. ministerium. ministratio. officium. cultus.
Ստանամ, ացայ. possideo. habeo. acquirō.
Ստեղծանեմ et Ստեղծում, ստեղծի, ծեալ. formo. condo. creo. fingo.
Ստին, ստեան, ՚ի ստենէ et Ստինք, ստեանց, եամքք. uber. mamma.
Ստիպեմ, եցի. urgeo. cogo. insto. admoneo.
Սփածանելի, լւոյ, լեաց. cingulum.
Սփռեմ, եցի. spargo. dispergo. divulgo.
Սօս, ի, իւ, սօսոյք et Սօսի, սւոյ s. սոյ, սիք, սեաց. populus alba. abies. pinus. cupressus. սօսանուէր. pinubus etc. consecratus.

Վ

Վախճան, ի, աց. finis. terminatio. extremum.

- վախճանիմ, եցայ. vitam finio. morior.
- Վ աղ. antiquitus. antea. prius.
վաղվաղակի. cito. celeriter. subito.
- վաղորդայն, ի s. ոյ, mane. matutinum tempus.
- Վ աղակաւոր, ի, աց. parvus gladius. gladio armatus.
- Վ աճառեմ, եցի. vendo. reddo. trado.
- Վ ա՛յ vae! c c d.
- Վ այր, ի, աց s. եց s. ուց. locus. spatium. ager. rus. ՚ի վայր. infra.
- վայրապար. gratis. frustra. temere. ի, աց. temerarius. vanus.
- Վ անեմ, եցի. frango. in fugam verto. expello.
- Վ ասն. propter. ob. causa. որոյ վասն. quapropter. վասն այսորիկ. propterea. վասն զի et զի վասն. quoniam. quia. nam.
- Վ աստակ, ոյ, ոց, s. ի, աւ. labor. fatigatio.
- Վ ավաշոտ et վաւաշոտ, ի, աց. intemperans. libidinosus.
- Վ ատթարեմ, եցի. vilem reddo. vinco. in fugam verto.
- Վ արք, ըուց. usus. vita. agendi ratio.
- վարեմ, եցի. 1, act. et pass. utor. usurpo. vitam ago. 2, i. q. վարսեմ. figo. transfigo. (duco).
- Վ արագոյր, գուրի, ըաց s. ըից. velum. velamen.
- Վ արդապետ, ի, աց. doctor. magister.
- Վ արունգ s. Վ արունկ, ըընկոյ s. կի. cucumis. malum citreum. obsonium.
- Վ արսեմ, եցի. pango. impingo. insigo. suspendo.
- վարսակալ, ի, աց. crista. diadema.
- Վ եր. ՚ի վեր sq. gen. s. ՚ի վեր քան զ ca. super. supra.
- ՚ի վերայ. supra. propter. de. ՚ի վերայ բերել. profferre.
- ՚ի վերոյ et գեր ՚ի վերոյ. supra c c g.
- վերանամ, ացայ. extollor. eleuor. ascendo.
- Վ երջանամ, ացայ. c c a b l. remaneo. desisto. desum. impar sum.
- Վ եց, ի, ից. sex.
- վեցերորդ, ի, աց. sextus.
- Վ զըուկ et Վ զուրկ voc. pers. كبري magnus. potens. princeps.
- Վ եր, վերի, ըաց. vulnus. plaga.

Վ իհ, վհի, վհաց s. վհից.
vorago. gurges. fovea.
Վ կայեմ, եցի. c c d. testor.
Վ նաս, ու, ուց s. ի, ից.
noxa. damnum. injuria.
peccatum. culpa.
Վ տանգ et վտանկ, ի, ից.
periculum. molestia.
Վ ըան, ի, աց. tentorium. ta-
bernaculum.
Վ ըէժ, վըիժու, ուց. ultio.
vindicta. poena. վըէժ s.
վըէժս առնուլ s. խըն-
դըել. c c a b l. vindictam
sumere. ulcisci. վըէժս լու-
ծանել. vindictam, poe-
nam solvo, pendo, luo.
վըէժխնդիր. vindex. ultor.
վըէժխնդիր լինել i. q.
վըէժ խնդրել.

S

Տախտակ, ի, աց. tabula.
Տակաւ. jam. paulatim.
տակաւին. adhuc. etiamnum.
Տաճար, ի, աց. templum.
Տամ, ետու, տո՛ւր, տաց.
do. տալ պատերազմ s q.
ընդ. bellum gerere cum
aliquo.

Տայ III pers. Sing. Praes.
a v. տալ.

Տան, 'ի տանէ etc. v. s. v.
տուն.

Տաներան, երան և տաներան
i. e. Iran et Turan.

Տանիմ, տարայ, տար, ըեալ,
նել. porto. duco. փախս-
տական տարաւ. in fugam
dedit. fugere fecit. Հոգ
տանել. curam gerere.

Տանջանք, նաց, cruciatus. tor-
mentum. plaga.

տանջեմ, եցի. crucio. af-
fligo. punio.

Տաշխ, ի, ից. stacte. styrax.

Տասն, սին, սունք, սանց
s. սնից. decem.

Տատանիմ, եցայ. circum-
feror. moveor. vagor.

Տատտակ, ի, աց. tribulus.

Տարագիր. proscriptus. expul-
sus. extorris.

Տարածանեմ et Տարածեմ,
եցի. extendo. dispergo.

Տարայ, տարաւ, տարեալ.
v. s. v. տանիմ.

Տարի, ըեաց. annus.

Տգէտ, տգիտի, տաց. idiota.
rudis. imperitus.

տգիտաբար. tanquam igna-
rus. inscianter.

Տեառն, տերամբ etc. v. s. v.
տէր.

Տեղամ, ացի. pluo. irrigo.

Տեղի, ղւոյ, ղւոջ, ղւոջէ
s. ղւոյ, ղեաց. locus.

տեղեկանամ, ացայ. co-
gnosco. novi. certus sum.

Տեսանեմ, տեսի, ետես,
տես, տեսեալ. video. in-
spicio. contemplor. scio.

տեսիլ, սլեան, անց. ad-
spectus. spectaculum.

տեսութիւն. visio.

Տերւ, ոյ, ոց. folium.

Տւեմ, եցի. c c d. duro.
perduro. sustineo.

Տէր, տեառն, տերամբ,
տեարք, տերանց s.
տեարց. dominus.

տէրութիւն, dominatio. do-
minatus. imperium.

տիրեմ, եցի. dominor. im-
pero. c c d. s. c ՚ի վե-
րայ sq. gen.

Տիեզերք, ըաց. orbis terra-
rum. totus mundus. univer-
sum.

տիեզերակալ, ի, աց, mundi
imperium obtinens. impe-
rator.

տիեզերական, ի, աց. oe-
cumenicus. universalis. ge-
neralis.

Տիւ, տուրնջեան s. ջենի,
՚ի տուէ s. ՚ի տուրնջենէ,
ջեամբ s. տուով. dies
sc. naturalis (ab ortu
solis ad occasum us-
que). ՚ի տուէ և ՚ի
գիշերի. die nocteque.

Տկար, ի, աց. infirmus. de-
bilis. impotens.

Տղայ, ոյ. ոց s. ի, ից.
infans. parvulus. puer.

տղայանամ, ացայ. infans
sum, fio. (i. q. ignarus,
insons sum, fio. p. 36.)

տղայութիւն. infantia. tene-
ritas.

Տուեալ, տուր etc. v. s. v.
տամ.

Տուրնջեան. ՚ի տուէ. v. s. v.
տիւ.

Տուն, տան, ՚ի տանէ, տամբ,
տունք, տանց, տամբք.
domus. palatium. familia.
gens. natio.

Տունկ, տնկոյ s. կի, կոց.
planta.

տնկեմ, եցի, planto. col-
loco.

Տւփումն, փման, անց.
desiderium. amor.

Տրամիմ, եցայ. tristor. moe-
reo. doleo.

տրամութիւն. tristitia. moe-
ror. dolor.

Տրտունջ, տրտնջոյ, ով

et Տրանջումն, ջման,
տրտունջք, տրտնջմանց.
murmuratio. obmurmuratio.

Յ

Յ Præfixum cca. 1, ad.
2, nota Dativi.

Յամաք, ի, աց. siccus. sic-
cum. aridum. terra conti-
nens.

Յայժմ (e g et այժմ q. v.)
usque nunc.

Յանկամ, ացայ. c c d. concu-
pisco. desidero. ցանկալի,
լոյ, լեաց. c c d. deside-
rabilis. gratus. acceptus.

ցանկասէր, սիրի, ըաց.
voluptatum amator. amori-
bus deditus.

ցանկութիւն, concupiscentia.
desiderium. amor.

Յասումն, սման, անց. ira.
furor.

Յաւ, ոյ etsaepius Յաւք,
ւոց, ւօք. dolor. labor.
molestia.

ցաւէ, են, եաց, եցին,
եացէ. c c d. ինձ. dolet
me. patior. compatior. mi-
seret me.

ցաւակցաբար. tanquam mi-
sericors, commiserescens.
ratione misericordis.

Յելում, ցելի, էցել, ցելեալ.
et Յելմ, եցի. scin-
do. findo.

Յից, ցլցոյ. paxillus. palus.

Յնորիմ, եցայ. vertigine la-
boro. insanio. furo. c c.
դհետ sq. gen. insanus
sequor.

Յուցանեմ, ցուցի, եցոյց.
ostendo. manifesto.

ցուցակ, ի, աց. indicium.
signum. առակ ցուցակի.
exemplum.

Յրուեմ, եցի, dispergo. dis-
sipo.

Փ

Փախչիմ et Փախնում,
խեայ, խիբ, խուցեալ.
fugio. aufugio.

փախտական, ի, աց. fugi-
tivus. profugus. փախտ.
տանել. fugare. persequi.
փախտ. դնալ. aufugere.

Փայտ, ի, ից. lignum. arbor.

Փառք, ռաց. gloria. honor.
փառաւորութիւն. glorifica-
tio. decus. gloria.

փառամոլ, ի, ից s. աց.
qui insano gloriae amore
tenetur.

Փափաքելի, լւոյ, լեաց. appetendus. optabilis.

Փափկութիւն. deliciae. voluptas.

Փեսայ, ի, ից. sponsus. maritus.

Փոխան. c c g. loco. vice. pro.

փոխանակ, ի, սց. vicarius. successor. 2, compensatio. remuneratio. 3, loco. vice. pro. փոխանակ զի. pro eo quod. propterea quod.

Փուշ, փշոյ, ոց. spina. vepres.

Փուշտիպան et Փշտիպան, ի, աց. voc. pers.

پشتیبان protector. satellites. custos corporis.

Փոքր, քու, քուէ, քունք, քունց, քուքք. parvus. paucus. minor.

Փչեմ, եցի. flo. inflo. in-spiro.

Փրկեմ, եցի. libero. eripio. servo.

փրկիչ, կչի, չաւ. liberator. servator.

փրկութիւն. liberatio. redemptio. salus.

Ք

Քակեմ, եցի. destruo. solvo. dissolvo. separo.

Քահանայ, ի, ից. sacerdos. քահանայական, ի, աց. sacerdotalis.

քահանայութիւն. sacerdotium.

Քաղաք, ի, աց. civitas. urbs.

Քաղցր, ցու, ցունք, ցունց, ցուք. dulcis. suavis.

Քան. Particula comparativa. cca. quam. քան մինչ. sed quum.

քանի, նւոյ s. նիք, նեաց. quot. quantus. քանի մէ aliquot.

քանզի. nam. quoniam. quia.

Քաջ, ի, աց. potens. fortis. egregius. քաջ արանց. augustus.

քաջութիւն. fortitudo. virtus.

քաջազանգուր. bene cincinnatus.

Քառասուն, սնի, նից. quadraginta.

Քարկոծ լինիմ. lapidibus obruor. lapidor.

Քարոզեմ, եցի. proclamo. palam annuncio. praedico.

Քեզ (p. 6. քես falso pro քեզ scriptum), ՚ի քէն v. s. v. դու.

Վերորէ et Վերորէք, ի, ից. Cherub.

Վիրտն, քրտան, տուկք s. տինք, տանց. sudor.

Վնար, ի, աջ s. ից, օք s. իւք s. ուք. cithara. lyra. nablum.

Վնեմ, եցի. inquirō. examino. perscrutor. քննութիւն. indagatio. investigatio.

Վո Gen. sing. Pron. ուո գ. v.

Վո et Վոյ, քոյոյ s. քոյ, քում s. քոյում, քումմէ, քոյով s. քով, քոյք, քոյոց s. քոց. tuus.

Վոյր, քեռ, քերք, քորք, քերց. soror.

Վսան, ի, ից. viginti.

Վրիստոնեայ, նէի, ից. Christianus.

O

Օգնական, ի, աջ. auxiliator. adjutor.

Օգուտ, օգտի, ից. utilitas. lucrum. utilis.

Օդ, ոյ, ոց s. ի, ից. aer. aura.

Օճանեմ, օճի, էօճ, օճ. ungo. inungo.

Օձ, ի, ից. serpens. anguis.

Օ՛ն, օ՛ն առ, օ՛ն առեալ. age. agetum.

Օտար, ի, աջ. alter. alienus. diversus. peregrinus. c c a b l.

օտարանամ, աջայ. alienor. abalienor. c c a b l.

օտարութիւն. abalienatio. aversio. diversitas. peregrinatio.

օտարոտի, տւոյ, ւոյ. alienus. peregrinus. adulterinus. nothus.

Օր et Նւր, աւոր, յօրէ, աւորք, աւորք, ուրց, ուրքք. dies civilis sc. 24 horarum.

Օրէն, ըինի et saepius plur. Օրէնք, ընաց. lex. consuetudo. mos.

օրինակ, ի, աջ. exemplum. forma. modus. զոր օրինակ. quemadmodum. sicut.

Օրիորդ, ի, աջ. puella. adolescentula. virgo.

Օրհնեմ, եցի c c a. benedico. օրհնեալ. benedictus.

օրհնութիւն. benedictio. laudatio. hymnus. carmen.

Lipsiae, Typis Fr. Nies.

